

**УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ**

Маја С. Лемајић

**ТЕРМИНОЛОШКА ЈЕЗИЧКА ПОЛИТИКА У
ИНТЕРНАЦИОНАЛИЗАЦИЈИ
УНИВЕРЗИТЕТА
докторска дисертација**

Београд, 2022.

**UNIVERSITY OF BELGRADE
FACULTY OF PHILOLOGY**

Maja S. Lemajic

**TERMINOLOGY LANGUAGE POLICY IN THE
INTERNATIONALISATION OF UNIVERSITIES**

Doctoral Dissertation

Belgrade, 2022

Ментор: др Јелена Филиповић, редовна професорка Филолошког факултета Универзитета у Београду

Чланови комисије:

1. _____
2. _____
3. _____

Захвалница

Својој менторки, проф.др Јелени Филиповић неизмерно захваљујем на дивној сарадњи, безрезервној подршци, разумевању, драгоцену стручну помоћ и вери у мене приликом израде ове докторске дисертације.

Огромно хвала дивној колегиници др Јелени Анђелковић и сјајној пријатељици др Ани Поледици, мојој Анчи, које су искрено подржале истраживање и несебично помогле у самом процесу рада на њему.

Захваљујем Високој пословној школи струковних студија у Новом Саду и својим колегама које су помогле и изашле у сусрет при анкетирању студената.

Једно велико хвала за све моје драге људе који су били уз мене свих ових година. Хвала вам што сте ме бодрили, стрпљиво слушали, навијали за мене, несебично помагали, давали савете и идеје да дођем до свог циља.

Ову докторску дисертацију посвећујем својој породици, у знак дубоке захвалности за сву љубав и подршку коју су ми пружили у животу да постанем баш оно што јесам.

Маја С. Лемајић

ТЕРМИНОЛОШКА ЈЕЗИЧКА ПОЛИТИКА У ИНТЕРНАЦИОНАЛИЗАЦИЈИ УНИВЕРЗИТЕТА

Резиме

Предмет овог истраживања јесте менаџмент терминологије на српском и енглеском језику у процесу интернационализације универзитета која представља предуслов за успешну интеграцију српског академског простора у европску сферу високог образовања. Истраживање се фокусира на мобилност студената, с претпоставком да међународна покретљивост будућих генерација академица јесте кључни предуслов за успешну личну и друштвену афирмацију у академској и професионалној интернационалној заједници.

Рад се састоји од теоријског и емпиријског истраживања. Теоријски део рада обухвата две целине. Прва целина односи се на терминологију као науку, почевши од XIX века па до данас, док се друга теоријска целина бави концептом интернационализације универзитета, и то с фокусом на универзитетску наставу страних језика, као предуслов за интернационализацију универзитета.

У емпиријском делу рада представљене су три врсте истраживања: корпусно истраживање, експериментално истраживање на основу анализе попуњених анкета и квалитативно фокусгрупно истраживање.

Корпусно истраживање обављено је на два корпуса паралелизованих текстова на енглеском и српском језику, односно, на упареним преводима на енглески с матерњег језика студената, те од два корпуса, од којих један чине само од текстови на српском језику, а други само текстови на енглеском језику. Циљ овог дела истраживања јесте да се идентификују најфреквентнији кључни двочлани и вишечлани термини на српском и енглеском језику који се користе при процесу интернационализације универзитета.

Први део теренског истраживања спроведен је путем упитника који су наменски припремљени за потребе истраживања ове докторске дисертације. Истраживање је обављено на Факултету организационих наука у Београду и на Високој пословној школи струковних студија у Новом Саду, а у њему је учествовало укупно 187 студената с обе академске установе.

Трећи део емпиријског истраживања јесте квалитативно фокусгрупно истраживање, спроведено у онлајн формату, путем Скајп платформе, због пандемије везане за вирус ковид-19.

Резултати истраживања у потпуности потврђују постављене хипотезе у овом раду:

X1: Студенти су у великом проценту заинтересовани за учешће у програмима међународне размене.

X2: Постоји директна корелацијска повезаност процене испитаника о познавању терминологије везане за међународну размену студената и њихове спремности за учешће у програмима мобилности.

X3: Постоји разлика у процени студената о степену познавања терминологије из области међународне академске размене, и њиховог стварног познавања ове терминологије.

X4: Постоји разлика у познавању терминологије која се користи при процесу интернационалне размене студената, између студената који су учествовали у програмима мобилности и оних који нису.

X5: Постоји разлика у нивоу знања енглеског језика између студената који су учествовали у програмима мобилности и оних који нису.

Кључне речи: терминологија, интернационализација универзитета, менаџмент терминологије, мобилност, међународна студентска размена, универзитетска настава страног језика, високо образовање, интеркултуралне компетенције, комуникацијске компетенције, вишејезичност, термиолошка језичка политика и планирање.

Научна област: примењена лингвистика.

Ужа научна област: социолингвистика, корпусна лингвистика, терминологија, менаџмент терминологије, термиолошка језичка политика и планирање.

УДК број:

TERMINOLOGY LANGUAGE POLICY IN THE INTERNATIONALISATION OF UNIVERSITIES

Abstract

The topic of this research is terminology management in Serbian and English in the process of the internationalisation of universities which constitutes a prerequisite for the successful integration of the Serbian academic sphere into the European sphere of higher education. The research focuses on student mobility with the assumption that the international mobility of future generations of academics is a key prerequisite for successful personal and social affirmation in the academic and professional international community.

The thesis consists of theoretical and empirical research. The theoretical section of the paper consists of two sections. The first section refers to the terminology as a science, from the nineteenth century to the present day, while the second theoretical section deals with the concept of the internationalisation of universities, with a particular focus on university teaching of foreign languages as a prerequisite for the internationalisation of universities.

Three types of research are presented in the empirical section of the thesis: corpus research, experimental research based on the analysis of completed surveys and qualitative focus group research.

The corpus research was conducted on two corpora consisting of parallel texts in English and Serbian, that is pairs of translations in English and the student's mother tongue, and two corpora of which one is composed of texts in Serbian only and the other of texts in English only. The aim of this section of the research is to identify the most frequent key terms comprising two or multiple components in English and Serbian which are used in the process of the internationalisation of universities.

The first and second parts of the field research were carried out through questionnaires which were specifically created for the purpose of research for this doctoral dissertation. The research was carried out at the Faculty of Organisational Sciences in Belgrade and the Higher School of Professional Business Studies in Novi Sad, with a total of 187 students from both academic institutions.

The third section of the empirical research involves qualitative focus group research, carried out in an online format, via the platform Skype, due to the Covid-19 related pandemic.

The results of this research fully confirm the hypotheses set forth in this research proposal:

X1: A large percentage of students are interested in participating in international exchange programmes.

X2: There is a direct correlation between the assessment of the respondents' knowledge of terminology related to international student exchanges and their willingness to participate in mobility programmes.

X3: There is a difference in the assessment of students' degree of knowledge of terminology in the field of international academic exchange and their actual knowledge of this terminology.

X4: There is a difference in the knowledge of terminology used in the process of international student exchanges between students who participated in mobility programmes and those who did not.

X5: There is a difference in the level of English language proficiency between students who participated in mobility programmes and those who did not.

Key words: terminology, internationalisation of universities, terminology management, mobility, international student exchange, university teaching of foreign languages, higher education,

intercultural competencies, communication competencies, multilingualism, terminological language policy and planning.

Scientific field: applied linguistics

Narrow scientific field: sociolinguistics, corpus linguistics, terminology, terminology management, terminological language policy and planning.

UDC number:

САДРЖАЈ

1	Уводна разматрања.....	11
2	Терминологија.....	14
2.1	<i>Историјски приказ развоја терминологије као интердисциплинарне научне области</i>	15
2.2	<i>Терминолошке школе</i>	15
2.2.1	Бечка терминолошка школа	16
2.2.2	Руска терминолошка школа	17
2.2.3	Прашка терминолошка школа	17
2.3	<i>Терминолошке теорије и приступи у терминологији</i>	18
2.3.2	Савремене терминолошке теорије.....	24
2.4	<i>Међународне институције које се баве терминолошким истраживањем</i>	25
2.4.1	Међународни информативни центар за терминологију	26
2.4.2	Међународна организација за стандардизацију	26
2.4.3	Међународна електротехничка комисија	26
2.4.4	Термнет	27
2.5	<i>Терминологија као интердисциплинарна научна област</i>	27
2.5.1	Интердисциплинарни однос терминологије и примењене лингвистике	27
2.5.2	Интердисциплинарни однос терминологије и лексикологије	28
2.5.3	Интердисциплинарни однос терминологије и студија комуникације.....	28
2.5.4	Терминологија и документација	29
2.5.5	Терминологија и информационе технологије	29
2.5.6	Терминолошка политика и планирање	29
2.6	<i>Менаџмент терминологије</i>	30
2.6.1	Алати за менаџмент терминологије	30
2.6.2	Корпусно заснован приступ менаџменту терминологије.....	31
2.6.3	Терминолошке базе података	32
2.6.4	Терминолошки производи	32
3	Стандардизација као део језичке политике и планирања.....	35
3.1	<i>Нивои стандардизације</i>	36
3.2	<i>Циљеви стандардизације</i>	36
3.3	<i>Појам и врсте стандарда</i>	37

3.4	<i>Језичка политика и планирање: Језичка стандардизација и стандардизација терминологије</i>	39
3.5	<i>Стандардизација језика</i>	39
4	Универзитетска настава страних језика у светлу интернационализације високошколског образовања у Европи	41
4.1	<i>Улога језика у институционализованој интернационализацији високошколског образовања</i>	43
4.2	<i>Историјски развој интернационализације високошколског образовања</i>	43
4.2.1	<i>Интернационализација универзитета под утицајем Хладног рата</i>	44
4.2.2	<i>Развој међународне сарадње међу универзитетима и улога језика у њој</i>	46
4.2.3	<i>Свеобухватна интернационализација</i>	51
4.3	<i>Врсте интернационализације</i>	56
4.4	<i>Појам „међународни студенти“</i>	57
4.4.1	<i>Врсте мобилности</i>	58
4.4.2	<i>Учесталост мобилности</i>	60
4.4.3	<i>Могући трендови интернационализације</i>	60
4.4.4	<i>Интернационализација курикулума</i>	60
4.4.5	<i>Академска партнерства</i>	61
4.4.6	<i>Академска катедра за дугорочне иновације вођене студентима</i>	62
4.4.7	<i>Академска катедра за друштвено ангажовано образовање и истраживање</i>	63
4.4.8	<i>Академска катедра за развој и истраживање (<i>The Think and Do Tank</i>)</i>	63
4.5	<i>Значај институционалних политика и стратегија за унапређење интернационализације</i>	65
4.5.1	<i>Значај језика за унапређење интернационализације универзитета</i>	65
4.5.2	<i>Екстерни утицај на интернационализацију</i>	67
4.5.3	<i>Ризици интернационализације</i>	67
4.5.4	<i>Приоритети интернационализације</i>	67
4.5.5	<i>Активности интернационализације</i>	68
4.5.6	<i>Интернационализација и аспекти финансирања и провере нивоа компетенција</i>	69
4.5.7	<i>Физичка мобилност</i>	74
4.5.8	<i>Виртуална мобилност</i>	75
4.5.9	<i>Мобилност студената и пандемија ковид-19</i>	76
5	Интернационализација универзитета у Републици Србији	79
5.1.1	<i>Основни термини у области интернационализације у високошколском образовању на примеру једне српске институције</i>	79
5.2	<i>Међународни студенти на српским универзитетима у процесу интернационализације</i>	81

5.2.1	Предуслови за долазак међународних студената на српске универзитете	82
5.2.2	Страни студенти - процедура пријављивања	83
5.3	<i>Студенти страни држављани у Републици Србији у бројкама и процентима</i>	90
6	Интернационализација универзитета, мобилност студената, терминологија и вишејезичност у Србији – инструментална студија случаја	94
6.1	<i>Предмет истраживања</i>	94
6.2	<i>Циљ истраживања</i>	94
6.3	<i>Хипотезе</i>	95
6.4	<i>Опис тока и метода истраживања</i>	95
6.4.1	Корпусно истраживање	95
6.4.2	Експериментално истраживање на основу анализе попуњених анкета	100
6.4.3	Квалитативно истраживање –метода фокусгрупног интервјуа	102
7	Резултати истраживања	107
7.1	<i>Резултати корпусног дела истраживања</i>	107
7.2	<i>Резултати експерименталног истраживања на основу попуњених анкета</i>	116
7.2.1	Карактеристике испитаника на целом узорку	116
7.2.2	Подаци о учењу енглеског језика	121
7.2.3	Карактеристике испитаника који нису били учесници програма размене студената.....	125
7.2.4	Карактеристике испитаника који су били учесници програма размене студената	142
7.2.5	Подаци о учењу енглеског језика	143
7.2.6	Разлике између групе студената који су учествовали и оних који нису у програму мобилности...	160
7.3	<i>Трећи део истраживања</i>	162
7.3.1	Фокус група која није учествовала у међународној размени.....	162
7.3.2	Фокус група која је учествовала у међународној размени	162
8	Закључна разматрања	164
8.1	<i>Предлози за будућа истраживања</i>	166
9	Литература.....	167
10	Прилог А	185
11	Прилог Б.....	198
12	Биографија аутора	216

1 УВODНА РАЗМАТРАЊА

Докторска дисертација „Термиолошка језичка политика у интернационализацији универзитета“ бави се концептима и процесима веома атрактивним у савременом образовању и у академској заједници у најширем смислу те речи: вишејезичним менаџментом терминологије и интернационализацијом академског простора. Терминологија је као наука доживела процват у XIX веку, а буди свест о важности и потреби за регулисањем систематизације и повезивања односа појмова и термина, којима се у наукама и професијама представљају. Свест о потреби да се ова област унификује развија се управо међу самим стручњацима различитих професионалних и академских профила који термине заправо сами стварају, али који не могу да одговоре на изазове професионалне и академске праксе без темељне термиолошке језичке политике и планирања. Она представља темељ за менаџмент терминологије која обухвата све термиолошке активности, али и која креира термиолошка тржишта за пласирање термиолошких производа и услуга.

С једне стране овај рад се бави терминологијом и менаџментом терминологије као научном облашћу, а са друге стране анализира могућност и потребу примене тих знања у процесима савременог образовања у XXI веку, односно, у процесу интернационализације универзитета. У овој докторској дисертацији се ова два аспекта науке и образовања повезују кроз призму развијања свести свих заинтересованих страна о значају и улози вишејезичности и интеркултуралне компетенције који представљају основни предуслов за даљи академски развој и процесе интеграције.

Докторска дисертација подељена је на две велике целине. Прва целина бави се теоријским разматрањима у области менаџмента терминологије и интернационализације универзитета, док се друга целина бави експерименталним истраживањем на терену. Рад има укупно једанаест подцелина:

1. Уводна разматрања
2. Терминологија
3. Стандардизација и менаџмент терминологије
4. Универзитетска настава страних језика у светлу интернационализације високог образовања
5. Интернационализација универзитета у Републици Србији
6. Методологија истраживања
7. Резултати истраживања
8. Закључна разматрања
9. Коришћена литература
10. Прилог А
11. Прилог Б

У оквиру теоријског дела, након увода, следи друго поглавље у коме се детаљно износе теорије о терминологији као науци. Поглавље започиње дефиницијама терминологије у академској литератури и порекла саме речи, а затим приказује историјски преглед развоја науке о

терминологији, представљајући термиолошке школе: Бечку, Руску и Прашку. Након тога се обрађују термиолошке теорије и теорија појмова и термина. Преглед литературе укључује и савремене термиолошке теорије, међу којима су најзначајније социотермиолошка, комуникацијска и социокогнитивна теорија. Значајно место у овом поглављу не заузимају само међународне институције које се баве термиолошким истраживањима, већ и информативни центри за терминологију, као и организације за стандардизацију. Поред тога што се у поглављу говори о терминологији као самосталној науци, јасно се изражава и њен интердисциплинарни однос са другим наукама.

Друго поглавље посвећено је првенствено значају термиолошке језичке политике и планирања, као посебном аспекту ове интердисциплинарне научне области. Бави се менаџментом терминологије, њеним алатима, корпусно заснованим приступима менаџменту терминологије, као и постојећим термиолошким базама и термиолошким производима.

У поглављу број 3 говори се о стандардизацији језика као једној од активности унутар језичке политике и планирања, разјашњавају се нивои стандардизације, начела и њени циљеви. Дефинише се појам и врсте стандарда, а затим се пажња посвећује стандардизацији терминологије.

Други део прве теоријске целине у раду, четврто поглавље, посвећен је универзитетској настави страних језика у светлу интернационализације високог образовања. У овом поглављу представља се историјски развој интернационализације универзитета, дефинише се свеобухватна интернационализација. Значајан део рада посвећује се курикулуму који обухвата програме који се баве глобалним питањима, као и курикулумима усмереним на циљеве и исходе учења језика. Велика пажња посвећена је интегрисаној настави и учењу језика и других садржаја (енгл. CLIL - *Content and Language Integrated Learning*), те настави на енглеском као језику образовања (енгл. EMI - *English Medium Instruction*). Мобилност студента је представљена детаљно, као и одговори на питање шта она подразумева.

Једно засебно потпоглавље 4.5, бави се ЕПВО - Европски простор високог образовања (енгл. EHEA *European Higher Education Area*) и наведене су све врсте мобилности. Цело поглавље је проткано анализом значаја Болоњског процеса при интернационализацији универзитета.

У потпоглављу 4.3. представљени су основни појмови при интернационализацији универзитета, а међу њима издваја се Међународна канцеларија, о којој се засебно пише.

У петом поглављу анализиране су врсте интернационализације, и детаљно се анализира појам *интернационални студент*. Кроз преглед могућих облика интернационализације, представља се и концепт интернационализације курикулума, објашњавајући значај академских партнерстава, академских политика и стратегија за унапређење интернационализације универзитета, првенствено кроз перспективу значаја и утицаја језика за унапређење самог процеса и свих активности које тај процес подразумева. Овде се такође износе и предности интернационализације, њен утицај - екстерни и интерни - на сам процес образовања, ризици које тај процес носи. Анализом интернационализације универзитета у Србији завршава се теоријски део дисертације.

Шесто поглавље бави се методологијом истраживања, описом метода и тока истраживања, описом материјала и инструмената за прикупљање података у сврху истраживања. У овом поглављу образлаже се предмет истраживања, његови циљеви и хипотезе.

У седмом поглављу представљају се резултати сва три истраживања: резултати корпусног дела истраживања, резултати експерименталног дела истраживања на основу попуњених упитника и резултати квалитативног истраживања, добијени путем методе фокусгрупног истраживања.

Осмо поглавље бави се закључним разматрањима, изведеним на основу свих спроведених истраживачких активности и добијених резултата. Након наведених поглавља следи списак литературе која се користила за потребе израде докторске дисертације, као и Прилози А и Б, у којима се налазе Упитник број 1 и Упитник број 2, цео транскрипт фокусгрупног интервјуа.

2 ТЕРМИНОЛОГИЈА

Реч терминологија изведена је из латинског израза „terminus“ који подразумева међу, границу, циљ, назив, име, део.

Увидом у литературу ауторка је дошла до следећих аутора који дефинишу терминологију и њихов преглед следи у наредним редовима.

Бугарски (2007: 75) терминологију види као изузетно вишезначну, која обухвата:

- Скуп термина који репрезентују систем појмова неке области;
- Систематски опис образовања и употребе овог скупа термина;
- Публикацију у којој је систем појмова неке области репрезентован терминима;
- Специјалну теорију за поједине области или језике;
- Општу теорију терминологије;

Еуген Вистер (Eugen Wüster) дефинише терминологију као „својеврстан склоп релативних компоненти лингвистике, логике, информатике, онтологије и других наука чији се терминолошки систем изграђује и испитује.“ Бугарски (2007: 74-76).

Према речима Хелмута Фелбера (Felber, 1984: 1) терминологија се тумачи на три начина:

- Терминологија као наука - интердисциплинарно поље науке које се бави појмовима и њиховим представљењима (називи, симболи).
- Скуп термина који представља систем појмова унутар одређене области.
- Публикација у којој је систем појмова из дате области представљен терминима.

Хофман (Hoffman 1985: 158) тврди да се терминологија односи на структурирани скуп појмова и њима придружених назива одређене струке, односно, одређене научне дисциплине, наглашавајући да је реч о делу речника неке стручне области који унутар лексике неког језика заузима кључно место и може се свесно створити и стандардизовати.

Реч терминологија дефинише и шпанска лингвисткиња Марија Тереза Кабре (Cabré, 1998: 31-32) и објашњава три различита појма:

- Принципе и појмовне основе на којима се заснива проучавање термина;
- Смернице у терминолошком раду;
- Скуп термина одређене специјализоване области;

Форис (Fóris, 2022: 37) и Илеш (2014: 15-17) предлажу прецизне дефиниције терминологије, истичућу да се терминологија бави:

- Проучавањем термина, појмова и њихових односа;
- Скупом поступака и метода за прикупљање, описивање и представљање, као и за оцењивање и стварање термина;
- Скупом систематизованих термина који спадају у логички систем одређене специјализоване области;

Милић (2003: 20-21) позива се на дефиницију коју даје Бугарски, сличну дефиницијама коју су дали Форис (Fóris, 2022: 37) и Кабре (Cabré, 1998: 31-32) и истовремено разматра дефиницију коју даје Шипка (1998: 126-128) преузету од Фелбер (Felber, 1984: 1). Он изводи закључак да је

терминологија интердисциплинарно научно поље које се бави идентификацијом термина у одређеном специјализованом контексту, анализом појмова које представљају у том контексту и стандардизацијом термина и израдом терминолошких приручника.

2.1 ИСТОРИЈСКИ ПРИКАЗ РАЗВОЈА ТЕРМИНОЛОГИЈЕ КАО ИНТЕРДИСЦИПЛИНАРНЕ НАУЧНЕ ОБЛАСТИ

Почетком XIX века терминологија као научна активност доживљава експанзију. Као наука и поље научног истраживања терминологија је почела да се развија 1930. из врло практичних разлога, пошто су научници и лингвисти почели да се баве стандардизацијом техничких и научних термина. Стручњаци природних наука: хемије, биологије, зоологије, ботанике, зачетници су ове научне дисциплине. Тако су почели да се појављују терминолошки речници који су обухватили терминологију сродних наука, на пример: математика и физика, теологија и филозофија, биологија и медицина, хемија и медицина и друге.

Оснивач терминолошке теорије је аустријски инжењер Еуген Вистер (Eugen Wüster 1898-1977) који је био и представник Бечке школе терминологије, а његово дело „International Sprachnormung in der Technik, besonders in der Elektrotechnik“ (International Standardization of Language in Engineering, Especially in Electrical Engineering) настало је на темељима његове докторске тезе. У овој књизи Вистер објашњава методе рада у оквиру дате научне области. Установио је принципе за баратање терминима и износи колико је важно да се изврши елиминација вишезначних стручних термина и да се они сведу на минимум.

У XX веку значајан допринос развоју терминологије дали су Д. С. Лоте (Dmitrij Semënovič Lotte 1898-1950) који је основао школу терминологије и први Међународни одбор за стандардизацију (енгл. International Electrotechnical Commission), као и Холмсторм (J. E. Holmstorm).

У другој половини прошлог века, године 1971, оснива се Инфотерм (енгл. Infoterm - The International Information Centre for Terminology - Међународни информативни центар за терминологију) по договору Унеска и Аустријске владе, на чијем се челу налазио универзитетски професор Хелмут Фелбер. Након 1971, односно, у распону од 1972. до 1979. одржана су три светска скупа о терминологији. Међу најзначајнијим научним конференцијама које су се бавиле терминологијом и банкама терминолошких података јесу конференција у Квебеку, одржана 1982, и у Великој Британији, одржана 1983. На једном од скупова Вистер (1976) је истакао четири научника која су значајно допринела развоју терминолошке теорије:

- Алфред Шломан (Alfred Schlomann) који се бавио развојом техничких речника;
- Фердинанд де Сосир (Ferdinand de Saussure) који је први говорио о системској природи језика;
- Ернест Дресен (Ernest Dresen) који је говорио о стандардизацији, поставивши темеље Техничком комитету TC 37 ISO организације;
- Џон Едвин Холмсторм (Jon Edwin Holmstorm) који се залагао за институционализацију ове теме;

2.2 ТЕРМИНОЛОШКЕ ШКОЛЕ

Терминологија је тридесетих година прошлог века почела убрзано да се развија и поприма научни карактер, тако да је убрзо добила велики значај у технолошки развијеним друштвима. Веома велики утицај на развој ове дисциплине имају стручњаци природних наука јер су након

индустријске револуције техничке науке доживеле процват. Тако се оснивачима модерне терминологије сматрају инжењери Еуген Вистер и Д. С. Лоте.

Иако је веома тешко класификовати правце терминологије и њене методе јер многи сматрају да постоји онолико праваца и метода колико постоји и стручњака који се баве овом проблематиком, ауторка ове дисертације одлучује се за уопштене класификације:

- Бечка терминолошка школа;
- Руска терминолошка школа;
- Прашка терминолошка школа;

2.2.1 Бечка терминолошка школа

Оснивач Бечке терминолошке школе која се сматра најзначајнијом и најутицајнијом јесте аустријски инжењер Еуген Вистер (Eugen Wüster 1898-1977) који је завршио Електротехнички факултет и својим делом „International Sprachnormung in der Technik, besonders in der Elektrotechnik“ (енгл. International Standardization of Language in Engineering, Especially in Electrical Engineering; срп. Међународна стандардизација језика технике) одбранио докторску дисертацију у Штутгарту, поставивши тиме општу теорију терминологије (Мирић: 2014).

Вистер терминологију види као спој лингвистике са другим наукама: математиком, физиком, филозофијом, медицином. Сматра је интердисциплинарном науком, али истиче да је терминологија истовремено независна дисциплина која служи научним и техничким дисциплинама (Sabré, 1998: 7-8). Бечка терминолошка школа бавила се и стандардизацијом појмова и термина, анализом појмова, утврђивањем фреквентности појмова, стварањем појмовних система, дефинисањем појмова, додељивањем термина појму и бирањем одговарајуће речи (Felber, 1984: 121-182). Она је настала под окриљем приватног универзитета у Визелбургу после 1945. и идејама је инспирисала велики број научника. То је резултирало ширењем идеја по другим земљама Европе и по интернационалним организацијама попут Унеска, ISO, FEANI (срп. Савез европских удружења инжињера). Почетком 1951. Вистер је постављен на чело Секретаријата.

Од 1972-1974. Вистер је радио као професор и одржавао редовна предавања из курса Општа терминологија на универзитету у Бечу, на Катедри за лингвистику. Вистер 1964. узима Хелмута Фелбера за асистента.

Рита Темерман (Temmerman 2000: 3-4) објашњава да се Бечка школа терминологије заснива на пет основних постулата:

- Терминологија има ономасиолошку перспективу, односно, занима је само практична страна терминологије јер прво проучава појмове, па тек онда термине;
- Сви појмови су јасни и имају своје место у терминосистему;
- Дефиниција појмова мора бити формализована;
- Појмови и термини изучавају се из синхронијске равни;
- Један појам треба да буде еквивалент једном термину;

Принципи које изучава терминолошка школа остали су актуелни до данас у земљама северне и централне Европе, па се овај приступ назива Централно–северноевропски приступ терминологији.

2.2.2 Руска термиолошка школа

Руска термиолошка школа настала је скоро истовремено када и Бечка термиолошка школа, како би се могао пратити научно-технички развој и све веће потребе за стандардизацијом терминологије унутар Совјетског Савеза. Оснивачи ове термиолошке школе су Чапљигин (Сергей Алексеевич Чапљигин, 1869-1942), и Лоте (Дмитрий Семенович Лотте, 1889-1950). Комисија техничке терминологије (КТТ) која се основала 1933. прерасла је касније у Комитет научно-техничке терминологије (КНТТ). Иако се од самог почетка Руска термиолошка школа ослања на Вистеров рад, она се истицала по грађењу техничких термина и успостављању појмовних и термиолошких система (Felber, 1984: 35). У овој школи подједнако се поклањала пажња како теоријском тако и практичном делу праксе. Према Фелберу (Felber, 1984: 37) од практичних изазова наводи следеће:

- Постављање принципа изградње научних и техничких појмова и успостављање система концепата и услова;
- Регулисање и успостављање руске терминологије и кључних симбола у главним технолошким дисциплинама;
- Припрема нацрта стандарда и списка термина и симбола;
- Препознавање препоручених услова;
- Обука стручњака о плану примене метода за регулисање руске терминологије;
- Припрема упутстава за примену и израду терминологије за стручњаке и наставнике;

Истовремено наводи и теоријске изазове:

- Задаци и методе рада за регулисање научне и техничке терминологије;
- Избор и структура научних и техничких терминологија;
- Промена значења као начина изградње научне и техничке терминологије;
- Стварање система научних и техничких концепата и услова;
- Саставни елементи термина;
- Утицај класификације на прецизност терминологије;
- Потреба за прецизношћу и двосмисленост у терминологији;
- Изградња скраћених облика израза, искључујући неке делове (Felber, 1984: 37).

2.2.3 Прашка термиолошка школа

Прашка школа терминологије развила се из Прашке школе лингвистике и заснива се на идејама лингвисте Фердинанда де Сосира (Ferdinand de Saussure 1857-1913) који описује функционалне аспекте језика и стварну разлику између четири функционална стила:

- професионални;
- естетски;
- новинарски;
- конверзацијски;

Представници ове школе сматрају да је професионални стил заправо основа књижевног језика, да је термин најмања јединица специјалног језика, а термиолошки систем је систем ознака који представљају систем појмова. Велика пажња поклања се значају стандардизације (Felber, 1984: 38).

Према Кабреовој (Cabré, 2000: 7-13) теоријски постулати заснивају се на постулатима Бечке термиолошке школе и функционалног стила који је основ Прашке школе лингвистике. Постулати су:

- језички стандард је предмет кодификације;
- кодирање језичких стандарда утиче на позитивну језичку стабилност;
- кодификација терминологије обавља се напоменом терминологије и дефиниције терминологије у смислу терминологије и стандарда;
- свака нова кодификација језика замењује претходни;
- термиолошке стандарде треба да објављује неки ауторитет, односно, одговорна институција;
- термиолошки стандарди које доносе одговорне и овлашћене институције заслужнији су од оних који су инспирисани од стране појединаца (Felber 1984: 35-36).

Прашка школа истиче се по лингвистичкој оријентацији у проучавању терминологије, а највећи део пажње посветила је анализи научних и стручних радова, примени методологије језичке културе, именовању појмова и теорије грађења термина и спровођењу логичких принципа приликом класификације појмова и термина (Felber 1984: 36-37).

2.3 ТЕРМИНОЛОШКЕ ТЕОРИЈЕ И ПРИСТУПИ У ТЕРМИНОЛОГИЈИ

Све термиолошке теорије могу се поделити на прескриптивне и дескриптивне теорије. Општа термиолошка теорија је најстарија термиолошка теорија која представља основу свим новим термиолошким приступима. У основи, она је прескриптивна, док су све остале теорије настале као реакција на општу термиолошку теорију дескриптивне природе и темеље се на теоријама когнитивне лингвистике, те истичу социјалне, комуникативне и когнитивне карактеристике терминологије.

2.3.1.1 Општа термиолошка теорија

Општа термиолошка теорија бави се језиком уопште, проучава општу природу, повезаност и особине термина и појмова, дефинише појмове и даје им називе. Темеље опште термиолошке школе ударио је Еуген Вистер (Eugen Wüster 1898-1977) на основу свог искуства које је стекао као инжењер, активно радећи на стандардизацији националног и међународног значаја која је била веома популарна у различитим техничким струкама. Изузетан допринос на развој терминологије има његов рад на француско-енглеском речнику који у прилогу има и додатке на немачком језику из 1968. „The Machine Tool, an Interlingual Dictionary of Basic Concepts“ који ће даље послужити као модел за израду других техничких речника. Вистерови следбеници и представници Бечке термиолошке школе, о којој је било речи у поглављу 1.3.1. Бечка термиолошка школа, развили су модел и назвали га општом термиолошком теоријом, односно, традиционалном терминологијом. Ова теорија бавила се начелима и правилима писања термиолошких приручника. Вистер истиче разлику између лингвистичког и термиолошког приступа и објашњава да термиолошки приступ креће од појмова, а у лингвистичком приступу полази се од садржаја речи.

Теорија терминологије састоји се из три области:

- теорија појмова;
- теорија термина;
- терминографија.

2.3.1.2 Теорија појмова

Теорија појмова бави се проучавањем појмова, њиховим особинама и проучава односе међу њима. Сваки термиолошки рад почиње од појма. М. Вулетић (Вулетић, 1987: 20) сматра да је појам ментална представа неког ванјезичког ентитета или више ентитета са заједничким особинама. Дефинисање појма је веома важна фаза у термиолошком раду ради даље стандардизације, о којој ће бити речи у наредном поглављу. Постоји веза између појма и симбола јер симбол је скуп гласова, односно, акустичка слика којом се именује појам. Фердинанд де Сосир је на својим предавањима из опште лингвистике (*Course de la Linguistique General*) за акустичку слику користио термин ознака (*signifiant*), а за појам термин означено (*signifié*). Према његовом излагању ознака и означено даје знак (*signe*) који је произвољан, а веза међу њима је конвенционална.

Вргоч и Михаљевић (2019: 13)¹ објашњавају да мора да се крене од ванјезичне стварности да би се појам формирао. Другим речима, морају постојати одређени апстрактни појавни елементи стварности. Еуген Вистер појам дефинише као психички ентитет који настаје од појединачних ентитета стварности са заједничким особинама, а користи се за комуникацију и лакше споразумевање.

Како би се појам адекватно дефинисао, мора се посматрати у односу са другим појмовима у систему. Сви појмови који се налазе у оквиру једне струке чине појмовно поље, тако да у оквиру појмовног поља постоји огроман број појмовних скупова и подскупова. Према Кабре (*Cabré, 2000: 95-100*) сви појмови у оквиру једног појмовног поља повезани су логичким и онтолошким везама. У логичке везе убрајају се појмовне сличности и разлике и тада се понајвише говори о субординацији, координацији, инклузији и опозицији, конјункцији, дисјункцији и детерминацији појмова.

- Логичка субординација појмова огледа се у појави у којој је један појам уопштенији од другог, а специфичнији појмови имају све особине општег појма и неколико разлика у односу на општи појам;
- Логичка координација појмова јавља се под условом да два специфична појма буду подређена једним општим појмом;
- Према хијерархијској структури појмова постоје две врсте односа:
- Однос инклузије;
- Однос опозиције.

Према Кабре (*Cabré, 2000: 100*) у вертикалном низу појмова јавља се однос инклузије јер генерички појмови обухватају и оне специфичне, док се однос опозиције појављује у хоризонталном низу појмова јер се специфични појмови искључују посебним карактеристикама.

¹ https://bib.irb.hr/datoteka/1007984.Vrgoc_i_Mihaljevic_Jesmo_li_svjesni_situacije.pdf

4. Коњункција појмова настаје као производ два појма, тако да формира нови појам, трећи појам који дели особине прва два појма.

5. Дисјункција појмова настаје производом два појма тако да нови, трећи појам има све карактеристике по којима се прва два појма разликују.

6. Детерминација појмова је појава за коју је карактеристично да један појам ближе одређује неки други појам, односно, сам садржај другог појма.

Фелбер (Felber 1984: 119-128) говори о томе да се у онтолошке везе убрајају појмови који се темеље на близини у реалном свету. У доступној литератури говори се о постојању три основне врсте онтолошких односа:

- координација и партитивни однос - однос појмова између целине и њихових делова;
- ланчани и темпорални однос - заснива се на временском низању објеката;
- однос материјал – производ - обухвата фазе кроз који један производ пролази, од сировине до завршног производа.

Михаљевић (2019)² наглашава да се онтолошки однос разликује од логичког односа. Код логичких односа сваки предметни појам припада надређеном појму, а код онтолошких односа могућа је само интеграција.

Кабре истиче значај појмовне анализе и износи да игра веома велику улогу у терминолошком раду јер олакшава прављење листе термина одређене стручне области и тиме директно утиче на комуникацију стручњака специфичне области.

2.3.1.3 Терминографија

Теорија термина бави се означавањем појмова и њиховим формирањем, и то путем деривације, композиције, адаптације и калкирањем. Шипка (Šipka, 2006: 152) даје дефиницију терминографије и каже да се бави терминолошким подацима који се бележе у виду терминолошких речника, како би се добио прецизан попис и опис терминолошких система одређене области.

Постоје три врсте терминографије:

- дескриптивна - која бележи терминологију онакву каква јесте;
- прескриптивна - која бележи термине онакве какви би требало да буду;
- препоручена - која препоручује употребу одређених термина;

Увидом у литературу (Šipka 2006, Sabré, 2003, Бугарски, 2007) јасно се прави разлика између терминолога и лексиколога, као и терминографа и лексикографа. Терминолог полази од појма, а лексиколог од речи. Терминографи имају ономасиолошки приступ, односно, додељују имена (термине) појмовима, док лексикографи имају семасиолошки приступ и полазе од речи ка њеном значењу.

Раније је већ поменуто да не постоји свеопшта дефиниција термина, да постоји онолики број дефиниција колико има приступа проучавању терминологије као дисциплине.

² https://bib.irb.hr/datoteka/1007984.Vrgoc_i_Mihaljevic_Jesmo_li_svjesni_situacije.pdf

Шипка (Šipka, 2006: 150) уводи разлику између термина и нетермина. Лексичке јединице везује за лексичко значење, а термин везује за појам. Лексичка јединица је ретко када уклопљена у предметно поље, за разлику од термина. Шипка истиче да је код термина примарна писана форма, за разлику од лексичких јединица које су везане за говорне форме, те наглашава да су термини свесне интервенције.

Код термина веома велику улогу игра веза са другим језицима и даје изражену предност међукултуралној комуникацији. Шипка говори и о особинама које би термин требало да поседује, те наводи следеће:

- транспарентност;
- интернационалност;
- устаљеност;
- краткоћа;
- системност;
- недвосмисленост;
- прецизност;
- несинонимност (Šipka, 2006:151).

Кабре (Cabré, 1998: 80-82) пореди термин и лексичке јединице и износи да су термини као речи препознатљиви и значајни знаци који се јављају у говорном језику, те као речи имају систематска и праграматичка обележја. Међу системским обележјима су формална, семантичка и функционална, а међу праграматичким су јединице које се користе у стручној комуникацији да би обележиле објекте стварног света. С формалне семантичке тачке гледишта термине не разликујемо од речи, они се разликују када се посматрају као праграматичне и комуникативне јединице.

Термини се разликују од лексеме јер означавају појмове који припадају стручним дисциплинама.

Слика 1. Графички приказ према Терези Кабре (Cabré, 2000: 81)

Термини могу да се посматрају с формалног, семантичког и функционалног аспекта. С формалног аспекта термини се посматрају као фонолошке јединице које се фонетски артикулишу и графички представљају. Сваки термин представља низ гласова који чини основу фонолошког и писаног облика датог језика. Кабре (Cabré, 1998: 85-88) класификује термине на основу броја морфема на:

- једночлане термине;

- вишечлане термиолошке јединице;

као и типа морфема које формирају сложене термине на:

- изведенице;
- сложенице;
- термиолошке синтагме;
- скраћенице (иницијализми, акроними, мерне скраћенице).

Изведенице настају деривацијом лингвистичке основе и афикса. Могу се реализовати путем префиксације, суфиксације, или комбинацијом и једног и другог.

Сложенице настају комбинацијом лексичких основа с афиксом или без њега, градећи нове сложене лексичке јединице као што су: самоуправа, електолит, мегаград (Cabré, 1998: 92). Она термиолошке синтагме објашњава као вишечлане термиолошке јединице у одређеној синтаксичкој структури (мобилност студената).

Скраћенице настају скраћивањем, односно, компресијом неке термиолошке јединице.

(ВПС= Висока пословна школа).

Са семантичког аспекта термини означавају предмете из стварног света и као такви се описују као скуп дистинктивних одлика. Могу бити подељени на основу појмова које означавају:

- предмет или лице (у ову групу најчешће се убрајају именице);
- процесе, операције и радње (у ову групу најчешће се убрајају глаголи или глаголске именице);
- својства, стања или особине (у ову групу најчешће се убрајају придеви);
- односе (у ову групу најчешће се убрајају придеви, глаголи и предлози);

С функционалног аспекта на термине се посматра као на граматичке категорије у одређеном језичком окружењу. (Cabré, 1998: 80-116).

Кабре издваја пет праграматичких фактора који разликују терминологију стручне области од језика опште намене:

- намена, сврха;
- тема;
- корисник;
- комуникативна ситуација у којој се јавља;
- врста дискурса;

Језик опште намене користи се у уопштеним, свакодневним, неформалним језичким темама док је терминологија само и искључиво везана за специјализовану област. Језик опште намене броји велики број корисника, док другу групу чине корисници који су стручњаци специјализоване области.

Бугарски (2007:92) износи четири критеријума у процесу систематизовања, изграђивања и стандардардизовања научних термина уопште.

- Формални - дужина; лакоћа изговора и писања; деривациони потенцијал; уклапање у терминолошки систем;
- Семантички - појмовна адекватност; мотивисаност и прозирност; могућност дефиниције; прецизност; изражајност; једнозначност/вишезначност; конотације; синоними и хомоними; присуство и значење истих лексема у другим терминологијама и у општем језику; могућност разликовања терминолошке од општејезичке употребе;
- Прагматички - прихватљивост језичком осећању; економичност; стабилност/варијабилност; круг корисника; степен одомаћености; еквиваленти у другим језицима (интернационалност/идиосинкратичност); адекватност и раширеност изворне терминологије;
- Социолингвистички - језици и варијанте са становишта системских могућности и преференција (лексика, деривација, фразеологија), али и вредности које колективи за њих везују; традиције социокултурних средина (нарочито у погледу пуризма/интернационализма) које утичу на вредновање порекла термина; степен заступљености дате струке или стручне оријентације, изворно и у преводу, у науци и настави; аудиторијум (образовни ниво и потребе корисника - стручњака, читалаца / слушалаца);

Бугарски је из наведених критеријума развио хијерархизовану матрицу за системско вредновање терминологије коју данас савремени социолингвисти и терминолози користе.

Табела 1. Хијерархизована матрица према Бугарском (1986: 70)

					комп.	ј.спос.
			перф.	г.дел.	ТФ	преобл.
1.	системност		-	+	+	-
2.	продуктивност		0	0	+	-
3.	једнозначност		-	+	0	0
4.	интернационалност		+	-	+	-
5.	мотивисаност		-	+	+	-
6.	раширеност		0	0	+	-
7.	стабилност		-	+	+	-
8.	конотације		-	+	+	-
9.	краткоћа		+	-	-	+
10.	лакоћа		-	+	-	+
			2	6	7	2

Номенклатура: комп. = компетенција, перф.= перформанса

ј.спос. = језичка способност, г.дел. = говорна делатност

ТФ = трансформација, преобл. = преоблика

Бугарски је у илустрацији користио 10 критеријума. Термиолошке карактеристике нумерисане су по важности. Испитивани термини у матрици означени су са + ако поседују у већој мери дату особину, и са - ако поседују у мањој мери дату особину, а са 0 ако су у том погледу неутрални.

Филиповић и Филиповић (1997) истичу да је оваква хијерархијска организација параметара помало непрецизна и износе да је кључни критеријум интернационалност, краткоћа и једнозначност. Свој став поткрепили су примерима из информатике, менаџмента квалитета и осигурања квалитета, лингвистике и технике.

2.3.2 Савремене термиолошке теорије

Савремене термиолошке теорије настале су као реакција на општу термиолошку теорију. Оне имају системски и холистички приступ јер у обзир узимају не само термине и концепте, него и когницију, комуникацију, знање у контексту, за разлику од традиционалне теорије, која је дескриптивна и усмерена на однос концепта и термина ван социокултурног контекста. У савремене термиолошке теорије спадају:

- Социотермиолошка теорија;
- Комуникацијска термиолошка теорија;
- Социокогнитивна термиолошка теорија;

2.3.2.1 Социотермиолошка теорија

Социотермиолошка теорија бави се испитивањем традиционалне теорије и акценат ставља на стварну језичку употребу. Наглашава важност и значај дискурса као природног окружења. Ова теорија настала је у Француској и Канади 1980. Друштвени критеријуми су ти који могу изазвати стварање више различитих назива за исти појам. Овај приступ има тенденцију да нагласи полисемију у терминологији и стручним текстовима (Фабер и Лопез Родригез 2012).

Социотермиолошка теорија бави се испитивањем традиционалне теорије и акценат ставља на стварну језичку употребу. Наглашава важност и значај дискурса као природног окружења. Ова теорија настала је у Француској и Канади 1980. Ф. Годен (1990) теоријски ју је заокружио и назвао социотермиологијом. Друштвени критеријуми су ти који могу изазвати стварање више различитих назива за исти појам. Овај приступ има тенденцију да нагласи полисемију у терминологији и стручним текстовима. У овом приступу веома велика улога припада ситуационом контексту у којем се одвија професионална комуникација која јесте одраз друштвеног и професионалног положаја учесника комуникације (Фабер и Лопез Родригез: 2012).

2.3.2.2 Комуникацијска термиолошка теорија

Према Кабре, комуникацијска термиолошка теорија објашњава језик струке као комплексан, и то на основу социјалне, лингвистичке и когнитивне перспективе (Cabré, 1998: 31-32). Овај приступ је настао на Универзитету у Барселони, Univerzite Pompe Fabra (Institut Universitari de Lingüística Aplicada – IULA, у сарадњи с Каталонским термиолошким центром (Centro de Terminología de la Lengua Catalana – TERMCAT). Највеће заслуге за рад на овом приступу припадају Марији Терезе Кабре (Maríe Terese Cabré). У овом приступу велика пажња се посвећује лингвистичком истраживању то јест, опису термиолошке варијације, усаглашавању назива у тексту, термиолошке анализе и њеном представљању (Campro, Cormier: 2005). Постоје две функције термиолошке јединице: прва се бави показивањем специјализованог знања, а друга води рачуна о томе да се то знање пренесе у одговарајућу комуникациону ситуацију (Cabré

Castellví, M. Teresa. 2003: 35-37). У даљем тексту се наставља дискусија о представљању специјализованог знања, и то на два начина: кроз репрезентативну терминологију (енгл. *representational terminology*) која највећу улогу има у језичком и термиолошком планирању, и комуникациону терминологију (енгл. *communication terminology*), чија улога се огледа у социолингвистичким контекстима који представљају термиолошке варијације (Cabré, 1998: 35-37).

Кабре (2003) истиче да је професионални дискурс проистекао из природног језика у професионалном домену, објашњавајући да се лексичке јединице у општем језику прилагођавају комуникационој ситуацији и да се исто дешава када је у питању и професионална комуникација. Кабре (2003) објашњава да су термиолошке јединице вишедимензионалне и да се састоје из когнитивних (познавање појма), лингвистичких (име, назив) и социокомуникативних (комуникацијска ситуација) компоненти. (Cabré Castellví 2000: 187). Овакав приступ Кабре назива *Теорија врата (Theory of Doors)* који представља различите начине да се термиолошке јединице разумеју и анализирају. Комуникацијски термиолошки приступ анализира термиолошке јединице с лингвистичке тачке гледишта, али увек у контексту стручне комуникације (Faber Benítez, 2009: 113-115).

2.3.2.3 Социокогнитивна теорија

Према Темерман (Temmerman, 1998) социокогнитивна теорија темељи се на тумачењу когнитивне лингвистике, према којој између стварног света, језика и људског мозга постоји интезивна интеракција. Као главни теоријски представник овог модела Темеранова објашњава као је социокогнитивни приступ настао спајањем когнитивне семантике и социолингвистике. Темерманова износи следеће:

- Језик и концепти не могу се раздвојити, јер језик игра важну улогу презентације категорије;
- Није могуће разликовати категорије логичним и онтолошким средствима;
- Није увек могуће дати оптималну дефиницију садржаја термина;
- Полисемија и синонимија постоје у стручном језику, имају своју функцију и неопходно је укључити их у термиолошку анализу;
- Пошто се категорије, појмови и имена временом мењају (однос између термина, термин не може бити трајан), неопходно је да се дијакритички анализира;

Темерманова (1998) јасно критикује традиционалне теорије терминологије и истиче да њихов приступ не покрива однос сва три елемента: свет, језик и ум за које тврди да су неопходни за истраживање терминологије, а да све то покрива социокогнитивна теорија у различитим комуникационим ситуацијама (Темерман, 1998).

2.4 МЕЂУНАРОДНЕ ИНСТИТУЦИЈЕ КОЈЕ СЕ БАВЕ ТЕРМИНОЛОШКИМ ИСТРАЖИВАЊЕМ

Средином прошлог века терминологија добија јако велики значај у науци те почиње интересовање за формирање институција које се баве терминологијом. Бугарски истиче да се термиолошке активности обављају кроз институционализован рад националних и интернационалних организација (Бугарски, 2007: 73). На међунационалном нивоу највише се истичу следеће институције:

- Међународни информативни центар за терминологију Инфотерм (енгл. Infoterm/International Information Center for Terminology);

- Међународна организација за стандардизацију (енгл. ISO/International Organization for Standardization);
- Међународна електротехничка комисија (енгл. IEC/International Electrotechnical Commission);
- Термнет (енгл. TERMNET);

2.4.1 Међународни информативни центар за терминологију

Међународни информативни центар за терминологију Инфотерм (енгл. *Infoterm/ International Information Center for Terminology*) основан је 1971. на основу уговора између Унеска (UNESCO) и Аустријског института за нормирање (ASI). На самом почетку свог рада Инфотерм је био уско повезан с радом Еугена Вистера и ISO/TC37. Касније, 1996. Инфотерм постаје међународно научно непрофитабилно удружење чији су циљеви јасно дефинисани:

- Промовише и подржава сарадњу међу центрима за терминологију;
- Залаже се за међународну координацију рада на стварању терминологије;

2.4.2 Међународна организација за стандардизацију

Међународна организација за стандардизацију (енгл. *ISO/International Organization for Standardization*) међународна је институција за стандарде са седиштем у Женеви, основана 23. фебруара 1947. Настала је удружењем две организације: Међународне федерације националних удружења за стандардизацију (енгл. *International Federation of the National Standardizing Associations – ISA*), основане 1923. у Њујорку и Координационог комитета Уједињених нација за стандарде (енгл. *United Nations Standards Coordinating Committee – UNSCC*) основаног 1944. Ову институцију чине представници завода за стандардизацију из различитих земаља света која броји преко 160 чланица, а у свету је позната као највећи светски издавач међународних стандарда. До јула 2018. ова организација издала је 22.236 међународних стандарда. Међународна организација за стандардизацију је невладина организација, један део њеног чланства припада владиним телима, а други део припада приватном сектору. Међународна федерација националних удружења за стандардизацију 1947. оформила је 1937. Технички комитет (енгл. *ISO/TC 37*), како би се формулисала правила и принципи стандардизације терминологије. Након оснивања Међународне организације за стандардизацију обновљен је и ISO/TC 37. Овим комитетом руководио је Еуген Вистер од 1951. до 1971, а касније, његово место наследио је Хелмут Фелбер.

2.4.3 Међународна електротехничка комисија

Међународна електротехничка комисија (енгл. *IEC/International Electrotechnical Commission*) основана је у Лондону 1906. Од када постоји, ова институција давала је велики значај терминологији из области електротехнике, што је резултирало објавом Међународног електротехничког лексикона (енгл. *International Electrotechnical Vocabulary IEV*), чије прво издање датира из 1938. и садржи 2.000 термина на енглеском и француском језику, као и њихове еквиваленте на немачком, шпанском, италијанском језику и есперанту. Друго издање лексикона објављено је 1970. на енглеском и француском језику и садржало је 8.100 термина. Према електронској бази података *Elektropedia*³ садржи више од 22.000 термина на енглеском и француском језику, као и њихове преводне еквиваленте на 16 језика:

- арапски језик;

³<https://www.electropedia.org/> приступљено 27. 12. 2021.

- кинески језик;
- чешки језик;
- фински језик;
- немачки језик;
- италијански језик;
- јапански језик;
- корејски језик;
- норвешки језик;
- пољски језик;
- португалски језик;
- руски језик;
- српски језик;
- словеначки језик;
- шпански језик;
- шведски језик;

Ова електронска база података организована је у преко 90 различитих области.

2.4.4 Термнет

Термнет⁴ је основан 1988. као непрофитна организација која се бави успостављањем кординације рада у области терминологије. Чланице ове организације су универзитети, фирме, и друге организације које се баве терминолошким истраживањима.

2.5 ТЕРМИНОЛОГИЈА КАО ИНТЕРДИСЦИПЛИНАРНА НАУЧНА ОБЛАСТ

Терминологија као интердисциплинарна научна област уско је повезана с примењеном лингвистиком, лексикографијом, лексикологијом, логиком, онтологијом и комуникологијом. Још је Еуген Вистер (Eugen Wüster 1898-1977) тврдио да је терминологија као наука повезана с различитим специјализованим областима различитих наука.

Кабре (Cabré, 2000: 25-29) каже да поред свих горенаведених области терминологија има везе и с информатиком и инжењерингом знања, а Бугарски с друге стране истиче да терминологија пружа увиде у структурирање појединих лексичких сфера, и то у једној области у којој се укрштају семантичке, праграматичке и социолингвистичке компоненте (Bugarski, 1996: 76). Бугарски тврди да је важно истаћи међусобни однос лингвистике, лексикографије и терминологије.

2.5.1 Интердисциплинарни однос терминологије и примењене лингвистике

Када се посматра однос ове две дисциплине, Кабре објашњава да на компетенције говорника једног језика утичу многобројни фактори: пол, припадност друштвеном слоју, старосно доба,

⁴ <https://www.termnet.org/> Приступљено 27. 12. 2021.

географско порекло, комуникацијска ситуација, те се говорници прилагођавају тако што користе различите функционалне варијације, односно, регистре. Према Кабре, ти регистри могу се размотрити уз помоћ критеријума:

- Критеријуми за пренос медија: писани/усмени регистар;
- Тематски критеријум: општи/посебни регистар;
- Критеријум комуникационих намена, односно, функционалних вредности;
- Информисање/процена/утицање/убеђивање;
- Критеријуми степена формалности међу учесницима у комуникацији: формални/неформални;
- Квалитет нивоа апстракције: мање или више апстракција (Cabré 2000: 29);

2.5.2 Интердисциплинарни однос терминологије и лексикологије

Лексикологија је једна од лингвистичких дисциплина најближих терминологији. Према Кабре, појмови су део језика и, ако се говорници служе специјализованим и стручним терминима одређене области, онда је кристално јасно да терминологија јесте део лингвистике. По лексиколозима, терминологија је део лексикона, и њихова намера се огледа у томе да изуче колико је термин различит у односу на лексеме (Cabré 2000: 30-34).

Иако се ове две дисциплине прожимају, јасно је одређена разлика међу њима.

- Домен проучавања;
- Јединице којима се ове две дисциплине баве;
- Истраживачки циљеви;
- Методологија;

Лексикологија се бави речима која описују лексичку компетенцију говорника, а терминологија појмовима у специфичним научним и стручним областима. Кабре терминологију представља као део лексикологије јер је њен фокус усмерен на лексикон специјализованих области (Šipka, 2006: 147-150).

С једне стране лексикологија се бави речима како би проучавала лексичку компетенцију говорника, а терминологија се бави терминима како би упутила на термине из реалног света.

Када се говори о истраживачкој методологији, терминологија акценат ставља на термине како би попунила појмовни опсег, а лексикологија поставља хипотезе које се уз помоћ анализе дискурса могу потврдити или одбацити (Cabré 2000: 35-38).

Лексикологија у своја истраживања укључује синхронијску и дијахронијску димензију речи. Лексикологија и терминологија из различитих углова посматрају ставове према стандардизацији језика: лексикологија као дескриптивна лингвистика не разматра прескрептивне аспекте језика, док је терминологији један од основних циљева успостављање стандардизоване форме.

2.5.3 Интердисциплинарни однос терминологије и студија комуникације

Терминологија и комуникација су две уско повезане лингвистичке дисциплине и тешко могу функционисати једна без друге. Свака комуникација која се остварује унутар било које професионалне делатне заједнице захтева употребу језика за посебне намене (енгл. *language for special purpose LSP*). Терминологија која се користи у комуникацији између стручњака

одређене специјализоване области кључ је комуникације, и то је управо главни елемент који прави разлику између језика струке и језика за општу намену, као и разлике језика струке у различитим специјализованим областима. Да би комуникација унутар професионалне делатне заједнице била успешна, познавање стручне терминологије одређене специјализоване области је од великог значаја, као и концизност, прецизност и прикладност теме. Да би резултат комуникације био успешан веома је битно да кодер поруке (особа која шаље поруку) и декодер (особа која прима поруку) имају одговарајуће предзнање из области струке о којој говоре.

2.5.4 Терминологија и документација

Захваљујући документима из различитих стручних области, терминологији обављају анализу и на тај начин скупљају термине за појмове одређене области, проширују знање о дисциплинама којима се баве, и на овај начин трагају за терминима струке. Овакав начин истраживања јесте почетна основа ове докторске дисертације. Врло често се у истраживању наиђе на исти појам који се служи с више различитих термина и тада долази до сарадње међу стручњацима око дилеме за могући одговарајући термин (Cabré 1998: 50-55).

2.5.5 Терминологија и информационе технологије

Терминологија и информатика квалитетно се прожимају у науци о језику. Терминологија информатици пружа појмовне структуре и термине које имају значаја за развој иформационих алата, вештачке интелигенције и експертских система, а информатика обезбеђује све потребне и корисне алатке за брзо, ефикасно и поуздано истраживање на терминолошком корпусу и успоставља базу за формирање појмова из стручних и специјализованих области. Употреба рачунара је од значаја при анализи напредне терминолошке документације. Савремени научници из области терминологије сматрају да је главни циљ терминологије да олакша комуникацију међу стручњацима специјализованих области.

2.5.6 Терминолошка политика и планирање

Област научног истраживања која се бави језичком политиком и и планирањем се помиње од средине прошлог века, мада се ауторка ових редова у потпуности може сложити са Филиповић (2018) која каже: „језичка политика и планирање као друштвена делатност је вероватно стара колико и организација људских друштва.“

Хауген (1959) дефинише ову научну област као припрему нормативног правописа, граматике и речника, које се баве и писменим и усменим изражавањем. Ова научна област досеже до дескриптивне лингвистике и избора језичких форми на основу екстралингвистичких критеријума. Филиповић (2018) дефинише језичку политику и планирање као: “интедисциплинарну научну област која користи теоријске принципе и методолошке поступке читавог низа хуманистичких и друштвених дисциплина, попут социолингвистике, примењене лингвистике, социологије, друштвене теорије, антропологије, критичке анализе дискурса, критичке педагогије и других. Она се тако уклапа у контекст критичке лингвистичке анализе која покушава да језик сагледа као део комплексног система друштвеног бивствовања и интеракције у приватном, јавном, образовном и професионалном домену језичке употребе.“ (Филиповић, 2018: 15-16)

Филиповић (2016а, 2016, 2018) образлаже да интердисциплинарни и трансдисциплинарни приступ лингвистичким истраживањима језичку политику и планирање сагледава као процес у коме лингвистика корелира са другим научним дисциплинама и са другим факторима који утичу на избор језичких форми које се користе. Када се говори о језичкој политици, тада се говори о њеном утицају који може да се изврши на два начина:

- „Одозго-на-доле“ (top-down), што подразумева велики утицај институција и угледних појединаца с великим ауторитетом на језичку идеологију, језичке форме и језичке облике које треба стандардизовати и користити како у образовању, тако и у другим јавним сферама друштвеног живота.
- „Одоздо-на-доле“ (bottom-up) је супротан начин спровођења језичке политике и планирања у поређењу с начином „одозго-на-доле“ који је тек од скоро дошао у жижу академског интересовања. Овај начин спровођења језичке политике и планирања подразумева да стручњаци у својој специјализованој области поступају супротно од онога што прописују званичне институције, у смислу да језичка политика делује од тела који нема формални језички ауторитет, али ствара термиолошку базу у пракси (Ђордан, 2016: 94).

Као посебан концепт језичке политике и планирања издваја се термиолошко језичко планирање која се бави термиолошким системима професија и наука у датом језику, формирајући интрајезичку и интерјезичку професионалну научну комуникацију која формира дигитални систем за складиштење, даљу примену и трансфер знања (Филиповић и Ђордан, 2018: 2). Термиолошка политика и планирање бави се избором термина, заснованим на научним, социокултурним, економским, индустријским, географским, психосоцијалним и другим принципима (UNESCO, 2005).

Филиповић и Ђордан (2018) истичу да су овакве активности несумњиво интердисциплинарног карактера која обухватају онтолошка, дефиницијска и термиолошка знања. Термиолошка политика и планирање бави се различитим идеологијама и политикама знања, као и практичним и комуникацијским аспектима формирања термина, чији је циљ развијање знања у контексту образовних, професионалних научних активности.

2.6 МЕНАЦМЕНТ ТЕРМИНОЛОГИЈЕ

Менаџмент терминологије обухвата све термиолошке активности које се баве свим њеним практичним, дескриптивним и прескриптивним облицима. Први аутори који су употребили термин менаџмент терминологија јесу Рајт (Wright) и Будин (Budin).

Менаџмент терминологије у зависности од контекста може да се разуме на два начина. У ужем смислу контекста, менаџмент терминологија обухвата све термиолошке активности које укључују практични термиолошки рад и систематично представљање свих термиолошких информација. Овако гледано, менаџмент терминологија првенствено се односи на управљање свим термиолошким подацима и активностима. У ширем смислу контекста, менаџмент терминологија истиче све стратегијске аспекте термиолошког планирања, односно, може да се схвати као део језичког планирања у ширем смислу (Wright & Budin, 1997: 1-2).

Увидом у литературу налазимо дефиницију да се менаџмент терминологије бави додељивањем појмова у некој стручно-научној области, активностима које се баве обрадом појмова у текстовима, израдом термиолошких производа као што су речници, глосари, лексикони, термиолошке базе података, термиолошки алати, као и стандардизацијом термина у некој стручној области (Wright & Budin, 2001).

2.6.1 Аллати за менаџмент терминологије

Информациона терминологија игра веома значајну улогу у термиолошким истраживањима и рутински се користи у термиолошком раду. С обзиром на њену централну улогу у практичном термиолошком ангажовању, сматра се да су аллати за управљање терминологијом део широког појма за менаџмент терминологију. У наредним редовима биће дат кратак преглед аллати за менаџмент терминологију, намењених за управљање термиолошким подацима (Wright & Budin, 2001: 538-539). Поред уобичајених аллати који омогућују складиштење и презентацију

термиолошких информација, користе се и алати који подржавају изузимање, односно, екстракцију термиолошких појмова из корпуса. Термиолошке банке и базе података сматрају се врстама алата за менаџмент терминологију и користе се за чување, представљање и проналажење термиолошких података.

Да би се алати који се користе сматрали функционалним морају да буду флексибилни, да омогуће лако додавање нових термиолошких поља података како би корисник могао да среди редослед термина и да их дефинише, да обезбеди различите могућности претраживања, да цео систем буде поуздан и погодан за коришћење. Међу најпознатијим софтверским алатима за менаџмент терминологију јесу:

- SDL MultiTerm⁵;
- MultiTerm⁶;
- TermStar⁷;
- TExSIS⁸;
- LexALP⁹;

2.6.2 Корпусно заснован приступ менаџменту терминологије

Корпусно заснован приступ менаџменту терминологије подразумева скуп текстова који подлеже машинској обради, односно, машински читљив и електронско доступан корпус (Ahmed&Rogers, 1992: 31-35). Критеријуми према којима се текстови за корпус бирају су многобројни:

- Писани или говорни језик;
- Читави текстови или његови делови;
- По величини текста;
- По временском распону;
- Текстови опште намене или стручни текстови.

Корпусно заснован приступ менаџменту терминологије унапредио је методологију и систематичност термиолошког рада. Захваљујући корпусној анализи терминологије с лакоћом могу да обраде огромну количину термиолошких информација.

Један од највећих паралелних корпуса јесте JRC *acquis*¹⁰ који се примењује у земљама чланицама Европске уније. Ова колекција паралелних правних текстова подлеже сталној промени и тренутно броји текстове сврстане у временском распону од 1950. до тренутка писања овог рада.

Од почетка 2017. ЕУ званично броји 23 службена језика и 27 државних чланица. Паралелни текстови могу се пронаћи на 22 службена језика (бугарски, чешки, дански, грчки, енглески, шпански, естонски, фински, француски, мађарски, италијански, латински, малтешки,

⁵ <https://www.dcu.ie/iss/software/sdl-multiterm> приступљено 27. 12. 2021.

⁶ <https://www.trados.com/download/multiterm-2021/133353/> приступљено 27. 12. 2021.

⁷ <https://www.star-group.net/en/products/terminology-management.html> приступљено 27. 12. 2021.

⁸ <https://ctan.org/pkg/texsis?lang=en> приступљено 27. 12. 2021.

⁹ http://lexalp.eurac.edu/index_en.htm приступљено 27. 12. 2021.

¹⁰ <https://ec.europa.eu/jrc/en/language-technologies/jrc-acquis> приступљено 27. 12. 2021.

португалски, румунски, словачки, словеначки и шведски), на свим језицима осим на ирском језику (текстови на овом језику тренутно нису доступни). Главни циљ JRC *acquis* јесте да обезбеди велики паралелни корпус докумената за рачунарске и лингвистичке сврхе.

2.6.3 Терминолошке базе података

Терминолошке базе података представљају електронски доступне терминолошке информације. Једна од њихових најбољих карактеристика јесте чињеница да су лаке за коришћење и да их терминолози могу лако проширивати и мењати. Појам терминолошке банке углавном се не разликује од појма терминолошких база које настају као резултат терминолошког планирања. Главни корисници терминолошких база података су преводиоци, мада терминолошки подаци морају бити такви да могу послужити подједнако и стручњацима и студентима. Њихова комплексност зависи од терминолошких информација, разврстаних у терминолошке категорије. Анђелковић (Anđelković, 2017: 67) издваја пет врста терминолошких база:

- Националне;
- Институционалне;
- Интеринституционалне;
- Једнојезичне;
- Терминолошке базе за једну или више научних и стручних области;

2.6.4 Терминолошки производи

Р. Станковић et al. (2011: 53-65) истиче да, у зависности од садржаја, структуре и начина организације, речници као терминолошки ресурси могу бити посматрани као:

- Индекси;
- Глосари;
- Таксономије;
- Тезауруси;
- Онтологије;

Индекси обухватају листе специфичних термина за појединачну област и обично су поређани по абецедном реду. Глосар је индекс који садржи дефиниције термина. Постоје једнојезични, двојезични и вишејезични глосари. Ако су у питању вишејезични глосари, тада се праве паралелне листе појмова, али се њихове дефиниције у том случају изостављају. Таксономија обухвата хијерархијску организацију термина која је обично представљена стаблом на ком се лако уочава дефинисање веза међу појмовима. Тезаурус обухвата таксономију обогаћену додатним семантичким релацијама. Они се могу дефинисати као речници структурирани тако да релације еквиваленције, хомографије, хијерархије и асоцијативности између термина буду јасно изложене и да се лако могу препознати преко стандардних индикатора (Станковић et al, 2011: 55). Онтологија представља скуп знања које укључује речник, семантичке везе и јединствена правила закључивања и логике у некој стручној области.

Слика 2. Терминолошки ресурси (2019)¹¹

2.6.4.1 Електронски речници

Први електронски речник према бази података који је био од велике помоћи лексиколозима у изради електронског речника јесте *Longman Dictionary of Contemporary English* (1978), а подједнако важан пројекат је COBUILD 80-тих година прошлог века, чије је највеће постигнуће било израда електронског корупуса савремених текстова. Као резултат овог пројекта 1987. објављен је речник *Colins COBUILD English language Dictionary*. Неколико година касније долази до експанзије речника у облику CD ROM који су омогућили многобројним корисницима да се упознају са бенефицијама речника у електронском облику. Данас се воде многобројне дебате о потпуном укидању папирних издања (Granger: 2012). Корисници на почетку 21. века јесу сведоци огромног броја онлајн речника.

Сматра се да постоји широко прихваћена подела електронских речника која примарно разликује:

- Речнике на рачунару који не може да користи више корисника истовремено;
- Речнике који су умрежени на рачунару и може да их користи више корисника истовремено;

Секундарна подела предлаже:

- Унутрамрежни (интранетски);
- Мрежни (интернетски) (Klosa 2013);

¹¹ Слика је преузета са: <https://geoliss.mre.gov.rs/recnik/TerminoloskiResursi.aspx> . Приступљено 24. 12. 2021.

Клоса (2013) даје класификацију мрежних речника и објашњава да, према оригиналном облику, мрежни речници могу бити:

- Речници првобитно објављени у штампаном облику;
- Речници првобитно објављени у електронском облику;
- Речници првобитно објављени у умреженом облику;

Ако се говори о интеракцији с корисницима у литератури се налази подела на:

- Речник с могућношћу интеракције с корисницима;
- Речник без могућности интеракције с корисницима;

Мултимедијалност је још једна категорија према којој речници могу да се деле:

- Речници с текстом, илустрацијама и дијаграмима;
- Речници с текстом и звучним записима;
- Речници с текстом, звучним и видео записима;
- Речници без мултимедијских садржаја;

Постоје поделе према приступу речника:

- Речник са скроловањем на доле у низу реченичних чланака;
- Речник према којем се приступа кроз претраживач;
- Комбиновани приступни речник;

У овом поглављу јасно се може закључити да се менаџмент терминологија бави управљањем информација, односно, терминолошким информацијама које су истовремено подржане и с рачунарском технологијом и лингвистиком, и то искључиво с јасно практичним израженим циљем који подразумева технолошке производе у ужем и ширем смислу о којима је било речи баш у поглављу 2.6.

3 СТАНДАРДИЗАЦИЈА КАО ДЕО ЈЕЗИЧКЕ ПОЛИТИКЕ И ПЛАНИРАЊА

Гордана Матић (2012: 74) стандардизацију дефинише као „процес развијања, доношења и примена стандарда када се мисли на планску и систематску привредну стандардизацију, јер је стандардизација неке врсте или неког степена део готово сваке људске активности.“

Основни циљ стандардизације је постизање оптималног степена реда у одређеној области ради стварања потребних услова за постизање високог нивоа квалитета (Матић, 2012: 56-86).

Међународна организација за стандардизацију (ISO) даје дефиницију стандардизације и каже да је она процес утврђивања и примене одређених правила ради сређивања и регулисања активности у датој области, у корист и уз учешће свих заинтересованих страна, а нарочито ради остварења свеопштих и оптималних уштеда, узимајући у обзир функционалну намену и захтеве техничке безбедности.

Под појам предмет стандардизација подразумева производе који могу бити материјални и нематеријални, процесе и услуге. Предмети материјалног карактера су сировине, производи, алати, прибори, мерни уређаји, инсталације, енергетски уређаји, заштитна средства. Под предметима нематеријалног карактера подразумевају се средства за споразумевање, терминологија, системи означавања, мерне јединице, симболи, знакови, рачунарски софтвери. (Миладиновић, 2000: 83-93).

Законом о стандардизацији (Службени гласник Републике Србије, број 36/2009 и 46/2015)¹² уређују се начела и циљеви стандардизације у Републици Србије, организованост и делатност Националног тела за стандардизацију, као и доношење, објављивање, повлачење и примена српских стандарда и сродних докумената. Исти закон дефинише стандардизацију као скуп координисаних активности на доношењу стандарда и сродних докумената.

Према длуци о изменама и допунама оснивачког акта Института за стандардизацију Србије¹³ (Службени гласник Републике Србије, бр. 93/2015 и бр. 27/2016), Институт за стандардизацију Србије (ИСС) је једино национално тело за стандардизацију Републике Србије, установа која има статус правног лица и послује у складу с прописима којима се уређује правни положај јавних служби. Оснивач Института је Влада Републике Србије.

Институт за стандардизацију Србије¹⁴:

- Доноси, развија, преиспитује, мења, допуњава и повлачи српске стандарде и сродне документе;
- Обезбеђује усаглашеност српских стандарда и сродних докумената с европским и међународним стандардима и сродним документима;
- Води регистар српских стандарда и сродних докумената у свим фазама развоја;
- Учествоје у изради и преиспитивању европских и међународних стандарда и сродних докумената које доносе европске и међународне организације за стандардизацију у областима за које постоје потребе и интереси Републике Србије, а за које се очекује преиспитивање или доношење српских стандарда и сродних докумената;

¹² https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_standardizaciji.html приступљено 23.06.2021.

¹³ https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_standardizaciji.html приступљено 23.06.2021.

¹⁴ https://iss.rs/sr_Cyrl/about-iss_p1.html приступљено 16. 12. 2021.

- Сарађује с европским и међународним организацијама за стандардизацију и националним телима за стандардизацију земаља потписница одговарајућих споразума из области стандардизације;
- Извршава друге задатке у складу с обавезама из међународних уговора у области стандардизације који обавезују Републику Србију;
- Обезбеђује доступност јавности српских стандарда, сродних докумената, публикација, као и стандарда и публикација одговарајућих европских и међународних организација и других земаља и врши њихову продају;
- Даје основу за израду техничких прописа;
- Припрема програме и годишње планове доношења српских стандарда;
- Делује као информациони центар, у складу са захтевима предвиђеним одговарајућим међународним споразумима и обавезама које произлазе из чланства у одговарајућим европским и међународним организацијама за стандардизацију;
- Представља и заступа интересе Републике Србије у области стандардизације у европским и међународним организацијама за стандардизацију, као и у њиховим телима;
- Одобрава употребу знака усаглашености са српским стандардима и сродним документима, у складу са својим правилима;
- Промовише примену српских стандарда и сродних докумената;
- Обавља и друге послове из области стандардизације, у складу са законом, актом о оснивању и статутом.

3.1 НИВОИ СТАНДАРДИЗАЦИЈЕ

Ниво стандардизације може да се одреди на основу географског, политичког и економског степена укључености у њене активности. Нивои стандардизације могу бити:

- Међународна стандардизација у којој учествују организације за стандардизацију из целог света;
- Регионална стандардизација у којој могу да учествују организације за стандардизацију једног географског или економског подручја света;
- Национална стандардизација у којој учествују организације на нивоу једне земље (Матић, 2012:78);

3.2 ЦИЉЕВИ СТАНДАРДИЗАЦИЈЕ

Основни циљ стандардизације је стварање потребних услова за постизање високог нивоа квалитета производа, процеса и услуга¹⁵. Младеновић (2000) објашњава да се морају испоштовати поједини аспекти стандардизације да би се дошло до постизања основног њеног циља:

- Постизање оптималног реда у одређеној области;
- Поједностављивање у производњи и промету производа услуга;
- Унапређење погодности производа, процеса и услуга за њихову намену;

¹⁵ https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_standardizaciji.html приступљено 16. 12.2021.

- Повећање ефикасности процеса у производним и услужним делатностима;
- Спречавање стварања препрека у трговини, промета робе и услуга;
- Олакшавање технолошке сарадње, омогућавање лаке и несметане примене и размене нових технологија у оквиру једне или више области, на националном и међународном нивоу;
- Унапређење и олакшавање комуникације и споразумевање и ефикасна размена информација;
- Усклађивање интереса испоручилаца и наручилаца;
- Национално коришћење природних добара и енергије;
- Животна заштита људи, биљног и животињског света;
- Заштита интереса корисника;

Циљеви стандардизације према Закону о стандардизацији из 2009. Републике Србије¹⁶:

- Унапређење заштите живота, здравља и безбедности људи, животиња и биљака, као и заштита животне средине;
- Побољшање квалитета производа, процеса и услуга, њихова типизација, компатибилност и заменљивост;
- Обезбеђивање јединствене техничке основе;
- Развој и унапређење производње и промета производа, извођења радова, односно, вршења услуга кроз развој међународно усклађених стандарда ради ефикасне употребе рада, материјала и енергије;
- Унапређење међународне трговине, спречавање или отклањање непотребних техничких препрека.

3.3 ПОЈАМ И ВРСТЕ СТАНДАРДА

Стандард је документ утврђен консензусом и потврђен од признате организације у коме се утврђују правила за различите активности или њихове резултате у циљу остваривања одређеног степена рада у датом контексту. Стандарди треба да буду засновани на највишим и најсавременијим достигнућима науке и технике. Усаглашеност стандарда са достигнућима науке и технике зависи од степена научног и технолошког развоја већине учесника процеса стандардизације (Миладиновић 2000: 86).

Врсте стандарда су:

- Међународни стандард је стандард који је донела Међународна организација за стандардизацију;
- Европски стандард је стандард који је донела Европска организација за стандардизацију;
- Хармонизовани стандард је стандард донет на основу захтева Европске комисије за примену у хармонизованом законодавству Европске уније;
- Национални стандард је стандард који је донело национално тело за стандардизацију;

¹⁶ приступљено 16. 12.2021.

- Српски стандард је стандард који је донело национално тело у Републици Србији (Миладиновић 2000: 86);

Слика 3. Процес доношења српског стандарда¹⁷

Матић (2012:76) говори о генералној подели стандарда на јавне и приватне стандарде.

Јавни стандарди су стандарди донети националним и међународним законима и односе се најчешће на безбедност хране, оцењивање и стандарде квалитета.

¹⁷ Преузет са: https://iss.rs/en/kako-se-izradjuje-srpski-standard_p848.html

Приватни стандарди су добровољни и нису део законских обавеза, а њих могу успоставити клијенти, институције за стандардизацију, као и невладине организације.

Стандарди, као нормативни акти у којима су дефинисани производи, процеси и услуге, представљају резултат стандардизације.

3.4 ЈЕЗИЧКА ПОЛИТИКА И ПЛАНИРАЊЕ: ЈЕЗИЧКА СТАНДАРДИЗАЦИЈА И СТАНДАРДИЗАЦИЈА ТЕРМИНОЛОГИЈЕ

Нови термини свакодневно улазе у употребу у један језик. Овај процес усвајања терминологије одвија се спонтано или потпуно наменски. Врло честа појава јесте да нови термини, настали на основу постојећих термина или изведени од већ постојећих термина, покривају исто значење, те се управо путем стандардизације терминологије овакве појаве у језику регулишу и стављају под контролу (Матић, 2012: 86-90). У оквиру организације ISO, принципима и методама терминологије као дисциплине, бави се ISO Технички комитет (енгл. ISO Technical Committee 37 *Terminology and other language and content resources*), а задужен је да установи принципе, методе и примене у вези с терминологијом и другим језичким ресурсима у контексту вишејезичне комуникације и културне разноликости. Чини га 31 редовни члан и 29 чланова-посматрача (укључујући и Србију)¹⁸

Према Фелберу (Felber, 1977: 90) рад на стандардизацији терминологије обухвата четири основна корака: (1) одређивање значења термина дефинисањем; (2) локализација појма у систему појмова (путем логичких и онтолошких односа међу појмовима); (3) обележавање појма недвосмисленим термином (издвојеним међу актуелним синонимима); (4) стварање термина за одређени појам уколико ниједан од постојећих није одговарајући.

Стандардизација терминологије је процес у који су укључени специјалисти који обављају избор термина и велики број радних група на интернационалном, европском и националном нивоу. Једна од институција која се бави стандардизацијом терминологије на међународном нивоу јесте Технички комитет ISO/TC 37¹⁹, о коме је било речи у Поглављу 1.5.2. У Србији, за стандардизацију терминологије одговоран је Институт за стандардизацију Србије²⁰.

Матић (2012) закључује да је највећи изазов стандардизација терминологије који се односи на начин ширења стандардизованих термина, истичући проблем квалитета и доследности терминологије јер није редак случај да непотпуни термини уђу у широку употребу. У потпуности делим мишљење и став Матић (2012) да термиолошки стандарди, када долази до експанзије одређене области, као што је евидентно у овом истраживању дошло до интернационализације универзитета и осталих високошколских установа, постају и те како прека потреба.

3.5 СТАНДАРДИЗАЦИЈА ЈЕЗИКА

Стандардизација језика јесте вид језичке политике и планирања који обухвата одабир варијетета који ће се стандардизовати (статусна језичка политика) и формирање и континуирано усавршавање лексичког корпуса и граматичких структура стандардног језика (корпусна језичка политика и планирање) (Филиповић, 2018).

У овом раду сматрају се релевантним доле наведени стандарди које наводи Матић (2012):

¹⁸ Према <https://www.iso.org/committee/48104.html> приступљено 23. 06. 2021.

¹⁹ <https://www.iso.org/committee/48104.html> приступљено 23. 06. 2021.

²⁰ <http://www.ossj.rs/program-rada-odbora-za-standardizaciju-srpskog-jezika/> приступљено 23. 06. 2021.

- Основни стандарди имају широку област примене и представљају предуслов за трговину, школство, електротехнику, машинство итд;
- Језички стандард припада наведеној групи стандарда, а истиче се у доприносу који даје терминологији као дисциплини, чинећи је лингвистички и концептуално конзистентном;
- Термиолошки стандард је стандард о појмовима и њиховим дефиницијама. Појмови који се користе у различитим дисциплинама морају бити прецизно дефинисани;
- Стандард за производ је стандард којим се одређују захтеви које производ треба да испуни да би одговарао намени;
- Употребни стандард је стандард којим се одређује ниво услуге који треба да буде испуњен;
- Стандард за процес јесте стандард који треба да испуни производни процес да би одговарао намени;

4 УНИВЕРЗИТЕТСКА НАСТАВА СТРАНИХ ЈЕЗИКА У СВЕТЛУ ИНТЕРНАЦИОНАЛИЗАЦИЈЕ ВИСОКОШКОЛСКОГ ОБРАЗОВАЊА У ЕВРОПИ

Интернационализација високошколског образовања одраз је савремених европских оријентација и стратегија образовања. Укључује иницијативе како на европском, тако и на националном нивоу, уз институционализацију принципа интернационализације у овој области. Вучо (2019) износи да језик има одлучујућу улогу као јединствено средство комуникације када се говори о транснационалној мобилности свих актера образовног академског процеса. Интернационализација у високошколском образовању релативно је новијег датума и обухвата читав низ концепата и активности. Последњих тридесет година европски програми који се баве високошколским образовањем и научним истраживањима имали су огроман утицај на ширење и стратешки приступ интернационализацији високог образовања. На интернационализацију у високом образовању велики утицај имала је глобализација на економском, друштвено-културном и образовном нивоу, праћена динамичним, социо-културним и академским везама (De Wit, 2002: 13-20). Све ове појаве на интернационализацију високог образовања утичу на различите начине, у зависности од региона и земље, институције и њихових индивидуалних програма (De Wit, 2002: 23-27). Не постоји један модел интернационализације који одговара свим институцијама у свим европским земљама. Регионалне и националне разлике варирају и стално се развијају, као и образовне институције (De Wit, 2002: 13-47).

Међу најважнијим циљевима интернационализације јесу тежње да се:

- Повећа репутација саме институције;
- Повећа видљивост и конкурентност;
- Повећа потражња за талентованим студентима и научницима;
- Повећа економска добит на краткорочни и дугорочни период;
- Добро процене демографска разматрања;
- Већа пажња усмери на запошљавање и друштвени ангажман (Hunter, 2012: 61-75).

Према Деวิตу (De Wit, 2002: 13-47), интернационализација као стратешки процес започела је европским програмом Еразмус. Овај програм створио је управљачке програме интернационализације високог образовања у већини земаља, а поткрепљен је Болоњским процесом, што овај процес претвара у једну од главних тема у области високошколског образовања на националном и институционалном нивоу.

Када се говори о интернационализацији у високошколском образовању, статистика потврђује да треба још много тога да се одради како би се она на системски и уједначен начин институционализовала на територији Европе, односно, говори се о неуједначеном степену постигнућа у различитим земљама Европе, са значајним изазовима на југу, нарочито у Централној и Источној Европи, где се налази и Србија (De Wit, 2002: 13-47).

Интернационална удружења универзитета (енгл. *International Association of University*) и Европско удружење за интернационализацију у образовању (енгл. *European Association for International Education*) истичу да лидери у високом образовању, као и они који га примењују, увиђају кључне предности интернационализације²¹:

²¹ <https://www.iau-aiu.net/Global-survey-on-Internationalization> приступљено 24. 11. 2019.

- Побољшањем квалитета наставе и учења посебно се велика пажња посвећује настави и учењу страних језика, који играју кључну улогу у овом домену.
- Припрема студента за живот;
- Укључивање политике на регионалном и националном нивоу као кључни спољни покретач и утицај институционалне политике на интернационализацију;
- Већи проток међународне студентске мобилности, посебно излазне, која је одлучујући фактор у политици институционалне интернационализације;
- Међународна студентска мобилност, међународна истраживања, међународна стратешка партнерства јесу приоритет интернационализације која подразумевају европске институције (De Wit & Hunter, 2015: 41);

Резултати истраживања приказују охрабрујућу слику интернационализације у Европи, штавише, потврђују да је, у поређењу са другим деловима света, Европа један од региона најинтензивније активности институционалне интернационализације.

Џејн Најт (Jane Knight, 2012: 1-4) дефинише академску интернационализацију као планирани процес интеграције међународне, међукултуралне и глобалне димензије, у сврху пружања вишегодишњег образовања, како би се побољшао квалитет у образовању и истраживачким активностима за све студенте и наставно особље. На тај начин ствара се значајан друштвени допринос. Оваква дефиниција одражава све већу свест о томе да интернационализација не би требало да се фокусира претежно на мобилност, већ на курикулум и исходе учења.

Већина националних стратегија, укључујући и оне европских земаља, акценат претежно ставља на мобилност, економску добит, запошљавање, обучавање талентованих студената и научника, међународну репутацију и препознатљивост. То подразумева да су све ове активности укључене у стратегију у којој интернационализација наставног плана и програма учења побољшава квалитет образовања и научног истраживања (De Wit, 2002: 13-47).

Интернационализација високог образовања на свим нивоима образовања (Шкорић: 2020) истиче:

- Да је потребно разрешити све недоумице и разлике око бодова и степеновања диплома које произилазе из значајних разлика у системима високог образовања;
- Да треба препознати и подстицати стварање радних места која подржавају познавање два или више језика, као и неговање културе међу различитим земљама;
- Да треба подржати развој и напредовање академског и административног особља;
- Да је потребно подстаћи сарадњу високог образовања и индустрије у контексту мобилности студената и академског особља;
- Такође, потребно је фокусирати пажњу на интернационализацију високог образовања у матичној земљи, тако што ће се међународни и међукултурални исходи учења сврстати у наставни план и програм;
- Треба интезивно радити на признавању и развоју заједничких диплома;
- Потребно је и усагласити се с интернационализацијом на различитим нивоима образовања (основно, средње, високо образовање, као и образовање одраслих);
- Акценат стављати на двојезично и вишејезично учење на нивоу основног и средњег образовања;

4.1 УЛОГА ЈЕЗИКА У ИНСТИТУЦИОНАЛИЗОВАНОЈ ИНТЕРНАЦИОНАЛИЗАЦИЈИ ВИСОКОШКОЛСКОГ ОБРАЗОВАЊА

На основу онога што интернационализација образовања на свим нивоима ставља у фокус, може се закључити да је њена примарна и главна улога познавање, односно, учење страног језика. Другим речима, у фокусу је образовање у оквиру модела вишејезичности и вредновања интеркултурних компетенција. Почетком 21. века образовна језичка политика Европске уније промовише учење више страних језика, као и повезивање језика и културе. Бајрам (1997) истиче да веза у учењу језика у оквирима културног контекста и образовних садржаја не може да се раздвоји, прожима се и јесте нераскидива.

Бајкер (Baker, 2011: 413) тврди да повезаност политике, културе и језика омогућава проходност и размену информација у најширем смислу те речи, почевши од саме породице па све до међународних контаката у европском и светском контексту. Језик не испуњава своју функцију у потпуности, уколико иза њега не стоји култура, односно, свест о разликама између сопствене и стране културе (Janković et al, 2017:44). Према схватању Е. Сапира, језик не може постојати ван културе јер је он инструмент њеног схватања који омогућава исказивање њене садржине (Бугарски, 1983: 78).

Вучо (2014) износи да се према савременим начелима у вези с политиком учења страних језика вишејезичност истиче као један од основних принципа политике европског јединства и равноправности, те се ово начело уводи у образовање појединца од основне школе. Савремена образовна политика страних језика вишејезичност сматра главним циљем и објашњава да остваривање комуникативних компетенција подразумева интеркултурални аспект. Он је од велике важности за интернационализацију образовања и истиче отвореност, приступачност, толерантност према усаглашавању мишљења с културним моделима другог и другачијег при постизању добре комуникативне размене (Вицо, 2013: 110). Добра комуникација јесте основ сваке добре размене информација на националном, али и међународном нивоу. Интеркултурална компетенција је вештина стварне интеракције с људима који потичу из различитих култура (Вугам, 2014: 297).

Значај Европске уније и Болоњског процеса у региону, у остатку Европе и широм света неспоран је у процесу интернационализације универзитета, у коме веома важну улогу играју стратешка партнерства, њихова сарадња која препознаје и поштује разлике у контексту, потребама и циљевима међу партнерима, настале под утицајем економских и културних разлика. Европа јесте један од примера који нуди модернизацију у високом образовању (Шкорић, et al 2020: 1-326).

Будућност интернационализације у високом образовању у Европи потенцијално је светла и њен позитиван развој и утицај ће се догодити само ако њени учесници остану отворени за дијалог у процесу промена (Шкорић et al, 2020: 1-326).

4.2 ИСТОРИЈСКИ РАЗВОЈ ИНТЕРНАЦИОНАЛИЗАЦИЈЕ ВИСОКОШКОЛСКОГ ОБРАЗОВАЊА

Интернационализација високошколског образовања релативно је нова појава која обухвата широк спектар схватања и приступа и постала је један од веома значајних циљева високог образовања који представља потребе и снагу универзитета (Вучо, 2019: 260). Циљ овог одељка јесте представљање историјског развоја интернационализације, као и главних модела, приступа и стратегија дефинисаних у литератури. На основу историјског приказа и увида долази се до закључка да интернационализација подстиче утицај и учење интеркултуралних и језичких вештина. Вучо (2019) истиче да у академској комуникацији језик јесте схваћен као основно средство комуникације за стицање знања, који изражава начин понашања, комуникације и мишљења појединца, односно студента, али да, поред језика,

интернационализација подржава и даје подстицај програмима интеркултуралног садржаја јер при међународној мобилности студенти из једне земље долазе у контакт са студентима из других земаља који имају различит матерњи језик, културу и вероисповест.

4.2.1 Интернационализација универзитета под утицајем Хладног рата

Девит и Мерк (De Wit & Merkk, 2012: 50-54) сматрају да је Хладни рат основни разлог због којег долази до интернационализације високог образовања. У први план ставља се национална безбедност, а спољне политике бројних земаља залагале су се за програме учења страних језика и студије у Сједињеним Америчким Државама, и неговале их.

Период између 1950. до 1970. не може да се похвали активном међународном политиком високог образовања у оквиру Европске заједнице. У овом периоду међународна димензија високог образовања почела је да се развија и креће из случајне и индивидуалне организације у организоване активности, пројекте и програме који су у позадини били политички обојени (De Wit & Merkk, 2012: 50-54).

Кер (Kerr, 1994) потврђује да су државе препознале предност у проширењу високог образовања и подржале интернационализацију унутар и изван њихових граница. У овом периоду интернационализација постаје и процес и стратегија високог образовања. До овог периода термини који су се најчешће користили су:

- Међународно образовање;
- Размена;
- Академска мобилност;
- Мултикултурално образовање (De Wit, 2013:18);

Коковић (2011: 42) дефинише мултикултурализам и наводи разлике између мултикултурализма и интеркултурализма. Мултикултурализам промовише концепт друштва, односно, мултикултурално друштво у којем равноправно коегзистира више култура, док се под појмом интеркултурализам подразумева културна политика која тежи зближавању и узајамном разумевању људи из различитих култура који теже дијалогу и културној синтези. Зато интеркултурално образовање није пуко додавање интеркултуралних садржаја у курикулуме, већ се од њега захтева мултиперспективно учење о језицима, историји, културама различитих друштава (Масловарић, 2018: 88-98).

Интеркултура јесте развијање концепта културе и образовне политике која ради на унапређењу, поштовању културног диверзитета и креира друштво у којима се различите културе прожимају (Вуковић и Тодоровић, 2020: 282).

Важну улогу игра развијање интеркултуралне свести која се постиже укључивањем интеркултуралне димензије у учење страног језика, како би се створио што већи број интеркултуралних говорника који су у стању да воде комуникацију са саговорницима различитог културног порекла и да постану медијатори културе, културе језика на којој комуницирају (Вугам et al, 2002: 9). Барет износи како Мендес Грасија и Бајрам (Mendez Gracia & Вугам) тврде да за правилну концептуализацију мултикултурализма и интеркултурности треба више пажње посветити језику (Barett et al 2014: 159). Сви студенти, било да је реч о долазним или одлазним студентима, морају да се добро сналазе у оваквим ситуацијама, а да би овакве ситуације биле остварљиве, акценат се ставља на учење страних језика, како би се превазишле препреке у комуникацији међу студентима који јесу учесници у студентским

разменама на међународном нивоу и који ступају у контакт интеркултуралне комуникације посредним или непосредним путем.

У оваквим ситуацијама нагласак није на културним карактеристикама појединца, већ на комуникацијском процесу који се одвија између два појединца или између појединца и групе. (Вашић, 2014: 56-57) Способност успешног комуницирања између припадника различитих култура назива се интеркултурална комуникативна компетенција (Byram: 2004).

Бајрам (2001) поред три фактора интеркултуралне комуникативне компетенције: вештина презентовања догађаја из друге културе, разумевање о томе како функционише једна друштвена група и ставови одређене групе по питању отворености и прихватања других култура (Byram et al, 2001), говори и о контекстима у којима се може одвијати интеркултурална комуникација: први контекст подразумева људе који се служе различитим језицима из различитих земаља, али комуникацију обављају на језику коме је бар једном од њих то матерњи језик. Други контекст подразумева људе који ступају у комуникацију и који потичу из различитих земаља, који се служе различитим језицима, али међусобно комуницирају на језику који је *lingua franca*. Трећи контекст подразумева људе који су из исте земље, који се служе различитим језицима, али међусобно комуницирају на језику који је једном од њих то матерњи језик (Byram 1997: 22).

Да би способност успешног комуницирања била на високом нивоу, каква припада будућим академским звањима, студенти који ступају у размену, од четири основне ствари које Башић (Вашић, 2014:59) наводи, посебно треба да поведу рачуна о релативно високом нивоу језичке компетенције. Бајрам (Byram, 2004) предлаже интеграцију језичких циљева и циљева интеркултуралних компетенција, тако да се развојем интеркултуралних компетенција уз учење страног језика и побољшањем језичких компетенција студент припрема за интеракцију студената других култура. Језичке компетенције неодвојиве су од интеркултуралних компетенција зато што језици нису нити могу бити изоловане целине (Barret, 2014: 336).

Башић наводи да се интеркултурална компетенција може проучавати истовремено када и граматика и вокабулар, у истим вежбама и активностима на часу страног језика, тако да се наставне активности обликују на начин да верно одржавају другу културу (Вашић, 2014: 60). Вештине које се развијају учењем страних језика повећавају мобилност ученика, утичу на наставак образовања и професионално усмеравање (Vujičić Сераг & Hazdovac, 2018: 199). Истиче се да је сврха наставе страног језика споразумевање у новом језичком коду, а да се при томе не изједначава с разменом информација и порука као што то предлаже комуникативан наставни приступ (Byram: 2004), већ да је акценат на томе да саговорници који произилазе из другачијег културног контекста могу да схвате поруку. Културе не могу да комуницирају, то раде њени саговорници (Вашић, 2014: 60-61). Европска језичка политика истиче важност учења стараних језика и позива на учење најмање два страна језика поред матерњег, истичући то као кључни циљ Стратешког оквира европске сарадње у подручју образовања. У савременом, економском и политичком свету познавање два или више језика није само пожељно, већ постаје императив друштва, те се више језичке компетенције сматрају једном од кључних одредница савремених курикулама и образованих политика демократских друштва (Ivanković, 2017: 4).

Слично програму Фулбрајт у САД, европски програми за истраживање, посебно Еразмус програм, у другој половини осамдесетих година прошлог века постали су покретач за јачи стратешки приступ интернационализацији у високом образовању.

Оригинални Еразмус програм, настао као иницијатива спроведена у Немачкој и Шведској седамдесетих година прошлог века, касније се груписао са сличним иницијативама и 1980-их под Сократ програмом који је један од програма ЕУ за унапређење квалитета образовања, формалног и неформалног, од предшколског до универзитетског и образовања за одрасле и,

недавно, под Еразмус+ програмом. Њихове активности првенствено се заснивају на сарадњи кроз размену студената и наставног особља, кроз заједнички развој курикулума и заједничке истраживачке пројекте. Развијали су се муњевитом брзином и поставили јасан пут европском приступу интернационализације. У Европи, Уједињено Краљевство је изузетак. Влада Маргарет Тачер 1980. увела је високе школарине за међународне студенте и тако је један од главних циљева британских универзитета постало међународно ангажовање страних студената, ради остварења што већих прихода. Иста ситуација је и у Аустралији и другим земљама енглеског језичког подручја (Kerr, 1994: 6).

Болоњски процес је у великој мери заслужан за истраживање исхода учења високог образовања, с циљем да европске квалификације буду транспарентније, упоредиве, а самим тим и конкурентније (Hudzik, 2011: 33). Лисабонска стратегија из 2000. године залаже се за то да Европа постане најконкурентније друштво, засновано на знању. Европске високошколске установе под снажним су утицајем Еразмус модела који је покренуо Болоњски процес, развиле су алате и потребне инструменте за његово покретање, као и систем преноса бодова (енгл. ECTS). Еразмус и Болоњски процес постали су неприкосновени модел унутар регионалне сарадње и мобилности у Европи, а затим добијају значај на нивоу међународне сарадње и сарадње на светском нивоу. До скоро, Европа је акценат стављала највише на мобилност. Главни циљ иницијативе Европске комисије јесте повећање броја одлазних и долазних студената унутар Европске уније (Green, 2012: 6). Фокус у последњих 40 година у земљама као што су Велика Британија и Аустралија био је на запошљавању међународних студената као могућем извору прихода. Данас се све више пажње поклања краткорочној мобилности студената, интернационализацији курикулума и исходу учења.

Институције високог образовања и влада Велике Британије и Аустралије препознале су значај запошљавања у глобално повезаном свету и сада више пажње поклањају краткорочним студијама, односно, краткорочној мобилности у иностранству и интернационализацији наставног плана и програма за своје студенте.

Универзитети постају све активнији у ширењу обима међународних активности и међународне сарадње која се лако прихвата као средство конкурентности, а интернационализација се сматра делом институционалне мисије. Све више универзитета настоји да развије стратешки приступ интернационализацији. Универзитети у Србији такође раде на ширењу међународне сарадње и њеном стратешком приступу. Сенат Универзитета у Београду је 19. марта 2014. усвојио Стратегију о интернационализацији Универзитета у Београду, у којој јасно износи да наставља традицију отворености према свету, учвршћујући пријатељске и академске везе с универзитетима из целог света, али да пре свега подржава међународну размену наставника, студената и административног особља. Универзитет у Београду 24 марта 2021. усвојио је Стратегију мобилности која је у потпуности прилагођена променама с којима се цео свет суочио, изазваним пандемијом ковида-19 почетком 2020. Детаљније и подробније о Интернационализацији у Србији биће говора у поглављима 5 и 6 ове докторске дисертације.

4.2.2 Развој међународне сарадње међу универзитетима и улога језика у њој

Универзитети су одувек говорили о међународној димензији, било да је реч о универзалном знању, истраживањима, мобилности студената и наставника, али и самих научника. Иако Девит и Хантер (De Wit & Hunter: 2015) у литератури јасно виде да се универзитет одувек идентификовао као институција која ради на глобалном нивоу, међународна димензија високог образовања драматично се мењала кроз историју, попримајући различите облике, димензије и приступе - од мобилности и конкуренције студената, наставног особља и научника, академских система, различитих култура, преко сарадње у истраживању, размене студената и наставника,

интернационализације курикулума, различитих пројеката, све до виртуалне мобилности и учења на даљину. Оно што данас подразумевамо под термином интернационализација универзитета јесте феномен који се појавио у последњих двадест и пет година у Европи, међутим, његови корени леже још у периоду после Другог светског рата (Altbach, 1998: 347).

Девит (De Wit, 2002: 4-15) игнорише чињеницу да су универзитети настали у 18. и 19. веку с јасно национално настројеним оријентацијама и функцијама. Девит и Мерк (De Wit & Merkk, 2012: 44-45) објашњавају да је латински језик као „лингва франка“ у то време био замењен локалним језицима. Појавом националне државе универзитети су постали деевропски оријентисани. Међутим, у 20. веку долази до веће међународне сарадње и размене у високом образовању. Почетком 20. века, године 1919, формира се Институт за међународно образовање (енгл. *Institute of International Education*) у Сједињеним Америчким Државама. У Немачкој је године 1925. основана Немачка академска размена (енгл. *Deutscher Akademischer Austauschdienst*), а 1943. основан је Британски савет (енгл. *British Council*) у Великој Британији. Овај тренд у високошколском образовању добија огроман подстицај после Другог светског рата, највише у Сједињеним Америчким Државама кроз програм Фулбрајт (енгл. *Fulbright Programme*), док се у то време Европа опоравља од разарања које је преживела за време рата, тако да је њен фокус био на реконструкцији. Ипак, веома рано се и у Европи формирају владини фондови и доносе прописи на тему међународне универзитетске сарадње (De Wit & Merkk, 2012: 49-50)

У Стразбуру је године 1949. основан Савет Европе²² који од дана оснивања па све до данас представља један од кључних фактора који утичу на квалитет образовања на међународном нивоу. Савет Европе пружа огромну подршку учењу страних језика, без којих размена знања на интернационалном нивоу не би била омогућена. Учење више модерних језика постало је приоритет, те је још 1965. године у оквиру Секретаријата Савета Европе формиран Одсек за модерне језике који се залаже за језички диверзитет у складу с Европском културном конвенцијом из 1954.²³ Након ступања на снагу Конвенције о култури, предлаже се развој кохерентних образовних политика. Једна од основних идеја ове иницијативе била је координација наставних планова и програма за учење страног језика. У Хагу је године 1961, у оквиру Резолуције број 6, промовисана идеја да свака земља треба да подстакне како лингвистичка тако и психолошка истраживања, чиме се подстиче и унапређује учење страних језика.

Године између 1962. и 1988. биле су период у којем је у оквиру иницијатива у школама спроведено неколико пројеката за учење страних језика. Прва иницијатива бавила се чињеницом да треба преко анкете испитати тренутно стање наставе страног језика по школама. Након спроведеног истраживања, у периоду између од 1963. до 1972. циљ је био да се подстакне међународна сарадња уз помоћ коришћења аудиовизуелних метода и акценат стави на развијање примењене лингвистике. Година 1973. представљена је као прекретница, у којој се говори о потребама одраслих који треба да уче стране језике. Оваква ситуација резултирала је детаљном спецификацијом минималних језичких услова за друштвено комуницирање²⁴.

У то време постојала су два модела за одређивање циљева²⁵:

- За енглески језик то је *Threshold level* (1974);

²² <https://www.coe.int/en/web/about-us/founding-fathers> приступљено 23. 06. 2021.

²³ https://www.diplomacy.bg.ac.rs/pdf/E_Zakonodavstvo/35-36/35_13_AJovasevic.pdf приступљено 20. 06. 2021.

²⁴ <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016804595a7> приступљено 23. 06. 2021.

²⁵ <https://www.iau-aiu.net/Global-survey-on-Internationalization> приступљено 24. 11. 2019.

- За француски језик то је *Un Niveau Seuil*.

Ова два модела касније су коришћена као основни модели за друге језике. Показали су се као веома практични и примењиви, а описују оно што ученици треба да буду у стању да самостално раде када користе језик заједно са знањем, а за постизање циљева. Овде треба нагласити да институционализована настава страног језика у Србији почиње крајем 19. века (Filipović, 2009: 67), да се у периоду пре Првог светског рата и у периоду до Другог светског рата најчешће учио француски и немачки језик, а руски након Другог светског рата. Филиповић (Filipović, 2009) пише да избор језика зависи непосредно од политичких и културних утицаја, те додаје да енглески језик преузима глобалну превласт почетком 21. века (Filipović, 2009: 67).

У периоду између од 1978. до 1981. радило се на иницијативи да се побољша и интензивира учење страног језика као један од најважнијих фактора који доприноси европском разумевању, сарадњи и мобилности, како студената, тако и наставног и ненаставног особља. Ова иницијатива није имплементирана, али студије о њеној изводљивости су примењиве, а њена замисао била је да се побољша и подстакне учење страних језика.

У периоду између 1981-1988. реализован је пројекат који подржава учење и подучавање страних језика за комуницирање на међународном нивоу.

Период 1990-1996²⁶. обележен је убрзаним проширењем Савета Европе и ширењем програма нових чланица из Централне и Источне Европе, а утицај на учење страних језика био је огроман, захваљујући новонасталом Заједничком европском референтном оквиру за језике: учење, подучавање и оцењивање - ЗЕРОЈ (енг. *Common European Framework of Reference for Languages; Learning, Assessment, Teaching – CEFR*)²⁷, који пружа заједничку основу за израду наставних планова и упутства за наставне планове, испите и уџбенике. ЗЕРОЈ истиче шта студенти који уче језик треба да савладају како би могли несметано да комуницирају на страном језику, која знања и вештине треба да савладају како би комуникација била успешна и ефикасна у оквиру културног контекста у којем је језик постављен. Овај оквир јасно дефинише нивое стручности који омогућавају да се напредак студената мери у свакој фази учења. Савет Европе истиче неколико главних циљева ЗЕРОЈ-а:

- Промовисање вишејезичности и диверзификација у избору језика у наставним плановима и програмима.
- Подршка развоју вишејезичког профила;
- Креирање уџбеника и наставног материјала;
- Подршка образовању наставника и сарадња између наставника који предају различите језике;
- Развој и предлог садржаја наставних планова језика, прилагођени узрасту и потребама самих студената;
- Транспарентност током тестирања и упоредивост сертификата Савета Европе.

Међутим, оно што Савет Европе истиче јесте да ЗЕРОЈ-у није циљ утврђивање метода који студенти треба да савладају и користе, али да то не значи да Савет Европе не води рачуна и о тим питањима. Велики број стручњака који су учествовали у пројектима језичке политике допринео је развоју и унапређењу праксе, предавања и оцењивања језика. У поменутом периоду

²⁶ <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016804595a7> приступљено 23. 06. 2021.

²⁷ <https://www.common-european-framework.org/cefr> приступљено 20. 06. 2021.

организована је 31 радионица која се бавила информационим и комуникацијским технологијама, двојезичним образовањем, образовним везама у иностранству и матичној земљи, разменом, наставом страног језика, дефинисањем главних циљева учења страних језика. Може се закључити да су се теме свих радионица бавиле питањима наставе учења страних језика, како би се дошло до висококвалитетне наставе. Препорука је била јасна: интеркултурална комуникација и вишејезичност јесу у првом плану Европске политике за језичко образовање. Истовремено, развија се Европски језички портфолио ЕЈП (енгл. ELP-European Language Portfolio) који је инструмент, заснован на ЗЕРОЈ-у, уз помоћ којег студенти могу да прате своје учење језика и бележе свој напредак. ЗЕРОЈ дефинише шест нивоа знања с описом језичких вештина који сваки ниво треба да изнесе, као и сам квалитет у говорним вежбама. Следи приказ слике језичких нивоа.

На основу овог приказа наставници страног језика могу јасно дефинисати ниво познавања истог. Приказ нивоа је за све студенте, све универзитете исти, у било којој држави да се налазе, одређени ниво познавања страног језика показује и обухвата јасно изражене језичке компетенције које сваки студент треба да има. Баш из овог разлога то је један најмоћнијих алата који је од велике помоћи када студенти учествују у интернационалној мобилности, јер управо тестирањем језика и провером језичких компетенција по овом моделу студенти стичу један од предуслова да могу да учествују несметано у једном од програма студентске мобилности.

	A1 Основна употреба језика	A2 Основна употреба језика	B1 Самостална употреба језика	B2 Самостална употреба језика	C1 Напредна употреба језика	C2 Напредна употреба језика
Разумевање	 Слушање Могу да разумем познате речи и основне фразе које се одnose на мене, могу породицу и непосредно, конкретно окружење, ако саговорник говори полако и разговорно.	Могу да разумем фразе и најбeлше коришћене речи из области које су за мене од непосредног значаја (нпр. основне информације о себи и својој породици, одлазак у куповину, окружење, посао). Могу да разумем основно значење кратких, јасних и једноставних порука и обавештења.	Могу да разумем смисао јасног стандардног говора о познатим темама с којима се редовно сусрећем на послу, у школи, у слободно време, итд. Могу да разумем садржај многих радијских и телевизијских програма о текућим догађајима и темама које ме лично или професионално интересују ако су изнеке релативно полако и разумљиво.	Могу да разумем дуге говоре и предавања и пратићу и слободну аргументацију ако ми је тема барем досаде позната. Могу да разумем већину телевизијских вести и програма који се баве текућим догађајима. Могу да разумем већину филмова на стандардном дијалекту.	Могу да разумем дугачак говор чак и кад није јасно структуриран и кад повезаност није јасна, вед се само подразумева. Могу без превеликог напора разумети телевизијске програме и филмове.	Немам потешкоћа у разумевању било које варијанте говорног језика, на директној комуникацији преко медија, чак и кад се говори брзом и превишеком говорника, уколико имам времена да се навикнем на одређени нагласак.
	 Читање Могу да разумем позната имена и називе, речи и врло једноставне реченице, нпр. на обавештењима, плакатима и у катазоима.	Могу да читам врло кратке, једноставне текстове. Могу да пронађем конкретну, предвидиву информацију у једноставним, свакодневним текстовима као што су огласи, проспекти, јеловици, распреди и редови возице и могу да разумем кратка, једноставна и лична писма.	Могу да разумем текстове који су углавном писани свакодневним језиком ил језиком моје струке. Могу да разумем опис догађаја, описаче и жеље у личним писмима.	Могу да читам чланке и извешаје у којима аутор заузима одређене ставове ил изражава одређена мишљења. Могу да разумем савремену књижевну прозу.	Могу да разумем дугачке и комплексне чиниоичне и књижевне текстове и да препознам слике одлика. Могу да разумем стручне чланке и дуља техничка упутства, чак и кад се не одnose на моју професију.	Могу без потешкоћа да читам скоро све врсте текстова, укључујући апаратске, структурно и лингвистички сложене текстове попут приручника, стручних чланака и књижевних дела.
Говор	 Усмена интеракција Могу да водим једноставан разговор под условом да је саговорник спреман да спонје понови ил препоручи своје реченице и да је спреман да ми помогне да изразим оно што желим да кажем. Могу да постављам и одговарам на једноставна питања о добро познатим темама и у вези са својим непосредним потребима.	Могу да комуницирам у једноставним и субјачајем ситуацијама које захтевају једноставну и непосредну размену информација о познатим темама и активностима. Могу да учествујем у кратким разговорима, према обично не разумем довољно да бих самга, одржавао/ла конверзацију.	Могу да се снадем у већини ситуација које се могу јавити током путовања кроз подручје на коме се тај језик говори. Могу да се, без припреме, укључим у разговор о темама које су ми познате, од личног значаја ил се одnose на свакодневни живот (нпр. породица, хоби, посао, путовања и текући догађаји).	Могу да комуницирам довољно течно и спонтано, што ми у великој мери омогућава да водим субјачајем разговоре са изворним говорницима. Могу активно учествовати у дискусијама о познатим темама, образлажући и бранити своје ставове.	Могу да се изравам течно и спонтано без врло очигледног тражења додатних речи. Могу флексибно и ефикасно да користим језик у друштву и на послу. Могу са већом укључити у разговор и допринети му прецизним изражавањем својих идеја и мишљења.	Могу да без напора учествујем у било каквом разговору ил расправи, успешно препознајући и користећи идиоматске и колоритне изразе. Могу се течно изражавати и прецизно преносити и линге нејасне значења. Ако ipak нађем на проблем, могу преформулисати израз и заобити препреку тако да то саговорник схвати и не примети.
	 Израњено Могу да користим једноставне фразе и реченице да бих описао/ла где живим, као и особе које познајем.	Могу да користим низ фразе и реченица да бих једноставним језиком описао/ла своју породицу и друге људе, своје животне услове, своје образовање и своје садашње ил претходно радно место.	Могу једноставно да повећем реченице како бих описао/ла доживљаје и догађаје, своје искусе, напе и тежње. Могу укратко да образложим и објасним своје ставове и планове. Могу да испричам причу ил препричам радни књије ил филма и описем своје реакције.	Могу да напишем једноставан везани текст о познатим теми ил теми од личног значаја. Могу да напишем лично писмо описујући своје доживљаје и искусе.	Могу јасно и детаљно да говорим о многим темама у вези са подучајем сопственог интересовања. Могу да објасним став о некако актуелној теми наведених предности и недостатке различитих приступа.	Могу да говорим јасно и детаљно о слојерим темама које у себи садрже мање тематске целине, да разрадим одређене ставове и да заокружим излагање одговарајућим закључком.
Писање	 Писање Могу да напишем кратку, једноставну разгледницу, нпр. поздраве са летовања. Могу да испуним формулар личним подацима, нпр. да унесем име, држављанство и адресу у формулару при пријављивању у хотел.	Могу да напишем кратке, једноставне белешке и поруке. Могу да напишем врло једноставно лично писмо, на пример да се некеме захвалим.	Могу да напишем једноставан везани текст о познатим теми ил теми од личног значаја. Могу да напишем лично писмо описујући своје доживљаје и искусе.	Могу да напишем јасан, детаљан текст о великом броју тема из подучаја свог интересовања. Могу да напишем састав ил извештај који износи информације ил наводи разлоге у корист ил против одређеног става. Могу да напишем писмо у коме изјасним какво значење придajem одређеним догађајима и искуствима.	Могу да се изразим јасним, добро структурираним текстом и релативно детаљно искушем свој став. Могу да пишем о слојерим темама у писму, саставу ил извештају наглашавајући оно што сам гласно вољим. Могу одабрати еле који одговара читаоцу којем је текст наменjen.	Могу да напишем јасан, тебан текст примененим стилом. Могу да напишем слојерно писмо, извештај ил чланак у којима је одређена тема јасно и логично изнесена како би прималац могао да уочи и запамти битне ставове. Могу да напишем сајетак и приказ стручног ил књијевог текста.

Слика 4. Језички нивои (Савет Европе, 2001)²⁸

Европски језички портфолио је врста документа у којем студенти бележе и размишљају о свом учењу језика и интеркултуралном искуству. Подржава аутономију ученика, вишејезичности и међукултуралну свест, те из тог разлога игра веома значајну улогу у процесу интернационализације универзитета. Главни циљеви Европског језичког портфолија јесу да студенти изразе искуство у учењу и употреби нематерњег језика, те да се на тај начин мотивишу да прошире језичке и културне вештине на свим нивоима, и тако остваре бољу проходност на виши ниво учења, бољи посао у земљи или у иностранству. ЕЈП цени сва знања језика, било да су стечена формалним или неформалним образовањем. Повезан је са ЗЕРОЈ-ом, тако да студенти сами процењују своје знање у односу на своју стручност по ЗЕРОЈ-у који описује

²⁸ Слика преузета са: europass.cedefop.europa.eu

шест нивоа: А1, А2, Б1, Б2, Ц1 и Ц2. На овај начин ЕЈП подстиче самопроцену у учењу језика, повећава међукултуралну свест и помаже студентима да се фокусирају и развијају вишејезичне способности, што игра велику улогу у процесу интернационализације универзитета јер се на овај начин подржава поштовање језичке и културне различитости, међусобно разумевање изван националних, институционалних и друштвених граница, промовишући вишејезично и интеркултурално образовање који јесу темељи свих програма мобилности²⁹.

Овај документ се састоји из три дела:

- Језички пасош, којим се анализира језички идентитет корисника кратким снимањем језика, односно, постигнутим формалним квалификацијама језика, бележи значајно искуство употребе Л2, као и самопроцену студента о нивоу његовог познавања;
- Језичка биографија, која се користи за постављање циљева језика који се користи, праћење напретка језика, као и бележење искуства учења језика и међукултурална искуства;
- Језички досије, који приказује процес рада студената, напредовање и савладане језичке вештине.³⁰

Иако ова метода слави успех, врло је важно да се истакне да се европско језичко ткиво променило од тренутка када је ова метода настала почетком 1990. јер је давала нагласак на учење другог и страног језика. Као резултат нових таласа миграција, вишејезичност постаје врло честа појава у многим европским земљама, што непосредно доводи до експанзије принципа који чине срж саме методе ЕЈП (Felber, 1977: 86-99). Прихватљиво је да се усвоји приступ портфолија, заснованог на развоју компетенција језика који се користи при школи, без обзира на то да ли је то матерњи језик или не, а пажњу треба фокусирати на језике који се уче ван школе. Оваква врста изазова један је од задатака с којим се суочавају пројекти који се баве језицима у образовању, који промовишу вишејезичност и интеркултурално образовање. Године 2011. започет је поступак онлајн регистрације који садржи детаљна упутства о томе како развити ЕЈП, користећи генеричке елементе које је развио Одбор за акредитацију ЕЈП, чији се темељи ослањају на добру праксу и који би могли бити од помоћи образовним институцијама, како би се изградио висок квалитет ЕЈП базе. Цео овај процес под надзором је Секретаријата за језичку политику.

Као ново тело, Европски центар за модерне језике (енгл. *European Centre for Modern Languages*)³¹ основан је 1994, а представља једну од институција Савета Европе са седиштем у Грацу, Аустрија, која се бави учењем и подучавањем језика. Овај Центар функционише као катализатор реформи у настави и учењу језика. Велика подршка пружена је политици језичког образовања, образовној пракси, као и обуци наставника језика, јер јасно износи став да је образовање језика кључно у савременом европском друштву. Учење страног језика не подржава само образовни и професионални успех, већ и лични развој и осећај самопоштовања, а све заједно доводи до подстицаја економског раста, демократског грађанства друштвене кохезије. Цео свој приступ заснива на основним вредностима Савета Европе и јесте од велике важности када се говори о интернационализацији универзитета на свим нивоима.³²

У периоду од 1997-2001. Европска језичка политика акценат је ставила на промовисање вишејезичности и мултикултурализма, с намером да повећава свест о улози језика како би се изградио европски идентитет. Сви ове циљеви јесу нека врста припреме за Европску годину

²⁹ <https://www.coe.int/en/web/common-european-framework-reference-languages> приступљено 20. 06. 2021.

³⁰ <https://www.coe.int/en/web/about-us/founding-fathers> приступљено 23. 06. 2021.

³¹ <https://www.ecml.at/> приступљено 20. 06. 2021.

³² <https://www.ecml.at/News/tabid/643/language/en-GB/Default.aspx>

језика које се обележава од 2001. године. У овом периоду модификовани су наставни планови и програми, имплементирани заједнички европски референтни алати за планирање и оцењивање учења страног језика и узајамно признавање квалификација. Савет Европе званично обележава Европски дан језика 26. септембра од 2001. године.

Период након 2001. године обележен је снажним промовисањем вишејезичности и интеркултуралног образовања, што потврђује велики број универзитета који већ јесу интернационализовани или су у процесу интернационализације. У периоду од 2004. до 2007. постојала су два пројекта која су била фокусирана на ЕЈП. ЕЈП подршка за имплементацију креирала је вебсајт који пружа подршку имплементацији пројеката.³³ Пројекат ELP TT (енгл. *European Language Portfolio Training Teachers*) - Европски језички портфолио за обуку наставника - садржи комплетан материјал за обуку који се односи на ЕЈП. Цео материјал тестиран је на радионицама, селективно је биран на националним тренинзима у седамнаест земаља чланица Европског центра за модерне језике³⁴.

Три пројекта ЕЈП представљена су у периоду од 2008. до 2011. године:

- Пројекат ELP TT2 (енгл. *European Language Portfolio Training Teachers 2*, Европски језички портфолио за обуку наставника 2) јесте пројекат који се проширио на још десет земаља чланица Европског центра за модерне језике;
- Пројекат ELP WSU (енгл. *The ELP in Whole School*) бави се коришћењем пројекта по школским установама у десет земаља чланица Европског центра за модерне језике;
- Пројекат ELP TT3 (енгл. *European Language Portfolio Training Teachers 3*, Европски језички портфолио за обуку наставника 3) бави се развојем нове платформе за подршку имплементације ЕЈП.³⁵

4.2.3 Свеобухватна интернационализација

У литератури се често појављује и термин "свеобухватна интернационализација" (енгл. *Comprehensive internationalisation*). Худзик (Hudzic, 2011: 6) дефинише овај појам, тврдећи да свеобухватна интернационализација треба да обухвати посвећеност и акцију, како би међународна и компаративна настава и научни рад у оквиру универзитета добили на значају, што утиче на цео високообразовни систем. Овај систем требало би да подрже руководеће структуре високошколских установа, али и студенти и све друге академске службе, како би свеобухватна интернационализација постала институционални императив.

У тексту даље објашњава да је свеобухватна интернационализација пре свега и стратешки и координисан процес који настоји да интегрише политику, програме, иницијативу за позицирање универзитета на међународном нивоу. Свеобухватна интернационализација обухвата шест области:

- Јасно институционално обавезивање;
- Административно вођење, структуру и кадривање;
- Курикулум, кокурикулум и исходе учења;
- Политику и праксе факултета;

³³ <https://rm.coe.int/1680459fab> приступљено 20. 06. 2021.

³⁴ <https://rm.coe.int/1680459fab> приступљено 20. 06. 2021.

³⁵ <https://rm.coe.int/1680459f97> приступљено 21. 06. 2021.

- Мобилност студената;
- Сарадњу и партнерства (Hudzik, 2011: 6 -12).

Заједнички европски референтни оквир за језике: учење, подучавање и оцењивање - усвојен је у већини образовних система у Европи, а користи се и на другим континентима. Овај оквир јасно наводи да није прескриптивне природе и да његова сврха није да промовише ниједан модел учења и оцењивања, већ се сматра инструментом политика за вишејезичност и мултикултурализам у образовању, што и представља темељ вредности Савета Европе када су у питању страни језици. Међународни форум *Заједнички европски референтни оквир за језике: учење, подучавање и оцењивање* и *Развој језичких политика: изазови и одговорност* одржан је 2007. како би се разговарало о политичким питањима убрзаног усвајања Заједничког европског референтног оквира за језике у Европи. Савет Европе спровео је истраживање о самопроцени политика у образовању језика у периоду између 2002-2017. На основу добијених резултата илуструје се низ примера добре праксе који би могли послужити као добар пример за политике у другим језичким образовним институцијама³⁶.

Оваква иницијатива резултирала је Водичем за развој политика језичког образовања у Европи, те 21 референтном студијом која подржава овакав приступ, с основним циљем развоја који је могућ и остварив.

Платформа за вишејезично и интеркултурално образовање³⁷ објашњава да су вишејезичност и интеркултурално образовање утемељени у систему самог образовања те се сви аспекти који одржавају сложеност приступа настави страног језика морају узети у обзир, што и јесте део пројекта под називом „Језици у образовању, језици за образовање“. Суочен с проблемом недовољног постигнућа на свим нивоима образовања и раним напуштањем самог школовања, што према статистичким подацима које износи Јуростат (енгл. *Eurostat*) износи више од 10%, Савет Европе предузима све мере како би могао да се суочи с оваквим изазовима, и како би се лакше с њима носио. Једно од решења јесте управо учење страних језика јер се знање гради и размењује кроз језике, те је учење језика неопходно како би се осигурало да свако има право на образовање кроз један приступ садржају самог плана и програма. Једанаест конференција и семинара одржано је од 2007-2015, што је пружило инструменте за подршку у разумевању изазова за језике школовања.

Подршка за вишејезично и интеркултурално образовање реализовала се у три фазе:

- Прва фаза подршке била је у креирању Водича за развој политика језичког образовања у Европи, који је ревидиран 2007, а чији је циљ био да олакша бољу имплементацију вредности принципа вишејезичности;
- Друга фаза подршке била је у креирању Водича за развој и имплементацију наставних планова и програма за вишејезично и интеркултурално образовање 2016, који нуди практичне приступе развоја наставног плана и програма;
- Трећа фаза подршке изразила се кроз приручник за развој курикулума и обуке наставног кадра.

Све три фазе подршке вишејезичности и интеркултуралном образовању биле су предмет консултације, укључујући и форум о политици у Женеви 2010, као и његове допуне које су

³⁶ <https://www.coe.int/en/web/platform-plurilingual-intercultural-language-education/history-of-the-platform-a-council-of-europe-policy-choice> приступљено 23. 06. 2021.

³⁷ <https://www.coe.int/en/web/platform-plurilingual-intercultural-language-education/history-of-the-platform-a-council-of-europe-policy-choice> приступљено 19. 06. 2021.

уследиле након 2010. Све три фазе пружају подршку образовним властима и професионалцима који се њоме баве, кроз огроман број примера који су примењиви у пракси.

Још од 1968. Савет Европе бавио се питањима интеграције. Пројекат модерних језика 1980-их истражио је потребе миграната, али се тек 2006. покренула велика иницијатива под називом „Лингвистичка интеграција одраслих миграната“ (енгл. *Linguistic Immegration of Adult Migrants*)³⁸ која је имала за циљ да задовољи језичке потребе миграната. Будући да материјали нису увек доступни, развили су се ресурси намењени различитим категоријама корисника, а то подразумева језичку политику, часове језика за одрасле како би се успоставила социјална кохезија. Година 2015. година је великих изазова, у којој смо се суочили с милионима људи које траже уточиште у земљама Европе. У циљу помагања избеглицама 2017. је изабрана за годину развијања идеје за формирање приручника за људе који нуде језичку подршку мигрантима. Овај приручник доступан је на сајту Савета Европе на седам језика: енглеском, француском, холандском, немачком, грчком, италијанском и турском језику³⁹.

Слика 5. Свеобухватна интернационализација⁴⁰

Хуџик (Hudzik: 2011) истиче да се дешава да универзитети истичу како су интернационализоване институције, али се њихова пракса не поклапа с овом дефиницијом и стварност је другачија. Очигледно је да је за овај процес потребно време, како би се развили стратешки капацитети.

4.2.3.1 Јасно институционално обавезивање

Девит и Хунтер (De Wit & Hunter: 2015) тврде да би јасно институционално обавезивање било ефикасно, мора да прође кроз четири фазе:

- Стратешко планирање које се најчешће изводи кроз планирање процеса интернационализације;

³⁸ <https://rm.coe.int/16802fc1ca> приступљено 23. 06. 2021.

³⁹ <https://www.coe.int/en/web/language-support-for-adult-refugees/home> приступљено 23. 06. 2021

⁴⁰ Преузета са: <https://erasmusplus.rs/wp-content/uploads/2018/05/HERE>

- Управни одбор који у процесу имплементације интернационализације формира чланове, и чији је задатак да надгледа цео процес;
- Заинтересоване стране чине студенти, високошколске установе, наставно и ненаставно особље које је заинтересовано да дискутује и пружи подршку процесу интернационализације;
- Процена која подразумева процес који се бави мерењем квалитета постављених циљева и напретка процеса интернационализације;

4.2.3.2 Административно вођење, структура, кадрирање

Руководство високошколске установе и административно особље јесу суштински оквир за спровођење процеса интернационализације. Више руководство укључено је у сам процес интернационализације од самог почетка процеса, док међународна канцеларија о којој ће бити реч у Поглављу 6.1. највећу пажњу посвећује координацији активности интернационализације (Green and Whitsed: 2015).

Да би се активности могле спроводити на успешан начин, интеркултурална комуникација мора да буде на завидном нивоу. Промоција европских мобилности, узајамно разумевање, превазилажење предрасуда може се постићи једино бољим знањем савремених европских језика. Познавање више страних језика омогућава успешну комуникацију и интеракцију међу говорницима различитих матерњих језика. Пртљага (Prtljaga, 2008) износи да је учење страног језика медиј интеркултуралне комуникације, а језик средство за отварање прилика за интеркултуралну размену. Енглески језик представља оквир за унапређење културне особености у савременом друштву, а култура јесте срце учења страног језика, те је веза између културе и учења страног језика нераскидива. При учењу страног језика приступ проучавању стране културе замењен је приступом интеркултуралности. У интеркултуралном односу који постоји између енглеског и других језика, норма говорника матерњег језика доводи се у питање и на њено место долази интеркултурални говорник као медијатор између две културе (Prtljaga, 2008). Студент који започиње процес мобилности мора да има карактеристике интеркултуралног говорника или бар постојање свести да то постане у најкраћем могућем временском периоду.

Де Паблос Ортега (De Pablos Ortega, 2004:18) даје дефиницију интеркултуралног говорника, у којој износи да је то особа која поседује знање о више култура и која је способна да комуницира с људима из других окружења. Концепт интеркултуралног говорника има своје место како у теоријском оквиру, тако и у пракси мобилности студената. Важан образовни циљ представља изградњу интеркултуралне личности. Концепт интеркултуралности присутан је у најзначајнијим лингводидактичким документима у сфери страних језика:

- Заједничком европском оквиру за живе језике;

4.2.3.3 Курикулум универзитетских предмета, усмерених на међународну размену

Курикулум обухвата програме које се баве глобалним питањима, предности дају не само интернационалним елементима у самом програму, већ и дискусијама међународних студената. Акцент се ставља на интернационално усмерене компетенције, с великом употребом технологија, како би се подстакло глобално учење. Међународна перспектива и глобална компетенција приоритети су за интернационалне студенте (De Wit: 2013).

Савремена настава страних језика треба да допринесе развоју и интеркултуралној интеракцији на више језика, уз упознавање различитих културних заједница. Вучо (2018: 11) истиче да савремене језичке политике промовишу више нових погледа на значај језика у образовним системима, као и на различите облике наставе у оквиру вишејезичности. Настава страног језика

у оквиру институција општег образовања треба да развије критичку свест о вредностима и значају културне праксе и у сопственој и у страниј култури (Byram, 1997: 46).

Почетком 21. века Европска комисија, у жељи за очувањем вишејезичне и вишекултурне Европе, инсистира на очувању језичког диверзитета у Европи јер се сматра да академски грађанин говори бар три језика: поред матерњег језика још два нематерња језика (Zavišín, 2017: 166). Вучо (2014) истиче да је вишејезичност основно начело политике учења страног језика у Европи. Трендови развоја и афирмације вишејезичности се јасно учитавају и у српска образовна и правна документа. Министарство просвете Републике Србије од 1996. подржава двојезичан вид наставе у Србији. (Вучо, 2014: 107). Неки од приоритета Министарства просвете, науке и технолошког развоја односе се на развијање вишејезичности и интеркултуралности у образовању ради реализације стратешких циљева које је Република Србија поставила у стратешким документима развоја Србије до 2020. године (Вучо и Филиповић, 2018: 10). Филиповић и др. (2007) наводи да Министарство просвете Републике Србије у оквир наставног плана и програма за основне и средње школе уводи два обавезна страна језика која ће се учити од првог, односно, петог разреда основне школе, а да при томе ученици имају избор бар још два или три језика са статусом изборних предмета.

4.2.3.4 Политике и праксе универзитета

Интернационалне политике и праксе универзитета како тврде Арум и Рокса (Arum & Roksa: 2011), пружају могућност институцијама да унапреде међународне како академске и културне, тако и језичке компетенције. Пракса универзитета подржава мобилност институције и њен професионални развој који подразумева извођење наставе, истраживања и учествовање на конференцијама ван матичне земље. Да би се овакве активности могле успешно спровести, институције, наставници, сарадници у настави, професори, асистенти, студенти, као и административно особље једне институције, морају бити веома добро припремљени за комуникацију на међународном нивоу јер се сматра да добра комуникација побољшава организациону перформансу, руководство и доношење одлука, посвећеност запослених и доприноси унапређењу организације и задовољству послом (ACAS, 2005).

Вучо (2017) износи да Хофстеде (1986) издваја способности које сматра круцијалним за комуникативну размену:

- Познавање особености сопствене културе;
- Познавање сопствене културе с којом се ступа у интеракцију;
- Способност комуникације;

Мајер (1991:137) у оквиру комуникативне компетенције, граматичкој, социолингвистичкој, дискурсној и стратешкој додаје још и интеркултуралну компетенцију која представља способност особе да се понаша на одговарајући начин и прилагоди ситуацији при сусрету са ставовима и очекивањима представника других култура.

Пет различитих фактора модела интеркултуралне комуникативне компетенције јесу:

- Знање;
- Став;
- Вештина тумачења и повезивања;
- Вештина откривања и интеракције;
- Политичко образовање (Byram, 1997:10).

За добру интеркултуралну комуникацију познавање енглеског језика, *lingua franca*, данас је свима од суштинске важности, али са друге стране није довољно за будућег грађанина света коме тај језик није идентитет. Међу компетенцијама које будући грађанин света треба да поседује, Вучо (2014) издваја:

- Комуникација на матерњем језику;
- Комуникација на страним језицима;
- Математичка компетенција и основне компетенције у науци и технологији;
- Дигитална компетенција;
- Учење како се учи;
- Друштвене и грађанске компетенције;
- Смисао за иницијативу и предузетништво;
- Културна свест и изражавање.

Познавање само енглеског језика не обухвата специфичност сваког народа; оно обезбеђује споразумевање, али не и међусобно разумевање. Европска комисија за језике је 2000. донела одлуку о обавезном учењу два страна језика у школама (Живковић: 2013). Обавезно учење два страна језика у школама представља један од кључних услова укључивања наше земље у европски образовни простор и међународну интеграцију. Нове генерације студената треба да буду укључене у савремене токове мобилности (Вучо и Филиповић, 2018: 10). Учити само један страни језик значи учити о само једној култури, бити способан да се уочи систем вредности и правила понашања само једног друштва. Политика Европске уније заснива се на вредностима интеркултурализма и вишејезичности (Живковић: 2013).

У потпуности се слажем са ставом Радојковић-Илић (2020) која износи да, када је реч о универзитетима, упркос доброј и разноврсној понуди програма мобилности од стране европских универзитета, поготово оних који нису англофони, велики број студената, наставног и ненаставног особља није у могућности да учествује ни на једном од програма управо због чињенице да не говори ни један други страни језик осим енглеског језика (Radojković- Ilić, 2020: 160)

Да би се интернационализација у потпуности спровела, однос језика, и то познавање више страних језика и интернационализације је повезан толико да једно без другог није могуће остварити.

4.3 ВРСТЕ ИНТЕРНАЦИОНАЛИЗАЦИЈЕ

Најт (Knight, 2012: 21-25) под интернационализацијом подразумева широк спектар активности и приступа који укључују мобилност студената, академску размену, развој наставног плана и програма, и исход учења.

Најт (Knight: 2012) говори о две врсте интернационализације:

- Интернационализација у иностранству која обухвата све облике образовања у иностранству које покривају мобилност студената, пројекте и програме.
- Интернационализација у матичној земљи која се оријентише на курикулум и сву своју пажњу првенствено поклања активностима које развијају међународне и интеркултуралне вештине.

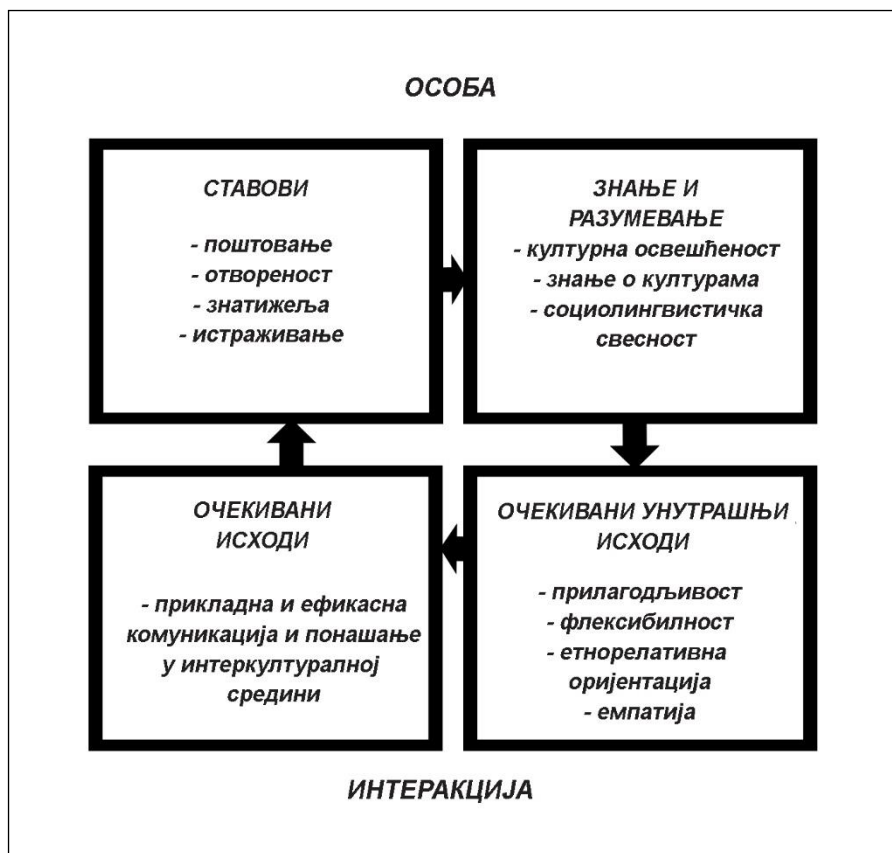
Под првом врстом интернационализације појам може да обухвати и све активности које се подразумевају под појмом интернационализација у матичној земљи, те постоје јасне границе међу њима.

4.4 ПОЈАМ „МЕЂУНАРОДНИ СТУДЕНТИ“

Међународни студенти на универзитету од великог су значаја како за универзитет који је њихов домаћин, тако и за владу, градове и све организације које се баве пословањем високог образовања. Под појмом интернационални студенти Дебит (De Wit et al: 2012) подразумева:

- Студенте који одлазе у иностранство на похађање курса у оквиру интернационалног програма који је кратког временског трајања;
- Студенте који одлазе у иностранство и похађају интернационални програм у целости, који често траје више од два семестра.

Да би студенти могли да припадну првој или другој групи студената, примарно је да владају интеркултуралном ситуацијом. Дердорф (Deardorff: 2006) истиче да интеркултуралну компетенцију чини процес успешне комуникације у интеркултуралним ситуацијама чији је темељ: став говорника, знање и разумевање говорника, спољашњи и унутрашњи исходи. Став говорника подразумева да говорник има позитиван став према особама различитих култура, да поштује свог саговорника, буде отворена и знатижељна особа. Знање и разумевање саговорника подразумева да особа има свест о културама, знање и изражено развијену социолингвистичку свест. Под унутрашњим исходима подразумева се да особа која ступа у интеркултуралну комуникацију буде прилагодљива, флексибилна и толерантна. Под спољашњим исходима подразумева се практична и ефикасна комуникација, као и прикладно понашање говорника у интеркултуралној ситуацији.

Слика 6. Модел интеркултуралне компетенције према Дердорф (Deardorff :2006)

Бајрам (Byram: 1997) дефинише и истиче интеркултуралну компетенцију као способност за остваривање задовољавајуће интеракције и комуникације с припадницима других култура на истом језику и прави јасну разлику од знања о другој култури и језичке компетенције. Његов модел интеркултуралне компетенције се састоји од пет елемената “*savoir*”:

- “*Savoir etre*” ставови који подразумевају жељу и спремност на комуникацију са саговорницима различитих култура.
- “*Savoir*” знање који подразумева одлично баратање социокултурним знањем и његову практичну примену у одређеном културном контексту.
- “*Savoir comprendre*” вештине интерпретирања које подразумевају интерпретацију докумената или неког догађаја и повезивање с властитом културом.
- “*Savoir apprendre*” вештина интеракције која се односи на ситуације знања о новој култури.
- “*Savoir engager*” критичка културна свесност особе подразумева способност процене и вредновања друге културе (Byram 1997 : 34-52).

4.4.1 Врсте мобилности

Када се говори о интернационализацији високог образовања, један од кључних термина јесте мобилност. Дебит (De Wit: 2012) спомиње три врсте мобилности:

- Мобилност кредита;
- Мобилност особља;

- Мобилност диплома;

Мобилност кредита игра значајну улогу у земљама Европске уније која је прославила тридесет година Еразмус програма. Од 1987. године Еразмус програм броји више од девет милиона студената који су укључени у све образовне програме (www.esn.org: 2017).

Еразмус+ програм комбинује све образовне програме и отворен је за све земље у Европској унији и изван ње. Студије *Erasmus Impact* од великог су значаја, те бележе велике успехе када је у питању запошљавање интернационалних студената. Статистичке студије показују да дипломирани студенти који имају међународно искуство добијају боље понуде на тржишту рада. Извештај Еуридис (2013) говори о смерницама за већу могућност мобилности и преношења кредита, како би се што већи број студената мотивисао, подстакло и прикључило једном од интернационалних програма. Еуридис јасно истиче квалитет мобилности учења, искуства студената који су учествовали у једном од програма, преношење и признавање кредита, као и признавање диплома.

Еуридис говори о предностима учења страног језика и стицања интеркултуралних вештина у најранијим фазама и почецима образовања (De Wit: 2012). Европска политика многојезичности позива на учење страног језика од раног доба, истичући да је то кључни фактор за образовање у 21. веку.

Знање енглеског језика данас представља минимални захтев који послодавци захтевају приликом запошљавања особља. У том смислу, данас није потребно говорити о значају енглеског језика, поготово за будуће економисте чији је пословни живот, без обзира на радно место, неизбежно и барем делимично на енглеском језику. Дебит истиче важност сналажења и употребе информатичких програма за промоцију виртуалне мобилности, наводећи изазове, односно, неуравнотеженост која постоји међу земљама и институцијама које су најчешће изражене у Централној и Источној Европи, где је забележен висок степен одлазне мобилности у поређењу са степеном долазних студената. Међутим, ако се упореди преношење мобилности кредита у Европи с остатком света, јасно се види да Европа има водећу улогу (De Wit: 2012).

Када се говори о мобилности, у већини случајева подразумева се мобилност студената. Међутим, постоји и мобилност особља која се све више промовише кроз Еразмус програм, истраживања или размену административног особља. Они који су учествовали у академској мобилности сматрају да такав вид обуке није признат као напредак у каријери. Академски вид мобилности у Европи подржан је многим националним програмима, а само финансирање подразумева кратке периоде мобилности: од неколико дана па највише до неколико недеља. Мобилност административног особља изражава велику потребу за пажњом и стратешким усмерењем на националном и институционалном нивоу. Стучњаци у овој области сматрају да је мобилност од изузетне вредности за општи професионални развој, као и да без активног учешћа академског особља интернационализација не може да се развија у правом смеру. Управо због важне потребе мобилности потребно је истаћи важност у усавршавању и учењу страног језика за специјализоване потребе. Скоро све научне делатности захтевају изванредан степен стручности и специјализованости, а зависно од прагматичких околности, степен специјализованости варира (Cabré, 1998: 63-64).

Свест о значају компонената културе и интеркултуралне компетенције на страном језику посебно је релевантна за комуникацију на енглеском језику ако се узме у обзир да је тај језик постао савремени језик глобалне комуникације. Говорници који користе енглески језик улазе у комуникацију са говорницима којима енглески језик јесте или није матерњи језик, говорници у оваквим комуникацијским ситуацијама задржавају свој културни и језички садржај, али поштују културолошке обрасце који имају њихови говорници. Вучо (2017) износи да енглески

као савремени лингва франка, не може да задовољи потребе комуникације у свим језичким доменима, те је у складу са ставом европске језичке и образовне политике, јасно да поред матерњег језика и лингве франке, савремени Европљанин 21. века треба да говори још бар један језик.

Из тога произилази да у оквиру универзитетске наставе, поред језика образовања и *lingua franca* језика, треба да се проучава бар још један језик који ће бити подједнако заступљен као лингва франка и језик образовања. Учење страних језика јесте од велике помоћи студентима који желе да постану учесници програма међународне студентске размене, јер су посебне језичке компетенције везане за програме мобилности. Вучо (2019) подробно објашњава да је енглески језик прећутно усвојен као лингва франка, и да студенти најчеће комуницирају на енглеском језику, било да је реч у оквиру академских потреба или изван њих. У даљем тексту наводи се употреба другог језика у оквиру академских потреба, и то најчешће у оквиру филолошких студија, ако је други језик заправо језик струке и трећи језик који Вучо (2019) сврстава у локални језик који се у највећој мери базира на свакодневной комуникацији у оквиру локалне заједнице.

4.4.2 Учесталост мобилности

Према истраживању Организације за економску сарадњу и развој – ОЕБС (енгл. *Organisation for Economic Cooperation and development - OECD*) учесталост мобилности у периоду између 2000-2010. године, са 2,1 милион скочио је на 4,1 милион, а предвиђало се да ће 2020. године тај број скочити на седам милиона. Европа је најпожељнија дестинација: чак 41% студената жели да студира у Европи, на другом месту је САД са 21%⁴¹. Истраживања потврђују да је најбрже растући регион Јужна Америка и Азијско-пацифички регион. Англосаксонске земље истичу се као најпожељније, али истовремено заузимају прво место по типично високим студентским трошковима (De Wit et al: 2015). Овде треба истаћи да пандемија која је започела крајем 2019. има огроман утицај на учесталост и ток развоја мобилности, али да ће се о њој моћи говорити и да ће се истраживања на ову тему тек вршити и са сигурношћу изнети ставови по њеном завршетку.

4.4.3 Могући трендови интернационализације

Сматра се да ће број интернационалних студената наставити да расте наредних година и да ће друге земље у региону постати учеснице Еразмус програма. Земље које су се до сада истицале по броју долазних студената јесу Кина, Индија, Малезија, Сингапур, Јужна Африка, Јужна Кореја, и оне ће и даље настојати да привуку што већи број студената у своју земљу. Иако се студенти у већини случајева финансирају сами, сматра се да ће бити већи број стипендија на националном нивоу како би се побољшао развој и привукао што већи број талентованих студената. Очекује се да ће физичка мобилност бити у порасту, али се такође очекује огромна експанзија виртуалних размена (De Wit et al: 2015).

4.4.4 Интернационализација курикулума

Универзитети све чешће сматрају да интернационализација курикулума јесте један од начина да се студенти припреме за рад у глобализованом свету у коме данас живимо. Интернационализација курикулума (ИК) дефинисана је различито, у зависности од региона, иако по дефиницији подразумева прожимање националних међукултуралних димензија у наставни план и програм. Према Европској комисији за високо образовање, операционализација

⁴¹ <https://data.oecd.org/students/international-student-mobility.htm> Приступљено 15.06.2021.

курукулума најчешће јесте изазов који се решава унутар саме високошколске установе (Leask, 2009: 209).

Лиск (Leask: 2015) уводи и разјашњава три термина:

- Формални курикулум који подразумева јасно сложени програм, где су повезане све планиране активности;
- Неформални курикулум који подразумева додатне активности које подржавају учење и наставу;
- Скривени курикулум који подразумева имплицитну поруку да се одређена врста знања сматрају важним или важнијим од других знања;

Булиан и Џонс (Beelen and Jones: 2015) објашњавају да процес који подразумева интернационализацију курикулума јесте процес који ангажује студенте с међународних истраживања, истраживања која подразумевају језичку и културну разноликост и процес који ствара професионалце глобализованог света. А да би такав процес био успешно одрађен, он подразумева промене из темеља на различитим нивоима: од садржаја наставног плана и програма, саме наставе, метода учења, исхода учења. Све горе наведено пролази кроз системску и планирану интернационализацију, како би сви студенти развијали исто, а то подразумева међународну, интеркултуралну и глобалну перспективу. Алати за интернационализацију подразумевају гостујућа предавања, како професора тако и различитих предавача из локално културних група, па све до међународних компанија, предавања међународних универзитета, разне међународне студије случаја, међународну праксу, дигитално учење које собом носи технолошка решења која имају јако велики утицај на интернационализацију образовања у данашњем времену.

Међународне мобилности јесу интегрисане у овакве наставне планове, али још увек доступне малом броју привилегованих.

4.4.5 Академска партнерства

Међу три кључне ствари, када се говори о интернационализацији универзитета, јесте питање академских партнерстава која постају од суштинске важности за развој високог образовања. Партнерства не морају бити само на међународном нивоу, она подразумевају партнерства:

- Између два или више универзитета, на локалном и међународном нивоу;
- Између владе и универзитета;
- Између универзитета и индустрије (Stockley & De Wit: 2011);

Када се ради о партнерству на међународном нивоу, оно садржи следеће активности:

- Размену студената, наставног и ненаставног особља;
- Заједнички развој курикулума;
- Издавање заједничке или дупле дипломе;
- Програме краткотрајног курса;
- Развијање транснационалног образовања;
- Понуде за заједничке међународне пројекте (Stockley & De Wit: 2011);

Европска комисија је спровела Иницијативу европских универзитета и развоја универзитетских европских кампова тако што је дошла на идеју да се формира низ европских универзитетских

савеза, односно алијанси. Једној од њих, под називом Серкл ју (енгл. *Circle U*), чији је циљ да изгради висококвалитетан образовни систем који ће пре свега да се односи на подизање квалитета наставе, али и промоцију европских вредности, припада и Универзитет у Београду (од септембра 2019), уз још шест престижних европских универзитета: Универзитет у Архусу (Данска), Хумболтов Универзитет у Берлину (Немачка), Кингс Колеџ у Лондону (Велика Британија), Католички универзитет у Лувену (Белгија), Универзитет у Ослу (Норвешка) и Универзитет у Паризу (Француска).

У оквиру Серкл ју (*Circle U*) алијансе предвиђа се формирање академских катедри које ће изградити јаке академске везе између партнерских универзитета и које ће пружати стратешке смернице и биће кључни покретачи у активностима исте. Сваки универзитет који члан Сиркл Ју алијансе успоставиће сопствену процедуру селекције и сопствену комисију, водећи рачуна о неговању разноликости избора, укључујући родну разноликост. У оквиру пројекта предвиђа се оснивање пет академских катедри. За сваку катедру биће изабрано по једно стручно лице са сваког универзитета. Тако да на почетку самог пројекта учествује 35 стручних особа (5 катедри x 7 стручних лица из одређене области са сваког универзитета) које ће међусобно размењивати своја стручна искустава, компетенције, али пре свега знање. Сваки универзитет ангажује професоре, асистенте и све остале сараднике који су запослени на универзитету, од којих се очекује да ће посветити 20% свог времена активностима исте. У оквиру катедри могу да буду ангажована стручна лица из одређене области која могу да допринесу сручном усаврашавању наставе богатим искуством у предузетништву или преданим радом у неким од истраживачких институција. Поред административне подршке коју имају све катедре коју пружају стручна лица која су ангажована само за тај део посла, катедре могу конкурисати и за финансијску подршку пројекта који су у вези са друштвеним ангажовањем и истраживањем у образовању.

Сви представници катедри играју важну улогу у оквиру своје катедре, њихов рад, залагање и ангажовање и међусобна сарадња у оквиру катедре директно повећавају утицај и одрживост. Катедре директно утичу и одговорне су за све предстојеће теме које су у вези с образовањем, и то све с једним циљем, а то је да се створи жива академска заједница која ће подстицати размену идеја, истраживања и трансфер знања, а при томе градити изузетно искуство код студената.

4.4.6 Академска катедра за дугорочне иновације вођене студентима

Катедра која тежи да образује лидере, послодавце и иноваторе будућности, да им креира предузетнички ум који је отворен за нове приступе.

У мисији јасно се истиче да студенте треба охрабрити за ангажовање и сарадњу с експертима дате области јер екстерни стручњаци дате области поседују предузетничке вештине и припремају студенте да допринесу заједничкој будућности,

Ову катедру чине универзитетски професори као и екстерни стручњаци (истраживачи или предузетници, али и ванакадемски стручњаци) с великим искуством у иновацијама који имају занимљива и богата предузетничка искуства која могу поделити са студентима и на тај начин охрабрити студенте кроз нову димензију педагошког приступа. То су стручњаци који су, поред веома амбициозног пројекта Европски универзитети, са свим потенцијалима спремни да савладају овакву врсту изазова и посвете се у потпуности пројекту.

Циљ функционисања катедре на овај начин јесте да се створи мрежа висококвалификованих појединаца различитих компетенција, искуства у различитим дисциплинама. Стручна лица у оквиру катедре су бирана на основу три критеријума:

- Разноврсност дисциплина;

- Разноврсност компетенција и интересовања (дигитализација, образовање засновано на истраживању, вишејезичност...);
- Разноликост подручја (неки су више оријентисани ка „микро” подручју, што подразумева нпр. методе подучавања, док други више нагињу „макро” подручју, што подразумева „политичке” или „менаџерске” профиле стручњака).

4.4.7 Академска катедра за друштвено ангажовано образовање и истраживање

Циљ ангажовања ове катедре је да пружи значајан допринос Агенди 2030 с пратећим циљем 17 одрживи циљеви (енгл. *Agenda 2030 with its accompanying 17 Sustainable Development Goals - SDGs*) и Зеленом договору ЕУ (енгл. *The EU Green Deal*), тако што ће окупити стручњаке из различитих дисциплина и сектора, те њиховим заједничким радом испреплетати искуства како би дошли до циља, а то је стварање структуре, која омогућава ширење и продубљивање интеракције са друштвом. У консултацији с академским особљем и студентима идентификоване су три тематске области у оквиру образовања, истраживања и иновација:

- Развити напредне структуре у којима истраживачи и студенти заједно стварају знање у сарадњи с екстерним стручњацима који се ангажују у развоју политике;
- Заједнички развој и имплементација курсева и програма заснованих на изазовима широм универзитета и дисциплина;

У оквиру катедре основана су два нова блока:

1. Центри знања (енгл. *Knowledge Hubs*) у оквиру ове катедре овај блок обухвата и бави се са три интердисциплинарна знања: знање о клими, знање о демократији, знање о глобалном здрављу.
2. Отворена школа јавног управљања (енгл. *Open School of Public Governance*) ослања се на активности које су спроведене у оквиру центара знања, те је као природан след настао блок за интердисциплинарну отворену школу јавног управљања. Отворена школа јавног управљања се ослања на Circle U идеју и заједнички научни програм, да би се образовали будући лидери и професионалци с различитим дисциплинским и културним пореклом. Школа, користећи знања различитих дисциплина, интегрише јавно управљање с интердисциплинарним истраживањем о климатским променама, глобалном здрављу и демократији у оквиру пројекта.

Главни задаци ове катедре су:

1. Постављање три тематска центра знања;
2. Анализа недостатака да би се идентификовала потреба за новим курсевима;
3. Планирање и спровођење тематских семинара и догађаја;
4. Планирање и реализација летњих школа у оквиру тематских области: клима, демократија, глобално здравље;
5. Заједнички развој активности наставе и учења.

Стручњаци у оквиру ове катедре треба да треба да буду експерти у једној или више тематских области знања (клима, демократија, глобално здравље) и буду професионално спремни како би допринели развоју ове школе.

4.4.8 Академска катедра за развој и истраживање (*The Think and Do Tank*)

Ова катедра у оквиру Серкл ју пројекта бави се платформама за умрежавање стручњака и експерата из различитих области из предузетничког света који се бави критичним питањима и

размишљају шта је од практичног и теоријског градива потребно у оквиру високог образовања у стварању одрживог света, и о томе како да се допринесе трансформисање наставних планова и програма и наставних метода како би студенти били спремни и како би допринели одрживости света.

Академска катедра за развој и истраживање (енгл. *The Think and Do Tank*) ће се позабавити изазовима и решењима за Европску унију, пре свега истичући приоритете, а то су, да сви Европљани говоре бар два страна језика, као и озбиљно унапређење ИТ вештина у оквиру будућег дигиталног образовања.

Она представља своје приоритете и учествује у дебатама с политичарима из Европског и националног парламента, са студентима, универзитетски професорима, академицима лидерима и другим стручњацима из приватног, јавног и цивилног сектора.

Академска катедра за развој и истраживање покретачка је снага будућности високог образовања. Она истиче своје најутицајније улоге, а то су да:

1. Организује и укључи се у широке дискусије са студентима, професорима, истраживачима и екстерним стручњацима у циљу размишљања, заједничког креирања и изградње пројеката који подстичу одрживост образовање;
2. Анализира иновативне активности учења у оквиру самог пројекта Серкл ју алијансе;
3. Изгради рефлексивне и предложи структуриране препоруке о томе како ојачати вишејезичност међу нашим студентима и у Европи;
4. Шири идеје које су се појавиле на конференцијама (Недеља за високо образовање), у чланцима и политичким документима;
5. Изгради блиске односе међу катедрама у оквиру пројекта, у циљу да се искористи иновативност;
6. Активности учења које неке од катедри истичу као приоритете. Сви у оквиру пројекта ће бити обавештени о активности учења и подучавања које су предузеле њихове колеге с универзитета који припадају алијанси, а посебну пажњу им посвећује на годишњем састанку катедри;
7. С великом пажњом и посвћеношћу катедра негује размишљање о будућности европског високог образовања и о томе како олакшати синергију између Европског образовног домена и Европског истраживачког домена, и продубити сарадњу са стручњацима из политике у обликовању Европског образовног простора;
8. Ради на ангажовању и подстиче колеге с матичног универзитета, да траже учешће на пројекту Серкл ју алијансе.

Катедра јесте у позицији да ефикасно промовишу визију Серкл ју алијансе за будућност високог образовања и да своје предлоге и активности заснива на интердисциплинарности. Циљ је повезати стручњаке и позвати све остале колеге да се прикључе изазову за бољу будућност у свету образовања. Свесна изазова дигитализације, поред умрежавања на образовном и истраживачким нивоима универзитета који игра огромну улогу у самом систему образовања треба извршити притисак и у политичком смислу, ради подршке на свим нивоима, Катедра јесте активан учесник у формирању Европског образовног система.

4.5 ЗНАЧАЈ ИНСТИТУЦИОНАЛНИХ ПОЛИТИКА И СТРАТЕГИЈА ЗА УНАПРЕЂЕЊЕ ИНТЕРНАЦИОНАЛИЗАЦИЈЕ

Политика и стратегија једне институције игра водећу улогу при унапређењу интернационализације виоког образовања на универзитетима. Дебит (De Wit et al: 2015) износи да студије до сада показују да различите институције у различитим регионима имају различите политике и стратегије. Досадашња истраживања показују да у Европи, за разлику од других делова света, институције имају примењену политику интернационализације, за разлику од политика институција у земљама Северне Америке и Африке. Политика интернационализације на европским институцијама разликује активности које се одвијају у контексту регионалне сарадње и саме интернационализације.

Када је о Србији реч, примарни циљ језичке политике на универзитетима у Србији јесте повећање свести наставника и студената о значају језика и његове употребе као предуслова за изражавање на тему сопствене дисциплине у конкурентној домаћој и међународној професионалној заједници⁴² (члан 65. став 1). Дакле, Србија јасно препознаје вредност и значај концепта вишејезичности на универзитетима. Студенти и наставници универзитета треба што више да користе српски и енглески језик као паралелне академске језике, како би резултати међународне академске заједнице били присутни у локалном контексту и наставним програмима.

Међу водећим стратегијама јесте развој језичких компетенција на матерњем језику, неопходних за размену студената и наставника, подстицање развоја вишејезичких компетенција студената, наставног и ненаставног особља неопходно је за активније присуство у међународном нивоу. Стога, види се да закон даје предност само једном страном језику, у овом случају енглеском језику, а ако треба да се подстиче развој вишејезичких компетенција, тада је неминовно да и други језици треба да буду паралелно заступљени у свим званичним универзитетским активностима. Развијање транскултуралних компетенција студената и запослених од суштинског је значаја за успешно функционисање унутар различитих култура у интеркултуралним ситуацијама у којима појединац прилагођава своју комуникацију, вештине и знање култури домаћина (Slimbach, 2005).

4.5.1 Значај језика за унапређење интернационализације универзитета

Како је почетком 21. века интернационализација универзитета постала један од главних стратешких циљева универзитета широм света, један од кључних елемената за њену успешну имплементацију јесте управо развој језичке иницијативе, у смислу афирмације интернационалних вишејезичких програма на универзитетима. Сматра се да постоји директна повезаност између интернационализације универзитета и употребе енглеског језика, јер се прећутно сматра као *lingua franca* за академске потребе и међународну комуникацију уопште (Ferguson, 2010: 480). Да би се остварила интернационализација, односно, да би студенти, наставно и ненаставно особље могли да учествују у неком од програма мобилности, потребно је познавање страног језика и добро владање језичким компетенцијама. Важно је да студенти стичу знања и уче стране језике, а да би резултати у учењу били још бољи Лемајић (2018) објашњава колико неке од савремених метода и техника у настави страног језика утичу и побољшавају познавање енглеског језика. Поред многих правила и дефиниција које студенти треба да савладају при учењу страног језика, умеће наставника се види у томе колико ће брзо и ефикасно научити студенте да језичка и граматичка правила што брже и боље примене у

⁴² Закон о високом образовању („Сл. гласник РС“, бр. 88/2017)

комуникацији на страном језику, а која треба да звуче природно и спонтано (Brown, 1994: 56-78).

Вучо (2019) износи да успех студента јесте непосредно повезан с познавањем тог језика. Студенти који боље баратају енглеским језиком као основним средством за комуникацију, бележе боље резултате за време школовања јер је језик схваћен као основно средство у академској комуникацији. Сматрам да језик јесте основно средство у академској комуникацији, али исто тако сматрам да, треба оспособити студенте да, поред енглеског језика, могу с лакоћом да комуницирају на језику који се говори званично у земљи где се завршавају студије.

Спровођење неких од метода и техника директно води до побољшања учења и предавања (Cross & Angelo, 1993: 3). У истраживању које је Лемајић спровела (2011) на познавање страног језика утичу савремене методе и технике у настави страног језика. Објашњава да савремене методе: Техника једнореченичног сажетка, Техника једноминутног одговора, Техника нејасног дела и Техника попуњавање скице, директно утичу на побољшање страног језика. Тиме студенти постају језички спремнији, а потом одлучнији да се прикључе у једном од програма међународне мобилности. Лемајић (2018) тврди да се уз помоћ савремених метода које наставници примењују у настави изграђује мост који повезује две тачке: с једне стране се налази тачка која представља теорију о језику, а друга тачка представља практичну примену језика (Лемајић, 2018: 252), која јесте важна да би студенти још у учионици стекли део свог искуства. Лемајић (2018) истиче да дуготрајна меморија је део система обраде информација у коме су трајно ускладиштене информације у облику менталних репрезентација који процесе препознавају сановим материјалом у радној меморији (Robinson, 2003: 631).

Енглески језик се сматра нужним елементом модерног високог образовања, Виларес (Villares, 2019) сматра да, поред енглеског језика, може и треба да се користи неколико језика како би се успоставила комуникација и на другим језицима. Енглески језик је главно средство међународне академске мобилности, али се употреба другог језика препоручује у конкретнијим контекстима. Вучо (2019) дели исто мишљење и објашњава ситуацију на сличан начин те подједнако даје важност енглеском језику као *lingua franca* и другим страним језицима који се користи у јасно локализованим и тематизованим комуникативним ситуацијама на академским студијама. Не мању важност приписује и локалним језицима за које каже да су од изузетне важности у свакодневной комуникацији у оквиру локалних заједница при боравку у иностраној земљи. Закључујем стога да универзитети треба више да пораде на укључивању не само енглеског језика на свим нивоима студија, већ и на промоцији вишејезичности у формалном образовном процесу кроз учење и наставу већег броја језика на високошколском нивоу.

Фокус у формирању плурилингвалних, односно, вишејезичних студената и професора јесте развој интеркултурне комуникативне компетенције о којима је било речи у претходним одељцима овог поглавља, предвиђених ЗЕРОЈ-ем и другим документима у области европских језичких политика. Комуникативна компетенција јесте основ за остварење успешне и ефикасне комуникације за друштвене активности и остварење било каквог контакта. Творац овог термина је Хајмс (Hymes) комуникативну компетенцију дефинише као шире социокултурно знање које говорници морају имати како би били прихваћени и схваћени у оквиру говорне заједнице у којој делају (према Филиповић, 2018). Другим речима, комуникативна компетенција не подразумева само познавање граматичких аспеката језика, већ и способност учесника у комуникацији да познаје, поштује и примењује друштвене принципе комуникативне ситуације у конкретним комуникацијским околностима (Gumperez, 1972).

Као што је већ наведено, у процесу интернационализације универзитета инсистира се се и на концепту интеркултурне комуникативне компетенције коју уводи Барјам (1997) и о којој је већ

било речи. Јер Бајрам (Byram, 1997) сматра да је интеркултурална комуникативна компетенција заправо способности разумевања и повезивања с људима из других земаља (Byram, 1997: 5) што јесте заправо кључ који сваки студент треба да поседује при учествовању у неком од програма мобилности и да покрива основне компоненте ИКК о којима смо детаљно говорили: (savoir), ставови (savoir être), вештине интерпретирања и повезивања (savoir comprendre), вештине откривања и интеракције (savoir apprendre/faire), и критичка културна свест (savoir s'engager) (Byram, 1997: 33-34). Анђић (2016) тврди да развој интеркултурне компетенције доприноси квалитетнијем образовању, смањењу етноцентризма, предрасуда, стереотипа, неједнакости и дискриминације (Анђић, 2016: 4).

4.5.2 Екстерни утицај на интернационализацију

Један од главних екстерних утицаја на интернационализацију високообразовних институција јесу:

- Политика владе једне државе;
- Политика регионалне владе једне државе;
- Политика владе једне општине (De Wit et al: 2015).

У скорије време наводи се и утицај комисије под називом *Европско високо образовање у свету* која поставља план за интернационализацију високог образовања. Један од њених циљева јасно је постављен и односи се на помагање универзитетима да лакше развију стратегије при интернационализацији, укључујући свеобухватну стратегију интернационализације која ће допринети постизању циљева европске стратегије (De Wit et al: 2015).

4.5.3 Ризици интернационализације

При унапређењу интернационализације високог образовања један од важних задатака, о коме би требало константно водити рачуна, јесте идентификовање ризика и припремање могућих решења. Цветковски (Cvetkovski et al: 2018) објашњава да се највећим институционализованим ризицима сматрају:

- Интернационалне могућности које су доступне скоро само студентима с финансијским ресурсима;
- Појављивање тешкоћа у локалном регулисању квалитета интернационалних програма;
- Огромна конкуренција међу високообразовним институцијама;
- Превелик нагласак на интернационализацији, на рачун других приоритета од значаја за студенте, наставно и ненаставно особље;
- Нагласак на остваривању међународних партнерстава само из разлога престижа;
- Пренаглашен фокус на запошљавање интернационалних студената;
- Претерана употреба енглеског језика као језичког средства за подучавање;
- Хомогенизација наставног плана и програма.

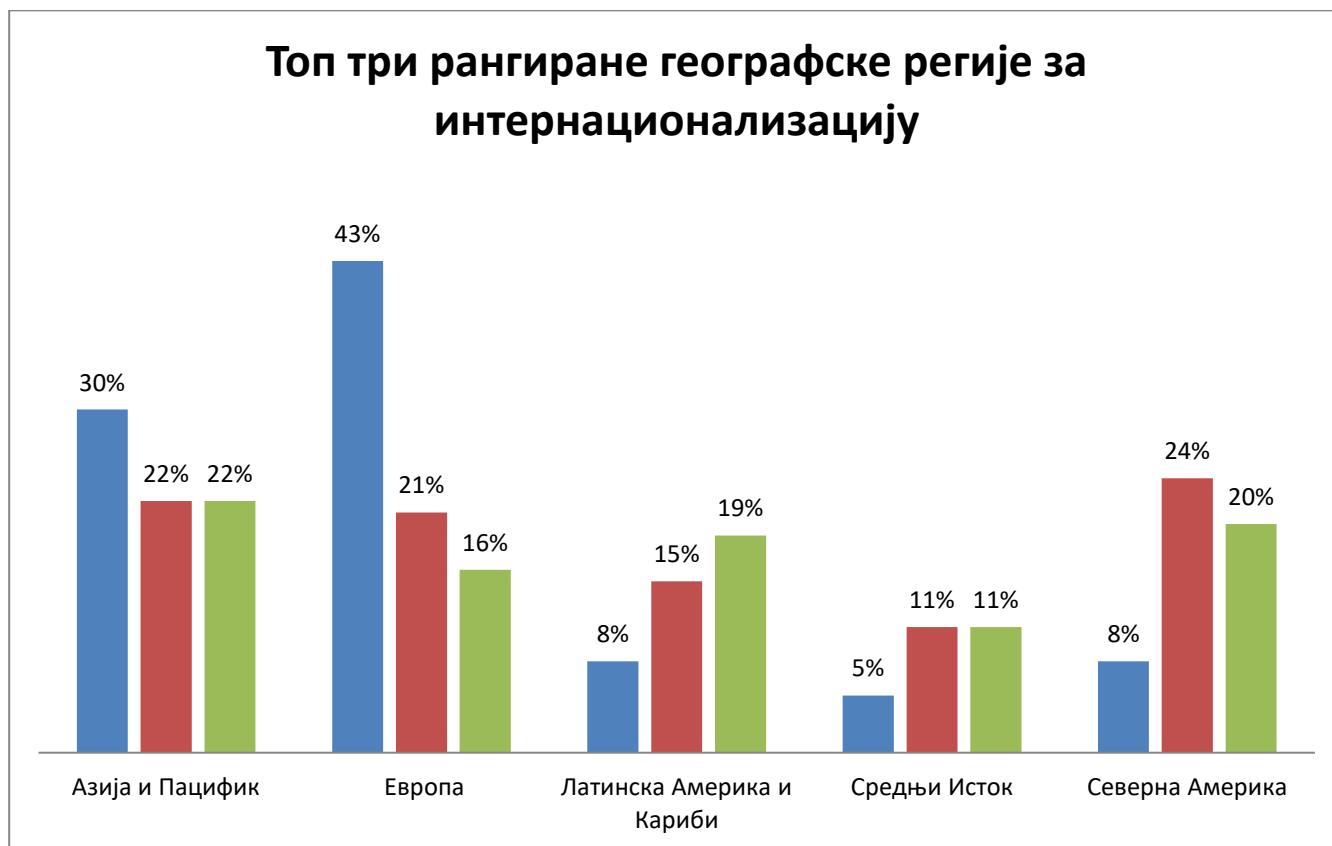
4.5.4 Приоритети интернационализације

Стратегије и политике интернационализације у високом образовању могу одредити своје приоритете у складу с институционалним функцијама, на пример:

- Давање приоритета истраживању у односу на наставу;

- Приоритет може бити ниво образовања (основне, мастер или докторске студије);
- Приоритет подразумева и листу земаља света с којима институција жели да сарађује (Egron-Polak et al: 2014)

Према четвртом глобалном истраживању Интернационалних удружења универзитета (енгл. *International Association of Universities*) академске године 2013/14. резултати показују да је Европа географски приоритет, затим Азија и Пацифик, па тек онда Северна Америка (De Vit et al: 2015). У септембру 2019. године, Интернационално удружење универзитета објавило је 5. глобално истраживање о интернационализацији високог образовања, док се у најновијем годишњем извештају који обухвата период од 1. октобра 2020. па до 30. септембра 2021. износи да је и даље Европа географски приоритет, затим Азија и Пацифик, а на трећем месту у поређењу с истраживањем и 2015. уместо Северне Америке, налазе се Африка и Средњи Исток, па тек затим Северна Америка⁴³.

Слика 7. Топ три рангиране географске регије за интернационализацију⁴⁴

4.5.5 Активности интернационализације

Све стратегије и политике интернационализације високог образовања подразумевају велики број активности, како би процес могао беспрекорно да функционише. Оно што је од суштинске

⁴³ https://www.iau-aiu.net/IMG/pdf/iau_ar_2021.pdf страна 18

⁴⁴ www.iau-aiu.net/Internationalization Приступљено 25. 12. 2021.

важности јесте направити приоритете међу њима. Активности које подразумевају приоритет су (De Wit et al: 2015):

- Одлазна мобилност студената;
- Долазна мобилност студената;
- Међународна истраживачка сарадња;
- Стратешко партнерство;
- Унапређење интернационалног и интеркултуралног наставног плана и програма (De Wit et al: 2015);

Све наведене активности интернационализације део су основног приоритета за све институције које обављају процес интернационализације високог образовања у земљама Европе.

4.5.6 Интернационализација и аспекти финансирања и провере нивоа компетенција

Према четвртом глобалном истраживању Интернационалних удружења универзитета (енгл. *International Association of Universities*⁴⁵) академске године 2013/14, статистички подаци потврђују да су се у највећем броју финансирале следеће активности:

- Унапређење интернационалног и интеркултуралног наставног плана и програма;
- Интернационална сарадња при научним истраживањима;
- Могућност за одлазну мобилност студената;
- Могућност за одлазну мобилност наставног особља;
- Могућност за одлазну мобилност ненаставног особља;
- Размена интернационалних студената;
- Запошљавање интернационалних студената на основним и постдипломским студијама;
- Промоција саме институције на интернационалном нивоу;
- Учење на даљину;
- Развијање заједничких и двоструких програма;
- Међународни развој и сарадња на меународним пројектима.

Према изнетим подацима, могу се јасно уочити и одредити трендови интернационализације високог образовања. У свим горе наведеним активностима може се закључити да познавање језика јесте темељ свакој наведеној активности. Да би се спровела интернационализација, и да би дошло и до мобилности студента, наставног и ненаставног особља, кључно је познавање језика, односно, унапређење наставе страног језика како би студенти, наставно и ненаставно особље, били спремни за адекватну размену на међународном нивоу. Примарне активности у оквиру унапређења процеса интернационализације подразумевају и евалуацију студената, односно, потенцијалног учесника програма мобилности. Реа-Дикенс и Цермејн (Rea-Dickins, P.& Germaine, 1992) износе да је да евалуација студената исто што и тестирање, односно, да је тестирање само један део евалуације. Да би евалуација била успешна, треба успоставити критеријуме који ће се доследно примењивати и поштовати. Када се говори о интернационализацији универзитета, не постоје јасни критеријуми око нивоа познавања језика

⁴⁵ www.iau-aiu.net/Internationalization

на глобалном нивоу, већ зависе од универзитета, али се најчешће захтева познавање језика на нивоу Б2 за основне студије и Ц1 за мастер студије према Европском језичком оквиру. Поједини универзитети признају положене испите из страног језика у оквиру редовних студија с институције с које студент долази, с тим што се од учесника програма захтева да се попуни стандардизовани документ који служи за самопроцену студента, помоћу којег студент представља своје знање језика, односно, знање језичких вештина и искустава у складу са Заједничким референтним оквиром за језике. Овакав документ део је Европског језичког портфолија који је осмислио Савет Европе, под називом Europass језички пасош. Он има јасно дефинисану структуру обрасца, на ком су представљене језичке компетенције и класификације следећим редом:

- Лични подаци;
- Матерњи језик / језици;
- Други језик / језици;

За сваки релевантни језик пише се, односно, попуњава образац по следећем реду:

- Самопроцена језичких вештина;
- Наводе се дипломе и сертификати;
- Језичко и интеркултурално искуство.

Да би језички пасош био попуњен на адекватан начин, од учесника мобилности се захтева да буде јасан, реалан у самопроцени језичког знања и води рачуна о самоизгледу језичког пасоша (europass.cedefop.europa.eu).

У наредним редовима следи образац за попуњавање језичког пасоша, затим следи табела за самопроцену, према Заједничком референтном оквиру за језике.

Sva polja su opciona. Izbrišite sva nepopunjena polja.

Upišite ime/na i prezime/na, npr.:

Petar Petrović

<p>Maternji jezik/ci</p> <p>Upišite maternji jezik/ maternje jezike, npr.: srpski</p>	<p>Drugi jezik/ci</p> <p>Upišite drugi jezik/ druge jezike, npr.: španski, turski</p>
---	---

Upišite jezik, npr.: španski

Koristite zasebnu tabelu za svaki jezik naveden u odeljku „Drugi jezik/ci“. Ako je potrebno da dodate nove tabele za više jezika, koristite komandu „kopiraj/nalepi“ u softveru za obradu teksta.

Samoprocena jezičkih veština

Za svako od pet polja u donjoj tabeli (slušanje, čitanje, usmena interakcija, usmeno izražavanje, pisanje), odredite Vaš nivo pomoću tabele za samoprocenu koja se nalazi u prilogu.

Razumevanje		Govor		Pisanje
 Slušanje	 Čitanje	 Usmena interakcija	 Usmeno izražavanje	 Pisanje
<p>Upišite nivo, npr.: A1</p> <p style="font-size: x-small;">Upišite oznaku nivoa, npr.: Osnovna upotreba jezika</p>	<p>Upišite nivo, npr.: A2</p> <p style="font-size: x-small;">Upišite oznaku nivoa, npr.: Osnovna upotreba jezika</p>	<p>Upišite nivo, npr.: B1</p> <p style="font-size: x-small;">Upišite oznaku nivoa, npr.: Samostalna upotreba jezika</p>	<p>Upišite nivo, npr.: C1</p> <p style="font-size: x-small;">Upišite oznaku nivoa, npr.: Napredna upotreba jezika</p>	<p>Upišite nivo, npr.: C2</p> <p style="font-size: x-small;">Upišite oznaku nivoa, npr.: Napredna upotreba jezika</p>

Упутство за попуњавање Europass језичког пасоша

Sertifikati i diplome Navedite sve relevantne sertifikate odnosno diplome o znanju jezika koje ste stekli. Navedite organizaciju koja je izdala sertifikat odnosno diplomu, datum izdavanja i nivo Zajedničkog evropskog okvira ako je napisan na originalnom dokumentu. Nisu sva uverenja o poznavanju jezika usklađena sa Zajedničkim evropskim referentnim okvirom za jezike, pa ako nivo jezika nije napisan na dokumentu, možda nećete moći da odredite nivo.			
Naziv dokumenta	Ustanova koja je izdala dokument	Datum	Nivo*
Upiшите naziv sertifikata ili diplome, npr.: Diploma de Español (Nivel Inicial)	Upiшите naziv ustanove koja je izdala dokument, npr.: Univerzitet u Salamanki (Španja)	Upiшите datum izdavanja, npr.: jun 2009	Upiшите nivo, npr.: B1
Jezičko i interkulturalno iskustvo Ovde treba navesti najvažnija jezička i interkulturalna iskustva. Ova iskustva bi trebalo da posluže kao objašnjenje kako ste dostigli sadašnji nivo poznavanja jezika. Iskustva mogu poteci iz porodice (kontakti sa rođacima sa španskog govornog područja, na primer), iz poslovnog života (kontakti sa klijentima sa španskog govornog područja ili stažiranje u kompanijama sa španskog govornog područja), tokom školovanja itd.			
Opis	Trajanje		
Upotreba jezika tokom studija ili usavršavanja / Upotreba jezika na poslu / Upotreba jezika tokom putovanja ili boravka u inostranstvu / Posredovanje među govornicima različitih jezika (izbriшите podnaslove za vrste iskustva koja se ne odnose na Vas ili ih zamenite svojim tekstom): Unesite opis za navedeno iskustvo, npr.: Upotreba jezika tokom putovanja ili boravka u inostranstvu: Program razmene učenika u Bilbau – mesec dana provedeno u porodici u kojoj je španski maternji jezik	Upiшите datume (od – do), npr.: jun 2005		
Upotreba jezika tokom putovanja ili boravka u inostranstvu: Redovni odlasci u Španiju tokom raspusta/odmora	2006 -		

Слика 8. Образац за попуњавање језичког пасоша ⁴⁶

⁴⁶ Слика преузета са :europass.cedefop.europa.eu

Зajеднички европски референтни оквир за језике - Табела за самопроцену

	A1	A2	B1	B2	C1	C2
	Основна употреба језика	Основна употреба језика	Самостална употреба језика	Самостална употреба језика	Напредна употреба језика	Напредна употреба језика
Разумевање	 Slušanje Могу да разумем познате речи и основне фразе које се односе на мене, моју породицу и непосредно окружење, конкретно окружење, ако сговорник говори polako i razgovetno.	Могу да разумем фразе и најбоље коначне речи из области које су за мене од непосредног значаја (нпр. основне информације о саби и својој породици, одлазак у куповину, одређене послове). Могу да разумем основно значење кратких, јасних и једноставних порука и обавештења.	Могу да разумем срицао јасног стандардног говора о познатим темама а којима се редовно сусрећем на послу, у школи, у слободно време, сл. Могу да разумем садржај многих радних телевизијских програма о текућим догађајима, темама које ме лично или професионално интересују или су истако релезивно полско и разумљиво.	Могу да разумем дуће говоре и предавања и пратим чак и сложену аргументацију ако ми је тема бавем donekle позната. Могу да разумем већину телевизијских вести и програма који се баве текућим догађајима. Могу да разумем већину филмова на стандардном дијалекту.	Могу да разумем дугачак говор чак и кад није јасно структуриран и кад повезаност није јасна, већ се само подrazumeва. Могу без превишег напора разумети телевизијске програме и филмове.	Немам poteškoća у разумевању било које варијанте говорног језика, ни у директној комуникацији ни преко медија, чак и кад се говори брзином изворног говорника, уколико имам времена да се навикнем на одређени нагласак.
	 Čitanje Могу да разумем позната имена и разне речи и vrlo једноставне реченице, нпр. на обавештењима, плакатима и каталозима.	Могу да читам vrlo кратке, једноставне текстове. Могу да пронађем конкретну, предвидну информацију у једноставним, свакодневним текстовима као што су огласи, проспекти, једноставни распореди i редови водича и могу да разумем кратке, једноставне и лична писма.	Могу да разумем текстове који су углавном прани свакодневним језиком и језиком моје струке. Могу да разумем опис догађаја, осећања и жеље у личним писмима.	Могу да читам чланке и извештаје који обрађују савремене проблеме у којима аутор заузима одређене ставове и изражава одређена мишљења. Могу да разумем савремену књижевну прозу.	Могу да разумем дугачке и комплексне оригиналне и књижевне текстове и да препознам сличне одлике. Могу да разумем стручне чланке и дуља техничка упутства, чак и кад се не односе на моју професију.	Могу без poteškoća да читам скоро све врсте текстова, укључујући апаратне, структурно и лингвистичке сличне текстове попут стручних, стручних чланака и књижевних дела.
Говор	 Usmena interakcija Могу да водим једноставан разговор под условом да је сговорник спреман да спорте повони и преформулише своје реченице и да је спреман да ми помогне да изјасним оно што желим да кажем. Могу да постављам и одговарам на једноставна питања о добро познатим темама и у већ са својим непосредним потребима.	Могу да комуницирам у једноставним и необичним ситуацијама које захтевају једноставну и непосредну размену информација о познатим темама и активностима. Могу да учествујем у кратким разговорима, премда обично не разумем довољно да бих сам/а одржавао/а конверзацију.	Могу да се снадем у већини ситуација које се могу јавити током путовања кроз подручје на коме се тај језик говори. Могу да се, без припреме, укључим у разговор о темама које су ми познате, од личног значаја и се познатим темама, обраћајући и текући догађаји.	Могу да комуницирам довољно добро и спонтано, што ми у великој мери омогућава да водим необичне разговоре са изворним говорницима. Могу активно учествовати у дискусијама и изјављивати своје ставове, бранећи своје ставове.	Могу да се изразим добро и спонтано без vrlo очигло тражења одговарајућих речи. Могу флексибилно и ефикасно да користим језик у друштву и на послу. Могу се често укључити у разговоре и допринети му значајним забављањем својим идеја и мишљења.	Могу да без напора учествујем у било каквом разговору и исправно, успешно препознајући и користећи идиоматске и колористичке изразе. Могу се добро изразити и прецизно пренети и јерге рјешавајући. Ако ипак нађем на проблем, могу преформулисати израз и заобити препреку тако да то сговорник скоро и не primeћу.
	 Usmeno izražavanje Могу да користим једноставне фразе и реченице да бих описао/а где живим, као и особе које познајем.	Могу да користим низ фраза и реченица да бих описао/а своју породицу и друге људе, своје животне услове, своје образовање и своје садржаје и претходно радно место.	Могу једноставно да повећем реченице тако да бих описао/а доживље и догађаје, своје снове, наде и тежње. Могу урадити да образложим и објасним своје ставове и планове. Могу да испричам причу или препричам радњу, књиже или филма и опширно своје реакције.	Могу јасно и детаљно да говорим о мрежним темама и у већ са подучавањем сопственог интересовања. Могу да објасним став о неким актуелним темама наведени претности и недостатке различитих приступа.	Могу да говорим јасно и детаљно о сложеним темама и у већ са адекватно мање тематске целине, да разјасним одређене ставове и да закључим забављање одговарајућим закључком.	Могу јасно и добро изразити своје ставове и аргументе стилом који одговара контексту. Могу ефикасно и логично структурирати своје излагање и тиме помоћи слушаоцу да уочи и запамти битне ставке.
Писање	 Pisanje Могу да напишем кратку, једноставну разгледницу, нпр. поздравне са изјављивањем. Могу да напишем формулар личним подацима, нпр. да унесем име, обавештење и адресу у формулар при пријављивању у хотел.	Могу да напишем кратке, једноставне белешке и поруке. Могу да напишем vrlo једноставно лична писма, на пример да се рекне захвални.	Могу да напишем једноставан везани текст о познатим тема и или теми од личног значаја. Могу да напишем лично писмо опширно своје доживље и утиске.	Могу да напишем јасан, детаљан текст о великом броју тема из подручја свој интересовања. Могу да напишем састав и извештај који износи информације и наводи разлоге у корист или против одређеног става. Могу да напишем писмо у коме изјављујем како значајне пријатим одређеним догађајима и љакствима.	Могу да се изразим јасним, добро структурираним текстом и релативно детаљно изјављујем своје ставове. Могу да напишем састав и извештај који износи информације и наводи разлоге у корист или против одређеног става. Могу да напишем писмо у коме изјављујем како значајне пријатим одређеним догађајима и љакствима.	Могу да напишем јасан, тебан текст примерним стилом. Могу да напишем сложено писмо, извештај и чланак у којима је одређена тема јасно и логично изложена како би примала могло да уочи и запамти битне ставке. Могу да напишем саветак и приказ стручног или књижевног текста.

Зajеднички европски референтни оквир за језике (CEFR). © Савет Европе

© Европска унија и Савет Европе, 2004-2017 | europa.europa.eu

Страница 4 / 4

Слика 9. Табела за самопроцену⁴⁷

С друге стране, поједини универзитети захтевају додатно тестирање у оквиру центра за језике на високообразовној институцији, уколико центри постоје у оквиру саме институције. У овом центру студенти пролазе кроз језичко тестирање у виду прелиминарног стандардизованог дијагностичког теста, након чега се студенти рангирају и по потреби шаљу на додатно учење другог језика у овиру тог истог центра или ван њега. Постоји велики број универзитета који захтевају неке од положених међународних признатих испита које издају сертификоване институције које се баве искључиво тим послом. Када су у питању међународни сертификати за енглески језик, познавање језичких компетенција доказују два испита⁴⁸:

- TOEFL (енгл. Test of English as a Foreign language);
- IELTS (енгл. International English Language Testing System);

Постоје слични испити и за остале стране језике, а то су:

За шпански језик:

DELE (шп. *Diplomas de Español como Lengua Extranjera*) који додељује Институт Сервантес у име Министарства образовања и професионалног усавршавања Шпаније⁴⁹.

За немачки језик : Test DaF (нем. *Deutsch als Fremdsprache*) конципира се и оцењује у Институту Test DaF у Хагену, а спроводи у читавом свету, у преко 80 земаља у којима постоје лиценцирани центри за тестирање⁵⁰.

⁴⁷ Слика преузета са :europa.europa.eu

⁴⁸ https://en.wikipedia.org/wiki/Common_European_Framework_of_Reference_for_Languages приступљено 20. 06. 2021.

⁴⁹ <https://www.dele.org/>

⁵⁰ <https://www.testdaf.de/>

За француски језик то је испит DELF (фр. *Diplôme d'études en langue française*) - званични испити Министарства просвете Републике Француске који омогућавају одређивање нивоа знања француског језика, као и способност његове употребе⁵¹.

За италијански језик то је испит CELI (ит. *Certificato di Conoscenza della Lingua Italiana*) који потврђује знања италијанског као страног језика и спроводи га Универзитет за странце у Перуђи. Испит признаје италијанско Министарство спољних послова и Министарство за образовање⁵²

Када су у питању испити из енглеском језика, оба се полажу из два дела, писменог и усменог. Писмени део испита се састоји из четири дела:

- Читање (Reading);
- Слушање (Listening);
- Писање (Writing);
- Говор и комуникација (Speaking).

Оно што је карактеристично за оба испита јесте чињеница да испит не може да се положи или падне, већ се на основу одређеног броја бодова тумаче постигнути резултати на тестирању и дефинише ниво познавања језика. Разлике између ова два теста јесу у начину полагања. TOEFL се полаже искључиво узупотребу рачунара, а усмени део испита се снима на основу онога што је прочитано или одслушано и не постоји интеракција с испитивачем. IELTS се, за разлику од TOEFL испита, полаже на традиционалан начин, што подразумева долазак на испит у физичком смислу који организује сертификована институција. Испит се полаже на папиру, а усмени део испита одржава се лицем у лице. Усмени део испита је у трајању од око 15 минута не мора да се полаже истог дана када и писмени део испита, у зависности од организације одређеног испитног рока. Целокупно тестирање писменог и усменог дела испита за IELTS траје два и по сата, док је за полагање TOEFL испита потребно издвојити четири сата (www.ielts.org и www.ets.org). TOEFL издаје Образовна служба за тестирање (енгл. *ETS*), америчка непрофитна организација, а IELTS испит је у заједничком власништву British Council-a, IRL Education-a i Cambridge Assessment-a из енглеског језика.

4.5.7 Физичка мобилност

„Године 1998. промовисан је принцип заснован на политичким циљевима у области учења живих језика: потребно је припремити и образовати све грађане за међународну мобилност, која је постала све интензивнија кроз све ближу сарадњу; Ова мобилност није ограничена само на образовање, културу и науку, већ и на секторе трговине и индустријске производње. Стварање јединственог тржишта, заједничко политичко окружење, културни и образовни простор такође подразумева повећану, несметану мобилност Европљана. Мобилност намеће нове потребе за лакшом комуникацијом међу учесницима у размјени. Оваква реципрочна размена и комуникација на свим нивоима намеће знање језика као предуслов за остваривање идеје јединственог европског простора у свим областима рада, производње, културе и образовања. Пример развијене мреже активности може служити европском универзитету и научној сарадњи⁵³.

⁵¹ <http://www.institutfrancais.rs/category/skola-jezika/diplome-jezik/>

⁵² <https://newageschool.rs/medjunarodni-ispiti/italijanski-jezik-celi-cils-instituto-italiano-di-cultura/>

⁵³ www.hozir.org

Знање језика предуслов је за успешну размену студената и наставника. Универзитет и партнерска високошколска установа уговором дефинишу потребан ниво знања језика. Најнижи ниво знања који долазни и одлазни студенти и наставници универзитета морају да испуне јесте Б1-Б2 (читање, писање и говор) на скали у складу са Заједничким европским референтним оквиром за језике Европске уније (енгл. Common European Framework of Reference for Languages) који акредитовало Министарство просвете Републике Србије. Провера знања спроводи се на Филолошком факултету Универзитета у Београду.

Физичка мобилност појавила се након Болоњске декларације, у министарским саопштењима у периоду између 2001. и 2009. Затим се појавила 2009. године у стратегији „Европа 2020“. Оваква врста мобилности не сматра се довољном, а Комисија препоручује државама и високошколским установама свеобухватну стратегију интернационализације која подразумева сарадњу, партнерства, интернационализацију и унапређење наставног плана и програма и дигиталног учења.

Почевши од 1987. Еразмус програм броји три милиона ученика у разним интернационалним програмима. Недавне студије програм оцењују веома високо за будуће запошљавање и помоћ при интернационализацији високошколских установа (Cvetovski et al: 2018)

Године 2000. само 2,3% европских студената наставило је школовање у другој земљи, док се 2014. њихов проценат повећао на 4,5. Чак и ако се тај број повећа и на 20% студената, то би значило да 80% студената остаје без интернационалног и интеркултуралног искуства⁵⁴.

Комисија Европе 2020. дефинисала је своје мобилности и дигиталне иницијативе у пројектима „Млади у покрету“ и „Дигитални програм за Европу⁵⁵“.

4.5.8 Виртуална мобилност

Виртуална мобилност предлаже се под вођством едукатора или експерта која пружа позитивне исходе:

- Боље знање страних језика;
- Интеркултурално знање;
- Критичко размишљање (Lawton and Lunt: 2013);

Институционализација виртуалне размене институционализира двослојни систем мобилности:

- Први систем подразумева привилеговану елиту;
- Други систем подразумева и до 80% оних који себи не могу приуштити школовање на традиционалан начин (Lawton & Lunt: 2013).

Конинкова (Koninkova: 2014) тврди да ова појава неће бити од круцијалне важности, уколико тржиште рада одлучи да онлајн студенти нису студенти другог реда.

Дигитална револуција требало би да има за циљ да превазиђе класне разлике међу студентима на којима се заснива неједнакост у могућностима мобилности. Дигитално учење нема моћ да замени традиционалан начин мобилности. Оваква врста мобилности само је вид допуњавања. Будућност високог образовања види елиту која ће увек постојати и примати елитно образовање, а друга већина ће добити нешто брзо, лако и финансијски доступно (Lawton & Lunt: 2013).

⁵⁴ www.ec.europa.eu

⁵⁵ www.ec.europa.eu

Најразумнији међу заговорницима онлајн учења виде ову врсту учења као потенцијално побољшање традиционалних облика педагогије.

4.5.9 Мобилност студената и пандемија ковид-19

Имајући у виду да смо сви ми, становници планете Земље, сведоци пандемије ковида-19 која је започела крајем 2019. године и траје у тренутку писања ових редова (крај 2021), и жртве свих промена које су се десиле и које се још увек дешавају како на свакодневном нивоу појединца, тако и на свим нивоима друшвеног, културног, економског и образовног система, фасцинантно је колико су се брзо људи из различитих домена животних сфера преоријентисали с *офлајн* на *онлајн* начин комуникације.

Велики број особа прешао је на рад од куће, путем интернет мреже, савладавши нове програме и начине комуникације. Коришћење рачунара постало је основна алатка без које овај прелазак не би могао да функционише.

2. Цео образовни систем прешао је на потпуну или делимичну онлајн наставу и то у јако кратком временском периоду.

3. Сва социјална дешавања сведена су на минимум. У почетку саме пандемије искључиво путем друштвених мрежа.

4. У циљу решавања ситуације изазване пандемијом која има драматичан утицај на светски поредак покренут је велики истраживачки потенцијал на међународном нивоу.

Пошто се ова докторска теза бави питањем интернационализације у високом образовању, мора се истаћи да је интернационализација, мобилност студената и наставног особља прва погођена у време пандемије. Извештај ЕАИЕ (енгл. *European Association for International Education*)⁵⁶ након истраживања у марту 2020. показао је да је скоро две трећине институција осетило утицај на одлазну и долазну мобилност студената. Такође, у извештајима стоји да је на самом почетку пандемије, почетком 2020. године, 65% студента наставило мобилност, углавном физички, док само 2,4% експлицитно определило за онлајн курсеве, а 25% студената је отказало мобилност. Ова ситуација се врло брзо променила, већ након затварања граница. У извештају објављеном крајем маја 2020. године стоји податак да је 70% и више студената и наставног особља наставило мобилност путем виртуалне мобилности⁵⁷.

Међународно удружење универзитета (енгл. *International Association of Universities*) говори о утицају ковид-19 на високо образовање широм света, где се истиче да је спроведено онлајн истраживање од 25. марта до 17. априла 2020. у коме је учествовало 576 испитаника са 424 универзитета и других високошколских установа са седиштем у 111 земаља и територија. Скоро све високошколске установе које су учествовале у анкети су се изјасниле да су погођене кризом ковид-19. Извештај представља општу процену ситуације на универзитетима широм света и истражује различите аспекте утицаја ковид пандемије, као што су: настава и учење, истраживање, ангажовање научних конференција и све остале могућности и активности.⁵⁸

Студенти који су се школовали у иностранству били су приморани да се врате у матичне државе. Студенте који су ипак остали у кампусу, у појединим случајевима институција-домаћин је финансијски подржала, дајући им новац за храну, превоз, станарину, стипендије.⁵⁹ У извештају се такође може прочитати да је 95% универзитетске наставе остварено преласком на

⁵⁶ <https://www.eaie.org/our-resources/library/publication/Research-and-trends/Coping-with-COVID-19--International-higher-education-in-Europe.html> приступљено 14. 12. 2021.

⁵⁷ <https://www.iau-aiu.net/IAU-Global-Survey-on-the-Impact-of-COVID-19-on-Higher-Education-around-the> приступљено 14. 12. 2021.

⁵⁸ <https://www.iau-aiu.net/IAU-Global-Survey-on-the-Impact-of-COVID-19-on-Higher-Education-around-the> приступљено 14. 12. 2021.

⁵⁹ <https://international.pmf.uns.ac.rs/erasmus-virtuelna-razmena-mogucnost-online-saradnje/> приступљено 14. 12. 2021.

учење на даљину. Иако је још у истраживању из 2013. које је радила ова институција забележено да су практично све високошколске институције нудиле неку врсту дигиталног учења, а више од половине их је нудило или имало планове за онлајн курсеве за дипломске, мастер и докторске студије, значајан прелазак на онлајн учење десио се тек за време пандемије. Добра ствар је чињеница да се и пре пандемије, међутим, већина међународних пројеката у високом образовању одвијала путем виртуалне комуникације. Поједине високошколске установе су пре пандемије такође увелико користиле мрежне алате за реализацију међународних пројеката, и то је олакшало прелазак на овакав начин реализације пројеката у датом моменту⁶⁰

Сасвим је јасно да је пандемија ковида-19 изазвала велике потресе у настави, учењу и научном раду и да је негативно утицала на многе интернационализоване активности универзитета, посебно у погледу мобилности студената и особља. Међународна мобилност студената је озбиљно погођена, посебно због затварања многих универзитетских кампуса, као и ограничења међународних путовања, а оваква ситуација резултирала је великим порастом интересовања за виртуалну мобилност студената - ВМС (енгл. *Virtual Student Mobility - VSM*). Пројекат виртуалних размена реализује се путем онлајн активности интеркултуралног учења студената и младих из Европе, подстичући њихово узајамно разумевање и развој компетенција кључних за 21. век, као што су критичко размишљање, емпатично слушање, медијска и дигитална писменост, тимски рад, знање страних језика.⁶¹

ВМС је употреба информационе и комуникационе технологије (ИКТ) за стварање сарадње која побољшава међукултурално разумевање и размену знања. Ове активности могу се одвијати у окружењу које је у потпуности подржано ИКТ или као допуна физичкој мобилности.

Постоје многе предности ВМС-а у време када су границе и кампуси затворени, а преко 60% високошколских установа широм света повећало је виртуалне могућности мобилности током пандемије. ВМС има потенцијал да смањи трошкове повезане с међународним путовањима, да прошири приступ и да буде еколошки одрживија опција.

Међутим, постоје и изазови у приступу технологијама потребним за потпуно ангажовање у ВМС-у, као и у обезбеђивању квалитета виртуалног програма.⁶²

Овакав вид наставе и успостављење међународне сарадње међу универзитетима, студентима, наставном и ненаставном особљу подразумева озбиљно ангажовање у запошљавању великог броја стручњака који раде у ИТ сектору. Осим тога неопходно је организовати пружање услуга административне, техничке и библиотекачке услуге, доступне на даљину путем интернет мреже. Потребно је и обезбедити телефонске линије и мејл адресе за корисничку подршку за учеснике међународних пројеката, како би били у могућности да постављају било каква питања о раду на даљину. Неопходно је улагати у дигиталну инфраструктуру: повећање мрежног капацитета у високошколским установама, наручивање нових хардверских и софтверских лиценци, слушалица и веб камера, за што квалитетнији вид наставе. Такође, покрећу се и иницијативе за обезбеђивање бесплатног приступа јавним Wi-Fi мрежама, картице за приступ интернету, обезбеђивање лаптопова, као и финансијска подршка особљу за трошкове коришћења интернета.⁶³

Иако се мобилност особља суочава с највећим изазовом, постоји општа забринутост због утицаја пандемије на међународну сарадњу, иако тренутна криза показује колико је могуће у ванредним условима све то организовати и приступити подацима од куће. И даље постоји

⁶⁰ Ekonomski vidici

⁶¹ <https://international.pmf.uns.ac.rs/erazmus-virtuelna-razmena-mogucnost-online-saradnje/>

⁶² <https://www.iesalc.unesco.org/en/2021/01/20/about-virtual-student-mobility-in-higher-education/>

⁶³ <https://www.iesalc.unesco.org/en/2021/01/20/about-virtual-student-mobility-in-higher-education/>

сумња у то да виртуална комуникација не може заменити интелектуалну размену у оквиру међународне заједнице. Дигитализација све више утиче на наше свакодневно понашање, традиционалне обрасце понашања и физичка ограничења, с новим облицима интеракције која креира нов, али и најчешће поједностављен начин комуникације⁶⁴.

Европска комисија је дозволила виртуалну размену у (делимичној) замени физичке размене у оквиру програма мобилности Еразмус+. Постоји потпуна сагласност да виртуална мобилност не може и не треба да замени физичку мобилност, али се поставља питање да ли се може систематичније и на стратешки начин искористити, како би допунила физичку мобилност и служила као додатна опција за размену и сарадњу.⁶⁵

Слободно се може закључити да је 2020. била година промена: никада није било толико студената и особља изложених онлајн учењу и подучавању. Ово јесте и историјско питање високог образовања и могућност да се направи велики искорак у смислу дигиталног преузимања, као и опште трансформације учења и подучавања. Ово такође објашњава зашто су колеге, посвећене учењу и подучавању, прилично позитивно гледале на развој догађаја. Огромна већина институција потврђује да има планове да истражује нове начине подучавања (87%) и побољша дигиталне капацитете (70%).⁶⁶

⁶⁴ https://www.iau-aiu.net/IMG/pdf/iau_covid-19_regional_perspectives_on_the_impact_of_covid-19_on_he_july_2020_.pdf

⁶⁵ https://www.iau-aiu.net/IMG/pdf/iau_covid-19_regional_perspectives_on_the_impact_of_covid-19_on_he_july_2020_.pdf

⁶⁶ https://www.iau-aiu.net/IMG/pdf/iau_covid-19_regional_perspectives_on_the_impact_of_covid-19_on_he_july_2020_.pdf

5 ИНТЕРНАЦИОНАЛИЗАЦИЈА УНИВЕРЗИТЕТА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ

Интернационализација високог образовања је средишту је интересовања академске заједнице широм света већ неколико деценија, те ни универзитети у Србији нису занемарили ову образовну оријентацију.

Студентска мобилност, мобилност наставног и ненаставног особља јесте да се помогне да се адекватно образује и припреми за интеркултурални и глобализован свет. Међу највећим пројектима у области интернационализације високошколског образовања у Србији, истичу се:

- Темпус пројекат (енгл. *SIPUS—Strengthening of Internationalisation Policies at Universities in Serbia*⁶⁷) који се бави јачањем политика интернационализације у Србији у периоду од 2013. до 2016;
- FUSE (енгл. *Fostering University Support Services and Procedures for Full Participation in the European Higher Education Area*⁶⁸) пројекат који се бави јачањем универзитетских служби за учешће српских високошколских установа на подручју европског високог образовања у периоду од 2013. до 2016;
- Темпус пројекат (енгл. *REFLESS Reforming Foreign Language Studies in Serbia*), односно, Пројекат реформа наставе страних језика у периоду од 2010. до 2013, чији је основни циљ био да се усклади и имплементира језичке образовне политике Европске уније у Србији, односно, да се ускладе стандарди учења страних језика са стандардима ЗЕРОЈ-а, како би се програми курсева усагласили са савременим програмима учења страних језика према Болоњској декларацији на свим универзитетима у Републици Србији. Други, не мање важан циљ, подразумева увођење два нова мастер програма на филолошким факултетима: први мастер програм јесте програм превођења, писменог и усменог на мастер судијама, а други мастер програм јесте увођење програма Српски језик као страни језик на универзитетима у Београду и Новом Саду. Овај пројекат је подразумевао пре свега реформу студијских програма који се тичу учења страних језика, унапређење структуре и садржаја студија, као и побољшање наставних метода које се користе на универзитетској настави и увођење иновација за евалуацију⁶⁹.

Стратегију развоја високог образовања у Србији Влада је усвојила 25. октобра 2012. године и заснована је на Стратегији образовања до 2020. која је објављена у Службеном гласнику Републике Србије број 1077/12. Стратегија се бави утврђивањем сврхе, циљева, праваца, инструмената развоја система образовања у Републици Србији до 2020. Четири године касније, у октобру 2016. године, дефинисана је Стратегија образовања од 2017. до 2025, заснована на Стратегији образовања 2020 у којој се каже:

„У оквиру процеса интернационализације посебно место заузима мобилност студената. Мобилност студената олакшава њихову запошљивост, подржава интеркултуралност, достизање циљева Болоњског процеса и Европског простора високог образовања и утиче на повећање конкурентности привреде на глобалном тржишту (Стратегија РС: 2016).“

5.1.1 Основни термини у области интернационализације у високошколском образовању на примеру једне српске институције

Висока пословна школа у Новом Саду је узета као референтна установа за дефинисање корпус термина у области интернационализације из разлога што је аутор ове докторске дисертације

⁶⁷ <https://tempus.ac.rs/>

⁶⁸ <http://www.fuse.ni.ac.rs/>

⁶⁹ <https://www.uns.ac.rs/index.php/c-nauka/projekti-c/po-programima-c/tempus-c>

радио десет година као наставник страног језика и у сарадњи с колегама урадио превод целе потребне документације за добијање Еразмус повеље.

У основним одредбама у правилнику о Еразмус+ програму међународне мобилности студената, наставног и ненаставног особља Високе пословне школе струковних студија у Новом Саду, Правилник о мобилности⁷⁰, Члан број 2 дефинише основне појмове:

”Еразмус+ програм је програм индивидуалне међународне мобилности (у даљем тексту: Програм мобилности), који обухвата мобилност на нивоу високошколског образовања за период 2014-2020. године.

Мобилност студената је боравак студената у циљу образовања, истраживања и обављања стручне праксе на високошколским институцијама у иностранству.

Билатерални споразум је уговор о међународној сарадњи у оквиру Еразмус+ програма који закључује или у ком учествује Школа с једне стране и партнерска институција високог образовања из иностранства с друге стране, а којим се утврђује поље сарадње и број студената, односно, наставног и ненаставног особља који ће учествовати у размени.

Матична институција (енгл. *Sending/Home Institution*) је високошколска институција на којој је студент уписан, односно, наставно и ненаставно особље запослено.

Институција прималац (енгл. *Receiving/Host Institution*) је високошколска институција на којој се остварује мобилност.

Одлазни студент (енгл. *Outgoing Student*) је студент Школе који учествује у Програму мобилности и који део својих студентских обавеза или стручну праксу обавља на институцији примаоцу.

Долазни студент (енгл. *Incoming Student*) је студент који учествује у Програму мобилности у Школи као институцији-примаоцу.

Одлазно наставно и ненаставно особље (енгл. *Outgoing Teachers and Staff*) су особе запослене у Школи по основу Уговора о раду и одабране да учествују у Програму мобилности на институцији примаоцу.

Долазно наставно и ненаставно особље (енгл. *Incoming Teachers and Staff*) јесу особе запослене на институцији из иностранства које су одабране да учествују у Програму мобилности у Школи, као институцији примаоцу.

Уговор о студирању (енгл. *Learning Agreement for Studies*) је уговор којим се дефинише програм студијског боравка одлазног студента на институцији примаоцу и који је по завршетку Програма мобилности основ за признавање периода мобилности одлазном студенту.

Уговор о стручној пракси (енгл. *Learning Agreement for Traineeship*) је уговор којим се дефинише план стручне праксе за одлазног студента на институцији примаоцу/привредном субјекту и који је по завршетку Програма мобилности основ за признавање периода мобилности одлазном студенту.

Препис оцена (енгл. *Transcript of Records*) је документ којим високошколска институција пружа детаљне податке о оствареном Програму мобилности и постигнутим резултатима студента, исказаним путем ЕСПБ бодова за сваки предмет и оценом. Препис оцена као службени документ издаје студентска служба, а може бити издат и на енглеском језику.

⁷⁰ <http://www.vps.ns.ac.rs/wp-content/uploads/2020/07/PRILOG-2-ERAZMUS-PRAVILNIK-NV-18062020.pdf> приступљено 18. 06. 2021.

Потврда о обављеној стручној пракси (енгл. *Transcript of Work*) је документ којим институција прималац/привредни субјект пружа детаљне податке о обављеној стручној пракси и постигнутим резултатима студента.

Потврда о дужини боравка на институцији примаоцу (енгл. *Verification Letter*) је документ којим институција прималац потврђује у ком периоду је била на размени особа укључена у Програм мобилности.

Уговор о мобилности у сврху одржавања наставе (енгл. *Mobility Agreement – Staff Mobility for Teaching*) је уговор којим се за одређеног члана наставног особља уговара програм одржавања наставе у институцији примаоцу.

Уговор о мобилности у сврху стручног усавршавања (енгл. *Mobility Agreement – Staff Mobility for Training*) је уговор којим се за одређеног члана наставног или ненаставног особља уговара програм стручног усавршавања на институцији примаоцу.

Овим основним појмовима при интернационализацији универзитета могу се додати још неки појмови:

Период мобилности је временски период током којег је студент на размени, односно, на стручној пракси у иностранству.

План студијског програма (енгл. *Study Plan*) је документ којим студент приликом пријављивања за програм мобилности, предлаже предмете које планира да полаже, односно, предлаже друге академске активности које планира да оствари у установи примаоцу. План студијског боравка обавезно потписују студент и овлашћено лице матичне установе.

План обуке, истраживања, предавања (енгл. *Training, Research, Teaching Plan*) је документ којим постдокторанд предлаже академске активности које планира да оствари током периода мобилности у установи примаоцу.

Каталог предмета (енгл. *Course Catalogue*) је преглед наставних предмета факултета и очекивани исход учења након успешног савладавања предиспитних и испитних обавеза.⁷¹

5.2 МЕЂУНАРОДНИ СТУДЕНТИ НА СРПСКИМ УНИВЕРЗИТЕТИМА У ПРОЦЕСУ ИНТЕРНАЦИОНАЛИЗАЦИЈЕ

Интернационализација студента јесте могућност како студената из Европе, тако и студената из Србије, да стекну искуства не само у професионалном домену, већ и на личном нивоу сваког студента понаособ. Врло је добро позната чињеница да студенти у Србији, за разлику од студента у Европи, мало путују и тако не стичу велика искуства на интернационалном нивоу. Као један од разлога наводи се и систем високог образовања у Србији јер студенти који студирају и имају статус редовног студента нису у могућности да раде за време студирања. Један од разлога јесте што систем високог образовања не дозвољава студенту да се запосли јер су предавања и вежбе током студирања обавезне, те студент не може да усклади своје време с тржиштем рада које не нуди опцију флексибилног радног времена (Станојевић, 2017: 1-19). Међутим, студенти у Србији, без обзира на социоекономске разлоге, теже да путују и стекну искуства каква имају и студенти из Европе, показују велику жељу за искуствима на интернационалном нивоу, па може да се закључи да је интернационализација универзитета прилика сваког студента да учествује у програмима међународне мобилности. Тако да на

⁷¹ www.kg.ac.rs.

српским универзитетима постоје три категорије студената за студирање (Cvetkovski et al: 2018) када се говори о интернационализацији у високом образовању.

- У првој категорији су студенти који се пријављују за стицање дипломе. Студенти који се једном пријаве за овај програм, губе статус редовних студената матичног факултета у својој матичној земљи;
- У другој категорији су студенти који се самостално пријављују за стипендију, без подршке матичног факултета;
- У трећој категорији су студенти који пријављују на студентску размену који су под окриљем матичног факултета. Они одлазе на студирање у иностранство у трајању од једне или више недеља, месеци или семестара, након чега се враћају на матичну институцију, факултет или високу школу, како би завршили студије, било да је реч о академским или струковним студијама, односно, основним, мастер или докторским студијама. На оваквом виду мобилности и студентима који се одлуче на овакав вид мобилности признати су сви испити, односно ЕСПБ бодови, стечени ван матичне институције;

Лако се уочава разлика између студента прве и друге категорије у поређењу са студентима који су у трећој категорији, у врсти подршке коју студент прима од матичне институције уколико се одлучи на мобилност (Cvetkovski et al: 2018)

Студенти који долазе да у Србији наставе школовање јесу:

- Студенти који истичу жељу да заврше комплетне студије у Србији;
- Студенти који су заинтересовани за краткорочну мобилност, и то најчешће преко Еразмус програма;
- Студенти који су заинтересовани за летње школе, као вид краткорочне мобилности једног вида интернационализације (Cvetkovski et al: 2018);

Да би Србија привукла већи број студената у јакој конкуренцији с остатком европских земаља, страни студенти треба да буду добро информисани. Страни студенти све информације могу добити путем:

- Портала Студирај у Србији (www.StudyInSerbia.rs);
- Веб сајта универзитета/Одељења за међународну сарадњу (српски/енглески);
- Веб сајта факултета у оквиру универзитета (српски/енглески);
- Каталога студијских програма на енглеском језику – у склопу сајта универзитета, или у форми брошуре која обухвата студијске програме с једног или већег броја универзитета, спремне за дистрибуирање на сајмовима образовања у иностранству;
- Препоруке других студената (искуства оних који су већ студирали или студирају у Србији)⁷²;

5.2.1 Предуслови за долазак међународних студената на српске универзитете

Велики тренд који прати цела Европа у високошколском образовању јесте интернационализација универзитета. Србија акценат ставља на мобилност студената. Како би се ојачао процес интернационализације и побољшао њен квалитет у сваком смислу те речи, српски универзитети вредно раде на привлачењу студената страних држава. Да би страни

⁷² www.erasmusplus.rs: 2018

студенти стекли право да студирају у Србији, морају бити у потпуности испоштована два предуслова⁷³:

- Интернационални уговор;
- Постојање међународне канцеларије;

Обе стране, тј. долазни студент и високошколска институција с које долази студент, као и институција прималац, морају да потпишу интернационални уговор. Како би се остварила кредитна мобилност, институције које желе да учествују морају пре саме мобилности потписати уговор у коме су јасно дефинисана правила обеју страна:

- Правила о признавању периода мобилности;
- Принципи слања и примања студената и особља високошколске установе;
- Захтеви слања и пријем студената и особља високошколских установа;
- Практични детаљи за студенте и особље високошколске установе;

Овакав уговор потписује се на нивоу универзитета и подразумева могућност мобилности на свим факултетима у оквиру универзитета, у зависности од студијског програма која нуди партнерска високообразована институција. Без овог уговора не постоји могућност да Еразмус програм финансира мобилност (Cvetkovski et al: 2018)

Улога Међународне канцеларије је кључна, посебно улога ЕСПБ координатора, који има улогу да студенту објасни и разјасни све око:

- Признавања бодова;
- Попуњавања пријаве;
- Давања подршке студенту;
- Помагања студенту за време трајања програма око целокупног студентског живота током трајања мобилности (Leask: 2013);

5.2.2 Страни студенти - процедура пријављивања

Да би странац постао студент на једном од универзитета у Србији и да би се пријавио на један од студијских програма у оквиру мобилности, потребно је да се испоштују пет фаза пријаве:

Прва фаза је она у којој студент попуњава пријаву за мобилност, након што се посаветовао с координатором Међународне канцеларије. Уз апликациони формулар студент треба да достави и:

- Списак претходно положених испита;
- Транскрипт оцена;
- Биографију⁷⁴.

Следи пример пријавног обрасца на српском и енглеском језику. За сада пријавни образац на другим језицима не постоји, али свакако би требало да се образац преведе и на друге стране језике, како би студентима из иностранства била омогућена лакша комуникација.

⁷³ <https://www.bg.ac.rs/sr/saradnja/sporazumi.php> приступљено 18. 06. 2021.

⁷⁴ <http://www.vps.ns.ac.rs/saradnja/medjunarodna-saradnja/mobilnost/dolazna-mobilnost/> приступљено 18. 06. 2021.

PRIJAVNI OBRAZAC ZA STUDENTE
za mobilnost u svrhu studijskog boravaka (SMS)
 u akademskoj _____ godini

Образац попунити у електронском облику

PODACI O STUDENTU/STUDENTKINJI

Ime i prezime		
Datum i godina rođenja		
Mesto i država rođenja		
Državljanstvo		
Pol (zaokružiti)	M	Ž
Adresa prebivališta		
Adresa boravišta (ukoliko se razlikuje od adrese prebivališta)		
Broj fiksnog telefona		
Broj mobilnog telefona		
E-mail adresa		
JMBG		
Broj indeksa		
Student sa invaliditetom	DA	NE
Student slabijeg socioekonomskog statusa	DA	NE
Smeštaj u studentskom domu (ukoliko je odgovor DA, navesti ime doma i adresu)		

Visoka poslovna škola strukovnih studija, Novi Sad, Vladimira Perića-Valtera, 4, tel. 021/485-4000,
 Web adresa: www.vps.ns.ac.rs, E-mail: skola@vps.ns.ac.rs, E-mail za studente: info@vps.ns.ac.rs

Слика 10. Пример пријавног обрасца за међународне студенте

PODACI O POHAĐANJU TRENUTNOG STUDIJSKOG PROGRAMA

Naziv studijskog programa			
Nivo studija	☐ Osnovne	☐ Specijalističke	☐ Master
Status studenta	☐ Redovni		☐ Samofinansirajući
Godina studija			
Datum prvog upisa na studije			
Ponavljjanje studijske godine	DA		NE
Prosek ocena položenih ispita (ukoliko je student/studentkinja na specijalističkim ili master studijama, navesti i prosek ocena sa osnovnih studija)			

PODACI O IZABRANOJ INOSTRANOJ VISOKOŠKOLSKOJ INSTITUCIJI ZA MOBILNOST U SVRHU STUDIJSKOG BORAVKA

Naziv inostrane visokoškolske ustanove prema izboru sa popisa Erasmus bilateralnih ugovora* ili prema sopstvenom izboru**.	
Izbor 1:	
Izbor 2:	
Izbor 3:	
Da li ste ostvarili kontakt sa izabranom visokoškolskom institucijom?	Izbor 1. da / ne Izbor 2. da / ne Izbor 3. da / ne
Ime i prezime kontakt osobe (telefon i e-mail)	Izbor 1.
	Izbor 2.
	Izbor 3.

*Lista Erasmus bilateralnih ugovora objavljena je na Web site-u škole

**Za mobilnost u svrhu studijskog boravka moguće je, u dogovoru s akademskim Erasmus koordinatorom na Vašoj instituciji, odabrati inostranu visokoškolsku instituciju s kojom Škola nema sklopljen Erasmus bilateralni ugovor. U tom slučaju će Škola pokušati da sklopi predmetni ugovor i da dogovori realizaciju mobilnosti, ali ne može da garantuje pozitivan ishod istog.

Visoka poslovna škola strukovnih studija, Novi Sad, Vladimira Perića-Valtera, 4, tel. 021/485-4000,
Web adresa: www.vps.ns.ac.rs, E-mail: skola@vps.ns.ac.rs, E-mail za studente: info@vps.ns.ac.rs

Слика 11. Пример пријавног обрасца за међународне студенте

PLANIRANO TRAJANJE MOBILNOSTI ZA STUDIJSKI BORAVAK

Početak mobilnosti (datum, mesec, godina)		Završetak mobilnosti (datum, mesec, godina)	
Ukupan broj meseci			

PODACI O DOSADAŠNJEM UČESTVOVANJU U PROGRAMIMA MOBILNOSTI

Da li ste tokom studija već učestvovali u nekom od programa mobilnosti?	
Ukoliko jeste, navedite naziv programa, mesto i trajanje mobilnosti.	

IZJAVA UZ PRIJAVU NA ERASMUS MOBILNOST

Potpisivanjem ove izjave potvrđujem sledeće:

- Pre podnošenja prijave na konkurs pročitao/la sam tekst konkursa, kao i propratna uputstva.
- Nisam korisnik druge stipendije iz sredstava EU koja se koristi u istu svrhu
- Svi podaci koji su navedeni u prijavi su istiniti i svi priloženi dokumenti su autentični.

POTPIS:

MESTO I DATUM PRIJAVE:

POTPIS STUDENTA:

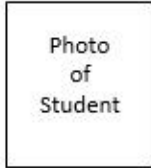
Visoka poslovna škola strukovnih studija, Novi Sad, Vladimira Perića-Valtera, 4, tel. 021/485-4000,
Web adresa: www.vps.ns.ac.rs, E-mail: skola@vps.ns.ac.rs, E-mail za studente: info@vps.ns.ac.rs

Слика 12. Пример пријавног обрасца за међународне студенте

**ERASMUS+ STUDENT APPLICATION FORM
NOVI SAD SCHOOL OF BUSINESS**

ACADEMIC YEAR 20... / 20...

STUDENT'S PERSONAL DATA:

Surname:	Name :	
Date of Birth:	Sex:	Nationality:
Place of Birth:	Marital Status:	
Father's Name:	Mother's Name:	
E-mail:	ID/Passport Number:	
Current Address & Tel:	Permanent Address & Tel (IF DIFFERENT):	

SENDING INSTITUTION:

University Name and Full Address:	ERASMUS CODE:
Faculty:	Department:
Faculty/Departmental Coordinator:	Tel: Fax: E-mail:
Institutional Coordinator:	Tel: Fax: E-mail:

Novi Sad School of Business - International Office
Tel/Fax: +381 21 486 4063
E-mail: international.office@vns.ns.sr.rs

Web: www.vns.ns.sr.rs

Слика 13. Пример пријавног обрасца за међународне студенте

Novi Sad School of Business
Higher Education Institution for Applied Studies

HOST INSTITUTION:

Name and Full Address: Novi Sad School of Business Vladimira Perića Valtera, No: 4 21000 NOVI SAD-SERBIA		ERASMUS CODE:	
Coordinator for Mobility		Tel: Fax: E-mail: international.office@vps.ns.ac.rs	
Administrative Coordinator		Tel: Fax: E-mail: international.office@vps.ns.ac.rs	

PREVIOUS and CURRENT STUDIES:

Study Cycle (First / Second / Third):		Subject area code:	
Academic year you are studying:			
Have you already been studying abroad? Yes ☐ No ☐			
If yes when at which institution?			
Work Experience Related to Current Study (if relevant)			
Type of work experience	Firm/Organisation:	Date:	Country:
.....
.....
.....

LANGUAGE SKILLS:

Native Language:		Language of instruction at home institution (if different):					
Other Languages	I'm currently studying this language		I've sufficient knowledge to follow lectures.		I need extra linguistic preparation to follow lectures.		
	Yes	No	Yes	No	Yes	No	
	☐	☐	☐	☐	☐	☐	

Novi Sad School of Business - International Office

Tel/Fax: +381 21 486 4065

E-mail: international.office@vps.ns.ac.rs

Web: www.vps.ns.ac.rs

Слика 14. Пример пријавног обрасца за међународне студенте

Novi Sad School of Business
Higher Education Institution for Applied Studies

	☐	☐	☐	☐	☐	☐
	☐	☐	☐	☐	☐	☐

What qualifications do you have in Foreign Languages e.g. EFL, TOEFL, IELTS, TestDaF? (Where and when obtained)

PERIOD of STUDY at NOVI SAD SCHOOL OF BUSINESS:

Duration (in months):	Expected Date of Arrival Day/Month/Year: __/__/__
Period of Study: from: .../.../..... to .../.../.....	

ADDITIONAL DOCUMENTS TO BE PRESENTED:

- Copy of legal ID card or passport
- Copy of the registration at the home institution or university card
- Transcript of Records in English
- Erasmus+ Learning Agreement
- Scanned Passport Size Photo

Student's Signature:	International Office of the Sending Institution Responsible Person's Signature and Stamp:
Date:	

Novi Sad School of Business - International Office

Tel/Fax: +381 21 486 4066

E-mail: international.office@vns.ns.ac.rs

Web: www.vns.ns.ac.rs

Слика 15. Пример пријавног обрасца на енглеском језику

У другој фази студент обавља припрему и попуњавање дела споразума о учењу. Ово је фаза у којој се студентима наглашава да ће сви бодови који се буду стекли на универзитету у Србији, бити признати на матичним високошколским институцијама. Затим следи део у коме долази до потписивања споразума о учењу који потписују обе институције.⁷⁵ Споразум о учењу садржи:

- .3. Списак курсева које ће студент похађати у Србији;
- .4. Јасно истакнут списак предмета којих ће студент бити ослобођен након што се врати с мобилности;
- .5. Јасно дефинисане мере, уколико студент не реализује потписан споразум;

Трећа фаза је фаза комплетирања целе документације. Долазни студент мора да прикупи следећа документа:

1. Потврду о редовном студирању;
2. Полису о здравственом осигурању;
3. Копију пасоша;
4. Потврду о познавању енглеског језика – знање које представља минимум да би се остварила мобилност јесте познавање енглеског језика на Б2 нивоу;

Четврта фаза подразумева подршку који студент добије након што стигне у Србију. У овој фази студент се укључује у наставне и ваннаставне активности. У целој адаптацији студент има подршку и помоћ координатора Међународне канцеларије, који му пружа подршку и помоћ око регистрације на факултету, спроводи почетну оријентацију студента, прати напредовање студента током целог боравка и студирања у Србији. Поред Међународне канцеларије, студент има подршку и од:

1. Декана факултета, односно директора високе школе;
2. Студентског парламента;
3. Студената с институције, колега;
4. Студентске организације ЕСН Србија (Erasmus Student Network Serbia);
5. Студената волонтера, чији је задатак да помогну долазном студенту у што бржем прилагођавању;

Пета фаза је завршна и подразумева повратак студента с мобилности у матичну земљу. Поред стеченог знања на факултету, студент се враћа са богатим искуством и великим знањем и утисцима о земљи у којој је студирао, као и о њеној култури. У овој фази по завршетку мобилности, морају да се попуне две табеле. Прва табела садржи листу положених испита у иностранству и ЕСПБ бодовима, другу табелу попуњава матична институција с информацијама о признавању положених испита и ЕСПБ бодова.

5.3 СТУДЕНТИ СТРАНИ ДРЖАВЉАНИ У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ У БРОЈКАМА И ПРОЦЕНТИМА

Према Републичком заводу за статистику Србије, у академској години 2017/18. на универзитетима у Србији било је укупно 11.358 студената страних држављана. Од тог броја 5.747 чине жене, а 5.611 је мушкарац. Број студената страних држављана смањено се у поређењу с академском 2016/17, када су на српским факултетима студирала 11.624 страна студента (www.stat.gov.rs: 2018). Важност ових података огледа се и у чињеници да нам показују да постоји знатан број студента којима студирање у Србији јесте итекако атрактивно, али опадајући број студената академске 2017/18. у поређењу са 2016/17. јесте важан сигнал да се

⁷⁵ <http://www.vps.ns.ac.rs/saradnja/medjunarodna-saradnja/mobilnost/vazne-informacije/> приступљено 20. 06. 2021.

озбиљно треба позабавити с промовисањем српских универзитета на европском тржишту универзитета.

Табела која следи показује број страних студената по регионима у Србији 2017.⁷⁶:

Табела 2 – Укупан број страних студената по региону

РЕГИОНИ У СРБИЈИ	БРОЈ СТРАНИХ СТУДЕНАТА
Београдски регион	6.433
Регион Војводине	4.161
Југ Србије	754

Занимљива чињеница донекле јесте да најбројнији студенти страних држава на универзитетима у Србији јесу страни студенти из бивших југословенских република. Неоспорно јесте да универзитети у Србији треба да отворе широм врата студентима из Европе тако што ће своје квалитете промовисати и представити не само на међународним сајмовима образовања, већ и на сваком другом месту када се укаже прилика. Од круцијалне важности јесте да се студентска размена спроводи због искуства, како професионалног тако и језичког и личног, не само у оквиру региона бивших република Југославије, него и са студентима широм света. Кристално је јасно да земља попут Србије треба да уложи много више рада, залагања и напора како би се истакла, односно, постала приметна на листи добрих универзитета у Европи.

Следи приказ броја страних студената по Републичком заводу за статистику Србије за академску 2016/17. и 2017/18. годину⁷⁷:

Табела 3. Број страних студената из бивших југословенских република

БИВШЕ ЈУГОСЛОВЕНСКЕ РЕПУБЛИКЕ	БРОЈ СТРАНИХ СТУДЕНАТА 2017/18.	БРОЈ СТРАНИХ СТУДЕНАТА 2016/17.
БИХ	6.219	6.526
Црна Гора	2.900	2.792
Хрватска	554	600
Македонија	147	130
Словенија	100	100

Анализа статистичких података о прошлој академској 2017/18. показује да Србија треба још много да ради како би привукла већи број страних студената на своје универзитете. Неке од препорука су и:

Развој језичких компетенција једна је од кључних препорука за унапређење активности у оквиру интернационализације високошколских установа у Србији. Целокупно наставно и ненаставно особље треба оспособити да постане компетентно да комуницира бар на једном од светских језика: најчешћи предлог је да то буде енглески језик. Наставно особље треба оспособити да може без тешкоћа да предаје и води вежбе на енглеском језику. По мишљењу великог броја стручњака, енглески језик треба да се пребаци из корпе изборних предмета у

⁷⁶ <https://www.stat.gov.rs/sr-latn/oblasti/obrazovanje/visoko-obrazovanje/> приступљено 23. 06. 2021.

⁷⁷ <https://www.stat.gov.rs/sr-latn/oblasti/obrazovanje/visoko-obrazovanje/> приступљено 23. 06. 2021.

корпу обавезних. У оквиру анкете која је спроведена између 29. марта 2018. и 6. априла 2018. „Испитивање мишљења појединца о интернационализацији високог образовања у Србији“ (www.erasmusplus.rs: 2018) истраживана је дужина трајања курсева страног језика. Око 60 испитаника од укупно 120 одговорило је да курс страног језика траје само један семестар, а 25 испитаника одговорило је да уопште немају страни језик у оквиру студијског програма. Овакав статистички податак је поражавајући и говори о тренутној ситуацији на универзитетима у Србији који вапе за реформом и унапређењем курикулума. Препорука истраживања је да би требало организовати курсеве српског језика за све стране студенте. Летње школе, организоване у Србији, јесу један вид интернационализације. Овакве школе организују различите програме из различитих области. Најчешће су то школе српског језика. Оне трају по неколико недеља, а пружају искуство у интернационалном окружењу. Настава се најчешће одвија при факултетима. Овакав вид курса треба унапредити, информисати и придобити за учење српског језика што већи број студената, и на тај начин промовисати земљу, језик и културу;

Поред тога, истраживање указује да:

- Треба порадити на маркетингу, уложити већа финансијска средства у рекламирање универзитета на међународном нивоу, покренути што већи број учешћа на међународним сајмовима образовања;
- Побољшати онлајн информативни систем универзитета;
- Интернет странице универзитета треба редовно ажурирати на енглеском језику;
- Направити и понудити студентима мултидисциплинарне студијске програме;
- Добро припремити и направити доступну књигу студијских програма на енглеском језику;
- Потребно је побољшати међународну сарадњу са страним високошколским установама, у смислу упућивања студената на курсеве учења српског језика и студијских програма (Cvetkovski et al: 2018).

У наредним редовима биће представљена структура Међународне канцеларије. Као пример структуре међународне канцеларије узета је структура међународне канцеларије Високе пословне школе струковних студија у Новом Саду из више разлога: пре свега зато што је сам истраживач радио на истој институцији и у сарадњи с колегама, наставницима страних језика, радио превод целе документације која је потребна за међународну канцеларију и интернационализацију саме институције, али и зато што је Центар за стране језике који су под окриљем Међународне канцеларије Високе пословне школе струковних студија водили исти наставници, а који директно има утицаја на студенте, задужен за сарадњу са будућим учесницима програма мобилности и њиховим напредовањем када је реч о језичким компетенцијама.

Да би међународна канцеларија могла да функционише без великих потешкоћа и да може да обавља посао ефикасно, чланови Међународне канцеларије морају да владају одлично бар једним страним језиком, познајући одлично терминологију везану за ову специјализовану област. Из тог разлога помоћ наставника страних језика је од суштинске важности. Кабре (Cabr , 1998: 200) наглашава да у процесу стварања научне и стручне терминологије морају учествовати стручњаци из дате области, јер су, заправо, они и њени крајњи корисници. Кабре (Cabr , 1998: 70) подвлачи да интернационалност стручне терминологије олакшава стручну комуникацију, односно, омогућава професионалцима да је обаве, иако можда не говоре одређени страни језик и не могу учествовати ни у тривијалној свакодневној комуникацији на

том језику. Стога ова теза, којом је истраживање у потпуности посвећено менаџмент терминологији у интернационализацији универзитета, потврђује Кабреово мишљење да је терминологија за корисника скуп корисних комуникацијских јединица које се процењују на основу економичности, прецизности и адекватности (Cabré, 1998: 32-33).

Кабре описује пример како постоје текстови који припремају студенте који већ говоре каталонски језик за рад у лингвистичким одељењима, а дискусије након текста оцењује као веома вредне пажње јер се могу применити на различитим курсевима о стручној терминологији. У још једном примеру практично се види вредност инструменталне студије случаја која по својој дефиницији подразумева проучавање случаја (нпр. особе, специфичне групе, занимања, одељења, организације) да би се пружио увид у одређено питање, и како би могла да се изгради теорија. Књига садржи примере једнојезичних и вишејезичних докумената које користи Каталонска лингвистичка служба. Они могу послужити као модели за развој нових банака података од стране студената терминологије и стручњака.

6 ИНТЕРНАЦИОНАЛИЗАЦИЈА УНИВЕРЗИТЕТА, МОБИЛНОСТ СТУДЕНАТА, ТЕРМИНОЛОГИЈА И ВИШЕЈЕЗИЧНОСТ У СРБИЈИ – ИНСТРУМЕНТАЛНА СТУДИЈА СЛУЧАЈА

6.1 ПРЕДМЕТ ИСТРАЖИВАЊА

На основу теоријског оквира који су изнети у првом и другом поглављу ове докторске тезе и у циљу даљег развоја идеја и побољшања квалитета наставе страних језика и саме организације наставе страних језика на универзитетском нивоу у Србији, а с обзиром на изузетан значај познавања страних језика при интернационалној мобилности студената и у самом процесу интернационализације универзитета, као предмет овог истраживања одређено је стицање увида у документацију која се односи на сам процес интернационализације универзитета, како документације на српском језику, тако и на енглеском језику. Упркос јасној свести о значају и потреби за развијањем вишејезичности (плурилингвизма), у овом истраживању се контрастирају термини само на српском и енглеском језику с обзиром на чињеницу да већина високошколских установа нефилолошке оријентације у Србији нема системски развијене механизме за интернационалну мобилност студената који би укључивали и друге језике образовања и академског рада. Истраживање се фокусира на развој и значај термиолошке компетенције као једног од нових аспеката интеркултурне комуникативне компетенције у процесу академског сазревања српских студента. Други циљ истраживања је испитивање ставова студената у Србији према процесу и значају интернационализације. Истраживање је квалитативно-квантитативног карактера и, поред термиолошке анализе паралелних српских и енглеских корпуса и анкете, укључује и фокусгрупне интервјуе полуотвореног типа.

6.2 ЦИЉ ИСТРАЖИВАЊА

Термиолошки циљеви:

Први циљ је идентификација термиолошких поља кроз двојезичну (српско-енглеску) лексико-семантичку анализу релевантне званичне документације о универзитетској интернационализацији у Републици Србији.

Други циљ је идентификација најфреквентнијих термина у циљу систематизације двојезичне термиолошке базе.

Трећи циљ је утврдити у којој мери студенти познају терминологију везану за пројекте мобилности студената, и како ниво знања кореспондира с њиховим искуством везаним за мобилност.

Социо-културни циљ:

Четврти циљ представља идентификацију потребе студената кад је у питању мобилност, и њихове спремности за интернационализацију, кроз анализу ставова о интернационалној размени. Повратна информација од студената не само да би могла да има велики утицај на сам процес интернационализације универзитета, већ би могла и да непосредно изврши позитиван утицај на унапређење и квалитет самог процеса.

1. Примарни циљ истраживања је дефинисање улоге менаџмента терминологије у интернационализацији;
2. Указивање на значај институционализоване и систематизоване наставе и учења страних језика на универзитетском нивоу;
3. Указивање на значај примене савремених метода у настави, у оквиру стицања функционалног знања језика који се користи у мобилности;

4. Утврђивање ставова студентске популације према мобилности и интернационализацији у корелацији с познавањем терминологије и искуствима из области мобилности;
5. Утврђивање значаја мобилности за развој језичких и интеркултурних компетенција на енглеском језику као примарном језику међународне академске комуникације;

6.3 ХИПОТЕЗЕ

Хипотезе које предстаљају основ овог истраживања су следеће:

X1: Студенти су у великом проценту заинтересовани за учеиће у програмима међународне размене.

X2: Постоји директна корелација повезаност процене испитаника о познавању терминологије везане за међународну размену студената и њихове спремности на учеиће у програмима мобилности.

X3: Постоји разлика у процени студената колико познају терминологију везану за међународну размену студената, и њиховог стварног познавања ове терминологије.

X4: Постоји разлика у познавању терминологије која се користи при процесу интернационалне размене студената, између студената који су учествовали у програмима мобилности и оних који нису.

X5: Постоји разлика у нивоу знања енглеског језика између студената који су учествовали у програмима мобилности и оних који нису.

6.4 ОПИС ТОКА И МЕТОДА ИСТРАЖИВАЊА

Истраживање у овој докторској дисертацији заснива се на три врсте истраживања:

- Корпусно истраживање;
- Квантитативно истраживање на основу анализе анкета затвореног типа;
- Квалитативно фокусгрупно истраживање.

Корпусно истраживање је обављено у неколико фаза:

- Прва фаза истраживања била је усмерена на прикупљање релеватног корпуса на основу административних и информативних материјала који се користе у студентским разменама;
- У другој фази је обављена дигитализација корпуса;
- Упаривање текста на нивоу параграфа и реченице у оквиру дигитализованог корпуса обављено је у трећој фази истраживања, како би се направио увид у преводне еквиваленте термина са српског на енглески језик и обрнуто, односно, да се направе и формирају термиолошке базе термина које се користе на српском језику, односно, на енглеском језику у процесу интернационализације универзитета.

Друга и трећа врста истраживања укључују теренски рад који ће такође бити описан у наредним одељцима.

6.4.1 Корпусно истраживање

Под термином *корпус* подразумева се скуп текстова сазданих од примера који се природно јављају у једном језику, који се састоји од неколико реченица, па до читавих писаних текстова у сврху лингвистичких истраживања (Hunston, 2002: 2).

Хунстон (Hunston, 2002) наводи да се корпуси разликују по величини и структури. Данас се највише говори о рачунарским корпусима који се налазе у рачунарским базама.

5.4.1.1. Корпуси приређени у оквиру овог истраживања

Корпуси коришћени у овом истраживању сачињени су на основу рада на следећим документима:

- Целокупна документација на српском и енглеском језику која је била потребна да се припреми како би Висока пословна школа струковних студија у Новом Саду конкурисала за добијање Еразмус повеље;
- Документација о интернационализацији универзитета, доступна на интернет страницама Универзитета у Београду, Универзитета у Новом Саду, Универзитета у Нишу и Универзитета у Крагујевцу;
- Документ о истраживању интернационализације високог образовања који је издао Европски парламент у сарадњи с Центром за високо образовање (енгл. *Center for Higher Education and Internationalisation CHEI*) Европске интернационалне асоцијације универзитета (*EAIE*) из јула 2015.

Корпусе у овом истраживању чине 1) паралелизовани текстови на енглеском и српском језику, односно, парови превода текстова на српском језику (матерњем језику студената који су учествовали у истраживању), као и 2) текстови само на српском језику, односно 3) текстови написани само на енглеском језику.

Укупан број упарених сегмената је 8.738 у двојезичном корпусу за паралелизован текст који броји 288.145 токена и 128.338 простих облика.

Корпус само на српском језику броји 253.871 токена и 117.565 простих облика, док корпус који чине само текстови на енглеском језику броји 452.738 токена и 210.471 простих облика.

6.4.1.1 Фазе корпусног истраживања

Корпусно истраживање обављено је у неколико фаза.

- Прва фаза корпусног истраживања обухватила је прикупљање и преглед документације потребне за интернационализацију високошколске установе и добијање Еразмус повеље. Како би корпус био потпунији, документација и текстови који су ушли у анализу за ову докторску тезу употпуњени су документацијом о интернационализацији универзитета која је јавно доступна на интернет страницама Универзитета у Београду, Универзитета у Новом Саду, Универзитета у Нишу и Универзитета у Крагујевцу, као и документом о интернационализацији високог образовања који је објавила Европска унија;
- Друга фаза корпусног истраживања укључила је екстракцију текста и припрему одабраних текстова за софтверске алате, намењеног за анализу корпуса. Текстови су прво конвертовани у *.txt* формат како би се могли препознати у програму *NotePad++*. Следи приказ једног текста конвертованог у *.txt* формат и препознатог у *NotePad++*.

```
1 APPLICATION AND REGISTRATION PROCEDURE FOR OUTGOING STUDENTS
2 Novi Sad School of Business takes part in Erasmus Mobility Programme as a result of
3 a number of signed Erasmus inter-institutional agreements.
4 Undergraduate and graduate students Master's degree and Specialist degree studies
5 are eligible to apply. Undergraduate students can apply provided they have enrolled
6 in the second year of their studies.
7 All students interested in participating in mobility should examine and compare the
8 curricula of the home and host institution. It is necessary to find out in which
9 language the teaching in the selected higher education institution is conducted. For
10 further information, contact the International Office.
11 APPLICATION PROCEDURE:
12 Fill out the Application Form for studies/Application form for Traineeship and
13 submit it within the deadline. Application forms can be downloaded from the School's
14 website link.
15 The application form printed and signed and other documents are to be submitted in
16 person to the International Office.
17 In addition to the application form, it is necessary to enclose:
18 CV in Serbian;
19 Motivation letter in English;
20 Letter of recommendation in English;
21 Transcript of Records with the list of exams passed, local grades and ECTS credits
22 contact the Registrar/Student administration office;
23 Photocopy of ID card, student ID card/student grade booklet and valid passport it is
24 mandatory to check the expiration date of the passport;
25 Students with disabilities or disadvantaged students have the right to an increased
26 amount of Erasmus financial support if they enclose the documents confirming their
27 disability/disadvantage.
28 SELECTION PROCEDURE
29 The International Office is responsible for the ranking and selection of candidates.
30 The selection is based on the following criteria:
31 The average grade of the candidate's outcomes up to the moment of applying for
32 mobility,
33 Knowledge of a foreign language in which the chosen study programme is taught,
34 Knowledge of English written and oral,
35 Motivation letter,
36 Volunteer experience,
37 An interview.
38 Preference is given to candidates who have not participated in a mobility programme
39 during their studies.
40 The selection process is divided into two stages:
41 First stage - administrative review of applications
42 Second stage - testing and selection of candidates.
43 The selection results will be posted on the School's website and will be sent to an
44 e-mail addresses indicated in each candidate's application form.
45 Students who wish to appeal can submit their complaints to the International Office,
46 in writing, within 8 days from the announcement of the selection results. The
47 feedback on appeals is to be made by the International Office within 3 days from the
```

Слика 16. Приказ једног текста конвертованог у .txt формат

У овом програму текст се средио за даљу анализу, сви делови који нису релевантни за даљу лингвистичку анализу избачени су из текста мануелним путем, а такви делови подразумевају следеће:

- Референце;
- Литература;
- Садржај;
- Графикони;
- Формуле;
- Табеле;
- Хедери;

- Фусноте;
- Бројеви.

Овако припремљен текст (*сиров корпус*) спреман је за даљу лингвистичку анализу корпуса у специјалним програмима који се њиме баве: *WordSmith*. или *AutConc*.

```
1 Pursuant to Article ___ of the Law on Higher Education "Official Gazette of RS", no.
and Article ___ of Novi Sad School of Business Statutes, the Teaching Council at the
meeting held on _____ formulated a set of rules in the
2 RULEBOOK ON ERAZMUS+ PROGRAMME FOR INTERNATIONAL MOBILITY OF STUDENTS, TEACHING AND
NON-TEACHING STAFF AT NOVI SAD SCHOOL OF BUSINESS
3 GENERAL PROVISIONS
4 Article
5 This Rulebook regulates the basic principles of mobility of incoming and outgoing
students, teaching and non-teaching staff of Novi Sad School of Business
hereinafter: The School within the Erasmus + Programme, the type and duration of
mobility, the application process, the rights and obligations of students, teaching
and non-teaching staff and other important issues for the implementation of mobility
within the Erasmus + Programme.
6 BASIC CONCEPTS
7 Article
8 Some of the basic concepts used in this Rulebook are defined as follows:
9 ERAZMUS+ Programme is a Programme of individual international mobility hereinafter:
Mobility Programme at higher education level for the period -.
10 Student Mobility refers to any period of time a student spends abroad at a higher
education institution for educational, research or traineeship work placement
purposes.
11 Inter-institutional Agreement is an agreement on international cooperation within
the Erasmus+ Programme concluded between or carried out by the School and a partner
institution of higher education in another country. This agreement determines the
field of cooperation and the number of students, teaching and non-teaching staff who
are to participate in the exchange.
12 Sending/Home Institution is a higher education institution at which the student is
enrolled, and where the teaching and non-teaching staff are employed.
13 Receiving/Host Institution is a higher education institution at which the
participant carries out their mobility activities.
14 Outgoing Student is a student of the School participating in the Mobility Programme
who completes some of their degree or work placement requirements at the receiving
institution.
15 Incoming Student is a student who participates in the Mobility Programme at the
School as receiving institution.
16 Outgoing Teachers and Staff are persons employed by the School under a contract of
employment who have been selected to participate in the Mobility Programme at the
receiving institution.
17 Incoming Teachers and Staff are persons employed by a foreign higher education
institution who have been selected to participate in the Mobility Programme at the
School as receiving institution.
18 Learning Agreement for Studies is an agreement that sets out the Programme of
studies to be followed by an outgoing student at the receiving institution and which
is the basis for the recognition of the mobility activities of the outgoing student
after the completion of the Mobility Programme.
19 Learning Agreement for Traineeship is a contract that defines a traineeship
Programme to be completed by an outgoing student at a receiving
```

Слика 16. Лингвистичка анализа корпуса

Трећа фаза истраживања обухвата упаривање текста ручним путем, односно, поравнање текста на српском и енглеском језику. Ова фаза истраживања такође је обављена у програму *NotePad++* у два паралелна прозора.

Један прозор намењен је за текст на српском језику, а други за текст на енглеском језику. Текстови су потом разлагани на мање јединице, а затим упаривани ручним путем на нивоу параграфа, реченице и речи.

1	### 12.3.025 Međunarodno poslovanje	1	### 12.3.025 About International Business
2		2	
3	Studijski program	3	Programme
4		4	
5	MSS Međunarodno poslovanje i finansije	5	MVS International Business and Finance
6		6	
7	Naziv predmeta	7	Course
8		8	
9	ORGANIZACIONO PONAŠANJE	9	Organizational Behaviour
10		10	
11	Status predmeta	11	Course Category
12		12	
13	Izborni	13	Optional
14		14	
15	Broj ESPB	15	Number of ECTS
16		16	
17	Uslov	17	Course pre-requisites
18		18	
19	Nema	19	None
20		20	
21	Cilj predmeta	21	Course Objective
22		22	
23	Cilj predmeta je upoznavanje studenata s teorijskim i praktičnim znanjima i veštinama iz oblasti organizacionog ponašanja. To podrazumeva proučavanje dinamike individualnog ponašanja zaposlenih u organizaciji, njihovih međusobnih relacija kroz interpersonalno ponašanje, kao i izučavanje najznačajnijih fenomena, odnosno varijabli organizacionog ponašanja i tehnika rešavanja mogućih problemskih situacija vezanih za ovu oblast.	23	Course objective is to introduce students with theoretical and practical knowledge and skills in the field of organizational behavior. This implies the study of the dynamics of individual behavior of employees in the organization, their interrelationships through interpersonal behavior, as well as the study of the most important phenomena, or variables of organizational behavior and techniques for solving possible problem situations related to this field.
24		24	
25	Ishod predmeta	25	Learning Outcomes
26		26	
27	Po završetku učenja ovog predmeta student će biti u stanju da razume značaj individualnih, grupnih i organizacionih faktora u modelu organizacionog ponašanja. Sticanjem znanja iz ove oblasti student će znati da adekvatno rešava organizacione probleme, adekvatno percipira i reaguje na organizacione konflikte, objasni osnovne mehanizme motivacije, formira i vodi grupe i timove, upravlja organizacionom kulturom, sprovodi organizacione promene, donosi i sprovodi organizacione odluke.	27	Upon completing this course, the student will be able to understand the importance of individual, group and organizational factors in the model of organizational behavior. By acquiring knowledge in this field, students will know how to adequately solve organizational problems, adequately perceive and react to organizational conflicts, explain the basic mechanisms of motivation, form and manage groups and teams, manage organizational culture, implement

Слика 17. Поравнање текста на српском и енглеском језику

Приликом овакве детаљне анализе која се назива паралелизација текста, а заузима кључно место у целокупном процесу истраживања, ауторка се суочила многобројним изазовима које подразумевају непреведене делове у самом тексту, делове текста или речи остављене на језику текста оригинала, изостављене појединачне реченице или читави пасуси. Овакви недостаци делова текста решени су одстрањем из корпуса за даљу анализу или поновним преводом. Друга врста изазова која је била итекако приметна у истраживању, јесте чињеница да једној реченици могу одговарати две, три или више реченица у паралелном тексту, односно, у тексту на другом језику, као и промена реда речи у реченици у преводном тексту, што значајно отежава поступак упаривања текста.

Четврта фаза овог истраживања спроведена је захваљујући *Друштву за језичке ресурсе и технологије - JePTex* из Београда, чији су чланови обавили процес креирања XML (енгл. *eXtensible Markup Language*) документа. То је документ који могу да читају и особе, али и рачунарски програми, који дефинишу општу синтаксу за означавање података помоћу одговарајућих етикета које поседују лако разумљиво значење.

Како би корпус био спреман за даљу анализу било је потребно додатно га обрадити у ТМХ (енгл. *Translation Memory Exchange*) формату. Ради се о XML спецификацији за размену података из преводилачких меморија. ТМХ врста документа створена је у програму *ACIDE* (енгл. *Aligned Corpora Integrated Development Environment*) који је развила Група за језичку технологију Универзитета у Београду, док се паровање користи у програмским пакетима уз помоћ *XAligon* и *Concordancier* софтверских алата који потичу из лабораторије *LORIA* у Француској. Анђелковић (Anđelković, 2017: 116) објашњава да текстови у XML формату поред основног текста садрже и друге лингвистичке податке, као што су информације о структури текста, мета-информације о ауторима и верзијама текста, дају лингвистичку анотацију текста, токенизацију, морфолошку анализу, плитко парсирање, препознавање именованих ентитета и граница реченица. Тек по завршетку овог процеса, у Друштву за језичке ресурсе и технологије (*JePTex*) је припремљен текст убачен у алат за претраживање поравнатих текстова *Библиша* на даљу анализу.

6.4.1.2 Анализа корпуса

Циљ ове анализе корпуса јесте да се идентификују листе термина који се користе при интернационализацији високошколског образовања према критеријуму фреквентности.

Представљени термини, добијени помоћу програмских алата *AntiConc* и *Библиша*, формиран су на основу три критеријума. Први критеријум заснива се на фреквентности термина у одређеном корпусу; други критеријум се заснива на кључности термина (енгл. *keyness*); трећи критеријум заснива се на квалитативном одабиру термина који се сматрају најприкладнијима за ово истраживање.

У наредном поглављу у оквиру резултата истраживања биће представљене листе:

- Најфреквентнији кључни двочлани термини у делу корпуса за енглески језик;
- Најфреквентнији кључни двочлани термини у делу корпуса за српски језик;
- Најфреквентнији кључни вишечлани термини у делу корпуса за енглески језик;
- Најфреквентнији кључни вишечлани термини у делу корпуса за српски језик.

6.4.2 Експериментално истраживање на основу анализе попуњених анкета

Експериментално истраживање у оквиру ове докторске дисертације обављено је путем упитника на две високошколске установе у Србији: Факултету организационих наука у Београду и Високој пословној школи струковних студија у Новом Саду, крајем фебруара и почетком марта 2020. године. Укупан број студената који је учествовао у овом истраживању јесте 187, од тог броја 89 испитаника јесу с Факултета организационих наука, и то са све четири године студија (прва, друга, трећа и четврта), а 98 испитаника је с Високе пословне школе струковних студија, и то с прве и друге године студија. Од укупног броја испитаника 137 студената није учествовало ни у једном програму мобилности, а 50 студента били су учесници међународне студентске размене.

Ове две институције изабране су за ово истраживање из неколико разлога.

- Висока пословна школа изабрана је јер је полазна тачка истраживања кренула с ове институције, пошто је цела документација, која је припремљена за интернационализацију универзитета, ушла у корпус, и то документација текстова на српском језику и на енглеском језику. Треба да се нагласи да је ауторка овог рада са својим колегама, наставницима страног језика с Високе пословне школе лично учествовала у превођењу целокупне документације у вези с интернационализацијом с енглеског на српски језик и са српског на енглески језик у

процесу припреме ове институције за добијање Еразмус повеље. Еразмус повеља за високо образовање (енгл. *Erasmus Charter for Higher Education – ECHE*⁷⁸) је документ на основу кога Европска комисија високошколским установама из држава чланица ЕУ и трећих земаља придружених Програму додељује акредитацију на основу које оне могу да конкуришу и учествују у оквиру пројеката Еразмус+ програма. Еразмус повеља садржи основне принципе које високошколске установе морају да поштују да би могле да учествују у деловима програма, намењеним високом образовању. Стога су и студенти исте институције били укључени у истраживање о ставовима према мобилности, као и у провери познавања стручне терминологије која се односи на интернационализацију универзитета на два језика.

- Факултет организационих наука изабран је као институција у којој ће се обавити део истраживања за потребе израде ове тезе јер има богато искуство у размени студената, наставника и предавача. Следи списак институција с којима је факултет остварио сарадњу у претходном периоду.

1. École centrale Paris, France;
2. Slovak University of Agriculture in Nitra, Faculty of Economics and Management, Slovak Republic;
3. The National Institute of Standards and Technology (NIST), Gaithersburg, USA;
4. Massey University, College of Business, Palmerstone North, New Zealand;
5. Middlesex University, School of Computing Science, Business School, School of Health and Social Sciences, UK;
6. Sami Shamoon College of Engineering, Israel;
7. Faculty of Management, University of Presov, Slovak Republic;
8. School of Economics and Business Administration, Friedrich Schiller University in Jena, Germany;
9. Kozminski University, Poland;
10. Faculty of Managerial Sciences, D'Annunzio University – University of Chieti, Italy;
11. University of Nicosia, Cyprus;
12. Cleveland State University, Ohio, USA.

Важно је напоменути да је др Јелена Анђелковић, која се бави научном области менаџмент терминологија, широм отворила врата овом истраживању и у сарадњи са др Аном Поледицом омогућила да њихови студенти буду испитаници у овом истраживању⁷⁹;

6.4.2.1 Мерни инструменти

У истраживању су коришћена два упитника, наменски конструисана за ово истраживање:

- Упитник за испитанике који нису учествовали у међународној размени студената.

Упитник се састоји из неколико делова: први део обухвата лична питања, која се тичу социо-демографских карактеристика испитаника, потом следе питања о учењу и познавању енглеског језика. Упитник преваходно проверава спремност испитаника за међународну сарадњу и познавање терминологије везане за процесе међународне размене студената, на српском и на енглеском језику. Термини су двочлани и вишечлани и екстраховани су путем анализе садржаја документа, како на српском тако и на енглеском језику, а они су ушли у корпус за потребе

⁷⁸ <https://erasmusplus.rs/konkurisanje/erasmus-povelja-za-visoko-obrazovanje/>

⁷⁹ <http://www.fon.bg.ac.rs/saradnja/medjunarodna-saradnja/partnerske-institucije/>

истраживања ове докторске дисертације. Фреквенцијском анализом утврђени су термини који се најчешће јављају, а онда су међу њима одабрани најприкладнији за ово истраживање.

- Упитник за испитанике који су учествовали у неком од програма међународне размене студената.

Овај упитник има иста питања личне природе као и претходни, а потом следе питања о учењу и познавању енглеског језика и о учешћу испитаника у међународној размени. Овај упитник преваходно проверава задовољство испитаника њиховим боравком у иностранству, али и познавањем терминологије везане за процесе међународне размене студената, на српском и на енглеском језику. Термини и задаци, постављени пред испитанике, исти су као и у првом упитнику, и добијени су истом методологијом.

Како су упитници изгледали може се погледати у прилозима на крају овог рада.

6.4.2.2 Обрада података експерименталног истраживања

Подаци добијени овим истраживањем обрађени су у програму СПСС. Од анализа су коришћене:

- Дескриптивна статистика, у оквиру које су рачунате фреквенције и проценти.
- Пирсонов коефицијент линеарне корелације, којим је утврђивана повезаност социјалних карактеристика испитаника и њихове спремности за учешће у програмима мобилности, као и задовољства учешћем код оних који су учествовали.
- Хи квадрат тест, којим су проверене међугрупне разлике у нивоу познавања енглеског језика и у познавању терминологије која се користи при процесу интернационалне размене студената између студената који су учествовали у програмима мобилности и оних који нису.

6.4.3 Квалитативно истраживање –метода фокусгрупног интервјуа

У циљу обезбеђења веродостојности резултата истраживања, спроведено је и квалитативно истраживање у форми фокусгрупних интервјуа полуотвореног типа.

6.4.3.1 Метода фокусгрупног истраживања

Мирковић (2014) објашњава да је фокусгрупно истраживање квалитативна метода истраживања која се користи за добијање валидних информација, везаних за потребе теме истраживања. Фокусгрупно истраживање засновано је на групној дискусији о одређеној теми, коју воде и снимају истраживачи (Мирковић, 2014: 831). Фокус група јесте облик групног интервјуа. Иако се групни интервјуи користе једноставно, као брз и погодан начин прикупљања података од неколико људи истовремено, фокусне групе експлицитно користе групну интеракцију као део методе, односно, учесници се међусобно охрабрују да разговарају једни са другима, постављају питања, размењују мишљења, коментаришу искуства (Kitzinger, 1995: 299).

Гибс (1997) износи различите термине за фокус групе:

- Организована дискусија;
- Социјални догађај;
- Интеракција;
- Колективна активност;

Фокусгрупно истраживање заснива се на чињеници да учесници износе своје погледе и искуства, истовремено слушајући искуства других учесника, те се подстичу на размишљање и разматрање сопственог става. Китзингер (Kitzinger, 1995) истиче да су фокус групе групни

интервјуи, али додаје да им недостаје дубина индивидуалних интервјуа. Овакве врсте групних интеракција користе се за груписање података.

Фокус група не би требало да садржи више од 6 до 8 учесника по групи, а сами разговори не би требало да трају више од сат и по времена. Иако оваква врста истраживања превасходно подразумева физичко окупљање, то није увек случај. Напредак информационе технологије довео је до растућег интереса за виртуалне фокус групе, где се учесници не састају физички, већ путем онлајн платформе. Оваква врста окупљања спроведена је и у овом истраживању. Онлајн дискусија морала је да се организује због ванредног стања у земљи и свету, изазваног вирусом ковид-19.

Блур (2001) тврди да се онлајн фокусгрупна истраживања све више користе јер учесници могу да се укључе и дискутују истовремено, размењујући погледе на искуство у реалном времену само једним кликом на рачунару, без обзира на географску удаљеност.

Морган (1997) објашњава да се фокус групе најчешће формирају:

- Учесници групе људи су непознати једни другима;
- Дискусија се ослања на унапред припремљена питања отвореног типа;
- Број ученика по групи варира између 6 и 10;
- Мора постојати од 2 до 3 групе по пројекту.

Морган даље објашњава како су сва та правила на неки начин индивидуална за сваки пројекат, односно истраживање, као и да врло често постоје елементи у самом пројекту који захтевају посебну пажњу, па је реткост да се у једном пројекту могу удовољити сва четири од наведена критеријума (Morgan, 1997: 13-21).

Иако се може рећи да фокус група није природно окружење, чак и ако се окупи група пријатеља, јер се природан ток разговора никада не базира на једној теми под вођством модератора, свакако јесте социјални догађај који пружа вредне информације о начину на који људи говоре о теми, како се понашају при самој дискусији, те истраживач може много тога да закључи приликом дискусије.

Кључни кораци у фокусгрупном истраживању:

- Дефинисање истраживачких питања која се односе на проблематику истраживања;
- Планирање фокус групе;
- Избор учесника фокус групе;
- Реализација фокус групе;
- Анализирање података;
- Извештавање о резултатима (Мирковић, 2014: 831).

6.4.3.2 Процес фокусгрупног истраживања

Такман и Џенсон (1977) истичу пет нивоа процеса кроз које мале групе пролазе у дискусији:

- Формирање и позицирање групе јесте први, почетни ниво, у којем учесници имају тенденцију да се обраћају само истраживачу, односно модератору групе, не сарађујући са другим члановима у групи јер се налазе на непознатом терену, те улога модератора у овој фази игра кључну улогу. Модератор треба да опусте учеснике у разговору: врло често постављају се питања с намером да се створи пријатељска атмосфера међу учесницима.

- Разрађивање теме разговора други је ниво у процесу, у којем често може да дође до подизања тензије међу учесницима. У самом почетку дискусије неки учесници доминирају у изношењу ставова у поређењу с неким другим учесницима из групе који су интровертни, међутим, модератор треба да каналише разговор на овом пролазном нивоу.
- Ниво развитка групне конверзације настаје у процесу фокус групе одмах након краткотрајног другог нивоа. На овом нивоу учесници постају опуштенији у разговору, почињу међусобно да комуницирају и сарађују, проналазе заједничку основу за развој и даљи ток разговора.
- Ниво дискусије у овом процесу подржава интеракцију групне дискусије на задату тему. На овом нивоу учесници износе мишљење на задату тему. Модератор не учествује у разговору у току овог нивоа, већ посматра са стране и слуша разговор. Ово је најпродуктивнија фаза у процесу рада фокус групе, до које се не долази брзо.
- Ниво завршетка дискусије јесте ниво на ком учесници користе прилику да изнесу завршна размишљања, док се модератор на овом нивоу захваљује учесницима на постигнутом успеху дискусије и учествовању у њој (Tuckman & Jemson, 1977:8).

6.4.3.3 Фазе фокусгрупног истраживања

Формирање, односно настанак групе „forming”, од виталног је значаја. Истраживач, односно модератор, има велику улогу: на самом почетку топло дочекује учеснике, поздравља их и започиње пријатељски разговор. Када се сви учесници окупе, модератор почиње формално отварање сесије - обично то бива личним уводом, описом теме истраживања и њеног циља. Истиче се поверљивост свих информација које се спомињу у дискусији, и наглашава да не постоје исправни и погрешни одговори. Сви ставови учесника су занимљиви, постоје различити погледи, у зависности од учесника који треба слободно да их изнесу.

Следи позицирање и успостављање комуникације у групи „storming”, које модератор најчешће започиње тако што замоли учеснике у групи да се представе. У овој фази формирају се две кључне улоге у процесу дискусије: говор и слушање.

Дефинисање улога и норми у комуникацији „norming” јесте трећа фаза коју истраживач започиње постављајући актуелна питања везана за тему дискусије, а учесници у овој фази активно учествују у разговору. Модератор подржава комуникацију и самосталну дискусију међу учесницима. У овој фази кључну улогу играју невербални знакови, на пример, одржавање контакта очима, гестикулирање рукама, тако да се група позове да настави разговор.

Следи фаза која се заснива на раду групе на остварењу циљева „performing”, препознатљива по балансирању потребе зарад групне интеракције. Модератор активно слуша и посматра групу, по потреби поставља потпитања, како би задржао дискусију на теми истраживања.

Завршетак дискусије јесте завршна фаза „mourning”, у којој се строго води рачуна о томе да се дискусија заврши на позитиван начин, да се сугеришу предлози и идеје везане за тему о којој се разговарало. На самом крају истраживач захваљује учесницима на дискусији, истичући колико је била корисна (Finch & Lewis, 2003: 170-198).

6.4.3.4 Модератор

Истраживач најчешће има улогу модератора у овој методи квалитативног истраживања. Улога модератора јесте прикупљање информација о одређеној теми. Карактерише га конотација суздржаности при дискусији, док модератор истовремено подржава и олакшава комуникацију међу учесницима у групи. Улога истраживача је у корелацији динамике учесника у групи. Ако су учесници групе комуникативнији, процес комуникације је олакшан и обрнуто. Ток

комуникације групе зависи и од самог истраживача: он треба да поседује способност да повеже учеснике групе у разговору, да охрабри и подстакне учеснике на разговор (Morgan, 1997: 39-40).

6.4.3.5 Организовање фокусгрупног истраживања

Организациони детаљи фокусгрупног истраживања треба да буду унапред испланирани и написани, како би се на време проследили учесницима који треба унапред да буду информисани о њеним детаљима. Следи пример како један план за организовање фокус групе треба да изгледа. Затим следи приказ плана за организовање фокус групе који је спроведен у овом истраживању:

План за организовање фокусгрупног истраживања:

I Група

- Број група;
- Број испитаника по групи;
- Број група по дану.

II Време организовања фокус групе:

- Година;
- Месец;
- Дан;
- Сат;

III Место организовања фокусгрупног истраживања

- Онлајн;
- Скајп профил;
- Контакт преко Скајпа с учесницима фокус групе;
- Формирати Скајп фокус групе;
- Просторија за време дискусије.

IV Модератор

- Списак питања отвореног типа;
- Ментална припрема модератора.

V Техничка припрема

- Рачунар;
- Проток интернета;
- Могућност снимања целе дискусије;
- Квалитет опреме:
 - a) Камера;
 - b) Микрофон;

с) Слушалице;

- Провера снимања дискусије пре и после почетка фокус групе.

6.4.3.6 Анализа података фокусгрупног истраживања

Када се говори о анализи података након спроведене квалитативне методе фокусгрупног истраживања, постоје два мишљења: прво мишљење заступају истраживачи који ову методу виде у негативном светлу, тврдећи да је тешко издвојити индивидуалне одговоре из групе. Друго мишљење истиче да фокусгрупно истраживање даје увид у искуство сваког појединаца и залажу се за то да се истакну вредности анализе интеракције између учесника у фокус групи (Kitzinger, 1995). Код анализе података подразумева се интерпретацијски и холистички приступ:

1. Приступ „cut and paste” који подразумева раздвајање транскрипта и сегмента текста;
2. Приступ читању целог транскрипта и писању интерпретације на маргинама транскрипта (Dawidowsky, 2004);

Предност овог другог приступа лежи у чињеници да се цео текст у целости анализира, а не само одвојени сегменти (Catterall & Maclaran, 1997).

6.4.3.7 Анализа фокусгрупног истраживања ставова студената према интернационализацији

Квалитативно истраживање у овом истраживању спроведено је путем методе фокус групе.

У овом истраживању су учествовале две групе испитаника са по 6 студената. Прву фокус групу чине студенти који нису учествовали ни у једном програму студентске мобилности, а другу фокус групу чине студенти који су учествовали у међународној размени студената.

Испитаници прве фокус групе јесу студенти с Високе пословне школе струковних студија у Новом Саду и Факултета организационих наука (ФОН) Универзитета у Београду, док другу групу фокус групе чине искључиво студенти са Факултета организационих наука. Метода фокус групе у овом истраживању спроведена је *онлајн*, путем Скајп платформе, због ванредне ситуације у којој се наша Србија за време пандемије везана за вирус ковид-19. Модератор, односно истраживач, мејлом је позвао студенте који су учествовали као испитаници у истраживању попуњавајући упитник. Студентима који су се одазвали позиву послат је детаљан план разговора и заказан термин фокус групе. Прво су формиране Скајп групе са по 6 студената. Прва фокус група одржана је 10. маја 2020, а разговор прве фокус групе трајао је 57 минута и 47 секунди. Друга фокус група одржала се 4 дана касније, 14. маја 2020, у трајању од сат времена, 32 минуте и 9 секунди. Селекција по 6 студената у групи је извршена по савету у литератури (Morgan, 1997: 13-21) који говори да је идеалан број од 6 до 10 испитаника у групи, као и број група који учествује у истраживању.

6.4.3.1. Метода фокусгрупног истраживања.

Студенти ФОН-а учествовали су у обе групе. До тренутка у коме је рађено истраживање веома мали број студената Високе пословне школе (мање од 5) учествовао је у програмима мобилности. Треба напоменути да је ово истраживање рађено у жељу пандемије вируса ковид 19, те се студенти с Високе пословне школе нису одазвали позиву и показали жељу да учествују у истраживању.

Друга фокус група одговарала је и на додатна питања јер су њени испитаници учествовали у међународним разменама студената, а њихови одговори налазе се у прилогу на крају рада.

7 РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

У овом поглављу биће представљени резултати сва три дела истраживања:

- Резултати корпусног дела истраживања.
- Резултати експерименталног истраживања на основу попуњених упитника.
- Резултати квалитативног истраживања путем методе фокус групе.

7.1 РЕЗУЛТАТИ КОРПУСНОГ ДЕЛА ИСТРАЖИВАЊА

На основу детаљног истраживања и анализе корпуса за ову докторску дисертацију термини који ће бити представљени и који су добијени помоћу програмских алата AntiConc и Библиша, формиран су на основу три критеријума. Први критеријум заснива се на фреквентности термина у одређеном корпусу, други критеријум заснива се на кључности термина (keyness), а трећи критеријум на одабиру термина који су најприкладнији за ово истраживање.

- Најфреквентнији кључни двочлани термини у делу корпуса за енглески језик.
- Најфреквентнији кључни двочлани термини у делу корпуса за српски језик.
- Најфреквентнији кључни вишечлани термини у делу корпуса за енглески језик.
- Најфреквентнији кључни вишечлани термини у делу корпуса за српски језик.

Након добијене иницијалне листе најфреквентнијих термина за научну област која се бави интернационализацијом универзитета ручно су издвојени најфреквентнији двочлани и вишечлани термини, укључујући и критеријум одабира термина који су најприкладнији за ову научну област. Велики број термина припада академском дискурсу уопштено, без обзира на уску стручну научну област у интернационализацији. У наредним табелама приказани су најфреквентнији термини у делу корпуса за српски и енглески језик.

Табела 4. Најфреквентнији двочлани термини у делу корпуса за енглески језик.

Р.Б.	ДВОЧЛАНИ ТЕРМИНИ	АПСОЛУТНА ФРЕКВЕНТНОСТ
1.	sending organization	2.565
2.	international students	2.430
3.	practical training	2.188
4.	theoretical training	1.859
5.	higher education	1.515
6.	international education	1.439
7.	mobility project	1.358
8.	sending institution	1.356
9.	partner countries	1.185
10.	education institutions	1.107
11.	learning outcomes	1.055

12.	student mobility	1.051
13.	education system	1.027
14.	training period	995
15.	mobility agreement	931
16.	exam requirements	917
17.	practice classes	831
18.	credit mobility	821
19.	internationalisation strategy	767
20.	learning agreement	763
21.	mobility participants	685
22.	internationalisation policy	669
23.	mobility programme	664
24.	receiving institutions	655
25.	ECTS credits	653
26.	national policy	586
27.	programme country	562
28.	foreign students	560
29.	international cooperation	543
30.	european commission	476
31.	international programs	466
32.	International school	430
33.	full partners	424
34.	partnership agreement	414
35.	staff mobility	379
36.	national agency	371
37.	diploma supplement	368
38.	receiving organization	364

39.	multilingual learning	307
40.	mobility period	304
41.	learning mobility	302
42.	international office	298
43.	degree mobility	297
44.	academic year	296
45.	academic recognition	289
46.	internship programme	287
47.	institutional strategies	281
48.	international system	281
49.	application form	274
50.	double degree	273

Резултати су показали да су најфреквентнији двочлани термини из корпуса на енглеском језику: *sending organisation* ($A\Phi=2.656$), *international students* ($A\Phi=2.430$), *practical training*, *theoretical training* ($A\Phi=2.188$), *higher education* ($A\Phi=1.859$). Већина екстрахованих термина састоји се од главног члана који је именица, испред којег је смештен придев у функцији атрибута (*academic year*, *international students*, *learning agreement*, *national policy*, *foreign students*, *international programs*, *international school*). Такође, значајан број двочланих термина на енглеском језику из корпуса који је обрађен у овој докторској дисертацији праћен је именицом испред или иза главне речи (*exam requirements*, *credit mobility*, *partnership agreement*, *diploma supplement*, *application form*).

Табела 5. Најфреквентнији двочлани термини у делу корпуса за српски језик.

Р.Б.	ДВОЧЛАНИ ТЕРМИНИ	АПСОЛУТНА ФРЕКВЕНТНОСТ
1.	високошколска установа	489
2.	програмска земља	221
3.	кредитна мобилност	97
4.	партнерска земља	65
5.	међународна сарадња	62
6.	мобилност студената	59
7.	учесник мобилности	48
8.	партнерска организација	30
9.	дани мобилности	29
10.	партнерске институције	22
11.	студентска размена	19
12.	међународна канцеларија	16
13.	пројекти мобилности	15
14.	период мобилности	14
15.	транскрипт оцена	13
16.	међународна партнерства	13
17.	стратешко партнерство	13
18.	физичка мобилност	11
19.	програм мобилности	11
20.	билетарни споразум	11
21.	институција прималац	11
22.	одлазни студент	11
23.	матична институција	11
24.	европска комисија	10
25.	долазни студент	10
26.	међународни студент	10
27.	стратегија интернационализације	9
28.	олс платформа	9
29.	комуникациона технологија	9
30.	шеф канцеларије	8
31.	долазна мобилност	8

32.	међународне активности	8
33.	мултикултуралне компетенције	8
34.	стручна пракса	7
35.	еуропас мобилности	6
36.	виртуална мобилност	6
37.	формално образовање	6
38.	еуродеск мрежа	5
39.	препис оцена	5
40.	краткорочна мобилност	5
41.	језички пасош	5
42.	неформално образовање	5
43.	интернационализација курикулума	5
44.	партнерски универзитет	5
45.	стипендирани боравак	5
46.	виртуална размена	4
47.	одлазна мобилност	4
48.	академска мобилност	4
49.	мобилност диплома	4
50.	еуридес мрежа	3

У табели изнад приказано је 50 најфреквентнијих двочланих термина из нашег корпуса на српском језику. Као најфреквентнији показали су се следећи термини: *високошколска установа* ($A\Phi=489$), *програмска земља* ($A\Phi=221$), *кредитна мобилност* ($A\Phi=97$), *партнерска земља* ($A\Phi=65$), *међународна сарадња* ($A\Phi=62$) итд. Сви термини уско су повезани с терминологијом интернационализације универзитета. Из ове табеле може се закључити да су сви двочлани термини из корпуса на српском језику именичке синтагме, у којима први део синтагме јесте у функцији атрибута који стоји испред главне речи именичке синтагме: *студентска размена*, *међународно партнерство*, *језички пасош*, *одлазни студент*, *долазна мобилност*, *матична институција* и многе друге. Такође, међу најфреквентнијим двочланим терминима налазе се синтагме чији је први члан именица испред главне речи: *шеф канцеларије*, *ола платформа*, *еуродеск мрежа*, *мобилност диплома*, *дани мобилности*, *период мобилности*.

Табела 6. Најфреквентнији трочлани и вишечлани термини у делу корпуса енглеског језика

Р.Б.	ТРОЧЛАНИ И ВИШЕЧЛАНИ ТЕРМИНИ	АПСОЛУТНА ФРКВЕНТНОСТ
1	higher education study programs	1.326
2	undergraduate degree programs	1.228
3	high school diploma recognition	1.132
4	academic degree diplomas	1.075
5	foreign higher education documents	1.015
6	high school diploma	999
7	authorized court interpreter	981
8	electronic application system	973
9	university exchange programme	861
10	language test result	821
11	applicant's home university	789
12	university's exchange programmes	752
13	international mobility services	695
14	outgoing exchange students	669
15	online application system	660
16	participant identification code	555
17	online linguistic support	531
18	higher education institution	521
19	european internationalisation strategies	467
20	international credit mobility	463
21	higher education students	385
22	university's exchange programmes	369
23	temporary resident status document	364
24	temporary resident permit	255
25	designated learning institution number	253
26	distance education providers	186
27	online education providers	162
28	international accreditation service	160
29	annual membership fee	143
30	accreditation inspection process fees	96
31	international application fee	96

32	international education blog	90
33	international institution directory	84
34	study abroad directory	83
35	study abroad handbook	79
36	foreign language education office	71
37	department of education's international office	68
38	international education activities	64
39	report of international activities	57
40	international education strategy	54
41	international education administrators	52
42	senior international officer	48
43	full-time international responsibilities	47
44	system council of international education	46
45	global education network	49
46	education office initiatives	37
47	international education grant	31
48	international education week	28
49	international education opportunities	27
50	study abroad scholarship	23

Из табеле изнад, у којој су приказани вишечлани термини у делу корпуса на енглеском језику, можемо видети да су најфреквентнији: *higher education study programs* ($A\Phi=1.326$), *undergraduate degree program* ($A\Phi=1.228$), *high school diploma recognition* ($A\Phi=1.132$), *academic degree diploma* ($A\Phi=1.075$), *foreign higher education documents* ($A\Phi=1.015$). Највећи број издвојених термина састоји се од главне речи, праћене именицом у функцији атрибута, било да се налази испред или иза главне речи (*outgoing exchange students*, *higher education institution*, *european internationalisation strategy*, *temporary resident status document*, *designated learning institution number*, *senior international officer*). Свега три вишечлана термина састављена су од главне речи, повезана предлогом *of* с осталим члановима синтагме *department of education's international office* на 37. месту у табели од најфреквентнијих 50 вишечланих термина, затим следи 39. позиција исте табеле с термином *report of international activities*, и на крају термин *system of international education*, на 44. месту.

Табела 7. Најфреквентнији трочлани и вишечлани термини у делу корпуса српског језика

Р.Б.	ТРОЧЛАНИ И ВИШЕЧЛАНИ ТЕРМИНИ	АПСОЛУТНА ФРЕКВЕНТНОСТ
1	мобилност наставног особља	158
2	канцеларија за међународну сарадњу	102
3	одлазна мобилност студената	93
4	мобилност административног особља	85
5	међународна кредитна мобилност	72
6	долазна мобилност студента	57
7	размена интернационалних студената	49
8	асистент за академска питања	40
9	међународна студентска мобилност	39
10	план студијског програма	32
11	координатор за мобилност	29
12	долазно ненаставно особље	20
13	стручни сарадник за академска питања	19
14	комисија за еквиваленцију студијских програма	17
15	координатор за пројекте	15
16	пројекат виртуалне размене	13
17	програм онлајн вођеног дијалога	12
18	стручни сарадник за административна питања	11
19	уговор о студирању	11
20	међународна кредитна мобилност	11
21	национални еуродеск центар	10
22	онлајн информативни водич	10
23	правилник о студентској размени	9
24	онлајн језичка подршка	9
25	платформа онлајн језичке подршке	8
26	нацрт завршног извештаја	8
27	интернационализација високог образовања	8
28	интернационализација студентских програма	8
29	акциони план мобилности	8
30	лиценца за тест језичке способности	8

31	стипендије за студирање у иностранству	8
32	интернационални образовни блог	7
33	мобилност зарад стицања дипломе	6
34	интернационализација код куће	6
35	каталог студијских програма	5
36	медијска кампања за мобилност	6
37	савези секторских вештина	6
38	међународне образовне ненаставне активности	5
39	формулар пријаве за мобилност	5
40	уговор о учењу	5
41	платформа за вишејезично и интеркултурално образовање	5
42	формулар пријаве пројеката	5
43	уговор о стручној пракси	5
44	међународна истраживачка сарадња	5
45	интернационални наставни план и програм	5
46	потврда о дужини боравка на институцији примаоцу	4
47	пријавни образац за студенте	3
48	учење на даљину	2
49	интеркултурални наставни план и програм	2
50	заједнички и двоструки програми	2

У табели која приказује најфреквентније трочлане и вишечлане термине из корпуса српског језика, на самом врху налазе се термини уско повезани с облашћу интернационализације универзитета: *мобилност наставног особља* ($A\Phi=158$), *канцеларија за међународну сарадњу* ($A\Phi=102$), *одлазна мобилност студента* ($A\Phi=93$), *међународна кредитна мобилност* ($A\Phi=11$). Сви наведени термини јесу именичке синтагме, уско повезане с овом стручном области. Неки од екстрахованих трочланих и вишечланих термина јесу именичке синтагме које се састоје од главне речи и именичке допуне у функцији атрибута (*мобилност наставног особља*, *план студијског програма*, *мобилност административног особља*, *пројекат виртуалне размене*, *нацрт завршног извештаја*, *каталог студијског програма*, итд.). Међу најфреквентнијим трочланим и вишечланим терминима налазе се и синтагме чији је зависни члан именица или именичка синтагма у атрибутој функцији испред или иза главне речи с предлогом (*стипендија за студирање у иностранству*, *лиценца за тест језичке способности*, *уговор о учењу*, *уговор о стручној пракси*, *потврда о дужини боравка на институцији примаоца*, *пријавни образац за студенте*, итд.).

Из анализе свих табела најфреквентнијих термина у интернационализацији универзитета закључује се да су сви термини уско стручни за научну област која се бави

интернационализацијом универзитета, али и да постоје термини везани за академску заједницу уопште на српском и енглеском језику (*стручна пракса, комуникациона технологија, координатор за пројекте, комисија за еквиваленцију студијских програма*, итд) и на енглеском језику (*language test result, academic year, practice classes, exam requirements*).

7.2 РЕЗУЛТАТИ ЕКСПЕРИМЕНТАЛНОГ ИСТРАЖИВАЊА НА ОСНОВУ ПОПУЊЕНИХ АНКЕТА

У истраживању је учествовало 187 испитаника, студената Високе пословне школе и Факултета организационих наука. Резултати истраживања приказани су кроз неколико целина. Прво су приказани подаци који обухватају личне карактеристике испитаника на целокупном узорку, а потом су изложени резултати истраживања и карактеристике испитаника, посебно на подузорку студената који нису учествовали у програму мобилности, а потом на подузорку испитаника који јесу учествовали у размени студената.

7.2.1 Карактеристике испитаника на целом узорку

Табела 8. Фреквенције испитаника према учешћу у програму мобилности

	Фреквенције	Проценти	Процент валидних	Кумулативни проценат
Није учествовао	137	73.3	73.3	73.3
Учествовао	50	26.7	26.7	100.0
Укупно	187	100.0	100.0	

Од укупног броја испитаника, око 73% није учествовало у студентској размени, док је око 27% учествовало у неком програму мобилности.

Графикон 1. Фреквенције испитаника према учешћу у програму мобилности

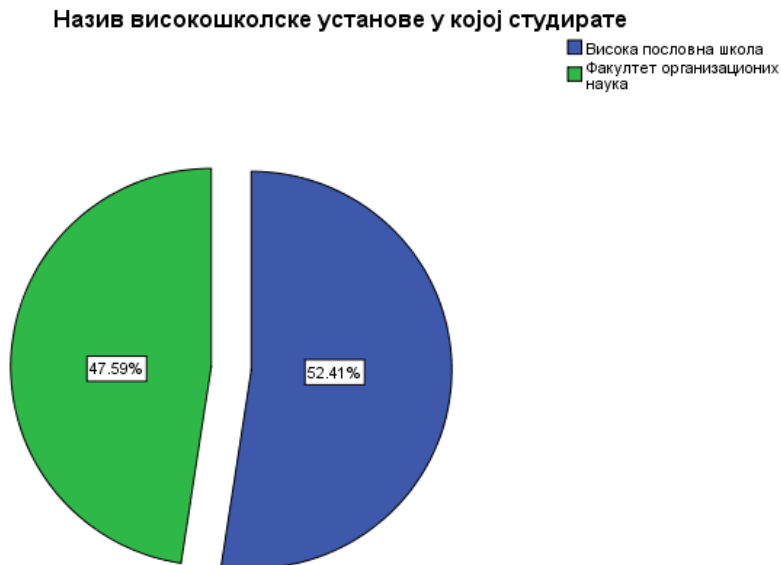

Табела 9. Фреквенције испитаника према високошколској установи у којој студирају

	Фреквенције	Проценти	Процент валидних	Кумулативни проценат
Висока пословна школа	98	52.4	52.4	52.4
Факултет организационих наука	89	47.6	47.6	100.0
Укупно	187	100.0	100.0	

С Високе пословне школе из Новог Сада учествовало је 98 испитаника, што чини око 52% узорка, док је с Факултета организационих наука учествовало 89 испитаника, што је око 48% узорка.

Графикон 2. Учешће испитаника према високошколској установи у којој студирају

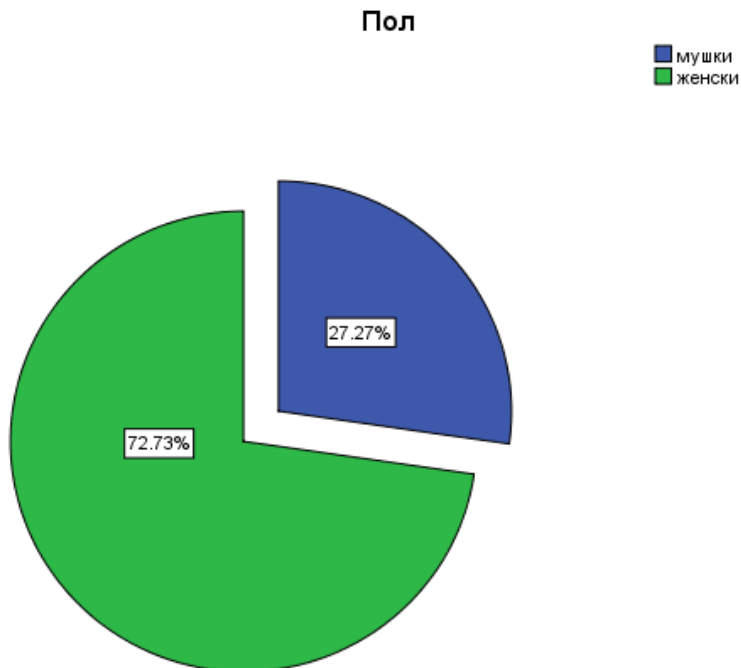

Табела 10. Учешће испитаника према полу

	Број испитаника и учесница	Проценти	Процент валидних	Кумулативни проценат
Мушки	51	27.3	27.3	27.3
Женски	136	72.7	72.7	100.0
Укупно	187	100.0	100.0	

Што се тиче полне структуре, узорак је неуједначен: показало се да су испитанице доминантне, односно, да обухватају око 73% узорка, док испитаника мушког пола има око 27%.

Графикон 3. учешће испитаника према полу

Табела 11. Фреквенције испитаника према години студија на којој су тренутно

	Број испитаника и учесница	Проценти	Процент валидних	Кумулативни проценат
Прва	50	26.7	26.7	26.7
Друга	48	25.7	25.7	52.4
Трећа	23	12.3	12.3	64.7
Четврта	66	35.3	35.3	100.0
Укупно	187	100.0	100.0	

Највише испитаника је на четвртој години студија, они обухватају око 35% узорка, потом следи група испитаника на првој години, који чине око 27% узорка, док испитаници који су на другој години обухватају око 26% узорка. Најмање је испитаника с треће године, свега око 12%.

Графикон 4. учешће испитаника према години студија на којој су тренутно

Табела 12. учешће испитаника према годинама старости

	Број испитаника по старости	Проценти	Процент валидних	Кумулативни проценат
19 до 25	176	94.1	94.1	94.1
26 до 35	7	3.7	3.7	97.9
36 до 50	4	2.1	2.1	100.0
Укупно	187	100.0	100.0	

Према старосној структури узорак је неуједначен. Испитаника из најмлађе категорије, старости од 19 до 25 година, има највише, и они обухватају 94% узорка. Овакав резултат је очекиван јер је популација од 19 до 25 година природно најзаступљенија на факултетима.

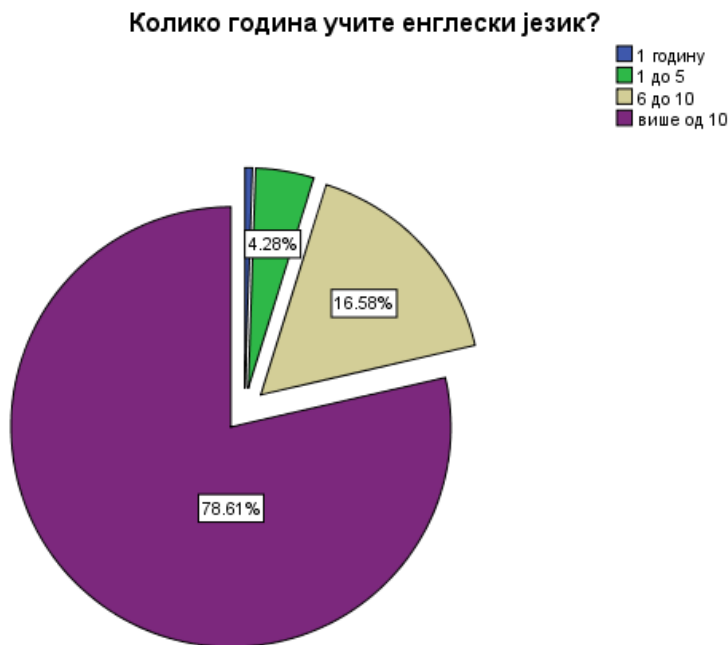
7.2.2 Подаци о учењу енглеског језика

Табела 13. Број испитаника према годинама учења енглеског језика

	Фреквенције	Проценти	Процент валидних	Кумулативни проценат
1 годину	1	.5	.5	.5
1 до 5	8	4.3	4.3	4.8
6 до 10	31	16.6	16.6	21.4
Више од 10	147	78.6	78.6	100.0
Укупно	187	100.0	100.0	

Према добијеним подацима, највише испитаника енглески језик учи више од 10 година. Ова група обухвата око 79% узорка, потом следи група испитаника која енглески учи између 6 и 10 година, њих око 17%. Један испитаник учи енглески језик тек годину дана.

Графикон 5. Број испитаника према годинама учења енглеског језика

Овај резултат потврђен је и у фокусгрупном истраживању у групном интервјуу:

Студент 2: Студент сам на Високој пословној школи у Новом Саду, с енглеским сам у контакту од мог рођења, буквално. Он ме прати кроз цео живот и, где год да се окренем, имам контакт с њим.

Студент 3: Енглески сам учила 15 година и тренутно студирам на ВПШ у Новом Саду.

Студент 4: Енглески сам учио 5-6 година, али тренутно га не учим.

Студент 5: Енглески учим још од основне школе, кроз средњу школу, чак и на факултету имам енглески.

Студент 6: Енглески учим од своје седме године и био ми је од велике користи до сада, и биће и убудуће сигурно.

Табела 14. Одговори на питање „Енглески учите као...“:

	Фреквенције	Проценти	Процент валидних	Кумулативни проценат
Први страни језик	165	88.2	88.2	88.2
Други страни језик	20	10.7	10.7	98.9
Трећи страни језик	1	.5	.5	99.5
Недостаје	1	.5	.5	100.0
Укупно	187	100.0	100.0	

Највећи проценат испитаника учи енглески језик као први страни језик, њих око 88%, док га као други језик учи око 11%. Само један испитаник учи енглески као трећи страни језик.

Графикон 6. Одговори на питање „Енглески учите као“:

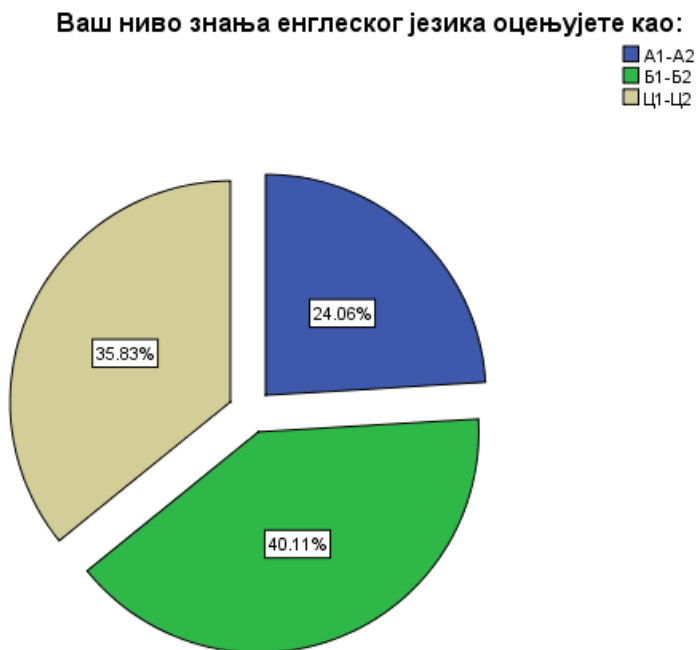

Табела 15. Одговори на питање „Ваш ниво знања енглеског језика оцењујете као...“:

	Број испитаника	Проценти	Процент валидних	Кумулативни проценат
A1-A2	45	24.1	24.1	24.1
B1-B2	75	40.1	40.1	64.2
Ц1-Ц2	67	35.8	35.8	100.0
Укупно	187	100.0	100.0	

Према добијеним резултатима, око 40% испитаника процењује да је њихово знање енглеског језика на нивоу B1-B2, док близу 36% мисли да је њихово знање језика на нивоу Ц1-Ц2. Око 24% испитаника оцењује своје знање између A1-A2. Тражена језичка компетенција програму мобилности није стандардизована и варира од универзитета до универзитета, али се најчешће креће од нивоа B2 до Ц1 (Вучо, 2019: 261-262).

Графикон 7. Одговори на питање “Ваш ниво знања енглеског језика оцењујете као“:

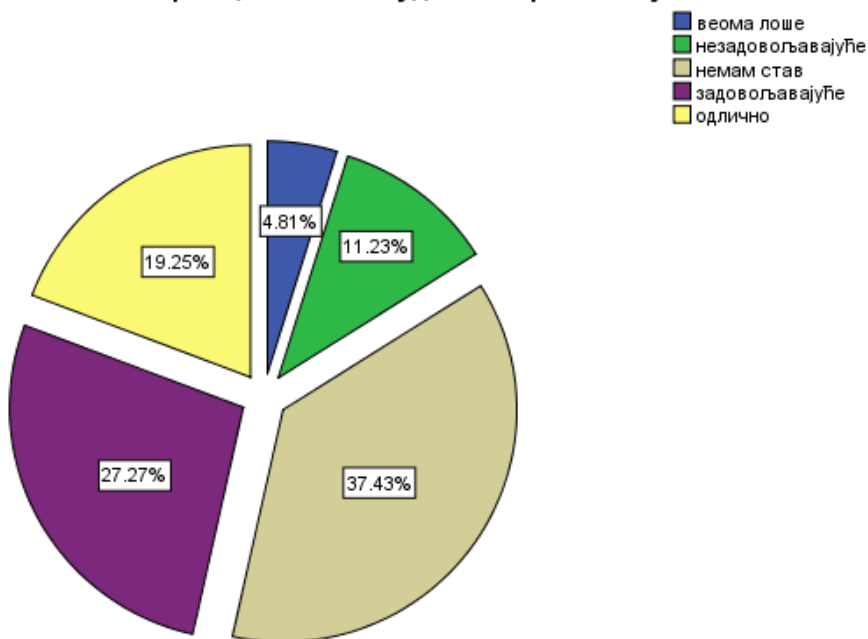
Табела 16. Одговори на питање „Ваше познавање терминологије која се користи при процесу интернационалне студентске размене је...“:

	Број испитаника	Проценти	Процент валидних	Кумулативни проценат
Веома лоше	9	4.8	4.8	4.8
Незадовољавајуће	21	11.2	11.2	16.0
Немам став	70	37.4	37.4	53.5
Задовољавајуће	51	27.3	27.3	80.7
Одлично	36	19.3	19.3	100.0
Укупно	187	100.0	100.0	

Што се тиче познавања терминологије која се користи при процесу интернационалне студентске размене, највећи број испитаника нема став по том питању, њих око 37%. Око 27% испитаника мисли да је њихово познавање ове терминологије на задовољавајућем нивоу, док 19% мисли да је одлично. Око 16% испитаника мисли да им је познавање ове терминологије веома лоше или незадовољавајуће.

Графикон 8. Одговори на питање “Ваше познавање терминологије која се користи у процесу интернационалне студентске размене је...“:

Ваше познавање терминологије која се користи при процесу интернационалне студентске размене је:

Учесници интервјуа за потребе овог истраживања такође су дали исте одговоре:

М: Како бисте оценили Ваше познавање стручне терминологије?

Студент 4: Ја своју терминологију не бих оценио јер још нисам имао контаката и везе везано за ту терминологију, али сматрам да не бих имао проблема да је научим“.

Студент 5: Ја бих казао, недовољно добро, као и непостојање могућности да се упознам с њом.

Студент 4: Па, након размене поприлично добро. Пре тога сам била, хајде да кажем, површно упозната, али након завршене размене - одлично. Мислим, није баш под одлично, али познајем терминологију.

7.2.3 Карактеристике испитаника који нису били учесници програма размене студената

Подузорок испитаника који нису учествовали у програму мобилности је пригодан и обухвата 137 испитаника, студената све четири године, са две високошколске установе: Високе пословне школе из Новог Сада и с Факултета организационих наука из Београда.

Табела 17. Учешће испитаника према полу

	Број испитаника	Проценти	Процент валидних	Кумулативни проценат
Мушки	42	30.7	30.7	30.7
Женски	95	69.3	69.3	100.0
Укупно	137	100.0	100.0	

Подузорок испитаника који нису учествовали у програму мобилности обухвата око 70% испитаника женског пола и око 30% испитаника мушког пола, тако да можемо рећи да није уједначен према полној структури.

Табела 18. Учешће испитаника према високошколској установи у којој студирају

	Број испитаника	Проценти	Процент валидних	Кумулативни проценат
Висока пословна школа	98	71.5	71.5	71.5
Факултет организационих наука	39	28.5	28.5	100.0
Укупно	137	100.0	100.0	

Од студената који нису учествовали у програму мобилности, њих 98 је с Високе пословне школе из Новог Сада, што обухвата 71,5% узорка, а с Факултета организационих наука је 39 испитаника, што обухвата 28,5% узорка.

Табела 19. Учешће испитаника према години студија на којој су тренутно

	Број испитаника	Проценти	Процент валидних	Кумулативни проценат
Прва	48	35.0	35.0	35.0
Друга	48	35.0	35.0	70.1
Трећа	4	2.9	2.9	73.0
Четврта	37	27.0	27.0	100.0
Укупно	137	100.0	100.0	

Највећи проценат испитаника је с прве и друге године студија, заједно обухватају 70% узорка, свака група по 35%. Са четврте године је 27% студената, а са треће око 3%.

Табела 20. Учешће испитаника према годинама старости

	Број испитаника	Проценти	Процент валидних	Кумулативни проценат
19 до 25	131	95.6	95.6	95.6
26 до 35	2	1.5	1.5	97.1
36 до 50	4	2.9	2.9	100.0
Укупно	137	100.0	100.0	

Највећи број испитаника је у старосној категорији од 19 до 25 година, они обухватају око 96% узорка.

7.2.1. Подаци о учењу енглеског језика

Табела 21. Учешће испитаника према годинама учења енглеског језика

	Број испитаника	Проценти	Процент валидних	Кумулативни проценат
1 годину	1	.7	.7	.7
1 до 5	8	5.8	5.8	6.6
6 до 10	22	16.1	16.1	22.6
Више од 10	106	77.4	77.4	100.0
Укупно	137	100.0	100.0	

Највећи број испитаника учи енглески језик више од 10 година, око 77%, док 16% испитаника учи енглески од 6 до 10 година. Један испитаник учи енглески језик 1 годину.

Табела 22. Енглески учите као...:

	Број испитаника	Проценти	Процент валидних	Кумулативни проценат
Први страни језик	123	89.8	89.8	89.8
Други страни језик	12	8.8	8.8	98.5
Трећи страни језик	1	.7	.7	99.3
Недостаје	1	.7	.7	100.0
Укупно	137	100.0	100.0	

Близу 90% испитаника се изјаснило да им је енглески језик први страни језик, док је око 9% рекло да им је енглески други језик.

Табела 23. Ваш ниво знања енглеског језика оцењујете као...:

	Број испитаника	Проценти	Процент валидних	Кумулативни проценат
A1-A2	45	32.8	32.8	32.8
B1-B2	61	44.5	44.5	77.4
Ц1-Ц2	31	22.6	22.6	100.0
Укупно	137	100.0	100.0	

Према добијеним резултатима, 44,5% испитаника процењује да је њихово знање енглеског језика на нивоу B1-B2, док близу 23% мисли да је њихово знање језика на нивоу Ц1-Ц2. Око 33% испитаника оцењује своје знање са A1-A2.

7.2.3.1 Познавање терминологије и ставови испитаника о интернационалној студентској размени

У складу с постављеним циљевима истраживања проверили смо какви су ставови студената о интернационалној размени и у којој мери познају терминологију везану за пројекте мобилности студената.

7.2.3.1.1 Ставови студената о учешћу у интернационалној размени

Табела 24. Да ли бисте учествовали у интернационалној студентској размени?

	Број испитаника	Проценти	Процент валидних	Кумулативни проценат
<i>Учествовао/ла бих врло радо.</i>	53	38.7	38.7	38.7
<i>Желим да учествујем, али нисам информисан/а о детаљима.</i>	36	26.3	26.3	65.0
<i>Нисам сигуран/а да такво искуство желим.</i>	36	26.3	26.3	91.2
<i>Не желим да учествујем у студентској размени.</i>	12	8.8	8.8	100.0
Укупно	137	100.0	100.0	

На основу добијених резултата, можемо рећи да је близу 39% испитаника рекло да би врло радо учествовало у интернационалној студентској размени, док је око 26% испитаника истакло да желе да учествују, али нису информисани о детаљима. Можемо рећи да се кумулативно 65% студената изјаснило за то да су заинтересовани за учешће у програму међународне размене, чиме се прихвата прва хипотеза истраживања: **Студенти су у великом проценту заинтересовани за учешће у програмима међународне размене.** Око 26% студената нису сигурни да желе такво искуство, а само 9% испитаника децидирано се изјаснило да не жели да учествује у студентској размени. Слична ситуација потврдила се и током групног интервјуа фокусгрупном методом, током које су студенти изнели своје мишљење:

Питање: Да ли бисте били учесник студентске размене? Ако јесте, коју земљу бисте волели да посетите и зашто?

Студент 1: Ја сам размишљала искрено, и планирам да остварим то. Тренутно сам заинтересована за Шпанију, због културе, традиције, једноставно, то ме привлачи, али такође размишљам и о неким даљим програмима, као што су Америка, Аустралија, због искуства у животу. Сматрам да је то идеална прилика за свакога да посети земљу и да буде тамо не само туристички, већ стварно да доживи ту земљу, а искрено, сматрам да људи из наше државе немају довољно могућности и прилика за упознавање истих.

Студент 5: Ја бих врло радо отишао, чак у последње време интензивно размишљам о томе, а мој избор би био Лондон, London School of Economics and Political Science, врло ми се свиђа њихов програм и начин рада, тако да ако се створе услови, врло вероватно да ћу и отићи.

7.2.3.1.2 *Познавање терминологије везане за пројекте мобилности студената*

У овом делу истраживања студенти су прво сами оценили у којој мери им је позната терминологија везана за процес интернационалне студентске размене, а потом смо на неколико начина проверили колико им је заиста позната ова терминологија и сам процес размене.

Табела 25. Ваше познавање терминологије која се користи при процесу интернационалне студентске размене је....:

	Број испитаника	Проценти	Процент валидних	Кумулативни проценат
Веома лоше	9	6.6	6.6	6.6
Незадовољавајуће	21	15.3	15.3	21.9
Немам став	67	48.9	48.9	70.8
Задовољавајуће	35	25.5	25.5	96.4
Одлично	5	3.6	3.6	100.0
Укупно	137	100.0	100.0	

Када је у питању познавање терминологије која се користи при процесу интернационалне студентске размене, највећи број испитаника нема став по том питању, њих око 49%. Око 26% испитаника мисли да је њихово познавање ове терминологије на задовољавајућем нивоу, док свега 3,6% мисли да је одлично. Око 7% испитаника мисли да им је познавање ове терминологије веома лоше, а око 15% да је незадовољавајуће.

7.2.3.1.3 Фреквенције одговора на питање: „Да ли вам је познато шта се подразумева под следећим терминима“?

Табела 26. Међународна сарадња

	Број испитаника	Проценти	Процент валидних	Кумулативни проценат
Не	5	3.6	3.6	3.6
Делимично	39	28.5	28.5	32.1
Да	93	67.9	67.9	100.0
Укупно	137	100.0	100.0	

Највећи проценат испитаника изјаснио се да им је познато шта се подразумева под термином *међународна сарадња*, њих око 68%, близу 29% испитаника мисли да им је овај термин делимично познат, док је за близу 4% испитаника овај термин непознат.

Табела 27. Матична институција

	Број испитаника	Проценти	Процент валидних	Кумулативни проценат
Не	47	34.3	34.3	34.3
Делимично	38	27.7	27.7	62.0
Да	52	38.0	38.0	100.0
Укупно	137	100.0	100.0	

Термин *матична институција* непознат је за чак 34% испитаника, док је за 28% испитаника делимично познат. Само 38% испитаника зна шта се подразумева под овим термином.

Табела 28. Партнерска институција

	Број испитаника	Проценти	Процент валидних	Кумулативни проценат
Не	26	19.0	19.0	19.0
Делимично	46	33.6	33.6	52.6
Да	65	47.4	47.4	100.0
Укупно	137	100.0	100.0	

Термин *партнерска институција* познат је за око 47% испитаника, док је делимично познат за близу 34% испитаника. Притом, 19% испитаника изјаснило се да им је овај термин непознат.

Табела 29. Мобилност студената

	Број учесника	Проценти	Процент валидних	Кумулативни проценат
Не	16	11.7	11.7	11.7
Делимично	50	36.5	36.5	48.2
Да	71	51.8	51.8	100.0
Укупно	137	100.0	100.0	

Око 52% студената изјаснило се да им је познато шта се подразумева под термином *мобилност студената*, док 36,5% мисли да им је овај термин само делимично познат. Око 12% испитаника не зна шта се подразумева под овим термином.

Табела 30. Међународна канцеларија

	Број учесника	Проценти	Процент валидних	Кумулативни проценат
Не	30	21.9	21.9	21.9
Делимично	49	35.8	35.8	57.7
Да	58	42.3	42.3	100.0
Укупно	137	100.0	100.0	

Шта је *међународна канцеларија* зна око 42% испитаника, док 22% не зна. Делимично зна око 36%.

Табела 31. Интернационализација високог образовања

	Број испитаника	Проценти	Процент валидних	Кумулативни проценат
Не	35	25.5	25.5	25.5
Делимично	53	38.7	38.7	64.2
Да	49	35.8	35.8	100.0
Укупно	137	100.0	100.0	

Интернационализација високог образовања је термин који је непознат за 25,5% испитаника, а делимично познат за око 39%. Око 36% студената се изјаснило да им је познато шта се подразумева под овим термином.

Табела 32. Шеф канцеларије

	Број испитаника	Проценти	Процент валидних	Кумулативни проценат
Не	20	14.6	14.6	14.6
Делимично	36	26.3	26.3	40.9
Да	80	58.4	58.4	99.3
Недостаје	1	.7	.7	100.0
Укупно	137	100.0	100.0	

Термин *шеф канцеларије* познат је за нешто више од пола испитаника, око 58%, док је за 26% само делимично познат. Чак близу 15% испитаника не зна шта се подразумева под овим термином.

Табела 33. Асистент за академска питања

	Број испитаника	Проценти	Процент валидних	Кумулативни проценат
Не	23	16.8	16.8	16.8
Делимично	56	40.9	40.9	57.7
Да	57	41.6	41.6	99.3
Недостаје	1	.7	.7	100.0
Укупно	137	100.0	100.0	

Око 42% испитаника зна шта је *асистент за академска питања*, док 41% зна само делимично. Око 17% испитаника се изјаснило да не зна шта се подразумева под овим термином.

Табела 34. Комуникациона технологија

	Број испитаника	Проценти	Процент валидних	Кумулативни проценат
Не	9	6.6	6.6	6.6
Делимично	40	29.2	29.2	35.8
Да	87	63.5	63.5	99.3
Недостаје	1	.7	.7	100.0
Укупно	137	100.0	100.0	

Комуникациона технологија је међу најпознатијим терминима за испитанике, њих 63.5% се изјаснило да им је овај термин познат, док је за око 29% испитаника делимично познат. Само 9 студената се изјаснило да им није познато шта се подразумева под овим термином.

Табела 35. Координатор за мобилност

	Број испитаника	Проценти	Процент валидних	Кумулативни проценат
Не	46	33.6	33.6	33.6
Делимично	58	42.3	42.3	75.9
Да	32	23.4	23.4	99.3
Недостаје	1	.7	.7	100.0
Укупно	137	100.0	100.0	

Координатор за мобилност је најнејаснији термин за групу испитаника која није учествовала у програму мобилности. Само 23% испитаника се изјаснило да им је познато шта се

подразумева под овим термином, а око 34% каже да им није познато шта се подразумева под овим термином.

7.2.3.1.4 Фреквенције одговора на питање: „Да ли вам је познато шта се подразумева под следећим терминима на енглеском језику“?

Табела 36. Internationalisation

	Број испитаника	Проценти	Процент валидних	Кумулативни проценат
Не	13	9.5	9.5	9.5
Делимично	32	23.4	23.4	32.8
Да	92	67.2	67.2	100.0
Укупно	137	100.0	100.0	

За 67% студената термин *Internationalisation* је јасан и мисле да им је познато шта се под њим подразумева. Око 23% испитаника каже да им је овај термин само делимично јасан, док је за 9,5% нејасан.

Табела 37. International students

	Број испитаника	Проценти	Процент валидних	Кумулативни проценат
Не	4	2.9	2.9	2.9
Делимично	19	13.9	13.9	16.8
Да	114	83.2	83.2	100.0
Укупно	137	100.0	100.0	

За велику већину испитаника око 83% термин *International students* је познат, док је за 14% само делимично познат, а за близу 3% је непознат.

Табела 38. International mobility services

	Број испитаника	Проценти	Процент валидних	Кумулативни проценат
Не	24	17.5	17.5	17.5
Делимично	39	28.5	28.5	46.0
Да	74	54.0	54.0	100.0
Укупно	137	100.0	100.0	

Више од половине испитаника, њих 54%, изјаснило се да им је познато шта се подразумева под термином *International mobility services*, док 28,5% каже да им је овај термин делимично познат. За 17,5% испитаника овај термин је непознат.

Табела 39. Mobility agreement

	Број испитаника	Проценти	Процент валидних	Кумулативни проценат
Не	23	16.8	16.8	16.8
Делимично	53	38.7	38.7	55.5
Да	61	44.5	44.5	100.0
Укупно	137	100.0	100.0	

Термин *Mobility agreement* познат је за 44,5% испитаника, док је делимично познат за око 39% студената. Око 17% испитаника се изјаснило да им је непознато шта се под овим термином подразумева.

Табела 40. Outgoing exchange students

	Број испитаника	Проценти	Процент валидних	Кумулативни проценат
Не	16	11.7	11.7	11.7
Делимично	39	28.5	28.5	40.1
Да	82	59.9	59.9	100.0
Укупно	137	100.0	100.0	

Близу 60% студената који нису учествовали у програму мобилности, каже да им је познато шта се подразумева под термином *Outgoing exchange students*. За 28,5% испитаника овај термин је делимично познат, док је око 12% рекло да им је значење овог термина непознато.

Табела 41. Internationalization policy

	Број испитаника	Проценти	Процент валидних	Кумулативни проценат
Не	26	19.0	19.0	19.0
Делимично	44	32.1	32.1	51.1
Да	67	48.9	48.9	100.0
Укупно	137	100.0	100.0	

Термин *Internationalization policy* познат је скоро половини испитаника, око 49%, делимично је познат трећини студената (32% студената), док се 19% испитаника изјаснило да им је непознато шта се под овим термином подразумева.

Табела 42. Staff mobility

	Број испитаника	Проценти	Процент валидних	Кумулативни проценат
Не	27	19.7	19.7	19.7
Делимично	48	35.0	35.0	54.7
Да	61	44.5	44.5	99.3
Недостаје	1	.7	.7	100.0
Укупно	137	100.0	100.0	

Скоро 44,5% студената оцењује да им је термин *Staff mobility* јасан и мисле да им је познато шта се под њим подразумева. Око 35% испитаника каже да им је овај термин само делимично јасан, док је за скоро 20% испитаника нејасан.

Табела 43. Learning agreement

	Број испитаника	Проценти	Процент валидних	Кумулативни проценат
Не	27	19.7	19.7	19.7
Делимично	51	37.2	37.2	56.9
Да	59	43.1	43.1	100.0
Укупно	137	100.0	100.0	

Око 43% испитаника зна шта је *Learning agreement*, док 37% зна само делимично. Око 20% испитаника се изјаснило да не зна шта се подразумева под овим термином.

Табела 44. Mobility programme

	Број испитаника	Проценти	Процент валидних	Кумулативни проценат
Не	24	17.5	17.5	17.5
Делимично	40	29.2	29.2	46.7
Да	73	53.3	53.3	100.0
Укупно	137	100.0	100.0	

Више од половине испитаника, њих 53%, изјаснило се да им је познато шта се подразумева под термином *Mobility programme*, док 29% каже да им је овај термин делимично познат. За 17,5% испитника овај термин је непознат.

Табела 45. *International credit mobility*

	Број испитаника	Проценти	Процент валидних	Кумулативни проценат
Не	43	31.4	31.4	31.4
Делимично	47	34.3	34.3	65.7
Да	47	34.3	34.3	100.0
Укупно	137	100.0	100.0	

International credit mobility је најнејаснији термин за групу испитаника која није учествовала у програму мобилности. Свега 34% испитаника се изјаснило да им је познато шта се подразумева под овим термином, и исто толико каже да им је само делимично познат овај термин, док се њих 31% изјашњава да им је непознато шта се подразумева под овим термином.

С циљем даље провере познавања појмова везаних за међународну размену студената испитаници су имали задатак да сами напишу термине везане за пројекте мобилности студената, на српском и на енглеском језику. Задатак је гласио овако: „**Молимо Вас да попуните следећа празна места терминима који се користе при интернационалној студентској размени.**“

Табела 46. Високошколска институција на којој се остварује мобилност назива се:

	Број испитаника	Проценти	Процент валидних	Кумулативни проценат
Не знам	134	97.8	97.8	97.8
Термин на српском језику	2	1.5	1.5	99.3
Термин на српском и енглеском језику	1	.7	.7	100.0
Укупно	137	100.0	100.0	

Велики проценат испитаника, скоро 98%, не зна овај термин ни на српском ни на енглеском језику. Термин је познат само једном испитанику на оба језика, док га на српском језику зна само два студента.

Табела 47. Уговор којим се дефинише програм студијског боравка одлазног студента на институцији примаоцу

	Број испитаника	Проценти	Процент валидних	Кумулативни проценат
Не знам	112	81.8	81.8	81.8
Термин на енглеском језику	19	13.9	13.9	95.6
Термин на српском и енглеском језику	6	4.4	4.4	100.0
Укупно	137	100.0	100.0	

Овај термин на оба језика зна само 4,4% испитаника, док га на српском језику зна близу 14%. Термин је непознат за око 82% испитаника.

Табела 48. Документ којим високошколска институција пружа детаљне податке о оствареном програму мобилности и постигнутим резултатима студента

	Број испитаника	Проценти	Процент валидних	Кумулативни проценат
Не знам	136	99.3	99.3	99.3
Термин на српском и енглеском језику	1	.7	.7	100.0
Укупно	137	100.0	100.0	

Преко 99% студената не зна овај термин ни на српском ни на енглеском језику. Термин је познат само једном испитанику на оба језика.

Табела 49. Студент који учествује у програму мобилности назива се:

	Број испитаника	Проценти	Процент валидних	Кумулативни проценат
Не знам	137	100.0	100.0	100.0

Ниједан испитаник, ни на једном језику, не зна како се зове студент који учествује у програму мобилности.

Табела 50. Боравак студената у циљу образовања, истраживања и обављања стручне праксе на високошколским институцијама у иностранству назива се:

	Број испитаника	Проценти	Процент валидних	Кумулативни проценат
Не знам	133	97.1	97.1	97.1
Термин на енглеском језику	1	.7	.7	97.8
Термин на српском језику	1	.7	.7	98.5
Термин на српском и енглеском језику	2	1.5	1.5	100.0
Укупно	137	100.0	100.0	

Велики проценат испитаника, 97% не зна овај термин ни на српском ни на енглеском језику. Термин је познат једном испитанику на српском језику, једном на енглеском језику, док га на оба језика зна само два студента.

7.2.3.2 Препознавање терминологије о међународној размени студената у тексту

Да бисмо додатно проверили у којој мери испитаници разумеју процес интернационалне размене студената и како у тексту препознају термине везане за процесе мобилности, испитаници су добили задатак да пажљиво прочитају текст на енглеском језику и накнадно, на основу текста оцене да ли су понуђене тврдње тачне или нетачне.

Текст је гласио овако:

Academic Recognition

Before the study abroad period:

1. You, your sending and receiving higher education institutions must sign a Learning Agreement for Studies to ensure a transparent and efficient preparation of the exchange abroad, as well as to agree on how activities successfully completed abroad will be recognised. This document sets out rights and responsibilities of the various parties.
2. You will receive the Erasmus+ Student Charter, explaining your rights and obligations with respect to your period of study abroad.

After the study abroad period:

1. The receiving higher education institution must provide you and your sending institution with a transcript of records confirming that the agreed programme has been completed and acknowledge the results.
2. Your higher education institution must recognise the credits (using ECTS credits or an equivalent system) as agreed in the Learning Agreement before the mobility and count them towards your degree, without any further requirements.

3. If your higher education institution is in a Programme country, your mobility period should also be recorded in the Diploma Supplement.⁸⁰

7.2.3.3 Процена тачности изнетих тврдњи

Табела 51. A Learning Agreement for Studies must only be signed by a sending and receiving institution.

	Број испитаника	Проценти	Процент валидних	Кумулативни проценат
НЕТАЧНО	100	73.0	73.0	73.0
ТАЧНО	37	27.0	27.0	100.0
Укупно	137	100.0	100.0	

Наведену тврдњу 27% испитаника је оценило на прави начин, а 73% нетачно. Дакле, већина испитаника не разуме значење наведених термина у текстуалном контексту.

Табела 52. A Learning Agreement for Studies sets out rights.

	Број испитаника	Проценти	Процент валидних	Кумулативни проценат
НЕТАЧНО	71	51.8	51.8	51.8
ТАЧНО	66	48.2	48.2	100.0
Укупно	137	100.0	100.0	

Око 48% испитаника је тачно разумело ову тврдњу и исправно одговорило да ли је тачна или нетачна, а близу 52% је погрешило у процени.

Табела 53. The Erasmus+ Student Charter is also recorded in the Diploma Supplement.

	Број испитаника	Проценти	Процент валидних	Кумулативни проценат
НЕТАЧНО	73	53.3	53.3	53.3
ТАЧНО	64	46.7	46.7	100.0
Укупно	137	100.0	100.0	

За ову тврдњу око 47% испитаника је дало тачну процену, а 53% нетачну.

⁸⁰ Преузето: https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/opportunities/individuals/students/studying-abroad_en

Табела 54. A sending higher education institution must recognise ECTS credits after a student's mobility period.

	Број испитаника	Проценти	Процент валидних	Кумулативни проценат
НЕТАЧНО	93	67.9	67.9	67.9
ТАЧНО	44	32.1	32.1	100.0
Укупно	137	100.0	100.0	

Тачност наведене тврдње успешно је оценило 32% испитаника, а око 68% неуспешно.

Табела 55. This text is about a sending higher education institution.

	Број испитаника	Проценти	Процент валидних	Кумулативни проценат
НЕТАЧНО	88	64.2	64.2	64.2
ТАЧНО	49	35.8	35.8	100.0
Укупно	137	100.0	100.0	

Близу 36% испитаника је тачно разумело истинитост ове тврдње, а преко 64% је није исправно разумело.

7.2.3.4 Повезаност спремности за учествовање у размени студената и социјалних карактеристика испитаника

У циљу што бољег увида у спремност студената за учествовање у пројектима међународне размене, проверили смо повезаност њихове самопроцене, степена интересовања за овакве видове студирања, и одређених социјалних карактеристика, као што су: старост, година студија, дужина учења и ниво знања енглеског језика и посебно познавање терминологије везане за размену студената. Повезаност ових варијабли испитана је Пирсоновим коефицијентом линеарне корелације, тако што су корелирани одговори испитаника на питање: *Да ли бисте учествовали у интернационалној студентској размени?* и наведених социјалних карактеристика испитаника.

Табела 56. Пирсонови коефицијенти линеарне корелације

		Да ли бисте учествовали у интернационалној студентској размени?
Година студија	Пирсонов коефицијент корелације	-.280**
	Ниво значајности	.001
	Број испитаника	137
Године старости	Пирсонов коефицијент корелације	.154
	Ниво значајности	.072
	Број испитаника	137
Дужина учења енглеског језика	Пирсонов коефицијент корелације	-.167
	Ниво значајности	.051
	Број испитаника	137
Енглески као први, други или трећи језик	Пирсонов коефицијент корелације	-.098
	Ниво значајности	.255
	Број испитаника	137
Ниво знања енглеског језика	Пирсонов коефицијент корелације	-.142
	Ниво значајности	.099
	Број испитаника	137
Познавање терминологије која се користи при процесу интернационалне студентске размене	Пирсонов коефицијент корелације	.350**
	Ниво значајности	.000
	Број испитаника	137

** . Корелације су значајне на нивоу значајности 0.01

* . Корелације су значајне на нивоу значајности 0.05

На основу добијених резултата можемо рећи да постоји статистички значајна повезаност спремности за учествовање у размени студената и године студија, као и процене студената о познавању терминологије која се користи при процесу интернационалне студентске размене.

Пирсонов кефицијент корелације између спремности и година студија је нижег интензитета и негативног предзнака, и значајан је на нивоу значајности од 0.01 ($r=-.280$; $p=.001$). Овакав резултат указује на то да испитаници нижих година студија показују већу заинтересованост за учествовање у интернационалној студентској размени.

Пирсонов коефицијент корелације између спремности за учествовање у програмима мобилности и процене испитаника о њиховом познавању терминологије која се користи при процесу међународне студентске размене, умереног је интензитета и позитивног предзнака, и значајан је на нивоу значајности од 0.01 ($r=.350$; $p=.000$). Овакав резултат упућује на закључак

да што испитаници процењују да боље познају терминологију везану за процес студентске размене, то су заинтересованији за учествовање у интернационалној студентској размени. То нам даје за право да прихватимо хипотезу истраживања која гласи: *Постоји повезаност процене испитаника о познавању терминологије везане за међународну размену студената и њихове спремности на учешће у програмима мобилности.*

7.2.4 Карактеристике испитаника који су били учесници програма размене студената

Подузорок испитаника који су учествовали у програму међународне студентске размене обухвата 50 студената, друге, треће и четврте године Факултета организационих наука Универзитета у Београду.

Табела 57. учешће испитаника према полу

	Учесници и учеснице у истраживању	Проценти	Процент валидних	Кумулативни проценат
Мушки	9	18.0	18.0	18.0
Женски	41	82.0	82.0	100.0
Укупно	50	100.0	100.0	

Подузорок испитаника који су учествовали у програму мобилности није полно уједначен, односно, испитанице чине 82% узорка, а испитаници 18% узорка.

Табела 58. Фреквенције испитаника према високошколској установи у којој студирају

	Број испитаника	Проценти	Процент валидних	Кумулативни проценат
Факултет организационих наука	50	100.0	100.0	100.0

Сви студенти који су учествовали у програму мобилности су с Факултета организационих наука из Београда.

Табела 59. Фреквенције испитаника према години студија на којој су тренутно

	Број испитаника	Проценти	Процент валидних	Кумулативни проценат
Друга	2	4.0	4.0	4.0
Трећа	19	38.0	38.0	42.0
Четврта	29	58.0	58.0	100.0
Укупно	50	100.0	100.0	

Највећи број студената који су учествовали у размени је са четврте године студија, њих 58%, с треће године је 38% студената, док је са друге године 4%.

Табела 60. Број испитаника према годинама старости

	Број испитаника	Проценти	Процент валидних	Кумулативни проценат
19 до 25	45	90.0	90.0	90.0
26 до 35	5	10.0	10.0	100.0
Укупно	50	100.0	100.0	

Према старосној структури узорак је неуједначен: највише има испитаника из најмлађе категорије старости од 19 до 25 година, који обухватају 90% узорка. Испитаници старости од 26 до 35 година чине 10% узорка.

7.2.5 Подаци о учењу енглеског језика

Табела 61. Број испитаника према годинама учења енглеског језика

	Број испитаника	Проценти	Процент валидних	Кумулативни проценат
6 до 10	9	18.0	18.0	18.0
више од 10	41	82.0	82.0	100.0
Укупно	50	100.0	100.0	

Енглески језик више од 10 година учи највећи проценат испитаника - 82%, док 18% испитаника учи енглески од 6 до 10 година.

Табела 62. Енглески учите као...:

	Број испитаника	Проценти	Процент валидних	Кумулативни проценат
Први страни језик	42	84.0	84.0	84.0
Други страни језик	8	16.0	16.0	100.0
Укупно	50	100.0	100.0	

Већина испитаника учи енглески језик као први страни језик, њих 84%, док га као други језик учи 16% испитаника.

Табела 63. Ваш ниво знања енглеског језика оцењујете као...:

	Број испитаника	Проценти	Процент валидних	Кумулативни проценат
Б1-Б2	14	28.0	28.0	28.0
Ц1-Ц2	36	72.0	72.0	100.0
Укупно	50	100.0	100.0	

Највећи број испитаника, 72%, мисли да је њихово знање језика на нивоу Ц1-Ц2, док 28% испитаника процењује да је њихово знање енглеског језика на нивоу Б1-Б2.

7.2.5.1 Познавање терминологије и ставови испитаника о учешћу у интернационалној студентској размени

У складу с постављеним циљевима истраживања проверили смо какви су ставови студената који су учествовали у размени, о самом том процесу и у којој мери познају терминологију везану за пројекте мобилности студената.

7.2.5.2 Ставови студената о познавању терминологије

Табела 64. Ваше познавање терминологије која се користи при процесу интернационалне студентске размене је...:

	Број испитаника	Проценти	Процент валидних	Кумулативни проценат
Немам став	3	6.0	6.0	6.0
Задовољавајуће	16	32.0	32.0	38.0
Одлично	31	62.0	62.0	100.0
Укупно	50	100.0	100.0	

Највећи проценат испитаника познавање терминологије која се користи при процесу интернационалне студентске размене оцењује као одлично, њих 62%, а 32% испитаника као

задовољавајуће. Само 6% испитаника нема став по овом питању. Треба нагласити да се ни један испитаник није определио за одговор веома лоше или незадовољавајуће, који су такође били понуђени.

7.2.5.3 Ставови студената о учешћу у интернационалној размени

Табела 65. Ваше искуство о студентској размени је:

	Број испитаника	Проценти	Процент валидних	Кумулативни проценат
Немам став	4	8.0	8.0	8.0
Врло радо бих поново учествовао/ла у размени	46	92.0	92.0	100.0
Укупно	50	100.0	100.0	

Велика већина испитаника, 92%, каже да би врло радо поново учествовала у размени, док 8% нема став о овом питању. Ниједан испитаник није се изјаснио да никада више не би учествовао у размени, иако је и тај одговор био понуђен. На интервјуу испитаници су потврдили само позитивна искуства о студентској размени, изјаснивши се за то да она утиче на ширење културе, учење језика и професионално сазревање.

Студент 3: Такође бих се сложила да је битно зато што студенти стичу разна искуства. професионално сазревају.

Студент 4: И ја се исто слажем, мислим да је врло важно и, као студент који је већ био на размени, свакако бих препоручила сваком студенту, у кругу мојих пријатеља, па чак и оним млађим студентима, да треба да имају такво искуство које ће им бити изузетно важно и касније у животу, мислим.

Студент 5: Слажем се и ја с колегицама. Ово је, наравно, добра могућност за упознавање других култура, или учење новог језика и, на крају крајева, за осамостаљивање. Тако да мислим да је изузетно добро.

7.2.5.4 Подаци о програму мобилности у ком су учествовали

Табела 66. У којој сте земљи били у програму мобилности?

	Број испитаника	Проценти	Процент валидних	Кумулативни проценат
Италија	2	4.0	4.0	4.0
Француска	7	14.0	14.0	18.0
Шведска	10	20.0	20.0	38.0
Литванија	2	4.0	4.0	42.0
Пољска	4	8.0	8.0	50.0
Немачка	12	24.0	24.0	74.0
Хрватска	2	4.0	4.0	78.0
Мађарска	2	4.0	4.0	82.0
Шпанија	4	8.0	8.0	90.0
Финска	2	4.0	4.0	94.0
Аустрија	2	4.0	4.0	98.0
Француска и Шведска	1	2.0	2.0	100.0
Укупно	50	100.0	100.0	

Највише испитаника било је у Немачкој, 24%, док је у Шведској било 20% студената. Испитаници који су учествовали у методи фокус групе боравили су у: Немачкој, Француској, Шпанији.

М: Колегинице А, у којој земљи сте били?

Студент 2: Била сам у Шпанији.

М: У Шпанији.

Студент 5: Ни ја нисам похађала курс језика домаћина, боравила сам у Немачкој.

Студент 3: Ја сам, такође, била у Немачкој и током периода средње школе сам ишла на неки кратак курс, тако да ми је био од лепе помоћи.

М: Одлично.

Студент 4: Ја, такође нисам похађала курс, била сам у Немачкој.

Студент 1: Ја сам била један семестар у Француској.

Студент 6: Један семестар у Пољској.

Табела 67. Колико дуго је трајала мобилност?

	Број испитаника	Проценти	Процент валидних	Кумулативни проценат
Мање од једног семестра	4	8.0	8.0	8.0
Један семестар	39	78.0	78.0	86.0
Два семестра	7	14.0	14.0	100.0
Укупно	50	100.0	100.0	

Највећи број испитаника био је један семестар у иностранству, њих 78%, док је два семестра било 14% студената. Вучо (2019) такође објашњава да размене студената трају од месец до неколико месеци боравка, најчешће читав семестар, али ређе годину дана.

Табела 68. На ком сте језику слушали предавања као одлазни студент?

	Број испитаника	Проценти	Процент валидних	Кумулативни проценат
На енглеском језику	44	88.0	88.0	88.0
На шпанском језику	6	12.0	12.0	100.0
Укупно	50	100.0	100.0	

Испитаници су углавном предавања слушали на енглеском језику, њих 88%, док је на шпанском предавања пратило 12% студената. Језик на коме се најчешће одвија настава општих курсева за стране студенте током мобилности и служи за комуникацију међу студентима јесте енглески језик (Вучо 2017: 258) Студенти су током интервјуа такође потврдили да су предавања махом слушали на енглеском језику.

М: На ком сте језику слушали предавања?

Студент 2: На енглеском.

М: На енглеском, ОК. М, Ви?

Студент 1: Исто, енглеском.

Из анализе интервјуа закључује се да се енглески језик користи највише при студентској мобилности и да доминира у комуникацији у оквиру модерног високог образовања, те да универзитети треба да раде на константном унапређењу наставе енглеског језика. Међутим, нипошто не треба занемарити ни друге старне језике, како би се подједнако унапредила вијезичност у оквиру курикулума за високо образовање и поштовале интеркултуралне комуникативне компетенције.

7.2.5.5 Познавање терминологије везане за пројекте мобилности

Да би се проверило познавање терминологије везане за пројекте мобилности на подзорку испитаника који су учествовали у размени студената, примењена је иста методологија као и на подзорку испитаника који нису учествовали у међународној размени. Студенти су прво сами

оценили у којој мери им је позната дата терминологија везана за процес интернационалне студентске размене на српском и на енглеском језику, а потом је сами требало да напишу поједине термине на српском и енглеском. На крају је проверено у којој мери су им термини јасни када се налазе у тексту.

7.2.5.6 Фреквенције одговора на питање: да ли вам је познато шта се подразумева под следећим терминима?

Табела 69. Међународна сарадња

	Број испитаника	Проценти	Процент валидних	Кумулативни проценат
Делимично	7	14.0	14.0	14.0
Да	43	86.0	86.0	100.0
Укупно	50	100.0	100.0	

Највећи проценат испитаника изјаснио се да им је познато шта се подразумева под термином *међународна сарадња*, њих око 86%, док 14% испитаника мисли да им је овај термин делимично познат.

Табела 70. Матична институција

	Број испитаника	Проценти	Процент валидних	Кумулативни проценат
Да	50	100.0	100.0	100.0

Термин *матична институција* познат је свим испитаницима.

Табела 71. Партнерска институција

	Број испитаника	Проценти	Процент валидних	Кумулативни проценат
Делимично	3	6.0	6.0	6.0
Да	47	94.0	94.0	100.0
Укупно	50	100.0	100.0	

Термин *партнерска институција* познаје 94% испитаника, док је делимично познат за 6% испитаника.

Табела 72. Мобилност студената

	Број испитаника	Проценти	Процент валидних	Кумулативни проценат
Да	50	100.0	100.0	100.0

Термин *мобилност студената* познат је свим испитаницима.

Табела 73. Међународна канцеларија

	Број испитаника	Проценти	Процент валидних	Кумулативни проценат
Делимично	11	22.0	22.0	22.0
Да	39	78.0	78.0	100.0
Укупно	50	100.0	100.0	

Шта је *међународна канцеларија* зна 78% испитаника, док 22% зна делимично.

Табела 74. Интернационализација високог образовања

	Број испитаника	Проценти	Процент валидних	Кумулативни проценат
Не	4	8.0	8.0	8.0
Делимично	16	32.0	32.0	40.0
Да	30	60.0	60.0	100.0
Укупно	50	100.0	100.0	

Интернационализација високог образовања термин је који је најмање познат испитаницима који су учествовали у програму размене студената. Овај термин је непознат за 8% испитаника, а 32% испитаника га делимично разуме, док се 60% студената изјаснило да им је познато шта се подразумева под овим термином.

Табела 75. Шеф канцеларије

	Број испитаника	Проценти	Процент валидних	Кумулативни проценат
Не	2	4.0	4.0	4.0
Делимично	8	16.0	16.0	20.0
Да	40	80.0	80.0	100.0
Укупно	50	100.0	100.0	

Термин *шеф канцеларије* познат је за већину испитаника, њих 80%, док је за 16% само делимично познат, 4% испитаника не зна шта се подразумева под овим термином.

Табела 76. Асистент за академска питања

	Број испитаника	Проценти	Процент валидних	Кумулативни проценат
Не	4	8.0	8.0	8.0
Делимично	12	24.0	24.0	32.0
Да	34	68.0	68.0	100.0
Укупно	50	100.0	100.0	

Шта је *асистент за академска питања* зна 68% испитаника, док 24% зна само делимично, 8% испитаника се изјаснило да не зна шта се подразумева под овим термином.

Табела 77. Комуникациона технологија

	Број испитаника	Проценти	Процент валидних	Кумулативни проценат
Делимично	10	20.0	20.0	20.0
Да	40	80.0	80.0	100.0
Укупно	50	100.0	100.0	

Комуникациона технологија је међу познатијим терминима за испитанике, њих 80% се изјаснило да им је овај термин познат, док је за 20% испитаника делимично познат.

Табела 78. Координатор за мобилност

	Број испитаника	Проценти	Процент валидних	Кумулативни проценат
Да	50	100.0	100.0	100.0

Координатор за мобилност је термин познат свим испитаницима.

7.2.5.7 Фреквенције одговора на питање: Да ли вам је познато шта се подразумева под следећим терминима на енглеском језику?

Табела 79. Internationalisation

	Број испитаника	Проценти	Процент валидних	Кумулативни проценат
Делимично	6	12.0	12.0	12.0
Да	44	88.0	88.0	100.0
Укупно	50	100.0	100.0	

За 88% студената термин *Internationalisation* је јасан и мисле да им је познато шта се под њим подразумева. Међутим, 12% испитаника каже да им је овај термин само делимично јасан.

Табела 80. International students

	Број испитаника	Проценти	Процент валидних	Кумулативни проценат
Да	50	100.0	100.0	100.0

Свим испитаницима је овај термин познат.

Табела 81. International mobility services

	Број испитаника	Проценти	Процент валидних	Кумулативни проценат
Не	2	4.0	4.0	4.0
Делимично	12	24.0	24.0	28.0
Да	36	72.0	72.0	100.0
Укупно	50	100.0	100.0	

Већина испитаника, 72%, изјаснила се да им је познато шта се подразумева под термином *International mobility services*, док 24% каже да им је овај термин делимично познат. За 4% испитаника овај термин је непознат.

Табела 82. Mobility agreement

	Број испитаника	Проценти	Процент валидних	Кумулативни проценат
Делимично	2	4.0	4.0	4.0
Да	48	96.0	96.0	100.0
Укупно	50	100.0	100.0	

Термин *Mobility agreement* познат је за 96% испитаника, док је делимично познат за 4% студената.

Табела 83. Outgoing exchange students

	Број испитаника	Проценти	Процент валидних	Кумулативни проценат
Да	50	100.0	100.0	100.0

Свим испитаницима познат је термин *Outgoing exchange students*.

Табела 84. Internationalization policy

	Број испитаника	Проценти	Процент валидних	Кумулативни проценат
Делимично	15	30.0	30.0	30.0
Да	35	70.0	70.0	100.0
Укупно	50	100.0	100.0	

Термин *Internationalization policy* познат је већини испитаника - 70%, док је делимично познат за 30% студената.

Табела 85. Staff mobility

	Број испитаника	Проценти	Процент валидних	Кумулативни проценат
Да	50	100.0	100.0	100.0

Сви студенти мисле да им је познато шта подразумева термин *Staff mobility*.

Табела 86. Learning agreement

	Број испитаника	Проценти	Процент валидних	Кумулативни проценат
Да	50	100.0	100.0	100.0

Сви испитаници знају шта је *Learning agreement*.

Табела 87. Mobility programme

	Број испитаника	Проценти	Процент валидних	Кумулативни проценат
Делимично	2	4.0	4.0	4.0
Да	48	96.0	96.0	100.0
Укупно	50	100.0	100.0	

Већина испитаника, њих 96%, изјаснила се да им је познато шта се подразумева под термином *Mobility programme*, док 4% каже да им је овај термин делимично познат.

Табела 88. International credit mobility

	Број испитаника	Проценти	Процент валидних	Кумулативни проценат
не	6	12.0	12.0	12.0
делимично	13	26.0	26.0	38.0
да	31	62.0	62.0	100.0
укупно	50	100.0	100.0	

International credit mobility један је од нејаснијих термина за групу испитаника која је учествовала у програму мобилности. Видимо да се 62% испитаника изјаснило да им је познато шта се подразумева под овим термином, а 26% каже да им је само делимично познат овај термин, док се њих 12% изјашњава да им је непознато шта се подразумева под овим термином.

На основу анализе студентских одговора може се закључити да већина студената препознаје термине који су везани за пројекте мобилности. Међутим, даљом анализом која следи у тексту добијамо јаснији увид у обим њиховог познавања терминологије која се користи при студентској мобилности.

Као што је већ наведено, и ова група испитаника имала је задатак да сама напише термине везане за пројекте мобилности студената, на српском и на енглеском језику. У овом задатку се формира јасна слика, заправо, студенти се изјашњавају да термине познају, што смо видели у горенаведеним табелама, али када треба конкретно да напишу термин на основу дефиниције,

ту заправо добијамо увид у њихово практично познавање термина који се користе при процесу интернационализације универзитета.

Задатак је гласио овако: *Молимо Вас да попуните следећа празна места терминима који се користе при интернационалној студентској размени.*

Табела 89. Високошколска институција на којој се остварује мобилност назива се:

	Број испитаника	Проценти	Процент валидних	Кумулативни проценат
Не знам	43	86.0	86.0	86.0
Термин на српском језику	7	14.0	14.0	100.0
Укупно	50	100.0	100.0	

Велики проценат испитаника, 86% не зна овај термин ни на српском ни на енглеском језику. Термин на српском језику зна само 14% студента.

Табела 90. Уговор којим се дефинише програм студијског боравка одлазног студента на институцији примаоцу

	Број испитаника	Проценти	Процент валидних	Кумулативни проценат
Не знам	40	80.0	80.0	80.0
Термин на српском	4	8.0	8.0	88.0
Термин на енглеском језику	4	8.0	8.0	96.0
Термин на српском и енглеском језику	2	4.0	4.0	100.0
Укупно	50	100.0	100.0	

Овај термин на оба језика зна само 4% испитаника, док га на српском или енглеском језику зна по 8% испитаника. Термин је непознат за 80% испитаника.

Табела 91. Документ којим високошколска институција пружа детаљне податке о оствареном програму мобилности и постигнутим резултатима студента

	Број испитаника	Проценти	Процент валидних	Кумулативни проценат
Не знам	12	24.0	24.0	24.0
Термин на енглеском	34	68.0	68.0	92.0
Термин на српском и енглеском језику	4	8.0	8.0	100.0
Укупно	50	100.0	100.0	

Већина студената, њих 68%, зна овај термин на енглеском језику. Термин је познат на оба језика за 8% испитаника, а не зна га 24% испитаника ни на једном језику.

Табела 92. Студент који учествује у програму мобилности назива се:

	Број испитаника	Проценти	Процент валидних	Кумулативни проценат
Не знам	36	72.0	72.0	72.0
Термин на српском језику	10	20.0	20.0	92.0
Термин на српском и енглеском језику	4	8.0	8.0	100.0
Укупно	50	100.0	100.0	

Већина испитаника, 72%, ни на једном језику не зна како се зове студент који учествује у програму мобилности. На српском термин зна 20%, а на оба језика 8% испитаника.

Табела 93. Боравак студената у циљу образовања, истраживања и обављања стручне праксе на високошколским институцијама у иностранству назива се:

	Број испитаника	Проценти	Процент валидних	Кумулативни проценат
Не знам	32	64.0	64.0	64.0
Термин на српском и енглеском језику	18	36.0	36.0	100.0
Укупно	50	100.0	100.0	

Велики проценат испитаника, 64% не зна овај термин ни на српском ни на енглеском језику, док га на оба језика зна 36% студента.

И група испитаника која је учествовала у међународној размени добила је задатак да пажљиво прочита текст на енглеском језику и накнадно, на основу текста, оцени да ли су понуђене тврдње тачне или нетачне.

Текст је био исти као и код групе испитаника која није учествовала у размени:

Academic Recognition

Before the study abroad period:

3. *You, your sending and receiving higher education institutions must sign a Learning Agreement for Studies to ensure a transparent and efficient preparation of the exchange abroad, as well as to agree on how activities successfully completed abroad will be recognised. This document sets out rights and responsibilities of the various parties.*

4. *You will receive the Erasmus+ Student Charter, explaining your rights and obligations with respect to your period of study abroad.*

After the study abroad period:

4. *The receiving higher education institution must provide you and your sending institution with a transcript of records confirming that the agreed programme has been completed and acknowledge the results.*

5. *Your higher education institution must recognise the credits (using ECTS credits or an equivalent system) as agreed in the Learning Agreement before the mobility and count them towards your degree, without any further requirements.*

6. *If your higher education institution is in a Programme country, your mobility period should also be recorded in the Diploma Supplement.⁸¹*

7.2.5.8 Процена тачности изнетих тврдњи

Табела 94. A Learning Agreement for Studies must only be signed by a sending and receiving institution.

	Број испитаника	Проценти	Процент валидних	Кумулативни проценат
Нетачно	16	32.0	32.0	32.0
Тачно	34	68.0	68.0	100.0
Укупно	50	100.0	100.0	

Изнету тврдњу 68% испитаника је тачно оценило, а 32% нетачно.

81 Преузето: https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/opportunities/individuals/students/studying-abroad_en

Табела 95. A Learning Agreement for Studies sets out rights.

	Број испитаника	Проценти	Процент валидних	Кумулативни проценат
Нетачно	20	40.0	40.0	40.0
Тачно	30	60.0	60.0	100.0
Укупно	50	100.0	100.0	

Ову тврдњу 40% испитаника је нетачно проценило, а 60% тачно.

Табела 96. The Erasmus+ Student Charter is also recorded in the Diploma Supplement.

	Број испитаника	Проценти	Процент валидних	Кумулативни проценат
Нетачно	12	24.0	24.0	24.0
Тачно	38	76.0	76.0	100.0
Укупно	50	100.0	100.0	

Већи број испитаника је тачно разумео ову тврдњу, њих 76%, а погрешно 24%.

Табела 97. A sending higher education institution must recognise ECTS credits after a student's mobility period.

	Број испитаника	Проценти	Процент валидних	Кумулативни проценат
Нетачно	40	80.0	80.0	80.0
Тачно	10	20.0	20.0	100.0
Укупно	50	100.0	100.0	

Наведену тврдњу само 20% испитаника је тачно проценило, а чак 80% је није разумело.

Табела 98. This text is about a sending higher education institution.

	Број испитаника	Проценти	Процент валидних	Кумулативни проценат
Нетачно	18	36.0	36.0	36.0
Тачно	32	64.0	64.0	100.0
Укупно	50	100.0	100.0	

Као и код групе испитаника, оних који нису учествовали у размени студената, и овде 36% испитаника је тачно оценило ову тврдњу, а 64% нетачно.

На основу свих наведених резултата на оба подузорка испитаника, и оних који јесу и оних који нису учествовали у међународној размени, можемо рећи да постоји тенденција да испитаници процењују да су им термини везани за међународну размену јаснији, него што их стварно познају, тако да се прихвата хипотеза која гласи: *Постоји разлика у процени познавања терминологије везане за међународну размену студената, од стране студената, и њиховог стварног познавања наведене терминологије.*

7.2.5.9 Повезаност процене искуства о размени студената и неких социјалних карактеристика испитаника

У циљу бољег разумевања шта је утицало на то да велика већина испитаника, њих 92%, каже да би врло радо поново учествовала у размени, проверили смо повезаност њихове процене искуства у програму мобилности и неких њихових социјалних карактеристика. Повезаност ових варијабли испитана је Пирсоновим коефицијентима линеарне корелације.

Табела 99. Пирсонови коефицијенти линеарне корелације

		Ваше искуство о студентској размени
Година студија:	Пирсонов коефицијент	.000
	Ниво значајности	1.000
	Број испитаника	50
Године старости	Пирсонов коефицијент	.098
	Ниво значајности	.497
	Број испитаника	50
Године учења енглеског језика	Пирсонов коефицијент	.246
	Ниво значајности	.086
	Број испитаника	50
Енглески као први или други језик	Пирсонов коефицијент	.129
	Ниво значајности	.373
	Број испитаника	50
Ниво знања енглеског језика	Пирсонов коефицијент	-.184
	Ниво значајности	.201
	Број испитаника	50
Познавање терминологије која се користи при процесу интернационалне студентске размене је:	Пирсонов коефицијент	-.214
	Ниво значајности	.135
	Број испитаника	50
Дужина мобилности	Пирсонов коефицијент	.038
	Ниво значајности	.793
	Број испитаника	50

** . Корелације су значајне на нивоу значајности 0.01

* . Корелације су значајне на нивоу значајности 0.05

Добијени резултати су показали да ниједан Пирсонов коефицијент корелације није статистички значајан, односно, да ниједан нема ниво значајности испод 0,05. На основу тога можемо рећи да у овом истраживању није потврђена повезаност старости испитаника, године студија, дужина учења и нивоа знања енглеског језика, као и познавање терминологије и дужина мобилности с њиховом проценом задовољства програмом размене студената у коме су учествовали. Ово се може објаснити тиме да су вероватно неки други фактори, као што су особине личности, као и сами услови програма и начин реализације, пресудни у процени испитаника да ли би поново учествовали у програму мобилности.

7.2.6 Разлике између групе студената који су учествовали и оних који нису у програму мобилности

У овом истраживању кренули смо од хипотетичке претпоставке да постоји разлика у нивоу знања енглеског језика и познавању терминологије која се користи при процесу интернационалне размене студената између студената који су учествовали у програмима мобилности и оних који нису.

Разлике између ове две посматране групе студената, проверене су хи квадрат тестовима.

7.2.6.1 Разлике између две посматране групе студената у нивоу знања енглеског језика

Табела 100. Укрштене фреквенције варијабли ниво знања енглеског језика и учешће у програму размене студената

		Учешће у програму размене студената		укупно
		није учествовао	учествовао	
Ваш ниво знања енглеског језика оцењујете као:	A1-A2	45	0	45
	B1-B2	61	14	75
	Ц1-Ц2	31	36	67
Укупно		137	50	187

На основу добијених фреквенција можемо видети да испитаници који су учествовали у размени студената оцењују свој ниво знања енглеског језика као виши у односу на испитанике који нису учествовали у размени студената. Ниједан испитаник који је учествовао у размени студената није своје знање енглеског језика оценио на нивоу A1-A2, док је чак 45 студената (32,8%) који нису учествовали у размени, тако оценило своје знање.

Већина испитаника који нису учествовали у размени студената своје знање оцењују на нивоу B1-B2, њих 61 (44,5%), док своје знање тако оцењује само 14 студената (28%) који су учествовали у размени. Највишим нивоом своје знање оцењује чак 72% испитаника, њих 36, који су учествовали у програму размене, док истим нивоом своје знање оцењује 31 испитаник (22,6%) из групе која није учествовала у размени.

Статистичка значајност ових разлика је проверена хи квадратом, у табели испод можемо видети резултате, који показују да је хи квадрат тест статистички значајан, тако да је ова добијена разлика у процени знања енглеског језика између посматраних група испитаника статистички значајна.

Табела 101. Хи квадрат тест

	Хи квадрат	Степени слободе	Ниво значајности
Хи квадрат тест	43.840 ^a	2	.000

Хи квадрат износи 43,84 и статистички је значајан на нивоу значајности 0,00. Овакав резултат значи да постоји статистички значајна разлика у процени нивоа знања енглеског језика између групе студената који су учествовали и оних који нису у програму мобилности. Та разлика је у

корист студената који су учествовали у програму, односно, они своје знање процењују као више у односу на другу групу студената.

Према добијеним резултатима може се прихватити хипотеза који говори о постојању разлике између ове две групе испитаника у нивоу познавања енглеског језика.

7.2.6.2 Разлике између две посматране групе студената у познавању терминологије везане за међународну размену студената

Табела 102. Укрштене фреквенције варијабли познавање терминологије која се користи при процесу интернационалне студентске размене и учешће у програму размене студената

		Учешће у програму размене студената		Укупно
		није учествовао	учествовао	
Ваше познавање терминологије која се користи при процесу интернационалне студентске размене је:	Веома лоше	9	0	9
	Незадовољавајуће	21	0	21
	Немам став	67	3	70
	Задовољавајуће	35	16	51
	Одлично	5	31	36
Укупно		137	50	187

Добијене фреквенције нам показују да испитаници који су учествовали у размени студената оцењују своје познавање терминологије која се користи при процесу интернационалне студентске размене, углавном као одлично (њих 62%), а као задовољавајуће (њих 32%), што није случај с испитаницима који нису учествовали у програму мобилности. У тој групи највећи број испитаника нема став по том питању, њих око 49%, док 26% испитаника мисли да је њихово познавање ове терминологије на задовољавајућем нивоу, а свега 5 испитаника, што је 3,6% мисли да им је познавање термина одлично. Око 7% испитаника мисли да им је познавање ове терминологије веома лоше, а око 15% да је незадовољавајуће.

Статистичка значајност добијених разлика у фреквенцијама одговора проверена је хи квадрат тестом.

Табела 103. Хи квадрат тест

	Хи квадрат	Степени слободе	Ниво значајности
Хи квадрат тест	94.307 ^a	4	.000

Резултати су показали да је хи квадрат тест статистички значајан, вредност му је 94,31, а значајан је на нивоу значајности од 0,00. Овакви резултати потврђују да је разлика у процени познавања терминологије између посматраних група испитаника статистички значајна, и да је у корист студената који су учествовали у размени, односно, они процењују да боље познају терминологију везану за програме мобилности од својих колега који нису учествовали у тим програмима.

На основу свега наведеног можемо рећи да се прихвата хипотеза који говори о постојању разлике између ове две групе испитаника у нивоу познавања терминологије која се користи при процесу интернационалне размене студената.

7.3 ТРЕЋИ ДЕО ИСТРАЖИВАЊА

Трећи део истраживања у оквиру ове докторске дисертације спроведен је методом фокусгрупног интервјуа, с намером да се кључни циљеви овог истраживања валидирају применом квалитативне методе. Кроз међусобну интеракцију испитаника и модератора могуће је добити мало јаснију слику о датој теми, јер постоји могућност постављања потпитања, а и испитаници могу дати подробније одговоре, и могу јасније да објасне своје ставове. У истраживању су учествовале две фокус групе од по б испитаника, у првој су били студенти који нису учествовали у међународној размени, а у другој они који јесу.

7.3.1 Фокус група која није учествовала у међународној размени

Основни подаци које смо добили овом методом, а нисмо их добили у квантитативном делу истраживања, односе се на то како испитаници доживљавају размену студената и шта она за њих значи, шта очекују од ње: рецимо: да се упознају с нечим новим, са другом културом, да усаврше своје знање, да стекну нове пријатеље и доживе несвакидашње искуство. Затим да упознају како функционишу други образовни системи и да прошире видике тиме што ће боравити у другој земљи, живети њихов начин живота и искусити неки нови систем образовања. Студенти су се изјаснили да нису довољно информисани о програмима мобилности, те да информисаност варира од факултета до факултета, да у многоме зависи од личне иницијативе, и да им је Еразмус најпознатији програм.

7.3.2 Фокус група која је учествовала у међународној размени

Учесници фокус групе која је учествовала у међународној размени сагласни су у ставу да студентска размена подразумева одлазак студената на друге универзитете на одређени период, да би студирали, и да би се бавили оним чиме се баве и на свом универзитету.

Што се тиче информисаности о програмима мобилности, сагласни су да нису довољно информисани о томе на свом факултету и мисле да би о томе требало више да се прича. Они лично су додатне информације успели да добију од међународне универзитетске канцеларије.

Питање: Да ли сматрате да сте довољно информисани о студентској размени?

Студент 1: Ја сматрам да нисмо довољно информисани, тј. имамо прилику да чујемо о тим неким разменама, међутим, није довољно детаљно објашњено, и због тог мањка информација људи то често не сматрају довољно озбиљно и не посвете се томе толико и често и одустану од тога, иако је то, заправо, једна добра прилика, коју вероватно пропуштамо, а нисмо тога ни свесни.

Студент 2: Слажем се у потпуности.

Студент 3: Ја искрено, јесам, заиста, информисана како функционише сама размена, и о програмима који постоје, али сматрам такође да сам информисана зато што ме је занимало то, али сматрам да би и другима требало мало више да се презентују сами програми и да се шири свест о томе, с обзиром да је у иностранству и многим другим земљама то много више развијено и заступљено више него код нас, али сматрам да су информације доступне за оног кога занима и размишља о томе.

Студент 6: Да, слажем се, ни ја нисам довољно информисан. Код мене на факултету то нико није ни спомињао.

Студенти су сагласни да је размена за њих била позитивно искуство које би поновили, а да су им највећи изазови били недовољно познавање језика домаћина, покушај прилагођавања култури земљи домаћина која је прилично различита од наше културе, и изазов задовољења критеријума универзитета на ком су били.

Студент 1: Ја сам размишљала искрено, и планирам да остварим то. Тренутно сам заинтересована за Шпанију, због културе, традиције, једноставно то ме привлачи, али такође размишљам и о неким даљим програмима, као што су Америка, Аустралија, због искуства у животу. Сматрам да је то идеална прилика за свакога да посети тако некако земљу и да буде тамо не само туристички, већ стварно да доживи ту земљу, а искрено, сматрам да људи из наше државе немају довољно могућности и прилика за упознавање истих.

Студент 5: Ја бих врло радо отишао, чак у последње време интензивно размишљам о томе, а мој избор би био Лондон, London School of Economics and Political Science, врло ми се свиђа њихов програм и начин рада, тако да ако се створе услови, врло вероватно да ћу и отићи.

Оно што је веома важно нагласити јесте да се јасно види да студенти који би желели да учествују у међународној студентској размени и који су спремни за један од програма мобилности показују веће интересовање за познавање термина који су им потребни при процесу интернационализације. Међутим, што се тиче познавања терминологије која се користи при процесу међународне студентске размене, највећи број испитаника нема став по том питању, што упућује на закључак да им је неопходан неки облик едукације по овом питању, јер се они с овим терминима вероватно нису сретали па зато немају ни свест о значају ове терминолошке области. Само 16% испитаника сматра да им је познавање терминологије веома лоше или незадовољавајуће, док је накнадно истраживање показало су им терминолошке компетенције у ситуацијама када су морали да препознају термине, самостално их напишу или их разумеју у тексту, много ниже од оних наведених у самопроцени. Да испитаници значајно лошије познају термине него што су сами проценили, видимо и на основу тога што велика већина студената термине уопште не познаје: на местима где је требало да их унесу, остављали су празна места. Чак ни они који су учествовали у размени не познају неке од термина који су тестирани.

8 ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА

Кроз представљање терминологије као научно-истраживачке области долази се до закључка да она као научна дисциплина јесте интердисциплинарна и уско повезана са другим научним областима, попут примењене лингвистике, лексикографије, лексикологије, логике, онтологије, комуникологије, али у XXI веку, у доба високоразвијених информационих технологија, она је као научна дисциплина уско повезана и с информатиком и менаџментом знања. Овде представљено истраживање такође потврђује значај повезаности терминологије и менаџмента документације. Анализом постојећих докумената идентификовани су термини уско везани за област мобилности и интернационализације: термини ове области издиференцирани су уз помоћ алата развијених у области менаџмента терминологије.

Овакав начин анализе представља један од начина стварања терминолошких база било које научне области или делатне заједнице, чиме се унапређује домен стручне употребе језика, што свакако треба да буде приоритет терминолошке језичке политике. На основу теоријског разлагања о овом делу рада долази се до закључка да језичка политика и планирање, односно терминолошка језичка политика и планирање, као део опште језичке политике и планирања, јесу основа за даљи рад и развијање, која укључује менаџмент терминологије, и обухвата све терминолошке активности - од практичног терминолошког рада до представљања комплетних терминолошких информација.

У другом делу теоријског оквира анализира се универзитетска настава страних језика у светлу интернационализације универзитета у Европи и у Србији. Јасно су истакнуте и разматране дефиниције и појам интернационализације универзитета, као и сам њен процес у оквирима високог образовања. Теоријски постулати потврђују да повезаност образовне политике, културе и језика јесте основа за размену информација и међународних контаката у европском и светском контексту. Познавање страног језика, добра комуникација и интеркултуралне компетенције играју значајну улогу при процесу стварне интеракције с људима. У оквиру ове теоријске целине, један део посвећен је историјском развоју интернационализације и развоју организације универзитета који се увек идентификовао као институција која ради на глобалном нивоу (De Wit&Hunter, 2015).

Преглед релевантне академске литературе јасно указује на то да Савет Европе игра кључну улогу у формирању критеријума за вредновање квалитета образовања у Европи, те да од свог оснивања пружа огромну подршку учењу страних језика, без којих размена знања и образовних искустава не би била омогућена. Закључује се да се енглески језик сматра нужним елементом у сфери модерног високог образовања, али исто тако веома је важна чињеница коју износи Вучо (2019) да поред енглеског језика треба да се користе и други страни, регионални и мањински језици, у циљу унапређења интеркултурне комуникативне компетенције, културне, расне, етничке и религијске толеранције, те да поред енглеског у међународној размени студената треба инсистирати и на присуству и употреби других језика релевантних за конкретне академске и социо-културне комуникативне ситуације.

Стога се закључује да универзитети треба да пораде на унапређењу енглеског језика у оквиру курикулума за високо образовање, као и да се с подједнаком важношћу ради и на унапређењу вишејезичности и плурикултурности у оквиру универзитетских програма наставе и учења. У раду се јасно износе предности интернационализације, као и фактори који утичу на интернационализацију универзитета. Рад је обилато поткрепљен и приоритетима интернационализације, али и ризицима који подлежу самом процесу. Велики део рада говори о европском простору високог образовања и физичкој мобилности студената која намеће нове потребе за лакшом комуникацијом међу учесницима у размени и закључује се да знање језика

јесте предуслов за успешну размену студената, наставног и ненаставног особља, као и да познавање језика треба да буде минимум на Б2 нивоу према Заједничком референтном језичком оквиру за језике Европске уније.

Ово истраживање је такође потврдило резултате из рада Вучо (2019), а на основу истраживања обављеног у јуну 2017, у којем је путем анкетања потврђено да студенти поседују знање енглеског језика на нивоу Б2 и Ц1, док своје знање других језика студенти у Србији оцењују са А2 и Б1.

У овој докторској дисертацији први део истраживања бавио се корпусним истраживањем, који је анализиран кроз призму три критеријума. Први се односио на фреквентност термина у корпусу који је ушао у анализу, други на релевантност термина, и трећи на одабир термина за потребе другог дела емпиријског истраживања. Представљени су најфреквентнији кључни двочлани и вишечлани термини на енглеском и српском језику који се појављују у документацији административних и информативних материјала који се користе у студентским разменама. У току самог истраживања, на основу увида у добијене резултате корпусног и експерименталног истраживања, једна од смерница за даљи рад која би била од помоћи свим учесницима програма мобилности, како студентима тако и професорима и ненаставном особљу, јесте креирање глосара стручне терминологије из ове научне области, који би омогућио лакшу комуникацију, а тиме и убрзао процес и квалитет интернационализације.

Други део ове дисертације јесте експериментално истраживање путем упитника. Њиме су студенти потврдили да мали број њих, мање од 30%, учествује у програму мобилности, те се лако може закључити да ангажовање високошколских установа треба да буде много веће, а информације око програма мобилности доступније великом броју студената. Ова чињеница потврђена је и у квалитативном истраживању кроз фокусгрупни интервју.

Закључује се да су свих пет хипотеза потврђене у овој докторској дисертацији квалитативним и квантитативним истраживањем:

X1: Студенти су у великом проценту заинтересовани за учешће у програмима међународне размене.

X2: Постоји директна корелација између процене испитаника о познавању терминологије везане за међународну размену студената и њихове спремности на учешће у програмима мобилности.

X3: Постоји разлика у процени студената колико познају терминологију везану за међународну размену студената, и њиховог стварног познавања ове терминологије.

X4: Постоји разлика у познавању терминологије која се користи при процесу интернационалне размене студената, између студената који су учествовали у програмима мобилности и оних који нису.

X5: Постоји разлика у нивоу знања енглеског језика између студената који су учествовали у програмима мобилности и оних који нису.

Анкета и фокусгрупни интервју потврђују да је 65% испитаника заинтересовано за учешће у програму мобилности.

Истраживањем је потврђено да постоји разлика у знању енглеског језика између студената који су учествовали у програмима мобилности и оних који нису, и та разлика је у корист студената који су били у процесу размене, што потврђује и закључак који износи Вучо (2019):

„Из истраживања о познавању језика размене и ставовима о квалитету знања језика (енглеског, другог страног и локалног језика) пре и после размене и о искуствима која су подразумевала везу са језицима у свакој врсти комуникације током мобилности, спроведеног међу студентима корисницима мобилности Универзитета у Београду, произлазе несумњиве предности боравка за повећање квалитета знања свих језика коришћених у размени, као и јасно изражена потреба за одлучнијом и стандардизованом језичком припремом учесника мобилности.“

Може се закључити да је недовољно познавање енглеског језика један од демотивишућих фактора за студенте да учествују у размени. У складу с тим може се размишљати у правцу организовања међународне размене студената са земљама из региона, где би говорна баријера била значајно смањена или организовати студентске кампове за додатно учење страног језика и стицање међукултуралног искуства, како би се срушиле језичке баријере и на природан начин подржали студенти из целог света, притом негујући и поштујући вишејезичност и међукултурализам.

8.1 ПРЕДЛОЗИ ЗА БУДУЋА ИСТРАЖИВАЊА

Након спроведеног истраживања и на основу научног увида у припреме за ову докторску тезу, може се закључити да би у веома блиској будућности треба израдити глосар термина који се користи при интернационализацији универзитета и самој студентској мобилности, како би се студентима, наставном и ненаставном особљу помогло при процесу мобилности или било којој другој интеракцији која је повезана са интернационализацијом универзитета.

С обзиром на чињеницу да одлучност студената за учешће у неком од програма мобилности у великој мери зависи од познавања пре свега енглеског језика, а затим другог страног језика и језика домаћина, неоспорно је да треба радити на подизању свести о важности квалитета наставе и учења језика у академском домену, те о значају систематизације присуства концепта вишејезичности (плурилингвизма) у нашој академској средини. Такође, важно је у наредном периоду даље радити на развоју организације и реорганизације постојећих курсева страних језика који ће подржати ову стратегију у пуном смислу те речи. Спроведено истраживање јасно указује на чињеницу да интересовање за програм мобилности у великој мери зависи од познавања енглеског језика.

Ако се у обзир узме епидемиолошка ситуација у којој се од почетка 2020. налази цео свет, једно од наредних истраживања могло би да испита и анализира колико је пандемија ковида-19 утицала на мобилност студената, ненаставног и наставног особља. Такође, требало би испитати све позитивне аспекте виртуалне мобилности, истражити који су програми били најпогоднији за рад од куће, који су универзитети били најбоље организовани, и који су то први универзитети који су били спремни на овакав вид мобилности, на који начин, како су студенти прихватили нови вид мобилности и какво је њихово мишљење о њему. Исто тако, неопходно би било детаљније се позабавити степеном присуства дигиталних компетенција, неопходних за виртуалну мобилност у академској сфери како у Србији тако и у Европи, те везом између дигиталних и вишејезичних компетенција у развоју аутономије у учењу са једне стране, и развоју заједница учења (енгл. *Learning communities*) са друге стране (односно, унапређења способности за сарадњу и тимски рад у виртуалном окружењу).

9 ЛИТЕРАТУРА

1. Abdalah-Preteuille, M. (1999). *L'éducation interculturelle*. Paris: PUF
2. Ahmad, K. & Rogers, M. (1992). "Translating and the Computer". *Terminology Management: A Corpus-Based Approach*. London: Aslib.
3. Altbach, P, Knight, J. (2007). „The Internationalization of Higher Education: Motivations and Realities“. *Journal of Studies in International Education*. 11: 274.
4. Altbach, P. - McGill Peterson, P. (1998), Internationalize American Higher Education? Not Exactly, «Change», 30, 36-39.
5. Altbach, P. (2004). „Higher Education Crosses Borders: Can the United States Remain the Top Destination for Foreign Students?“. *Change: The Magazine of Higher Learning*. 36. 18-25. 10.1080/00091380409604964.
6. Anđelković, Jelena S. (2017). Terminologija menadžmenta-u prilog razvoju terminološke i jezičke politike i planiranje. Univerzitet u Beogradu - Filološki fakultet.
7. Angelo, Thomas A. and Cross, K. Patricia (1993). *Classroom assessment techniques: A handbook for college teachers*. 2nd edition. San Francisco: Jossey-bass Publishers.
8. Arnó-Macià, E (2017). *EMI Lecturer Training Programmes And Academic Literacies: A Critical Insight From Esp*. University of Lleida, Spain. Polytechnic University of Catalonia, Spain.
9. Arum, R. & Roksa, J. (2011). *Academically adrift: Limited learning on college campuses*. Chicago. University of Chicago Press.
10. Baker, C. (2011). *Foundations of bilingual education and bilingualism* (5th ed.). Bristol, UK: Tonawanda. NY.
11. Barbour, R. and Kitzinger, J. (eds) (1999). *Developing Focus Group Research: Politics, Theory and Practice*. London: Sage.
12. Barrett, R, Webster, AK, Huumo ,T. (2014). *Pragmatics and Society* 5 (3), 335-340.
13. Baroso, J. et al. (2008). *Proposals from the group for intellectual Dialogue set up the Initiative of the European Commission*. "Rewarding challenge: How the multiplicity of languages could strengthen Europe". Brussels. http://ec.europa.eu/education/policies/lang/doc/maalouf/report_en.pdf, 08.10.2011.
14. Barrett, A. M., Crossley, M., & Fon, T. P. (2014). North-South Research Partnerships in Higher Education: Perspectives from South and North. In B. Streitwieser (Ed.), *Internationalisation of higher Education and Global Mobility*. Symposium Books Ltd.
15. Bašić, M. (2014). *Interkulturalna sastavnica komunikacijske kompetencije*. Magistra Iadertina. 9. 10.15291/magistra.707.
16. Becher, T. (1994). The significance of disciplinary differences, *Studies in Higher Education*, 19, 151-161
17. Beelen, J. & Jones, E. (2015). *Redefining internationalisation at home*. Bucharest, Romania: Bologna Researchers Conference.
18. Beelen, J. & Leask, B. (2011). "Internationalisation at home on the move". *Internationalisation of Higher Education Handbook*. Berlin: Raabe Academic Publishers.
19. Beelen, J. (Ed.) (2007). "Implementing internationalisation at home". *EAIE Professional Development Series for International Educators*, No. 2. Amsterdam: European Association for International Education.
20. Bentley, K. (2010). *The Teaching Knowledge Test Course. CLIL Module*. Cambridge: Cambridge University Press.

21. Betty Leask, B. (2013). Internationalization of the Curriculum and the Disciplines: Current Perspectives and Directions for the Future, *Journal of Studies in International Education*.17 (2): 99-102.
22. Bloor, M. et al. (2001). *Focus Groups in Social Research*. SAGE Publications. London.
23. Brown, H. D. (2004). *Language Assessment. Principles and Classroom Practices*. London: Longman.
24. Brown, H. D. (1994). *Principles of Language Learning and Teaching*. Eaglewood.
25. Bugarski, R (1986). *Lingvistika u primeni*. Zavod za udžbenike Beograd.
26. Bugarski, R (1996). *Lingvistika u primeni*. Čigoja štampa. Beograd.
27. Byram, M, Gribkova B, Starkey, H. (2002). *Developing the Intercultural Dimension in Language Teaching. Modern Languages, Language Policy Division*. Council of Europe. Strasbourg. Retrieved November, 2016 from <http://lrc.cornell.edu/rs/roms/507sp/ExtraReadings/Section0/Section0/uploads/File1235272745204/InterculturalDimensionByram.pdf>
28. Byram, M. & Dervin, F. Ed. (2008). *Students, Staff and Academic Mobility in Higher Education*. Cambridge: Cambridge Scholars Publishing.
29. Byram, M. (1997). *Teaching and Assessing Intercultural Communicative Competence*. Clevedon: Multilingual Matters.
30. Byram, M. (2004). *Routledge Encyclopedia of Language Teaching and Learning*, Routledge, London, New York
31. Byram, M. (2014) Twenty-five years on—from cultural studies to intercultural citizenship. *Language, Culture and Curriculum*, 27 (3), 209-299.
32. Byram, M., Morgan, C. et al. (1994). *Teaching-and-Learning Language-and-Culture*. Clevedon: Multilingual Matters.
33. Byram, M., Nichols, A & Stevens, D. (2001): *Developing Intercultural Competence in Practice*.
34. Cabre Castellví, M. T. (1998). “Do we need an autonomous theory of terms? Terminology”. *International Journal of Theoretical and Applied Issues in Specialized communication*. 5(1), 3-20.
35. Cabre Castellvi, M. T. (2003). Theories of terminology: their description, prescription and explanation. *Terminology* 9:2.
36. Cabré Castellví, M. T. (2000). Elements for a Theory of Terminology: Towards an Alternative Paradigm. *Terminology* 6 (1), 35–57.
37. Cabre, M. T. (1999). *Terminology. Theory, Methods and Applications*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Co. 23.
38. Çakir, I. (2006). *Developing Cultural Awareness In Foreign Language Teaching*. Retrieved November, 2016. from <http://eric.ed.gov/?id=ED494346> Coperías
39. Campo, Ángela, Monique C. Cormier (2005). The Role of the Communicative Approach in the Development of Terminology. *Meta: Journal Des Traducteurs* 50 (4). doi:10.7202/019913ar.
40. Casey, M. A. and Kreuger, R. A. (2000). *Focus Groups: A Practical Guide for Applied Research*. 3rd edition. Thousand Oaks, CA: Sage
41. Catterall, M. & Maclaran, P. (1997). *Focus Group Data and Qualitative Analysis Programs: Coding the Moving Picture as Well as the Snapshots*. 32-46.
42. Council of Europe. (2001). *Common European framework of reference for languages: Learning, teaching, assessment*. Cambridge. U.K. Press Syndicate of the University of Cambridge.
43. Coyle, D, Hood, P, Marsh, D. (2010). *CLIL. Content and Language Integrated Learning*. Cambridge: Cambridge University Press.

44. Coyle, D. (2007). Content and language integrated learning: towards a connected research agenda for CLIL pedagogies. *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism*. 10: 543-562.
45. Cummins, J. (1991). "Interdependence of first- and second-language proficiency in bilingual children". U: Bialystok, E. (ed). *Language processing in bilingual children* (pp. 70–89). Cambridge: Cambridge University Press.
46. Cummins, J. (2000). *Language power and pedagogy: Bilingual children in the crossfire*. Clevedon: Multilingual Matters.
47. Cvetkovski, T, Kuzmanović, M, Todorović, Z, Đurašević, S. (2018). WBAA asocijacija, Izazovi u visokom obrazovanju. Fondacija Tempus. Beograd.
48. Dale, L, & Tanner, R. (2012). *CLIL Activities. A Resource for Subject and Language Teachers*. Cambridge: Cambridge University Press.
49. Dawidowsky, D. (2004). *Ispitivanje valjanosti metode fokus grupe usporedbom s rezultatima na upitniku*. (Istraživanje "Potrebe i problemi mladih u Hrvatskoj"), Sveučilište u Zagrebu. Filozofski fakultet Odsek za psihologiju, Zagreb.
50. De Graaff, R. et al. (2007). "An Observation Tool for Effective L2 Pedagogy in Content and Language Integrated Learning (CLIL)". *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism* 10/5, 603-624.
51. De Pablos Ortega, C- (2004), La construcción del componente cultural en la clase de E/LE: propuesta didáctica a través del cine de Pedro Almodóvar. *Frecuencia L*, Noviembre 2004, 27, 18–21.
52. De Wit, H, & Hunter, F. (2015). The Future of Internationalization of Higher Education in Europe. *International Higher Education*, (83), 2-3.
53. De Wit, H, Ferencz, I and Rumbley, L. E. (2012). „International Student Mobility: European and US Perspectives“. In *Perspectives – Policy and Practice in Higher Education, the Journal of the Association of University Administrators*. 17-23. London: Routledge.
54. De Wit, H. & Merkk, G. (2012). "The history of internationalisation of higher education". In Deardorff, D., De Wit, H., Heyl, J. & Adams, T. (Eds.). *The SAGE handbook of international higher education* (pp. 43-59). Thousand Oaks, CA: SAGE.
55. De Wit, H. (2002). *Internationalization of higher education in the United States of American and Europe: A historical, comparative, and conceptual analysis*. Chestnut Hills, MA: Boston College, Center for International Higher Education and the Program in Higher Education.
56. De Wit, H. (2013) - *Internationalization of Higher Education*. Internationalization of Higher Education Lingnan University.
57. De Wit, H., Hunter, F., Howard, L. and Egron-Polak, E. (eds.) (2015). *Internationalisation of Higher Education*. Brussels: European Parliament.
58. Dearden, J. (2014). *English as a medium of instruction: A growing global phenomenon*. Retrieved from <https://ora.ox.ac.uk/objects/uuid:4f72cdf8-b2eb-4d41-a785-4a283bf6caaa>
59. Deardorff, D. K. (2006). "Identification and Assessment of Intercultural Competence as a Student Outcome of Internationalization". In *Journal of Studies in International Education*, Vol. 10 No. 3, Fall 2006.
60. Deca, L., Ergon-Polak, E. & Fiț, R.C. (2015). Internationalisation of Higher Education in Romanian National and Institutional Contexts. In A. Curaj, L. Deca, E. Egron-Polak., J. Salmi (Eds.), *Higher Education Reforms in Romania Between the Bologna Process and National Challenges* (pp. 127-147). [Adobe Digital Edition version]. doi: 10.1007/978-3-319- 08054-3.
61. DiPerna, J. C. & Elliott, S. N. (1999). Development and validation of the Academic Competence Evaluation Scales. *Journal of Psychoeducational Assessment*. 17. 207–225.

62. Egron-Polak, E. & Hudson, R. (2014). *Internationalization of higher education: Growing expectations, fundamental values: IAU 4th global survey*. Paris: International Association of Universities. Retrieved from <http://www.iau-aiu.net/content/iau-globalsurveys>.
63. European Commission/EACEA/Eurydice. (2014). *Erasmus Impact Study, Effects of mobility on the skills and employability of students and the internationalisation of higher education institutions*: Luxembourg: Publications Office of the European Union.
64. European Commission/EACEA/Eurydice. (2016). *Mobility Scoreboard: Higher Education Background Report*. Eurydice Report. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
65. Faber Benítez, Pamela. (2009). The Cognitive Shift in Terminology and Specialized Translation. *MonTi: Monografías de Traducción e Interpretación 1*, 107–134.
66. Faber, Pamela, C. I. Lopez Rodriguez (2012). Terminology and Specialized Language. U *A Cognitive Linguistics View of Terminology and Specialized Language*, ur. Pamela Faber, 9– 33. Berlin – Boston: De Gruyter Mouton.
67. Felber, H. (1977). *International Efforts to Overcome Difficulties in Technical Communication / Overcoming the Language Barrier*. Third European Congress on Information Systems and Networks Organised by the Commission of the European Communities, Proceedings of a conference held in Luxembourg, May 3-6, 1977, München: Verlag Dokumentation, 1977, 86-99.
68. Felber, H. (1984). *Terminology Manual*. International Information Centre for Terminology, Vienna: Austria.
69. Ferguson, G. (2010). “English in Language Policy and Management”. *Cambridge Handbook of Language Policy*. Edited by Bernard Spolsky. Cambridge: Cambridge University Press, pp. 475–98.
70. Fern, E. F. (2001). *Advanced Focus Group Research*. Sage publications. London.
71. Filipović, J, Filipović, J. (1997). *General Trends in Standardization of Scientific Terminology in Serbian: A Critical Analysis of the State of Affairs*. International conference on terminology. Donostia – San Sebastian. Spain. 285-291.
72. Filipović, J. (2009). *Moć reči. Ogledi iz kritičke sociolingvistike*. Beograd: Zadužbina Andrejević.
73. Filipović, J. (2018). *Moć reči. Ogledi iz kritičke sociolingvistike*. Beograd: Zadužbina Andrejević.
74. Filipović, J., Vučo, J, Đurić, Lj. (2007). Critical review of language education policies in compulsory primary and secondary education in Serbia. *Current Issues in Language Planning*, vol. 8, No 2.
75. Filipović, Jelena & Đordan, Andrijana (2018). Terminološka politika i planiranje u Srbiji: Interdisciplinarni pristup. In : *Srpski jezik: studije srpske i slovenske*, vol.23, no.1, pp469-486- <https://doi.org/10.18485/sj.2018.23.1.26> (last acces 2019-04-25).
76. Finch, H., Lewis, J. (2003). Focus groups. In Ritchie, J., Lewis, J. (Eds.), *Qualitative research practice: A guide for social science students and researchers* (pp. 170–198). London: Sage.
77. Fóris, Agota (2022). *Translation and Terminology. Theory and Practice in Hungary*. Károli Gáspár University of the Reformed Church in Hungary. L’Harmattan Publishing. Éditions L’Harmattan, Budapest–Paris, 2022. 210 p.
78. Fortanet-Gómez, I. (2010). “Training CLIL teachers at university level”. Lasagabaster, D. & Ruiz de Zarobe, Y. (Eds.), *CLIL in Spain: Implementation, results and teacher training* (pp. 257-276). Newcastle: Cambridge Scholars Publishing.

79. Gaudin, François (1990). Socioterminology and Expert Discourses. U *TKE'90: Proceedings of the Second International Congress on Terminology and Knowledge Engineering*, vol. 2, ur. Czap, H. and W. Nedobity, 631–641. Trier, Germany. Frankfurt: Indeks Verlag.
80. Gee, J. (1996). *Social linguistics and illiteracies: Ideology in discourses*. London: Taylor and Francis.
81. Gibbs, A. (1997). *Social research update*. 1-8.
82. Granger, S. (2012). Electronic lexicography: From challenge to opportunity. *Electronic Lexicography*. Ur. Granger, S, Paquot, M. Oxford University Press. Oxford. 1–11.
83. Green, M. F. (April 2012). Universities must be clear and honest about internationalisation. *University World News*. Retrieved from <http://www.universityworldnews.com/article.php?story=2012041114440954>
84. Grice, H. P. (1975). "Logic and conversation". K. Pole & J. Morgan (Eds). *Syntax and semantics: Speech acts*. New York: Academic Press. Vol. 3. pp. 41-58.
85. Gumperz, J. J. (1972). "Sociolinguistics and communication in small groups". J. B. Pride & J. Holmes (Eds). *Sociolinguistics* (p. 205). Harmondsworth: Penguin.
86. Guzman Mancho-Barés. Helm and Guarda (2017). F. Helm and M. Guarda, "A survey of lecturers' needs and feedback on EMI training". K. A. M. Guarda and F. Helm (eds). *Sharing perspectives on English-medium instruction, Linguistic Insights*. vol. 222. Bern: Peter Lang, 167-194.
87. Hlebec, B. (2009). *Opšta načela prevodenja*. 2. izd. Beograd: Beogradska knjiga.
88. Hoffmann, L (1979). "Towards a Theory of LSP. Elements of a Methodology of LSP Analysis". *Fachsprache* 1, 1-2. 12-7
89. Hoffmann, L. (1985): *Kommunikationsmittel Fachsprache. Eine Einführung*. Reprint. Tübingen: Narr
90. Hoffmann, L. (1987): "Syntactic Aspects of LSP", *Special Language. Fachsprache*, Vol. 9, n° 3/4, pp. 98–106.
91. Hofstede, Geert (December 1986). "Cultural differences in teaching and learning". *International Journal of Intercultural Relations*. International Academy for Intercultural Research. **10** (3): 301–320.
92. Hudzik, J. (2011). *Comprehensive Internationalization: From concept to action*. Washington DC: NAFSA. https://www.nafsa.org/uploadedFiles/NAFSA_Home/Resource_Library_Assets/Publications_Library/2011_Comprehen_Internationalization.pdf
93. Hultgren, A. K. (2014). *Whose Parallellingualism? Overt and Covert Ideologies in Danish University Language Policies*. *Multilingua* 33: 61–87.
94. Hunston, S. (2002). *Corpora in Applied Linguistics*. Cambridge: Cambridge University Press. <http://dx.doi.org/10.1017/CBO9781139524773>
95. Hunter, F. (2012). "European universities: Victims or agents of change?" In Beelen, J. & De Wit, H. (Eds), *Internationalisation revisited: New Dimension of the internationalisation of higher education*. Amsterdam: Centre for Applied Research on Economics. Amsterdam University School of Applied Sciences.
96. Hymes, D. H. (1972). "On communicative competence". In J. B. Pride & J. Holmes (Eds). *Sociolinguistics* (pp. 269-293). Harmondsworth: Penguin.
97. Hymes, D. H. (1982). "Prague functionalism". *American Anthropologist*. 84. 2. pp 398-399.
98. Ivanković, Iva. (2017). *Intercultural determinants of bilingual education*. PhD Thesis. Filozofski fakultet u Zagrebu, Department of Pedagogy.

99. Janković, N, N. Tomović & B. Gledić: Nacionalna kultura u udžbenicima engleskog jezika. *Komunikacija i kultura online*, Godina VIII, broj 8, 2017.
100. Kerr, Clark (1994). Higher Education. Cannot Escape History: Issues for the 21st Century. Albany: State University of New York Press.
101. Kitzinger, J. (1995). *Qualitative Research, Introducing focus groups*. Glasgow University Media Group. Department of Sociology. University of Glasgow. 311: 299-302.
102. Klosa, A. (2013). The lexicographical process (with special focus on online dictionaries). *Dictionaries. An International Encyclopedia of Lexicography: Supplementary Volume. Recent developments with focus on electronic and computational lexicography*. Ur. Gouws, R. H. i dr. De Gruyter. Berlin – Boston. 517–524.
103. Knight, J. (2012). Concepts, rationales, and interpretive frameworks in the internationalization of higher education. In D. K. Deardorff, H. De Wit, J. D. Heyl, & T. Adams (Eds.), *The SAGE handbook of international higher education* (pp. 27-42). Thousand Oaks, CA: SAGE.
104. Knight, J. (2015). Five Truths about Internationalization. *International Higher Education*, (69), 4-5. <https://doi.org/10.6017/ihe.2012.69.8644>
105. Konnikova, M. (2014, July 16). *Being a better online reader*. The New Yorker. Retrieved from <http://www.newyorker.com/science/maria-konnikova/being-a-better-online-reader> (Archived by WebCite® at <http://www.webcitation.org/6YeYg1tdi>)
106. Krueger, R. A., Casey, M. A. (2008). *Focus groups: A practical guide for applied research*. Thousand Oaks. CA: Sage.
107. Lawton, W., & Lunt, K. (2013). Would you credit that?: the trajectory of the MOOCs juggernaut. Observatory on Borderless Higher Education. Retrieved from <http://hdl.voced.edu.au/10707/249972>
108. Leask, B. & Beelen, J. (2010) *Enhancing the engagement of academic staff in international education in Europe and Australia: Background Paper 2*. Paper prepared for the IEAA-EAIE Symposium: Advancing Australia-Europe Engagement. Hawthorn: International Education Association of Australia (IEAA).
109. Leask, B. (2009) Using formal and informal curricula to improve interactions between home and international students. *Journal of Studies in International Education*, Vol. 13, No. 2, 205-221
110. Leask, B (2013). Internationalization of the Curriculum and the Disciplines: Current Perspectives and Directions for the Future, april 2013, *Journal of Studies in International Education*. 17(2):99-102.
111. Leask, B. (2015). *Internationalizing the curriculum*. London: Routledge.
112. Leech, G. (1993). „Corpus annotation schemes“. *Literary and Linguistic Computing*, 8 (4), 275–281. <http://dx.doi.org/10.1093/lc/8.4.275>
113. Lemajić, M (2011). *Istraživanje metoda i tehnika u nastavi engleskog jezika*. Master rad. Univerzitet u Novom Sadu. Filozofski fakultet.
114. Little, D, Goullier, F. and Hughes, G. (1991–2011). *The European Language Portfolio: The Story so far*. European Language Portfolio / Portfolio Européen Des Langues Council of Europe / Conseil de l'Europe <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016804595a7>
115. Macaro, E (2018). *English Medium Instruction: Content and language in policy and practice*. Oxford: Oxford University Press. New Delhi.

116. Maljers, A, Wooning, C. (2003). *Survey on Content and Language Integrated Learning*. Alkmaar, the Netherlands: Europees Platform voor het Nederlandse Onderwijs.
117. Marginson, S. (2006). „Dynamics of national and global competition in higher education“. *Higher Education*, 52: 1-39.
118. Merton, R. (2005). “The focused interview and focus groups“. *Public Opinion Quarterly*. 51(4), pp. 550–566.
119. Meyer, M (1991). Developing transcultural competence: Case studies of advanced foreign language learners, in D. Buttjes & M. Byram (Eds.), *Mediating languages and cultures*. Clevedon: Multilingual Matters, 136–139.
120. Morga, Elizabeth (2015). „Internationalisation and institutional responsiveness: harnessing the power of imagination“. *Journal of Agriculture, Food Systems, and Community Development*. Vol 5. 61-75.
121. Morgan, D. K. (1997). *Focus Groups as Qualitative Research*, 2nd edition, Thousand Oaks, CA: Sage.
122. Powell, A. R, Single, H. M. & Lloyd, K. R. (1996). “Focus Groups in Mental Health Research: Enhancing the Validity of User and Provider Questionnaires“. *International Journal of Social Psychiatry*. Vol. 42. No. 3. (193-206).
123. Prtljaga, J. (2008), *Intercultural Competence – a Desirable Outcome of Foreign Language Learning*, Book of Collected Articles of 1st International Conference on Linguistic and Intercultural Education CLIE, Alba Iulia.
124. Prtljaga, J. (2008), *Interkulturalizam i poučavanje engleskog jezika*, Pedagogijska istraživanja, 5 (1), Školska knjižica: Zagreb.
125. Quiang, Z. (2003). „Internationalization of Higher Education: towards a conceptual framework“, *Policy Futures in Education*, Vol. 1, No. 2.
126. Radojković-Ilić, K (2020). *Plurilingvizam i obrazovna jezička politika Evropske unije u Srbiji*. (2020). DOI. God XIX, br. 73-74, str. 153–166. https://doi.org/10.18485/iipe_ez.2020.19.73_74.9
127. Rea-Dickins, P.& Germaine, K. (1992). *Evaluation*. Oxford: Oxford University Press.
128. Ritchie, J, Lewis, J. (ed). (2003). *Qualitative research practice: A Guide for Social Science Students and Researchers*. SAGE Publications London. Thousand Oaks. New Delhi.
129. Robinson, P. (2003). “Attention and Memory during SLA”, in *The Handbook of Second Language Acquisition*, eds. Catherine J. Doughty, Michael H. Long (Oxford: Blackwell Publishing): 631–678.
130. Scott, M. (1996). *WordSmith Tools Manual*. Oxford: Oxford University Press.
131. Scott, M. (1997). “PC analysis of key words - and key key words“. *System*. 25(2), 233-45.
132. Short, D. J. & Spanos, G. (1989). “Teaching mathematics to limited English proficient students“. Washington. DC: ERIC Digest.
133. Slimbach, R. (2005). “The Transcultural Journey“. *The Interdisciplinary Journal of Study Abroad*, br. 11. Carlisle: Dickinson College. 205-230.
134. Stewart, D. W. and Shamdasi, P. M. (1990). *Focus Groups: Theory and Practice*, Newbury Park, CA: Sage.
135. Stockley, D, and H. De Wit. (2011). The increasing relevance of institutional networks. In *Trends, issues and challenges in internationalisation of higher education*, ed. H. De Wit, 45–58. Amsterdam: Centre for Applied Research on Economics & Management, Hogeschool van Amsterdam
136. Šipka, M. (2006). *Osnovi leksikologije i srodnih disciplina*. Novi Sad: Matica srpska.
137. Šipka, Milan (2006) *Jezik i politika: sociolingvističke analize*. Beogradska knjiga.

138. Temmerman, R. (1998-1999). "Why traditional terminology theory impedes a realistic description of categories and terms in the life sciences". *Terminology* 5:1, 77-92. John Benjamins Publishing Company.
139. Temmerman, R. (2000). *Towards new ways of terminology description: the sociocognitive approach*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Co.
140. Tuckman, B. W. & Jensen, M. C. (1977). Stages of small group development revisited. *Group and Organizational Studies*, 2, 419–427.
141. Van Der Wende, M. (2007). „Internationalization of Higher Education in the OECD Countries: Challenges and Opportunities for the Coming Decade“, *Journal of Studies in International Education*. 11. 274.
142. Villares, R. (2019). *The Role of Language Policy Documents in the Internationalisation of Multilingual Higher Education: An Exploratory Corpus-Based Study* Department of English and German Studies, University of Zaragoza. Spain.
143. Vučo, J, Zavišín, K. (2013). *Dalle raccomandazioni alla realtà: plurilinguismo e pluriculturalismo a scuola?* Plurilinguismo/Sintassi, SLI 2012, Roma: Bulzoni, u štampi.
144. Vučo, J. (2014). "International Mobility and Language Needs". *International Conference ITC for Language Learning, 10th Edition, Conference Proceedings*. Edited by Pixel, libreriauniversitaria.it.edizioni. Webster srl. Padova. pp 257 – 261.
145. Vujičić Capar, I, Hazdovac, M. (2018). *Strani jezici u kurikulumima obveznoga školovanja u europskim državama*.
146. Westhoff, G. J. (2004). *The art of playing a pinball machine. Characteristics of effective SLA-tasks*. *Babylonia* 12/3, 52-57.
147. Willis, J. (1996). *A Framework for Task-Based Learning*. Harlow: Longman.
148. Wright, S. E., Budin, G. (1997). *Handbook of Terminology Management -Volume 1: Basic Aspects of Terminology Management*. Philadelphia, USA: John Benjamins Publishing Company.
149. Wright, Sue Ellen & Budin, Gerhard. (2001). *Handbook of terminology management – Volume 2: Application-oriented terminology management*. John Benjamins Publishing Company. 12-73.
150. Wüster, Eugen (1976): "La théorie générale de la terminologie – un domaine interdisciplinaire impliquant la linguistique, la logique, l'ontologie, l'informatique et les sciences des objets", u : Dupuis H., *Essai de définition de la terminologie, Actes du colloque international de terminologie* (Québec, Manoir du lac Delage, 5-8 octobre 1975), Québec, Régie de la langue française, pp. 49–57.
151. Zavišín, K (2017) *Nastava jezičkih i nejezičkih sadržaja na stranom jeziku - predlog modela kursa za usavršavanje nastavnika u CLIL kontekstu*, *Anali Filološkog fakulteta*, Vol. 29. No. 1 Article 9 (p. 165–181).
152. Анђић, М. (2016). *Развој интеркултурне компетенције код ученика шпанског језика*. Мастер рад. Универзитет у Крагујевцу.
153. Бугарски, Р. (1983). *Лингвистика о човеку*. Београд. Просвета.
154. Бугарски, Р. (2007). *Лингвистика у примени*. Београд.
155. Винавер, Н. (уредник). (1986). "Терминолошки преглед". Београд. *Преводилац*.
156. Вуковић, М. Тодоровић, Д. (2020). *Основи социологије*. Филозофски факултет Ниш.
157. Вулетић, М. (1987). „Терминологија - теоријска разматрања у функцији праксе“. *Преводилац*. 2/87. Београд. Удружење научних и стручних преводилаца СР Србије. стр. 18-24.

158. Вучо, Ј. (2014). “Двојезична настава страних језика у Србији”. Филиповић, Ј/Дурбаба, О. (прир.) *Језици у образовању и језичке образовне политике*. Београд: Филолошки факултет.
159. Вучо, Ј, Завишин, К. (2011). *Bilingual education: the road to multilingualism*. FLTAL 2011 Proceedings, Linguistic and Cultural Diversity within Learning Communities: Cross-cultural and Trans-national Perspectives. Sarajevo. 713-723.
160. Вучо, Ј, Завишин, К. (2013). *Неки аспекти развијања вештина вишејезичности и вишекултурног општења ученика*. Културе у дијалогу, Београд: Филолошки факултет Универзитета у Београду, у штампи.
161. Вучо, Ј, Филиповић, Ј, Марковић, Љ. (2013). “Ефикасност ЦЛИЛ-а у академској настави језика, књижевности и културе (студија случаја)”. *Српски језик*. Београд: Друштво за српски језик, 357 – 378.
162. Вучо, Ј. (2017). *International Mobility and Language Needs*. International Conference ITC for Language Learning, 10th Edition, Conference Proceedings, Edited by Pixel, libreriauniversitaria.it.edizioni, Padova: Webster srl, 257–261.
163. Вучо, Ј. (2018). “Интернационализација универзитета и језичке потребе”, *Страни језик струке и професионални идентитет*, тематски зборник, уређивачки одбор А. Вујовић, С. Шипрагић Ђокић, М. Парпић, Београд: Друштво за стране језике и књижевности Србије, 69–82.
164. Вучо, Ј. (2018). “Језик и језици образовања”. (ур. Вучо, Ј и Ј. Филиповић) *Језици образовања*, ФИД, Филолошка истраживања данас, Филолошки факултет Универзитета у Београду, Београд, стр. 32 - 51. <https://doi.org/10.18485/fid.2018.8>
165. Вучо, Ј. (2019). „Универзитетска транснационална мобилност и језици”. *Српски језик*, XXIV. Научно друштво за неговање и проучавање српског језика, Филолошки факултет и др, Београд, стр. 259-270. <https://doi.org/10.18485/sj.2019.24.1.13>
166. Добрић, Н. (2009). “Корпусни приступ социолингвистичком истраживању”. *Школа бизниса*. Висока пословна школа струковних студија. Нови Сад.
167. Дурбаба, О. (2013). „Критични инцидент као интеркултурни изазов“. *Културе у дијалогу*. Комуникација и културни утицаји, 4, 39–54.
168. Ђордан, А. (2016). *Језичка политика и терминологија у професионалним доменима језичке употребе у стандардном шпанском и српском језику*. Филолошки факултет. Београд. (Докторска дисертација).
169. Ђуричић, М, и Георгијев, И. (2013). „Интеркултурна компетенција у настави шпанског као изборног језика: елементи хиспанске културе у уџбеницима Prisma od nivoa A1 do B1“. *Комуникација и култура онлине*, 4(4), 65–78.
170. Живановић, М. Д. (2015). *Интеркултурална и језичка компетенција учесника програма међународне размене ученика*. докторска дисертација, Београд.
171. Живковић. Д. (2013) „Улога страних језика у интеркултурном образовању”. *Зборник радова Језик, књижевност, вредности: Језичка истраживања*. Ниш. Универзитет у Нишу.
172. Завишин, К. (2013). *Теоријске основе и критичка анализа ЦЛИЛ наставе на италијанском и српском језику у средњој школи у Србији*. Докторски рад. Београд: Филолошки факултет.
173. Илеш, М. (2014). *Терминологија родне равноправности у енглеском, српском и мађарском језику: упоредна критичка анализа*. Нови Сад: Завод за равноправност полова и АЦИМСИ Центар за родне студије.
174. Интернационализација универзитета и језичке потребе”. (2018). *Страни језик струке и професионални идентитет*, тематски зборник. Уређивачки одбор Вујовић, А.

- Шипрагић Ђокић, С, Папрић, М. Друштво за стране језике и књижевности Србије. Београд. стр. 69-82.
175. Коковић, Д. (2011). Мултикултурно и интеркултурно образовање. *Интеркултуралност: Часопис за подстицање и афирмацију интеркултуралне комуникације*. 1. 42–51.
176. Лемајић М. (2012) "Карактеристике и предности технике једнореченичног сажетка у настави страног језика". *Зборник радова НИСУН 2 (2)*, Филозофски факултет. Ниш. 103-115.
177. Лемајић, М. (2012) "Карактеристике и предности технике једноминутног одговора у настави страног језика". *Методички видици*, број 3/2012. Филозофски факултет. Нови Сад. 229-246.
178. Лемајић, М. (2013) "Карактеристике и предности технике нејасног дела у настави енглеског језика". *Методички видици*, број 4/2013. Филозофски факултет. Нови Сад. 151-162.
179. Лемајић, М. (2018) "Експлицитна настава, намерно учење и савремене методе у поређењу с традиционалним учењем страног језика", *Методички видици*, број 8/2017. Филозофски факултет. Нови Сад. 251-270.
180. Масловарић, Б. (2018) *Интеркултурно образовање и културни диверзитет*. IV међународни научни скуп Мултикултуралност и савремено друштво, Висока школа Правне и пословне академске студије „Др Лазар Вркатић”. Нови Сад.
181. Матић, Д (2012). *Прилог развоју модела стандардизације терминологије менаџмента у организацији*. Докторска дисертација. Универзитет у Београду. Факултет организационих наука.
182. Миладиновић, В. (2000). “Циљеви, принципи и структура процеса стандардизације”. *Научнотехнички преглед*, вол. Л, бр. 6.
183. Милић, М. (2003). *Термини игара лоптом у енглеском језику и њихови преводни еквивалентни у српском – магистарски рад*. Филозофски факултет. Нови Сад, необјављено.
184. Мирић, М. (2014). Однос језика струке према општем језику на примеру француског језика у области здравства. Докторска дисертација. Универзитет у Београду.
185. Мирковић, Б. (2014). *Метода фокус групе у истраживањима из области информационих система*. Инфотех-Јахорина.
186. Михаиловић, Д, Ковачевић, И. (2008). “Пословна комуникација и карактеристике запослених менаџера”. *Психологија*. Вол. 41 (2). Факултет организационих наука, Универзитет у Београду. 237-249.
187. Нешић. И. (2018). *Развој комуникативних компетенција у настави пословног енглеског језика у високом образовању* - докторска дисертација. Крагујевац.
188. Новаков П. (2016) “Културолошки елементи у преводу: Суочавање са другима”, *ЦИВИТАС*. 6(2). 108-120.
189. Станковић, Р, Тривић, Б. Китановић, О, Благојевић, Б, Николић, В. (2011). Развој геолошког термиолошког речника ГеолИССТерм. *ИНФОтека, часопис за дигиталну хуманистику*. Број 1, год. XII. Универзитет у Београду, Рударско-геолошки факултет.
190. Станојевић, Д. (2017). “Социјална димензија високог образовања”. *Еуростудент*. Филозофски факултет, Универзитет у Београду.
191. Филиповић, В, Костић, М, Прохаска, С. (2003). *Односи с јавношћу*. Београд, ФОН.
192. Филиповић, Ј, Филиповић, Ј. (1998). Улога стандардизације терминологије у тржишној привреди. *Менаџмент тоталним квалитетом*, вол. 26, бр. 1, 47-50.
193. Филиповић, Ј. & Вучо, Ј. (2013) “Small area languages in global academic settings“. Leonel Ruíz Miyares, María Rosa Álvarez Silva y Alex Muñoz Alvarado (eds). *Actualizaciones en comunicación social*. vol. 1. Santiago de Cuba: Centro de Lingüística Aplicada, 136–39.

194. Цакелјић, В. “Интернационализација универзитета у Француској и Србији и њен утицај на развој наставе”. *Комуникација и кultura online*, Година IX, број 9. 20.
195. Шипка, Д. (1998). *Основи лексикологије и сродних дисциплина*. Нови Сад, Матица српска.
196. Шкорић, Сања & Кулић, Мирко & Матијашевић, Јелена. (2020). „Интернационализација високог образовања кроз мобилност наставног особља“. *XXVI Скуп Трендови развоја „Иновације у модерном образовању“*. Факултет техничких наука, Нови Сад.

ИНТЕРНЕТ

1. *Advisory booklet – Employee communications and consultation* (2005). ACAS (Advisory, Conciliation and Arbitration Service). Retrieved, October, 2007 http://www.acas.org.uk/media/pdf/o/2/B06_1.pdf
2. AIE survey report: Coping with Covid-19: International higher education in Europe, 20 March 2020. Available at <https://esn.org/covidimpact-report>
3. Catterall, M. and Maclaran, P. (1997). “Focus Group Data and Qualitative Analysis Programs: Coding the Moving Picture as Well as the Snapshots”. *Sociological Research Online*, vol. 2, no. 1, <http://www.socresonline.org.uk/2/1/6.html> Pristupljeno 2. 12. 2021.
4. ESN survey report: Student exchanges in times of crisis. The impact of Covid-19 on student exchanges in Europe. 9 April 2020 (accessed on 9 July 2020).
5. EUA 2018 Trends 2018. Available at <https://eua.eu/resources/publications/757:trends-2018-learning-and-teaching-in-the-european-higher-education-area.html>
6. EUA 2020: Preliminary results of the EUA survey on “digitally enhanced learning at European higher education institutions”, presented at the BFUG Meeting 71, June 2020. Available at http://www.ehea.info/Upload/BFUG_HR_UA_71_8_2_Survey_results.pdf
7. European Commission, (2012). *First European Survey on Language Competences: Executive Summary*. http://www.surveylang.org/media/ExecutivesummaryoftheESLC_210612.
8. Green, M. F. (April 2012). Universities must be clear and honest about internationalisation. University World News. Retrieved from <http://www.universityworldnews.com/article.php?story=2012041114440954>.
9. Green, M. F. (April 2012). *Universities must be clear and honest about internationalisation*. University World News. Pristupljeno 24. 12. 2021. <http://www.universityworldnews.com/article.php?story=2012041114440954>.
10. Green, W. and Whitsed, C. (Eds.) (2015). *Critical Perspectives on Internationalising the Curriculum in Disciplines*. Sense Publishers <https://www.sensepublishers.com/media/2366-critical-perspectives-on-internationalising-the-curriculum-in-disciplines.pdf>
11. <http://bg.ac.rs/>(pristupljeno 07.08.2021).
12. http://cordis.europa.eu/projects/home_en.html (pristupljeno 20. 08. 2021).
13. <http://ec.europa.eu/energy/intelligent/projects> (pristupljeno 20. 08. 2021).
14. <http://ec.europa.eu/energy/intelligent/projects> (pristupljeno 20. 08. 2021).
15. <http://geoliss.mre.gov.rs/recnik/TerminoloskiResursi.aspx>
16. <http://www.electropedia.org/>
17. <http://www.mpn.gov.rs/otvoren-javni-poziv-za-specijalni-programistrazivanje-covid-19/> (pristup 11/01/21)

18. <http://www.ossj.rs/program-rada-odbora-za-standardizaciju> -srpskog-jezika/ (приступљено 23. 06. 2021).
19. <http://www.unica-network.eu> (приступљено 10. 08. 2021).
20. <http://www.vps.ns.ac.rs/saradnja/medjunarodna-saradnja/mobilnost/dolazna-mobilnost/> (приступљено 18. 06. 2021).
21. <http://www.vps.ns.ac.rs/saradnja/medjunarodna-saradnja/mobilnost/vazne-informacije/> (приступљено 20. 06. 2021).
22. <http://www.vps.ns.ac.rs/wp-content/uploads/2020/07/PRILOG-2-ERAZMUS-PRAVILNIK-NV-18062020.pdf> (приступљено 18. 06. 2021).
23. https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/opportunities/individuals/students/studying-abroad_en
24. <https://ec.europa.eu/jrc/en/language-technologies/jrc-acquis>
25. https://en.wikipedia.org/wiki/Common_European_Framework_of_Reference_for_Languages (приступљено 20. 06. 2021).
26. <https://erasmusplus.rs/> (приступљено 21.08. 2021).
27. https://europass.cedefop.europa.eu/sites/default/files/europass_lp_instructions_sr_0.pdf
28. <https://rm.coe.int/16802fc1bf> (приступљено 20. 06. 2021).
29. <https://rm.coe.int/16802fc1ca> (приступљено 23. 06. 2021).
30. <https://rm.coe.int/1680459f97> (приступљено 21. 06. 2021).
31. <https://rm.coe.int/1680459fab> (приступљено 20. 06. 2021).
32. <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=090000168045bc7b>
33. <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016804595a7> (приступљено 23. 06. 2021).
34. <https://www.acenet.edu/Research-Insights/Pages/Internationalization/CIGE-Model-for-Comprehensive-Internationalization.aspx> (приступљено 20. 06. 2021).
35. <https://www.bg.ac.rs/sr/saradnja/sporazumi.php> приступљено 18. 06. 2021.
36. <https://www.coe.int/en/web/about-us/founding-fathers> (приступљено 23. 06. 2021).
37. <https://www.coe.int/en/web/about-us/founding-fathers> (приступљено 23. 06. 2021).
38. <https://www.coe.int/en/web/common-european-framework-reference-languages/uses-and-objectives>
39. <https://www.coe.int/en/web/language-policy/home>
40. <https://www.coe.int/en/web/language-support-for-adult-refugees/home> (приступљено 23. 06. 2021).
41. <https://www.coe.int/en/web/platform-plurilingual-intercultural-language-education/history-of-the-platform-a-council-of-europe-policy-choice> (приступљено 23. 06. 2021).
42. <https://www.commoneuropeanframework.org/cefr> (приступљено 20. 06. 2021).
43. https://www.diplomacy.bg.ac.rs/pdf/E_Zakonodavstvo/35-36/35_13_AJovasevic.pdf (приступљено 20. 06. 2021).
44. https://www.eacea.ec.europa.eu/grants/2014-2020/erasmus/capacitybuilding-field-higher-education-2019_en (приступљено 21. 08. 2021).
45. <https://www.ecml.at/> (приступљено 20. 06. 2021).
46. <https://www.esn.org/news/erasmus-30th-anniversary-celebrations-launched>
47. <https://www.iau-aiu.net/COVID-19-Higher-Education-challengesand-responses> (приступљено 07.08. 2021)
48. <https://www.iso.org/committee/48104.html> (приступљено 23. 06. 2021).
49. <https://www.iso.org/home.html>
50. https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_standardizaciji.html (приступљено 23. 06. 2021).

51. <https://www.sdl.com/software-and-services/translation-software/terminology-management>
52. <https://www.stat.gov.rs/sr-latn/oblasti/obrazovanje/visoko-obrazovanje/>
53. <https://www.stat.gov.rs/sr-latn/oblasti/obrazovanje/visoko-obrazovanje/> (приступљено 23. 06. 2021).
54. UA 2015 Trends 2015. Available at C:\Users\MichaelG\AppData\Local\Microsoft\Windows\INetCache\Content.Outlook\V7RUV5L6\ - <https://eua.eu/resources/publications/388:trends-2015-learning-and-teaching-in-european-universities.html>
55. Virtual formats versus physical mobility, Briefing requested by the CULT committee of the European Parliament, 2020. Available at [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2020/629217/IPOL_BRI\(2020\)629217_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2020/629217/IPOL_BRI(2020)629217_EN.pdf)
56. www.infoterm.info/about_us/infoterm_members.php#africa
57. www.infoterm.info/pdf/activities/Standing_document_02_50_years_ISO_TC_37.pdf, str. 2.
58. https://bib.irb.hr/datoteka/1007984.Vrgoc_i_Mihaljevic_Jesmo_li_svjesni_situacije.pdf

ТАБЕЛЕ

Табела 1. Хијерархизована матрица према Бугарском (1986: 70).....	23
Табела 2 – Укупан број страних студената по региону	91
Табела 3. Број страних студената из бивших југословенских република	91
Табела 4. Најфреквентнији двочлани термини у делу корпуса за енглески језик.	107
Табела 5. Најфреквентнији двочлани термини у делу корпуса за српски језик.....	110
Табела 6. Најфреквентнији трочлани и вишечлани термини у делу корпуса енглеског језика ..	112
Табела 7. Најфреквентнији трочлани и вишечлани термини у делу корпуса српског језика.....	114
Табела 8. Фреквенције испитаника према учешћу у програму мобилности	116
Табела 9. Фреквенције испитаника према високошколској установи у којој студирају.....	117
Табела 10. Учешће испитаника према полу	118
Табела 11. Фреквенције испитаника према години студија на којој су тренутно.....	119
Табела 12. учешће испитаника према годинама старости	120
Табела 13. Број испитаника према годинама учења енглеског језика	121
Табела 14. Одговори на питање „Енглески учите као...“:	122
Табела 15. Одговори на питање „Ваш ниво знања енглеског језика оцењујете као...“:.....	123
Табела 16. Одговори на питање „Ваше познавање терминологије која се користи при процесу интернационалне студентске размене је...“:.....	124
Табела 17. Учешће испитаника према полу	125
Табела 18. Учешће испитаника према високошколској установи у којој студирају	125

Табела 19. Учешће испитаника према години студија на којој су тренутно	125
Табела 20. Учешће испитаника према годинама старости.....	126
Табела 21. Учешће испитаника према годинама учења енглеског језика	126
Табела 22. Енглески учите као...:	127
Табела 23. Ваш ниво знања енглеског језика оцењујете као...:	127
Табела 24. Да ли бисте учествовали у интернационалној студентској размени?	128
Табела 25. Ваше познавање терминологије која се користи при процесу интернационалне студентске размене је...:.....	128
Табела 26. Међународна сарадња.....	129
Табела 27. Матична институција	130
Табела 28. Партнерска институција	130
Табела 29. Мобилност студената	130
Табела 30. Међународна канцеларија	130
Табела 31. Интернационализација високог образовања	131
Табела 32. Шеф канцеларије	131
Табела 33. Асистент за академска питања.....	132
Табела 34. Комуникациона технологија	132
Табела 35. Координатор за мобилност.....	132
Табела 36. Internationalisation.....	133
Табела 37. International students.....	133
Табела 38. International mobility services	133
Табела 39. Mobility agreement.....	134
Табела 40. Outgoing exchange students.....	134
Табела 41. Internationalization policy	134
Табела 42. Staff mobility	135
Табела 43. Learning agreement.....	135
Табела 44. Mobility programme.....	135
Табела 45. International credit mobility.....	136
Табела 46. Високошколска институција на којој се остварује мобилност назива се:.....	136
Табела 47. Уговор којим се дефинише програм студијског боравка одлазног студента на институцији примаоцу	137

Табела 48. Документ којим високошколска институција пружа детаљне податке о оствареном програму мобилности и постигнутим резултатима студента	137
Табела 49. Студент који учествује у програму мобилности назива се:.....	137
Табела 50. Боравак студената у циљу образовања, истраживања и обављања стручне праксе на високошколским институцијама у иностранству назива се:	138
Табела 51. A Learning Agreement for Studies must only be signed by a sending and receiving institution.....	139
Табела 52. A Learning Agreement for Studies sets out rights.....	139
Табела 53. The Erasmus+ Student Charter is also recorded in the Diploma Supplement.	139
Табела 54. A sending higher education institution must recognise ECTS credits after a student's mobility period.....	140
Табела 55. This text is about a sending higher education institution.....	140
Табела 56. Пирсонови коефицијенти линеарне корелације.....	141
Табела 57. учешће испитаника према полу.....	142
Табела 58. Фреквенције испитаника према високошколској установи у којој студирају.....	142
Табела 59. Фреквенције испитаника према години студија на којој су тренутно.....	143
Табела 60. Број испитаника према годинама старости.....	143
Табела 61. Број испитаника према годинама учења енглеског језика	143
Табела 62. Енглески учите као...:	144
Табела 63. Ваш ниво знања енглеског језика оцењујете као...:	144
Табела 64. Ваше познавање терминологије која се користи при процесу интернационалне студентске размене је...:.....	144
Табела 65. Ваше искуство о студентској размени је:	145
Табела 66. У којој сте земљи били у програму мобилности?	146
Табела 67. Колико дуго је трајала мобилност?	147
Табела 68. На ком сте језику слушали предавања као одлазни студент?.....	147
Табела 69. Међународна сарадња.....	148
Табела 70. Матична институција	148
Табела 71. Партнерска институција	148
Табела 72. Мобилност студената	149
Табела 73. Међународна канцеларија	149
Табела 74. Интернационализација високог образовања	149

Табела 75. Шеф канцеларије	149
Табела 76. Асистент за академска питања.....	150
Табела 77. Комуникациона технологија	150
Табела 78. Координатор за мобилност.....	150
Табела 79. Internationalisation.....	151
Табела 80. International students.....	151
Табела 81. International mobility services	151
Табела 82. Mobility agreement.....	152
Табела 83. Outgoing exchange students.....	152
Табела 84. Internationalization policy	152
Табела 85. Staff mobility	152
Табела 86. Learning agreement.....	153
Табела 87. Mobility programme.....	153
Табела 88. International credit mobility.....	153
Табела 89. Високошколска институција на којој се остварује мобилност назива се:.....	154
Табела 90. Уговор којим се дефинише програм студијског боравка одлазног студента на институцији примаоцу	154
Табела 91. Документ којим високошколска институција пружа детаљне податке о оствареном програму мобилности и постигнутим резултатима студента	155
Табела 92. Студент који учествује у програму мобилности назива се:.....	155
Табела 93. Боравак студената у циљу образовања, истраживања и обављања стручне праксе на високошколским институцијама у иностранству назива се:.....	155
Табела 94. A Learning Agreement for Studies must only be signed by a sending and receiving institution.....	156
Табела 95. A Learning Agreement for Studies sets out rights.....	157
Табела 96. The Erasmus+ Student Charter is also recorded in the Diploma Supplement.	157
Табела 97. A sending higher education institution must recognise ECTS credits after a student's mobility period.....	157
Табела 98. This text is about a sending higher education institution.....	157
Табела 99. Пирсонови коефицијенти линеарне корелације.....	159
Табела 100. Укрштене фреквенције варијабли ниво знања енглеског језика и учешће у програму размене студената	160

Табела 101. Хи квадрат тест	160
Табела 102. Укрштене фреквенције варијабли познавање терминологије која се користи при процесу интернационалне студентске размене и учешће у програму размене студената.....	161
Табела 103. Хи квадрат тест	161

ГРАФИКОНИ

Графикон 1. Фреквенције испитаника према учешћу у програму мобилности	117
Графикон 2. Учешће испитаника према високошколској установи у којој студирају	118
Графикон 3. учешће испитаника према полу	119
Графикон 4. учешће испитаника према години студија на којој су тренутно	120
Графикон 5. Број испитаника према годинама учења енглеског језика	121
Графикон 6. Одговори на питање „Енглески учите као“:	122
Графикон 7. Одговори на питање “Ваш ниво знања енглеског језика оцењујете као“:	123
Графикон 8. Одговори на питање “Ваше познавање терминологије која се користи у процесу интернационалне студентске размене је....“:	124

СЛИКЕ

Слика 1. Графички приказ према Терези Кабре (Sabré, 2000: 81)	21
Слика 2. Терминолошки ресурси (2019)	33
Слика 3. Процес доношења српског стандарда	38
Слика 4. Језички нивои (Савет Европе, 2001)	49
Слика 5. Свеобухватна интернационализација	53
Слика 6. Модел интеркултуралне компетенције према Дердорф (Deardorff :2006)	58
Слика 7. Топ три рангиране географске регије за интернационализацију	68
Слика 8. Образац за попуњавање језичког пасоша	72
Слика 9. Табела за самопроцену	73
Слика 10. Пример пријавног обрасца за међународне студенте	84
Слика 11. Пример пријавног обрасца за међународне студенте	85
Слика 12. Пример пријавног обрасца за међународне студенте	86
Слика 13. Пример пријавног обрасца за међународне студенте	87

Слика 14. Пример пријавног обрасца за међународне студенте	88
Слика 15. Пример пријавног обрасца на енглеском језику	89
Слика 17. Лингвистичка анализа корпуса	98
Слика 18. Поравнање текста на српском и енглеском језику	99

10 ПРИЛОГ А

УПИТНИК А

Поштовани ,

Молимо Вас да издвојите мало времена и попуните овај упитник.

Анкета је део истраживања за потребе израде докторске дисертације под називом „Терминолошка језичка политика у интернационализацији универзитета“, ауторке Маје Лемајић, докторанткиње Филолошког факултета Универзитета у Београду.

Анкета је анонимна, све прикупљене информације су заштићене и користе се искључиво за потребе израде докторске дисертације.

1. Лични подаци

Ваше име и презиме: _____

(само уколико желите да напишете)

Пол: а) мушки б) женски

Назив високошколске установе у којој студирате: _____

Тренутно сте на години студија: а) прва б) друга ц) трећа д) четврта

Ваше године старости су: а) 19 - 25 б) 25-35 ц) 35-50 д) преко 50

2. Колико година учите енглески језик?

а) 1 годину б) 1-5 година ц) 5-10 година д) више од 10 година

3. Енглески учите као:

а) први страни језик б) други страни језик ц) трећи страни језик

4. Ваш ниво знања енглеског језика оцењујете као:

а) А1-А2 б) Б1-Б2 ц) Ц1-Ц2

5. Да ли бисте учествовали у интернационалној студентској размени?

а) Учествовао/ла бих врло радо.

б) Желим да учествујем, али нисам информисан/а о детаљима.

ц) Нисам сигуран/а да такво искуство желим.

д) Не желим да учествујем у студентској размени.

6. Ваше познавање терминологије која се користи при процесу интернационалне студентске размене је:

а) веома лоше

б) незадовољавајуће

ц) немам став

д) задовољавајуће

е) одлично

7. Да ли вам је познато шта се подразумева под следећим терминима?

	Не	Делимично	Да
1.Међународна сарадња	1	2	3
2.Матична институција	1	2	3
3.Партнерска институција	1	2	3
4.Мобилност студената	1	2	3
5.Међународна канцеларија	1	2	3
6.Интернационализација високог образовања	1	2	3
7.Шеф канцеларије	1	2	3
8.Асистент за академска питања	1	2	3
9.Комуникациона технологија	1	2	3
10.Координатор за мобилност	1	2	3

8. Да ли вам је познато шта се подразумева под следећим терминима на енглеском језику?

	Не	Делимично	Да
1. Internationalisation	1	2	3
2. International students	1	2	3
3. International mobility services	1	2	3
4. Mobility agreement	1	2	3
5. Outgoing exchange students	1	2	3
6. Internationalization policy	1	2	3
7. Staff mobility	1	2	3
8. Learning agreement	1	2	3
9. Mobility programme	1	2	3
10. International credit mobility	1	2	3

9. Молимо Вас да попуните следећа празна места терминима који се користе при интернационалној студентској размени.

- **Високошколска институција на којој се остварује мобилност назива се:**

(термин на српском језику) (термин на енглеском језику) (не знам)

- **Уговор којим се дефинише програм студијског боравка одлазног студента на институцији примаоцу и који је по завршетку програма мобилности основ за признавање периода мобилности одлазном студенту, назива се:**

(термин на српском језику) (термин на енглеском језику) (не знам)

- **Документ којим високошколска институција пружа детаљне податке о оствареном програму мобилности и постигнутим резултатима студента, исказаним путем ЕСПБ бодова за сваки предмет и оценом назива се:**

(термин на српском језику) (термин на енглеском језику) (не знам)

- **Студент који учествује у програму мобилности назива се:**

(термин на српском језику) (термин на енглеском језику) (не знам)

- **Боравак студената у циљу образовања, истраживања и обављања стручне праксе на високошколским институцијама у иностранству назива се:**

(термин на српском језику) (термин на енглеском језику) (не знам)

10. Молимо Вас да пажљиво прочитате текст. Ако је, на основу текста, тврдња тачна заокружите Т, а ако је нетачна, заокружите Н.

Academic Recognition

Before the study abroad period:

- You, your sending and receiving higher education institutions must sign a Learning Agreement for Studies to ensure a transparent and efficient preparation of the exchange abroad, as well as to agree on how activities successfully completed abroad will be recognised. This document sets out rights and responsibilities of the various parties.
- You will receive the Erasmus+ Student Charter, explaining your rights and obligations with respect to your period of study abroad.

After the study abroad period:

- The receiving higher education institution must provide you and your sending institution with a transcript of records confirming that the agreed programme has been completed and acknowledge the results.
- Your higher education institution must recognise the credits (using ECTS credits or an equivalent system) as agreed in the Learning Agreement before the mobility and count them towards your degree, without any further requirements.
- If your higher education institution is in a Programme country, your mobility period should also be recorded in the Diploma Supplement.⁸²

⁸² Преузето: https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/opportunities/individuals/students/studying-abroad_en

Тврдња	Тачно	Нетачно
A Learning Agreement for Studies must only be signed by a sending and receiving institution.	Т	Н
A Learning Agreement for Studies sets out rights.	Т	Н
The Erasmus+ Student Charter is also recorded in the Diploma Supplement.	Т	Н
A sending higher education institution must recognise ECTS credits after a student's mobility period.	Т	Н
This text is about a sending higher education institution.	Т	Н

Хвала Вам на издвојеном времену и труду.

Фокус група 1

(са студентима који нису учествовали у програму мобилности)

Студент 1 = С1

Студент 2 = С2

Студент 3 = С3

Студент 4 = С4

Студент 5 = С5

Студент 6 = С6

Модератор= М

М: Након нашег неформалног разговора, пре саме групне дискусије, желим да вам се захвалим на томе што ћете бити учесници у истраживању једне квалитативне методе која се назива фокус група, у оквиру докторске дисертације под називом „Терминолошка језичка политика у интернационализацији универзитета“. Пре свега, желим да вам истакнем да ћете ви као учесници, као и ваши одговори, остати анонимни. У суштини, битно је да одговорите искрено на постављена питања, да изнесете Ваше мишљење. Не постоје тачни ни погрешни одговори. Да ли има питања? Ако нема питања, можемо да кренемо с нашом дискусијом. Пре свега, желим да ми одговорите на питање: Колико дуго учите енглески језик и да ли имате званичну диплому о познавању енглеског језика?

Студент 1: Енглески учим у континуитету шест година. Такође, положио сам Б2, званични ниво и то је нека основа, користим енглески на студијама.

М:ОК! Хвала.

Студент 2: Студент сам на Високој пословној школи у Новом Саду, с енглеским сам у контакту од мог рођења, буквално. Он ме прати кроз цео живот и, где год да се окренем, имам контакт с њим.

М:Ок! Хвала.

Студент 3: Енглески сам учила 15 година и тренутно студирам на ВПШ у Новом Саду.

Студент 4: Енглески сам учио 5-6 година, али тренутно га не учим.

Студент 5: Енглески учим још од основне школе, кроз средњу школу, чак и на факултету имам енглески.

Студент 6: Енглески учим од своје седме године и био ми је од велике користи до сада, и биће и убудуће сигурно.

М: Како бисте оценили знање енглеског језика и колико често га користите?

Студент 6: Сусрећем се свакодневно.

Студент 1: Сложио бих се с колегом Братићем, исти је случај и код мене, сусрећем се на факултету доста с енглеским језиком, такође, имао сам искуства да разговарам с људима из иностранства, што везано за факултет, што овако, из личног интересовања.

Студент 2: Ја бих свој ниво енглеског језика оценила као врло добар. Сваки дан се сусрећем с истим и готово да га свакодневно користим, с обзиром да ми пријатељи и околина користе искључиво енглески језик.

Студент 3: Ја бих се такође оценио са седмицом, користим га свакодневно, међутим, у последње време мало слабије, од када сам престао да га учим.

Студент 4: Ја бих своје знање енглеског језика оценила као одлично. Такође, користим га свакодневно и од велике ми је користи.

Студент 5: Што се тиче мог енглеског језика, онако, осредње је знање, а слабо се сусрећем с енглеским, евентуално кроз филм, серије, то би било све.

Питање: Који језик сте током студија слушали на матичном факултету као изборни предмет?

Студент 1: На основним, енглески језик ми је једноставно у свакодневној употреби. Није изборни, него, могу да кажем, обавезан.

Студент 2: На академским студијама слушамо искључиво енглески језик.

Студент 3: Ја такође, на основним академским студијама слушам енглески језик, у првом семестру сам га већ положила, а то смо имали прилику да га полагамо у предиспитном року и само смо радили један тест и с тим завршили, а сада већ имамо средњи ниво, и то исто морамо да полагамо и уопште ми није тешко, с обзиром да га учим тако дуго.

Студент 4: Ја користим енглески језик, други језик је немачки.

Питање: Да ли сте чули за студентску размену? Шта она за Вас подразумева?

Студент 1: Чуо сам. Она за мене значи упознавање с нечим новим, односно, усавршавање свога знања, тиме што у некој другој земљи пробамо нешто ново и да своје знање некако искористимо. Да видимо неку разлику у образовању и слично.

Студент 2: Ја бих се сложио с колегом, само што ја то не бих пробао. Просто, није за мене, ја мислим.

Питање: Зашто мислите да то није за вас?

Студент 1: Не знам, мислим да није.

Студент 2: Ја сам чула за размену студената, на мом факултету у трећем семестру већина студената одлази на размену и има прилику да доживи то искуство. За мене размена студената представља важан део у образовању, с обзиром да кроз размену студената можемо да упознамо

како функционишу други образовни системи и да проширимо видике тиме што ћемо боравити у другој земљи, живети њихов начин живота и можда искусити неки нови систем образовања.

Студент 3: Чуо сам за неколико програма размене студената. За мене размена студената значи пре свега добра прилика за упознавање нове културе, као и стицање нових пријатеља, наравно, кроз размену и одлазак у нову земљу усавршавање знања је битна предност.

Студент 4: Ја се нисам сусретао с тим разменама студената, али бих био у стању да се усудим да искусим тако неко ново искуство, јер сматрам да је то једна врло занимљива ствар, која ће се памтити целога живота, врло је корисна.

Студент 5: Ја бих се сложила с колегама, такође сматрам да је то једно предивно искуство и да је то нека прилика коју треба да искористимо, уједно и побољшамо своје знање језика, самим тим што користимо свакодневну конверзацију, а и упознамо друге културе и, наравно, начин функционисања других високошколских установа.

Питање: Да ли сматрате да сте довољно информисани о студентској размени?

Студент 1: Ја сматрам да нисмо довољно информисани, тј. имамо прилику да чујемо о тим неким разменама, међутим, није довољно детаљно објашњено, и због тог мањка информација људи то често не сматрају довољно озбиљно и не посвете се томе толико и често и одустану од тога, иако је то, заправо, једна добра прилика, коју вероватно пропуштамо, а нисмо тога ни свесни.

Студент 2: Слажем се у потпуности.

Студент 3: Ја искрено, јесам, заиста, информисана како функционише сама размена, и о програмима који постоје, али сматрам такође да сам информисана зато што ме је занимало то, али сматрам да би и другима требало мало више да се презентују сами програми и да се шири свест о томе, с обзиром да је у иностранству и многим другим земљама то много више развијено и заступљено више него код нас, али сматрам да су информације доступне за оног кога занима и размишља о томе.

Питање: Колегинице, за које програме сте чули?

Студент 3: Ја сам чула и истраживала програм Еразмуса.

Студент 4: Ја мислим да постоји код већине студената основна сазнања о организацијама за размену студената, међутим, постоји довољна информисаност код дела за аплицирање и учествовање., а то у суштини зависи од факултета до факултета, такође не бих се сложио да на свим факултетима није довољна обавештеност. Тако да, у суштини, факултети треба више да се ангажују и да помогну студентима у том процесу аплицирања и укључивања у програм.

Студент 5: Ја само да додам да су колеге већ све рекле, што је кључна ствар за наше образовање и за размену студената.

Студент 6: Да, слажем се, ни ја нисам довољно информисан. Код мене на факултету то нико није ни спомињао.

Питање: Како би сте дефинисали интернационализацију универзитета?

Студент 1: Ја бих то оценио у данашњем тренутку као нашу свакодневницу. Дефинисао бих као међународно повезивање, сарађивање са другим земљама и са другим универзитетима, како би размењивали наша знања и на тај начин напредовали.

Студент 2: Ја бих то описала као усклађивање рада на различитим факултетима како би студенти који, на пример, дођу на размену студената, могли да наставе своје образовање на

другој високошколској установи, а да притом када се врате на свој факултет не изостају, и да могу да наставе нормално студирање.

Студент 3: Ја бих се сложио опет с колегиницом, пошто ето, имам неки увид да сви факултети, да имају исте принципе широм света, када се факултет заврши у једној држави, са свим знањем може да се ради и у некој другој држави.

Студент 4: Мислим да је све речено. Сложио бих се највише са колегом Немањом.

Студент 5: Ја бих се такође сложио са свим колегама.

Студент 6: За мене то искрено, сматрам да је то довођење факултета да неки заједнички систем функционисања, једноставно, као што су претходне колеге рекле да сви факултети могу да имају једнаке критеријуме, једноставно да ваша диплома може свуда да важи и да нема одступања од неких правила.

Питање: Да ли сматрате да је студентска мобилност важна и, ако јесте, колико је важна за једног студента?

Студент 1: Мислим да је студентска мобилност изузетно битна и мислим да би сваки нови ниво студија требало да се учи и полаже у различитим земљама. Како би тај напредак био уочљивији - односно, сама другачија средина студента утицала би на његов развој и на неки начин академско сазревање.

Студент 2: Мислим да је то оно што је најпотребније, а најмање заступљено.

Студент 3: Ја искрено сматрам да је то јако важно и сматрам да ће то отворити неке нове могућности и за саме студенте.

Студент 4: Ја сматрам да је мобилност студената веома корисна, она може имати вишеструке могућности, како обилажења и упознавања многих култура, тако и примена страног језика на страним универзитетима.

Студент 5: Па, ја лично нисам чуо за тај термин, тако да не бих коментарисао.

Питање: По Вашем мишљењу којих пет изазова јесу најважнији за студента када се прикључи програму мобилности?

Студент 1: Ја бих се ту надала, упознавање с новим језиком, упознавање нове културе и само функционисање те државе и народа, затим бих навела прихваћеност од стране других, једноставно, то је то.

Студент 2: Као пет највећих изазова за студенте који су спремни на одлазак у иностранство на студије навео бих пре свега упознавање нове културе и прилагођавање, а затим, такође, упознавање с њиховом музиком, као и потенцијалне проблеме с финансијама, као и могући нови начин студирања, који није био заступљен на претходним студијама.

Питање: Колега, шта за Вас подразумева када кажете упознавање језика?

Студент 2: То значи, ако будемо у другом говорном подручју, упознавање с новим језиком, учење новог језика на пример. На мојим студијама имамо и студенте из других земаља из Америке, Турске, Авганистана, и они су имали прилику, пре него што су дошли на студије, да уче српски језик годину дана, па тек након научене неке основе језика кренули са студирањем. На то сам мислио, пре свега као упознавање језика.

Питање: А, да Вас питам, они овде слушају код нас наставу на енглеском језику?

Студент2: Не, они слушају наставу на српском језику, али полагају испите на енглеском језику. И могу рећи да су се врло добро снашли и да су за годину дана јако добро напредовали.

Питање: Што значи, да поред енглеског језика, студент који долази, који је учесник програма за мобилност, треба да зна још један језик?

Студент2: Тако је.

Студент 3: Ја бих додала да је најбитније уклапање у средину, односно, прихватање начина живота људи који живе у том другом подручју, односно, што би се рекло, да се прилагоде менталитету људи који нису из наше државе и да им се на неки начин ми прилагодимо како би они нас што боље прихватили, а кључна ствар у томе јесте комуникација, што нам језик уствари и даје.

Студент 4: Ја бих додао један од главних изазова, да је раздвојеност од породице и пријатеља јако битна. Мислим да смо сви навикли да се виђамо с њима сваки дан, а овако то не би могли, барем уживо док траје тај програм.

Студент 5: Ја бих се сложио с колегом, и сматрам да је још један изазов бити, заправо одлучан. То је кључан моменат у ком се ми опредељујемо да ли ћемо кренути у новој средини од нуле, односно, тамо смо нови људи, упознајемо нове ствари и то је један од нових изазова.

Питање: Да ли сте чули за међународну канцеларију? Ако јесте, шта мислите која је њена улога при самој интернационализацији факултета?

Студент 1: Ја, искрено, нисам чула за међународну канцеларију.

Студент 2: Такође, такође.

Студент 3: Такође.

Студент 4: Нисам ни ја чуо.

Студент 5: Нисам ни ја.

Студент 6: Нисам чуо.

Питање: Да ли сматрате да су центри за стране језике добра идеја или су просто сувишни на факултетима јер се језици већ уче као изборни или обавезни предмети на матичном факултету?

Студент1: Ја мислим да нису беспотребни, зато што нам унапређивање језика никада не може бити бескорисно, и увек ће нам у неком делу живота бити од неке користи.

Студент 2: Ја се слажем с тим, мислим да се тамо и мало више и учи него на самом факултету.

Студент 3: Постоје студенти из страних земаља могу да се консултују и да побољшају језик који уче, такође и студенти који желе да иду ван наше државе имају могућност да упознају други језик.

Студент 4: Када кажете центар за стране језике, мени је прва мисао у глави додатна прилика коју би требало искористити.

Студент 5: Не бих ни ја ту ништа додао. Мислим да може бити јако корисно.

Студент 6: Ја искрено сматрам да је то још једна добра могућност за унапређивање истог, и где могу, на пример, ако долазе студенти који су дошли у нашу земљу, сматрам да ће студенти с истом потребом бити на истом месту, у смислу да ће моћи једни другима да пруже подршку и самим тим унапреде своје знање језика.

Питање: Како оцењујете своје познавање стручне терминологије која се користи при интернационализацији универзитета? Колико познајете стручну терминологију сада када бисте учествовали у студентској размени: како бисте оценили Ваше познавање стручне терминологије?

Студент 1: Ја не бих оценила толико добро, с обзиром да ми на факултету имамо, што би се рекло, стручни енглески, међутим, томе није посвећено толико пажње, и то се више онако, како бих рекла, прелети, иако нам је знање језика на добром нивоу, ипак је то нека рупа коју би требало попунити.

Студент 2: Ја бих се сложио, такође имам стручни енглески, сада у овом другом семестру, а тренутно уопште не познајем терминологију на енглеском.

Питање: Мислите на терминологију везану за интернационализацију универзитета?

Студент 2: Да, да, да.

Студент 3: Ја сам, искрено, задовољна својом тренутном терминологијом, на неком је вишем нивоу, што није био случај пре једно, на пример, годину дана, када нисам била у контакту са самим језиком.

Студент 4: Ја своју терминологију не бих оценио јер још нисам имао контаката и везе везано за ту терминологију, али сматрам да не бих имао проблема да је научим.

Студент 5: Ја бих казао, недовољно добра, као и непостојање могућности да се упознам с њом.

Питање: Да ли бисте могли, сада, из главе да ми набројите пет стручних термина који су везани за студентску размену и интернационализацију универзитета?

Студент 1: Мислим да не бих могла.

Студент 2: Такође.

Студент 3: Не.

Студент 4: Не.

Студент 5: Сложио бих се са колегама.

Студент 6: Покушавам да се сетим, међутим, немам у глави, на прву мисао неке термине везано за то.

Питање: Да ли бисте могли да ми објасните разлику између одлазне и долазне мобилности?

Студент 1: Мислим да је одлазна мобилност то када ми одемо у страну земљу и сусрећемо се са другим начином студирања, а долазна мобилност, то би била када се ми након тога вратимо и покушавамо да се прилагодимо старом начину студирања.

Студент 2: То је јако добар начин размишљања, међутим, ја бих за долазну мобилност рекао могућност других студената да дођу у нашу земљу. Одлазна мобилност је мобилност наших студената да оду на друге универзитете - у друге земље.

Студент 3: Сложила бих се с колегом за одлазну мобилност, а долазна мобилност подразумева, за мене, да студенти установа из универзитета остварују неке студије на нашим универзитетима и да се након тога врате на свој матични факултет.

Студент 4: Ја не бих могао да дефинишем сада неки појам.

Студент 5: Ја бих се сложио с колегиницом, имамо сличан начин размишљања у вези овога.

Студент 6: Ја не бих ту ништа више додавао, мислим да су колеге већ све рекле.

Питање: Колега, шта за Вас подразумева кредитна мобилност?

Студент 6: На мене мислите? Кредитна мобилност у смислу финансија везано за студенте или?

Питање: Не, кредитна мобилност при студентској размени.

Студент 6: Па, мислим да сада, тренутно, не бих могао да дам одговор на то питање.

Питање: Не знате, нисте чули термин за то?

Студент 6: Нисам чуо.

Студент 5: Нисам ни ја чуо, нисам имао прилике да чујем.

Студент 4: Нисам чуо.

Студент 3: Ја такође нисам чула за то, али, претпостављам да је то нешто везано за финансије и могућности да се те размене одрже, да студенти не буду на великом финансијском губитку.

Студент 2: Ја искрено нисам чула, али претпостављам да је то такође - сложила бих се госпођицом пре мене, као што је истакла, да је то некако, финансијска сигурност студената који се одлуче на тако нешто, у смислу стипендија или неких других прихода - решавања проблема финансија.

Питање: Како бисте дефинисали партнерски универзитет?

Студент 1: Ја бих то дефинисала као факултет с којим је остварена сарадња, и с којим се врши размена самих студената, у смислу да се студијски програми поклапају и да је могуће наставити студирање на партнерском факултету.

Студент 2: Ја бих се сложио с колегиницом.

Студент 3: Такође.

Студент 4: Ја бих још додао да се то пре свега односи на усклађивање поступака размене, односно, саме процедуре конкурисања за одлазак, као и за долазак студената са два партнерска универзитета, као и омогућавање бољих услова за долазак и одлазак, и наравно нострификација диплома и признавање, узајмно.

Студент 5: Ја се слажем с колегама. Све је речено.

Питање: Која је разлика између *learnig and mobility agreement*? То су два термина на енглеском језику која се користе. Да ли сте чули за те термине?

Студент 1: Ја нисам чула.

Студент 2: Нисам ни ја.

Студент 3: Не, нисам ни ја чуо.

Студент 4: Нисам ни ја чуо, а мислим да има неке везе везано за договоре између више универзитета о неком начину учења.

Студент 5: Ја сам чула за термин *learnig agreement*, колико знам, он је везан за припрему за размену студената, како би се студентима омогућило што више информација и како би били спремни на то, а за други термин нисам чула.

Студент 6: Нисам имао раније прилике да чујем за те термине, међутим, могао бих да претпоставим да се ради о споразуму о начину студирања, као и о споразуму о одласку.

Питање: А која би, по вама, била разлика између та два споразума?

Студент 6: *Learnig agreement* - мислим да се то односи на саму процедуру, односно усаглашавање начина студирања, нпр. два партнерска универзитета, а код термина *mobility agreement* - мислим да се ради о усклађивању принципа одласка и доласка.

Питање: Добро, хвала. А да ли вам је познат термин *mobility period* и шта би он подразумевао за вас?

Студент 1: Па, ја, такође нисам чула ни за тај термин, али сматрам да би то значило временски период на који се та размена одвија.

Студент 2: Ја исто мислим да то то значи.

Студент 3: Нисам чуо за термин.

Студент 4: Нисам ни ја чуо за тај термин.

Студент 5: Такође нисам чуо.

Питање: Ако бисте били један потенцијални учесник програма мобилности, да ли бисте похађали курс језика домаћина приликом боравка?

Студент 1: Ја бих.

Студент 2: Ја бих, искрено, похађала, зато што сматрам да је то одлична прилика да од изворних говорника научимо тај језик и сматрам да нам у животу може значити и, када смо већ у таквој прилици, зашто не искористити?

Студент 3: Наравно, прихватио бих то, сматрам да жива реч уживо много више значи, него слушање преко интернета, рецимо.

Студент 4: Па и ја бих прихватио.

Студент 5: Мислим да се на то питање не може дати директан одговор. Пошто зависи од језика који је у употреби у датој земљи. Јер, ако не знамо тај језик, наравно да не можемо да слушамо и не можемо да разумемо. Али, ако би била прилика да учимо годину дана раније тај језик, зашто да не, то би била одлична прилика.

Студент 6: Па ја бих прихватио да учим.

Питање: Да ли страни језик игра кључну улогу када студент одлази на страни факултет у оквиру програма мобилности?

Студент 1: Ја искрено мислим да представља, с обзиром да нам је он потребан за разумевање предавања и учење градива и такође сматрам да је јако битан за уклапање у средину и само наше даље развијање.

Студент 2: Ја сматрам да је познавање језика кључна ствар за мобилност, кретање студената у страним земљама, јер без њега не може да се одвија никаква комуникација, самим тим не може да се врше или прате одређене наставе.

Студент 3: Мислим да је једним делом битно, али по мом мишљењу пресудно је кредибилитет факултета, односно, пресудан је тај, како да кажем, смер или одабир факултета. Значи да језик није кључан, него да је једнак чинилац, као и кредибилитет и одабир факултета.

Студент 4: Ја исто мислим да је кључан, као што је речено, због праћења наставе и уклапања у друштво.

Студент 5: Управо тако, ја исто мислим да је језик најбитнији, најбитнија ставка.

Питање: Да ли бисте могли да ми одговорите на питање колико се улаже у учење страних језика на вашем факултету?

Студент 1: Улаже се, али не довољно.

Студент 2: Ја бих рекао јако мало.

Студент 3: И код мене је мало. Код мене су сва предавања обавезна, сем предавања из енглеског.

Студент 4: Ја бих, рецимо, поред енглеског језика увео још један страни језик да се учи.

Питање: Који бисте, колега увели језик, када бисте могли да бирате?

Студент 4: Увео бих, рецимо, немачки, на пример.

Студент 5: Ја бих додала, да се на већини факултета струка ставља много испред језика, али се заборавља да, ако желимо струку да унапредимо, да нам је управо у томе језик присутан, поготово на неким вишим нивоима.

Студент 6: Углавном, на већини факултета према страним језицима се опходи као према споредним предметима, као да нису кључни. Једноставно, не добијају довољно пажње коју би требали да имају.

Питање: А да ли се ви слажете са тим ставом?

Студент 1: Не.

Студент 2: Не, наравно, поготово у данашњем времену када живимо у доба технологије и интернета, где смо сви међусобно повезани, знање језика је неопходно.

Питање: Шта би сте навели као приоритете интернационализације вашег универзитета?

Студент 1: Уз повезивање са другим факултетима и једноставно контакт између тих универзитета једним делом преко те размене студената и једноставно, уколико желимо додатно да унапредимо своје образовање, да то можемо лагано да наставимо у неким другим земљама без много потешкоћа.

Студент 2: Ја бих да се то некако стандардизује, односно, да факултети широм Европе и света имају неке једнаке стандарде по којима раде, мислим на факултете који су из исте, како да кажем бранше, да би то само знање било исто ономе ко заврши факултет у Београду или негде другде, или у Новом Саду.

Студент 3: Мислим да стипендирање игра велику улогу, како би се олакшало другим студентима да дођу у друге градове, као и такође остваривање контаката са домаћим студентима и могућност боравка у нашим домовима.

Студент 4: Ја сматрам да би требало радити на упрошћавању самог аплицирања и спровођења размене или одласка у другу земљу.

Питање: За које сте све програме мобилности чули да постоје?

Студент 1: Ја сам чула само за Еразмус програм и Темпус, мислим да тако нешто постоји, међутим, ипак нисам довољно информисана о свим могућностима и аспектима истог.

Студент 2: И ја сам чуо, исто за тај програм неке Европске заједнице.

Студент 3: Ја бих се сложио с колегама.

Студент 4: Ја, као што сам рекао на почетку, нисам уопште информисан о томе, тако да нисам чуо за тај што су они споменули.

Студент 5: Ја сам чуо за Еразмус.

Студент 6: Ја сам чула за Еразмус, имала сам прилику да разговарам са студентима који су преко те исте размене учествовали, тако да сам једино информисана о њој.

Питање: Да ли бисте били учесник студентске размене? Ако јесте, коју земљу бисте волели да посетите и зашто?

Студент 1: Ја сам размишљала искрено, и планирам да остварим то. Тренутно сам заинтересована за Шпанију, због културе, традиције, једноставно то ме привлачи, али такође размишљам и о неким даљим програмима као што су Америка, Аустралија, због искуства у животу. Сматрам да је то идеална прилика за свакога да посети тако некако земљу и да буде тамо не само туристички, већ стварно да доживи ту земљу, а искрено, сматрам да људи из наше државе немају довољно могућности и прилика за упознавање истих.

Студент 2: Ја бих отишао, рецимо, само ако имам неко друштво. Мислим да сам немам довољно храбрости да се упустим у тако нешто. Чисто да имам некога поред себе кога знам, и с ким бих могао тамо ето да проведем неко време, а ако бих баш могао да бирам земљу, онда би то сигурно била Америка.

Студент 3: Ја сам рекао да тренутно не бих ишао, али, уколико се то промени, за наредну годину или две волео бих да идем у Америку.

Студент 4: Ја још нисам размишљао о том одласку. Сматрам да прво треба да завршим факултет, а након њега отишао бих у земљу у којој бих могао напредовати и снаћи се.

Питање: Значи, не бисте себи приустили искуство за време студија, за време студентских дана, док сте још увек студент, да стекнете неко искуство у некој другој земљи?

Студент 4: Не у скоријој будућности. Усудио бих се негде пред крај, завршна година, рецимо.

Питање: Зашто сматрате да би завршна година била идеална, а не на пример трећа или друга година студија?

Студент 4: Не знам, можда студентима, мада је ово глупо да кажем, досади три године студирају и дошло им је тако да окрену нови лист и истраже нешто ново у свом животу.

Студент 5: Ја бих врло радо отишао, чак у последње време интензивно размишљам о томе, а мој избор би био Лондон, London School of Economics and Political Science, врло ми се свиђа њихов програм и начин рада, тако да ако се створе услови, врло вероватно да ћу и отићи.

М: Драге колеге, приводимо дискусију крају, ја бих да Вам се захвалим на одвојеном времену, и на томе што сте одговорили искрено на сва питања. Хвала пуно што сте били учесници и надам се да се видимо неком другом приликом.

Студент 5: Хвала и Вама.

11 ПРИЛОГ Б

УПИТНИК

Поштовани ,

Молимо Вас да издвојите мало времена и попуните овај упитник.

Анкета је део истраживања за потребе израде докторске дисертације под називом „Терминолошка језичка политика у интернационализацији универзитета“, ауторке Маје Лемајић, докторанткиње Филолошког факултета Универзитета у Београду.

Анкета је анонимна, све прикупљене информације су заштићене и користе се искључиво за потребе израде докторске дисертације.

1. Лични подаци

Ваше име и презиме : _____

(само уколико желите да напишете)

Пол: а) мушки б) женски

Назив _____ високошколске _____ установе _____ у _____ којој студирате: _____

Тренутно сте на години студија: а) прва б) друга ц) трећа д) четврта

Ваше године старости су: а) 19 - 25 б) 25-35 ц) 35-50 д) преко 50

2. Колико година учите енглески језик?

а) 1 годину б) 1-5 година ц) 5-10 година д) више од 10 година

3. Енглески учите као:

а) први страни језик б) други страни језик ц) трећи страни језик

4. Ваш ниво знања енглеског језика оцењујете као:

а) А1-А2 б) Б1-Б2 ц) Ц1-Ц2

5. Ваше познавање терминологије која се користи при процесу интернационалне студентске размене је:

а) веома лоше

б) незадовољавајуће

ц) немам став

д) задовољавајуће

е) одлично

6. Ваше искуство о студентској размени је:

а) никада више не бих учествовао/ла у размени

б) немам став

ц) врло радо бих поново учествовао/ла у размени

7. У којој сте земљи били у програму мобилности? _____

8. Колико дуго је трајала мобилност?

а) мање од једног семестра

б) један семестар

ц) два семестра

д) више од два семестра

9. На ком сте језику слушали предавања као одлазни студент?

а) на енглеском језику

б) на француском језику

ц) на шпанском језику

д) на неком другом језику _____

(напишите који језик)

10. Да ли вам је познато шта се подразумева под следећим терминима?

	Не	Делимично	Да
1.Међународна сарадња	1	2	3
2.Матична институција	1	2	3
3.Партнерска институција	1	2	3
4.Мобилност студената	1	2	3
5.Међународна канцеларија	1	2	3
6.Интернационализација високог образовања	1	2	3
7.Шеф канцеларије	1	2	3
8.Асистент за академска питања	1	2	3
9.Комуникациона технологија	1	2	3
10.Координатор за мобилност	1	2	3

11. Да ли вам је познато шта се подразумева под следећим терминима на енглеском језику?

	Не	Делимично	Да
1. Internationalisation	1	2	3
2. International students	1	2	3
3. International mobility services	1	2	3
4. Mobility agreement	1	2	3
5. Outgoing exchange students	1	2	3
6. Internationalization policy	1	2	3
7. Staff mobility	1	2	3
8. Learning agreement	1	2	3
9. Mobility programme	1	2	3

10. International credit mobility	1	2	3
-----------------------------------	---	---	---

12. Молимо Вас да попуните следећа празна места терминима који се користе при интернационалној студентској размени.

- **Високошколска институција на којој се остварује мобилност назива се:**

(термин на српском језику) (термин на енглеском језику) (не знам)

- **Уговор којим се дефинише програм студијског боравка одлазног студента на институцији примаоцу и који је по завршетку програма мобилности основ за признавање периода мобилности одлазном студенту назива се:**

(термин на српском језику) (термин на енглеском језику) (не знам)

- **Документ којим високошколска институција пружа детаљне податке о оствареном програму мобилности и постигнутим резултатима студента, исказаним путем ЕСПБ бодова за сваки предмет и оценом назива се:**

(термин на српском језику) (термин на енглеском језику) (не знам)

- **Студент који учествује у програму мобилности назива се:**

(термин на српском језику) (термин на енглеском језику) (не знам)

- **Боравак студената у циљу образовања, истраживања и обављања стручне праксе на високошколским институцијама у иностранству назива се:**

(термин на српском језику) (термин на енглеском језику) (не знам)

13. Молимо Вас да пажљиво прочитате текст. Ако је, на основу текста, тврдња тачна заокружите Т, а ако је нетачна заокружите Н.

Academic Recognition

Before the study abroad period:

- You, your sending and receiving higher education institutions must sign a Learning Agreement for Studies to ensure a transparent and efficient preparation of the exchange abroad, as well as to agree on how activities successfully completed abroad will be recognised. This document sets out rights and responsibilities of the various parties.

- You will receive the Erasmus+ Student Charter, explaining your rights and obligations with respect to your period of study abroad.

After the study abroad period:

- The receiving higher education institution must provide you and your sending institution with a transcript of records confirming that the agreed programme has been completed and acknowledge the results.

- Your higher education institution must recognise the credits (using ECTS credits or an equivalent system) as agreed in the Learning Agreement before the mobility and count them towards your degree, without any further requirements.
- If your higher education institution is in a Programme country, your mobility period should also be recorded in the Diploma Supplement.⁸³

Тврдња	Тачно	Нетачно
A Learning Agreement for Studies must only be signed by a sending and receiving institution.	Т	Н
A Learning Agreement for Studies sets out rights.	Т	Н
The Erasmus+ Student Charter is also recorded in the Diploma Supplement.	Т	Н
A sending higher education institution must recognise ECTS credits after a student's mobility period.	Т	Н
This text is about a sending higher education institution.	Т	Н

Хвала Вам на издвојеном времену и труду.

⁸³ Преузето: https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/opportunities/individuals/students/studying-abroad_en

Фокус група 2

(са студентима који су учествовали у програму мобилности)

Студент 1 = С1

Студент 2 = С2

Студент 3 = С3

Студент 4 = С4

Студент 5 = С5

Студент 6 = С6

Модератор= М

М: Драге колеге, након нашег неформалног разговора и упознавања, званично отварам групну дискусију. Пре свега, желим да Вам се захвалим што учествујете у истраживању једне квалитативне методе фокус групе, докторске дисертације под називом „Терминолошка језичка политика у интернационализацији универзитета“ и, као што смо се већ договорили унапред и као што сви знате, ви као учесници и ваши одговори су апсолутно анонимни. Истичем да не постоје погрешни одговори, једини циљ овог истраживања и овог интервјуа јесте да добијемо ваше искрене одговоре, односно ваше мишљење на тему о интернационализацији универзитета. Замолила би вас да кренемо нашу дискусију с првим питањем: да ми кажете колико година учите енглески и како бисте оценили своје знање енглеског језика и колико често га користите? Ево може прва колегиница Ј да крене. Изволите Ј.

С1: Хвала М. Па, што се тиче мене и познавања мог енглеског језика, ја га учим од трећег разреда основне школе, с тим да је то све некако све до можда краја осмог разреда било на неком бејзик, основном нивоу. Тако да кажем, у средњој школи већ је то на некој озбиљности, прелазили смо нивое, имали смо доброг професора, али је свакако то захтевало одласке и на приватне часове, што сам ја наставила и касније током факултета.

М: Колегинице, да Вас питам само, да ли сте током Вашег школовања, да ли сте ишли на приватне часове, односно, да ли сте ишли на приватне индивидуалне или приватне групне часове?

С1: Нешто сам слабо чула. Може питање поново?

М: Наравно. Значи, да ли сте током Вашег школовања учили енглески језик у групи или индивидуално?

С1: У почетку је то било индивидуално, али сам на крају уписала једну приватну школу, мислим, то су били приватни часови, које су похађали од 3 до 4 студента по групи.

М: Хвала, Ј.

Студент 2: Добро вече, М.

М: Добро вече.

Студент 2: Што се мене тиче, ја..

М: Колегинице, извините, ја Вас ништа не чујем. Колегинице, да ли можете да поновите, не чујем Вас ништа.

Студент 2: Наравно, енглески језик такође учим од 3. разреда основне школе. Познавање енглеског језика ми је.

М : Колегинице , извините, јако нам је лош интернет, све прекида, да ли може неко други да настави па ћемо се вратити на Вас? Хвала, Ј.

Студент 3: Ево, могу ја, ако желите?

М: Може, може, изволите.

Студент 3: Што се тиче мог енглеског језика, ја сам енглески језик почела да учим у 3. разреду основне школе, и то је била једна прилично стандардна ствар, енглески из основне школе смо учили и у средњој школи на неком основном нивоу, на факултету је то подигнуто на нешто мало виши ниво. Што се тиче мог знања енглеског језика, ја бих га оценила као солидно знање, с обзиром на то да се с енглеским срећемо свакодневно, како преко интернета тако и преко других медија тако да, ја сам задовољна својим знањем енглеског језика.

М: Колико га често користите, колегинице?

Студент 3: Па прилично често, у комуникацији не толико, али с обзиром на то да користимо интернет и да читамо разне текстове на енглеском језику, ја бих рекла, свакодневно.

М: Ок! Одлично, хвала пуно!

Студент 4: Да ли сада могу ја да се укључим?

М: Можете, колегинице, изволите.

Студент 4: Да, мало је незгодно, али је у реду, надам се да ћемо се чути. Што се мене тиче, такође, учим енглески од трећег разреда основне школе. Користим га, могу рећи свакодневно, у смислу, ето, праћења медија, читања на енглеском, мислим да је негде моје знање солидно, то је то отприлике.

М: Ок. Хвала

Студент 4: Хвала Вама.

Студент 5: Енглески учим од 3. разреда основне школе и могу рећи да ми је знање прилично солидно, користим га сваки дан у комуникацији овде код нас, користим га на путовањима и то је то, а што се тиче другог станог језика, немачки сам учила у основној школи такође од трећег разреда, али, рецимо да је ту ниво много нижи јер су просто, просто је настава била много лошијег квалитета током читавог школовања.

М: Рекли сте лошијег квалитета? Ако сам Вас добро разумела.

Студент5: Па на лошијем нивоу. Да, да, да.

М: Колегиница М.

Студент 6: Ја бих се сложила с претходним колегиницама, с обзиром да смо сви, по закону морали у трећем разреду да се одредимо између два језика, код нас је барем тако било између енглеског и немачког, тако да сам ја од трећег разреда учила немачки, а од петог енглески, овај и током средње школе и студија увек сам поред тога ишла још и на приватне часове, на које идем и дан-данас, а знање неког енглеског, па, могу окарактерисати исто тако солидно, могу да се сналазим, што би рекли. Ето.

М: Одлично. Који језик сте током студија слушали на матичном факултету као изборни предмет?

Студент 1: На факултету сам изабрала енглески језик као изборни предмет.

М: Ок! Коју сте оцену имали, ако желите с нама да поделите?

Студент 1: Осмицу.

М: Колегинице, да ли нам можете рећи, овај, одговорити на прво постављено питање и друго ово? Надам се да је сада интернет мало бољи.

Студент 2: Да ли се чујемо?

М: Чујемо се, хвала пуно на стрпљењу.

Студент 2: Енглески језик, такође учим од трећег разреда основне школе. Користим га свакодневно за читање разне литературе на енглеском језику и такође путем медија. Што се тиче другог страног језика, односно изборног језика на факултету, ја сам изабрала немачки.

М: Немачки језик.

Студент 3: Ја на факултету слушавам енглески језик. То је језик који сам одабрала.

М: Да ли учите још неки други страни језик?

Студент3: Да, учим немачки, али то је моја иницијатива, није на факултету.

М: Одлично, одлично.

Студент 4: Да, ја сам као изборни предмет имала немачки језик.

М: Као изборни предмет?

Студент 4: Тако је.

М: Добро. Хвала, А.

Студент 5: Ја на факултету слушавам енглески.

Студент 6: Исто, значи на факултету само енглески, а изборни само у средњој школи, и то је био немачки, у средњој и основној, у ствари.

М: Пошто сте учесници студентске размене, значи чули сте за студентску размену, сад само ако можете да ми кажете шта она за вас подразумева?

Студент 1: За мене студентска размена подразумева одлазак студената на друге универзитете на одређени период, да би студирали, да би се бавили оним чиме се баве и на свом универзитету.

М: Добро.

Студент 2: Ја бих се сложила такође с колегиницом. Исто мислим да је то, да то представља одлазак студената на други универзитет, односно, у друге земље на одређено време.

Студент 3: Ја се, такође слажем с колегиницама.

М: добро, да ли сматрате да сте довољно информисани о студентској размени? Да ли сте били довољно информисани о студентској размени пре него што сте ступили у сам програм мобилности?

Студент 1: Сматрам да нисмо довољно информисани о томе на нашем факултету и мислим да би о томе требало мало више да се прича, неке додатне информације смо успели да добијемо од међународне канцеларије.

Студент 2: Тако је.

Студент 3: Такође делим делимично мишљење. Углавном, на факултету се мало прича о томе.

Студент 4: Такође, слажем се с колегиницама.

М: Ок! Добро. Како бисте дефинисали интернационализацију универзитета?

Студент 1: Па, генерално, факултет као једна институција, по мени прво треба да има одређени буџет за саму интернационализацију, а и подразумева и укључивање више одељења, тако да би могли да ступе у сам процес интернационализације.

М: Добро.

Студент 2: За мене, то представља сарадњу једног универзитета с универзитетима неких других земаља, на пример, размену студената, размену наставног особља, можда креирање неких студентских програма.

М: Добро, хвала!

Студент 3: Па, ево, ја се слажем с колегиницама, за сарадњу универзитета.

Студент 5: Хвала.

Студент 4: Да, значи, интернационализација универзитета јесте процес у којем универзитет ступа у одређену врсту удруживања с тим, с универзитетом из других земаља. За мене је то пре свега на нивоу студентске размене, мислим да је то можда највреднија компонента интернационализације.

М: Ок! Т, изволите

Студент 5: Па, углавном бих се сложила с тим што је претходно речено.

М: Колегинице А?

Студент 6: И ја се слажем с колегиницама.

М: Ок. Да ли сматрате да је студентска мобилност важна за студенте и, ако јесте, зашто?

Студент 1: Па, ја сматрам да је изузетно важна зато што је неопходно да студенти стекну искуства која могу да се стекну само одласком у неку другу земљу, боравком на неком другом универзитету, упознавањем с неким другим системима рада, тако да, мислим да је јако битно.

М: Ок. Колегинице Ј?

Студент 2: Ја бих рекла, такође, да је изузетно важно за студенте, а пружа им нове, другачије приступе у учењу и животу... искуство.

Студент 3: Такође бих се сложила с колегиницама, а и мислим да је јако важно. Такође бих се сложила да је битно зато што студенти стичу разна искуства и професионално сазревају.

Студент 4: И ја се исто слажем, мислим да је врло важно и као студент који је већ био на размени свакако бих препоручила сваком студенту, у кругу мојих пријатеља па чак и оним млађим студентима, да требају да имају такво једно искуство које ће им бити изузетно важно и касније у животу, мислим.

Студент 5: И ја бих се сложила, овај, просто. Те неке ширине коју они добијају током студија. Не мислим само на студирање него на образовање.

М: ок. Колегинице А, да ли Ви можда желите нешто да додате?

Студент 5: Слажем се и ја с колегиницама. Ово је, наравно, добра могућност за упознавање других култура, или учење новог језика и, на крају крајева, за осамостаљивање. Тако да мислим да је изузетно добро.

М: Ок. Који тип изазова је најважнији за студента који учествује у програму мобилности? Наравно, по вашем мишљењу.

Студент 1: Па изазови су, по мени, можда да кажем и један од најбитнијих, прво, сам изазов јесте одвојити се од породице, затим отићи у неку другу земљу, срести се с новом културом тог народа, упознавање њиховог језика што можда кроз студенте које ћете срести на том универзитету, па касније које ћете срести ван универзитета. културе, поред језика, такође познанства која се свакако уколико се. касније ћете неговати. Једно од најзначајнијих.

Студент 2: Па, по мени, једно од... подршка приликом уписивања у нову средину, језик, култура, правила понашања на одређеним универзитетима, стицање нових пријатеља, упознавање нових професора, мислим да је то то отприлике.

М: Тако је. И нових вештина.

Студент 2: Тако је, тако је.

М: ОК, колегинице.

Студент 3: Може? Па по мени, рецимо да је језик, социјални моменат као изузетно важан, перцепција, односно предрасуде које људи имају према нама, према страним студентима. осетљивог подручја какво је наше, смештај, који може бити изазов пронаћи га и, ето, рецимо да је то.

Студент 4: Да, ја бих се сложила с колегиницом. увидима које су изнеле. Савлађивање језика, савлађивање приступа култури у којој се налазите, остваривање контаката и очување тих контаката после и у, после повратка у земљу. Тако да слажем се са њима, да.

Студент 5: Ја бих се исто сложила са свим наведеним претходно. Можда бих на првом месту навела ту одвојеност од породице и тако неке нове навике које се стичу за то време које се проведе на размени.

Студент 6: И ја бих се такође сложила с колегиницама, овај, мислим да је највећи изазов управо то, ето, напуштање породице и одлазак у непознато.

М: Претпостављам да сте чули за међународну канцеларију, да ли можете да ми објасните каква је улога међународне канцеларије при самој интернационализацији универзитета?

Студент 1: Па међународна канцеларија је тело које помаже при закључивању споразума о сарадњи, организује размену студената, пружа студентима подршку у процесу одласка на други универзитет и то је то, ја претпостављам.

М: Хвала, колегинице.

Студент 1: Молим.

Студент 2: Ја бих се сложила такође са колегиницом, и мислим да је њена улога једна од главних улога у.

М: Колегинице, на жалост, нисмо Вас чули ништа. Рекли сте да је њена главна улога која? Ако можете да поновите?

Студент 2: Да извињавам се, интернет је јако слаб. Она има главну улогу у размени студената и мислим да се бави свим кључним питањима везаним за размену студената.

М: Хвала! Колико вам је заправо, помогла међународна канцеларија када сте одлазили на размену?

Студент 1: Па пуно ми је помогло јер управо преко међународне канцеларије можете да сазнате апсолутно све што ће вам бити од помоћи приликом одласка на размену.

М: А да ли сматрате да су центри за стране језике добра идеја?

Студент 1: Да.

М: Центри који се формирају при факултетима.

Студент 1: Да.

М: Да ли сте користили њихове услуге?

Студент 1: Да, јесам.

Студен 3: Такође, мислим да су јако добре идеје, мени лично су доста помогли што се тиче немачког језика.

М: Одлично.

Студент 4: Ја такође сматрам да су добра идеја, јер су ми пружили све потребне информације.

Студент 5: И мени су исто били корисни, обзиром да сам била на размени у Немачкој.

М: Како оцењујете своје познавање стручне терминологије која се користи при интернационализацији универзитета?

Студент 1: Па, у почетку доста тога је било непознато, међутим, међународна канцеларија је у томе доста помогла, тако да, мислим да су они, да они играју доста велику улогу у свему томе.

Студент 2: Што се тиче мог познавања стручне терминологије, ја га оцењујем као релативно добро и то је све резултат мога искуства с разменом. Пре тога нисам била нешто посебно упозната с терминологијом.

Студент 3: Ја се такође слажем да пре размене нисам много била упозната с терминологијом, а међународна канцеларија је ту одиграла улогу и све нам помогла, па чак нам је дала помоћ и око термина приликом мобилности.

М: Приликом аплицирања?

Студент 4: Она игра велику улогу приликом припреме студената за размену, односно, интернационализацију.

М: Мислите на међународну канцеларију? Тако је.

Студент4: Да, да, да.

М: А како оцењујете Ваше познавање стручне терминологије?

Студент 4: Па, након размене поприлично добро. Пре тога сам била, хајде да кажем, површно упозната, али након завршене размене - одлично. Мислим, није баш под одлично, али познајем терминологију.

Студент 5: Сложила бих се ја, до сада, након размене, неко солидно знање, пре размене је било прилично непознатих термина, али ми је ту од помоћи била међународна канцеларија.

Студент 6: И ја ћу се сложити с колегиницом А. Значи, пре размене слабо, а након размене много боље.

М: Колегинице Т? Да ли бисте могли из главе да набројите пет стручних термина који су везани за програм мобилности?

Студент 1: Интернационализација.

М: Добро, тако је.

Студент 1: Формулари које смо попуњавали, мобилност студената.

М: Добро.

Студент 1: Затим координатор. Међународна канцеларија. Оно што бих отприлике могла да се сетим.

Студент 2: Веза се губи.

М: Колегинице, молим Вас, ако можете само да поновите, нешто нам је слаба веза. Ако можете? Извините.

Студент 2: Да, наравно да могу. Рекла сам мени на памет пада mobility programme?

Студент 3: Можда би се могло овим терминима додати и нпр mobility policy, outgoing exchange student, шеф канцеларије.

М: Ок. Колегинице, видим да користите термине на енглеском. Да ли су вам они, некако прихватљивији у поређењу с терминима на српском језику или просто више с њима баратате?

Студент 3: Не бих рекла да су прихватљивији, али просто мислим да сам с тим терминима више била у додиру у процесу моје мобилности, тако да сам их некако усвојила пре у односу на термине на српском језику.

М: Ок. Хвала. А како би сте оценили сад познавање терминологије на енглеском и на српском језику? Ком језику бисте дали предност када је у питању интернационализација универзитета? Чисто Ваше мишљење.

Студент 3: Можда, ипак, боље на енглеском језику, с обзиром да је то уговор који се односио на мој одлазак у иностранство и просто то је био језик на ком смо комуницирали.

М: Хвала!

Студент 3: Хвала.

Студент 4: Ево, рецимо: интернационализација, формулар, међународна канцеларија, координатор за мобилност, не знам.

М: Ок. Хвала.

Студент 5: Оно што мени пада на памет је, не знам, интернационални студент, партнерски универзитет, уговор о мобилности, мобилност студента.

М: Добро! Ако се сећате, сви ти термини су били, односно, већина питања се појавила на упитнику.

Студент 6: Па, углавном што су већ рекле колегинице, ето: формулар, интернационализација, партнерски универзитет, интернационални студент.

М: Ок, добро. Помињете овде сада партнерски универзитет. Шта он за вас подразумева? Како бисте га дефинисали?

Студент 1: Па, ја бих рекла да је то мрежа универзитета која има директну сарадњу и омогућава нам да упишемо жељени програм студија, по некој олакшаној процедури.

М: Ок. Хвала.

Студент 2: . Извињавам се. Веза.

М: Колегинице Т, да ли можете да поновите, веза нам се нешто изгубила.

Студент 2: Кажем да нисам чула питање, да ли можете да поновите питање?

М: Наравно, наравно, тренутно дискутујемо о партнерском универзитету, шта он за вас представља? Како бисте га дефинисали?

Студент 2: Па то су универзитети који имају, рецимо, инензивну сарадњу.

М: Ок Т, хвала. Колегинице Ј, јел имате Ви нешто да додате?

Студент 3: Па то је скуп универзитета који су потписали уговоре за међународну размену студената и који имају сарадњу дуги низ година.

М: Ок. Да ли знате која је разлика између *Learnig and mobility agreemnet*?

Студент 1: Не.

Студент 3: Мислим да не знам.

Студент4: Ја такође нисам сигурна, не бих знала.

Студент 5: То је можда уговор о међународној сарадњи.

М: Ок. А шта по вама подразумева термин *mobility period*?

Студент 1: Период размене. Који, колико ја знам, може да траје од месец до годину дана. Значи месец или можда један семестар, пола године или годину.

Студент 2: .период боравка студента на другом универзитету.

М: Добро.

Студент 3: Па да, то је период проведен у иностранству на студијама.

Студен 4: Слажем се с колегиницама. То је период који проведемо на универзитету у некој другој земљи.

Студент 5: Такође.

Студент 6: И ја се слажем.

М: Добро. Још једно питање. Приликом вашег боравка, да ли сте похађали курс језика домаћина? Ево, колегиница А.

Студент 1: Нисам, нисам похађала.

М: Нисте, ОК. Колегинице А, у којој земљи сте били?

Студент 2: Била сам у Шпанији.

М: У Шпанији.

Студент 2: Ни ја нисам похађала курс језика домаћина, боравила сам у Немачкој.

Студент3: Ја сам, такође, била у Немачкој и током периода средње школе сам ишла на неки кратак курс, тако да ми је био од лепе помоћи.

М: Одлично.

Студент 4: Ја, такође нисам похађала курс, била сам у Немачкој.

М: Да ли нисте желели да похађате курс језика домаћина или просто нисте стигли или је нешто друго у питању?

Студент 1: Мислим да то није био приоритет, с обзиром на то да смо имали доста обавеза на универзитету и чини ми се доста стреса приликом одласка у другу земљу. Чини ми се да се студенти суочавају са доста стресних ситуација па додатно оптерећење мислим да неким студентима не одговара.

М: ОК.

Студент 2: Ја ћу се, такође сложити, мени просто није то био приоритет.

М: Добро.

Студент 3: Ја се слажем с колегиницом.

М: Ок. А да ли по вашем мишљењу страни језик игра кључну улогу када студент одлази на неки страни факултет? Било да је у питању семестар, два, три. Да ли се чујемо, колеге?

Студент 1: Па, нисам сигурна да ли игра кључну улогу, али игра значајну улогу. Дефинитивно, страни језик игра значајну улогу и мислим да сваки студент који има прилику, који може то себи да приушти, треба да и да похађа курс језика домаћина и да се свакако бави усавршавањем језика у било ком облику.

Студент 2: Не знам. ако је питање језик. на ком ћемо да слушамо предавања, онда је јако битно, ако желимо нешто да научимо.

М: А настава, колегинице?

Студент 2: Ван тога, мислим да не толико.

Студент 3: Па ја мислим такође да игра битну улогу, не само због самих предавања и универзитета, већ и због споразумевања са другим студентима који се налазе такође на размени.

Студент 4: Па да, ја мислим да игра веома важну улогу. Како на универзитету, приликом предавања, тако и за тај социјални моменат који је изузетно важан.

М: Колико се улаже у учење страних језика на вашем факултету?

Студент 1: Јако мало. Све је углавном на индивидуалном нивоу и под претпоставком да смо ми језике већ савладали у потпуности пре него што смо дошли на факултет.

Студент 2: Такође, мислим да се не улаже.

М: Колегинице, ако можете само да поновите, поново смо изгубили везу? Извините сада, баш немамо среће вечерас са интернет везом.

Студент 2: Мислим да се не улаже много.

М: ОК, добро.

Студент 3: И ја сматрам да се не улаже много, аха, извињавам се колегинице.

Студент 4: Ништа, извињавам се ја.

Студент 3: Али сматрам да би било од изузетне важности да имамо бар, ако не сваки дан, онда бар три пута недељно наставу на енглеском језику како би се одржао континуитет знања, поред тога што ми свакодневно имамо, почевши од телефона који је на енглеском језику, затим, након медија, након друштвених мрежа где су пласирани све вести или сазнања на енглеском језику, сматрам да би и настава требала да буде редовнија и чешћа.

М: Колегинице А, изволите.

Студент 4: Да, па ја се свакако, дакле слажем се, мислим да се недовољно улаже у учење страних језика на факултету, требало би доста више.

М: Остале колеге?

Студент 5: Ја се слажем с колегиницама, са свиме што су рекле, мислим да нема потребе да додајем још нешто.

М: Да ли поседујете званичну диплому неке сертификоване институције за познавање енглеског језика, односно било ког страног језика?

Студент 1: Не још.

М: ОК.

Студент 2: Не, не поседујем. Можда у будућности, када ми обавезе буду дозволиле да се упустим и у тако нешто.

М: Колегинице Ј, да ли ви поседујете нешто?

Студент 3: Да, имам диплому из једне приватне школе, где сам похађала курс.

Студент 4: Ја за сада, не.

Студент 5: Такође не поседујем диплому, али можда у будућности се одлучим на такав корак.

Студент 6: Још увек не.

М: ОК. Колико дуго сте били у програму мобилности и у којој земљи?

Студент 1: Ја сам била три месеца у Немачкој.

Студент 1: Била сам три месеца у Немачкој.

Студент 2: Годину дана у Немачкој.

М: Одлично.

Студент 3: Три месеца у Немачкој као и Ј.

М: Да ли сте можда заједно биле?

Студент 2 и 3: Не, не бих рекла.

Студент 4: Ја сам била један семестар у Француској.

М: Интересантно. М, где сте Ви били?

Студент 5: Један семестар у Пољској.

М: ОК. Какво је ваше искуство о студентској размени и која су три највећа изазова с којима сте се суочили?

Студент 1: Моје искуство је било претежно позитивно. Доста сам научила о немачкој култури и о немачком начину живота, неке ствари које познајемо као стереотипе у Немачкој су се можда мало и потврдиле, неке ствари су ми биле изненађење. Што се тиче искуства на универзитету, доста сам научила о начину рада на немачким универзитетима, а три највећа изазова су ми можда били: недовољно познавање језика домаћина - немачког језика. Мој покушај прилагођавања култури земљи домаћина која је прилично различита од наше културе, и на крају, наравно, изазов задовољења критеријума универзитета на ком сам била.

М: Хвала, колегинице.

Студент 1: Молим.

М: Т, да ли можете и ви да се укључите и поделите с нама нешто?

Студент 2: Значи, искуства су велика, а што се тиче изазова, највећи изазов је био социјални моменат, култура која је потпуно друга, језик домаћина, француски језик који ја нисам говорила када сам отишла тамо и који сам слушала тамо, учила га за време боравка.

М: Браво, браво Т.

Студент 2: Нисам чула ако сте ме питали још неко питање.

М: Кажем браво, свака част, браво, лично, волим француски па из тог разлога кажем браво. ОК, то је баш лепо. Колегинице Ј?

Студент 3: Ја сам такође, доста научила о немачкој култури и о самом функционисању њихових универзитета и највећи изазов у свему томе јесте био прилагођавање на рад универзитета, односно на њихов програм.

М: Хвала Ј. Колегинице М?

Студент : Сложила бих се с колегиницама да је највећи изазов био тај социјални моменат, а што се тиче тог неког прилагођавања језику није било то ништа, како бих рекла компликовано, с обзиром да су остали студенти сви масовно говорили енглески, тако да је било ОК.

М: Колегиница А?

Студент 5: Па, ја сам била три месеца у Шпанији и моје искуство је, па углавном је било позитивно, можда ми, ето, адаптација на нову средину и културу у почетку мало била проблем, али и то сам брзо савладавала, тако да је углавном позитивно.

М: И колегинице Ј?

Студент 6: Па, ја носим поприлично позитивна искуства. Да сам знала, ја бих некако кренула на размену и раније. Што се тиче самих изазова, па, по мени је то некако на првом месту била одвојеност од породице, обзиром да нисам до сада никада толико дуго била одвојена, још увек живим с породицом. Након тога, прилагођавање програму наставе универзитета, али сам се врло брзо уклопила. Усавршила сам и немачки који сам похађала пре пар година на приватним часовима, тако да ми је и боравак у Немачкој доста помогао да га унапредим и да се ослободим да га причам. Мислим да је то исто нешто што нас кочи. Страх који носимо у себи.

М: Наравно. Шта је, по вама, највећа вредност коју студент донесе у матичну земљу након размене?

Студент 1: Мислим да је то кључна улога.

М: Након повратка из иностранства.

Студент 1: Мислим да је ту кључна улога, можда се друге колегинице неће сложити са мном, али по мени је то подизање нивоа самопоуздања, које је, рецимо, по мени било доста затворено у мени док нисам отишла.

Студент 2: Па, по мени је то искуство и знање, наравно. Добро, то се свакако подразумева.

Студент 3: Ја бих се сложила с колегиницом Ј. Битно је да путовање, контакти с различитим културама за подизање сопственог самопоуздања јер, чини ми се да онај који има више прилике да путује, то је особа која је самим тим и образованија и на неки начин просвећенија. То је особа која и самим тим има више самопоуздања, а што се тиче знања, свакако.

М: Хвала, И.

Студент 4: Ја се у потпуности слажем с колегиницама. Да, наравно, нова искуства и знања, али пре свега подизање самопоуздања.

М: Остале колегинице?

Студент 5: Слажем се с колегиницама.

М: Нешто да додате, можда ? У потпуности се слажете с колегиницама?

Студент 6: Да, углавном, то је то. Овај, позитивна искуства и неке вредности, тако, да.

М: Да, мање више сте одговорили да нисте учили језик домаћина, да ли је неко, колегиница Т. је напоменула да је учила француски језик за време боравка у истој земљи, колико Вам је то, колегинице, помогло у свакодневној комуникацији?

Студент 2: Помогло ми је изузетно много, конкретно, у Француској већина локалног становништва није расположена нарочито да прича на енглеском тако да ми је то, мени конкретно помогло веома у тој комуникацији ван универзитета.

М: На ком сте језику слушали предавања?

Студент 2: На енглеском.

М: На енглеском, ОК. М, Ви?

Студент 1: Исто, енглеском.

М: Енглеском, добро, Ј?

Студент 5: На ..

М: Колегинице, шта сте рекли? Прекинула се веза, нисам Вас разумела.

Студент 5: На немачком.

М: На немачком језику? Одлично, одлично, интересантно. Колегинице А?

Студент 3: На енглеском.

М: На енглеском. Колегинице И?

Студент 4: На енглеском.

М: 6, Ви?

Студент 1: Такође на енглеском.

М: Добро. Да ли су вам, и колико помогли центри за стране језике? Нешто смо то већ напоменули, да ли сте користили њихове услуге, значи, услуге центра за језике или не?

Студент 1: Ја сам користила услуге центра за језике и преко њих сам имала наставу из француског језика.

М: Одлично.

Студент 2: Мени, лично су доста помогли зато што сам ту успела да усавршим немачки језик који ми је био битан зато што је настава била на немачком језику.

М: Хвала пуно.

Студент3: Ја нисам користила центре страних језика, с обзиром на то да сам наставу слушала на енглеском, тако да се нисам упуштала у то.

М: Колегинце А? А. нас можда не чује. Колегинице Ј?

Студент 4: Ја јесам, користила сам услуге, и доста ми је помогло.

М: Ви сте рекли да је то био у питању немачки језик. Је ли тако?

Студент 4: Не, ми смо слушали наставу на размени на енглеском језику, али сам свакако ишла да бих просто, свакодневно била у материји која ће да ме сачека, мислим је ли, у земљи у коју будем одлазила.

М: Наравно. Колегинице А? Ана можда има неки проблем с везом, можда са микрофоном или је у питању веза, конекција. Добро и још једно питање за сам крај. Како бисте оценили квалитет својих језичких компетенција пре и после мобилности?

Студент 1: Ја мислим да су се моје језичке компетенције поправиле, као енглески, тако и немачки језик који сам говорила ван универзитета, онда када сам за то имала прилике. Свакако, задовољна сам својим језичким компетенцијама сада, а пре свега задовољна сам и самопоуздањем при говору, при комуникацији на енглеском језику.

М: Хвала, колегинице.

Студент 1: Молим.

Студент 2: Ја бих рекла да је значајно унапређена. Како енглески, да, тако и тај француски који сам слушала тамо, а нарочито што је мени било важно су стручни термини који су, које сада познајем много боље. Ето.

М: Одлично.

Студент 3: Ја бих се у потпуности сложила с колегиницом И. и колегиницом Т.

Студент 4: Ја сам, исто јако задовољна и ускоро крећем на индивидуалне часове немачког језика.

М: Одлично!

Студент 4: Да бих га усавршила још више.

М: Одлично! Колегинице М?

Студент 5: Такође бих се сложила да је након размене знање енглеског језика много, много боље.

М: А, да ли се чујемо?

Студент 6: Ја се извињавам, имала сам проблем с интернетом. Нисам вас све чула, не знам да ли сте сад код последњег можда питања?

М: Јесте, јесте. А последње питање како бисте оценили квалитет својих језичких компетенција пре и после мобилности? Дакле, мислим да ли постоји напредак у познавању енглеског језика?

Студент 6: Има, не може да се мери моје самопоуздање у комуникацији на енглеском језику пре и после мобилности. Доста сам напредовала. То је била одлична вежба.

М: Одлично, одлично! Добро, драге колеге, односно, колегинице, хвала вам пуно што сте одвојили своје драгоцене време. Жао ми је јако што је интернет конекција била доста слаба и што нисмо могли ово мало на квалитетнији и бољи начин да изведемо. У сваком случају, још једанпут хвала на вашем труду, на ангажованости и хвала вам што сте поделили ваше драгоцене искуство које сте имали на размени. Надам се да се ускоро видимо, неком другом приликом.

Поздрав свима!

Студенти: Хвала Вама, поздрав, поздрав.

12 БИОГРАФИЈА АУТОРА

Маја Лемајић рођена је 1983. у Инђији, где завршава основну школу „Петар Кочић“. Средње образовање наставља у Сремским Карловцима у Гимназији, на смеру за савремене језике. Носилац је Вукове дипломе. Своје знање енглеског језика усавршавала је у Великој Британији, Young Internationals у Брајтону, King's School of English и Harrow House у Лондону, International Language Centre у Нотингему. У септембру 2007. дипломирала је на основним академским студијама на Катедри за енглески језик и књижевност на Филозофском факултету у Новом Саду и стекла звање Професор енглеског језика и књижевности.

У октобру 2008. почиње с радом на Високој пословној школи струковних студија у Новом Саду где се бира у звање сарадника у настави. Марта 2011. завршава мастер студије на Катедри за енглески језик и књижевност на Филозофском факултету у Новом Саду с просечном оценом 9,43. Мастер рад под називом “Истраживање метода и техника у настави енглеског језика” израђен је под менторством проф. др Гордане Петричић и одбрањен с оценом 10. Након што је стекла звање Дипломирани филолог англистике-мастер, бира се у звање наставника страног језика-предавача на Високој пословној школи струковних студија у Новом Саду и добија следеће предмете на поверење: Први страни пословни језик 1-енглески, Први страни пословни језик 2-енглески, Први страни пословни језик 3- енглески, Други страни пословни језик – енглески. У зимском семестру 2017. године добија на поверење предмет Пословни енглески језик на мастер студијама. Своје усавршавање наставља на докторским студијама на катедри за енглески језик и књижевност на Филолошком факултету у Београду, тренутно завршава докторску тезу под менторством проф. др Јелене Филиповић.

Педагошку каријеру наставља у Центру за едукацију страних језика „Speak Up“ у Инђији, где ради као главни саветник за наставни план и програм Центра за стране језике „Speak Up“ који има потписан уговор о међународној сарадњи са Хајделберг универзитетом.

Поред континуираног и оданог педагошког рада, била је активни члан маркетинг тима Високе пословне школе, радила као члан тима за припрему материјала за акредитацију Високе пословне школе, била члан Комисије за контролу документације на основу које се издају дипломе о завршеним студијама Високе пословне школе у Новом Саду, била члан тима и активно радила превод документације за интернационализацију институције и добијање Еразмус повеље.

Похађала је Семинар за комбиновану наставу енглеског пословног језика који је акредитован од Министарства просвете, као и семинар који је организовао Pearson Longman ELT семинар на тему: "Always Learning".

Учествовала је на конференцијама: Међународни научни скуп: Сарајевски филолошки сусрети 1, 2010, Конференција Рио+20 у Бразилу 2012, Oxford Summit of Leaders 2012, Business Match Making Meeting-Швајцарска 2014, 'European Quality of Distance Learning', Минск, Белорусија, новембар 2014, Summit to Leaders –Лондон 2015.

ИЗЈАВА О АУТОРСТВУ

Име и презиме аутора: **Маја Лемајић**

Број досијеа: **20093/Д**

Изјављујем

Да је докторска дисертација под насловом

ТЕРМИНОЛОШКА ЈЕЗИЧКА ПОЛИТИКА У ИНТЕРНАЦИОНАЛИЗАЦИЈИ УНИВЕРЗИТЕТА

- Резултат сопственог истраживачког рада;
- Да је дисертација у целини ни у деловима није била предложена за стицање друге дипломе према студијским програмима других високошколских установа;
- Да су резултати коректно наведени и
- Да нисам кршио/ла ауторска права и користио/ла за интелектуалну својину других лица.

Потпис аутора

У Београду, _____

ИЗЈАВА

О ИСТОВЕТНОСТИ ШТАМПАНЕ И ЕЛЕКТРОНСКЕ ВЕРЗИЈЕ ДОКТОРСКОГ РАДА

Име и презиме аутора: **Маја С. Лемајић**

Број досијеа: **20093/Д**

Докторске студије: **модул Језик**

Назив рада: **Терминолошка језичка политика у интернационализацији универзитета**

Ментор: проф. др Јелена Филиповић

Изјављујем

да је штампана верзија мог докторског рада истоветна електронској верзији коју сам предао/ла ради похрањења у **Дигиталном репозиторијуму Универзитета у Београду**.

Дозвољавам да се објаве моји лични подаци, везани за добијање академског назива доктора наука, као што су име и презиме, година и место рођења и датум одбране рада.

Ови лични подаци могу се објавити на мрежним страницама дигиталне библиотеке, у електронском каталогу и у публикацијама Универзитета у Београду.

Потпис аутора

У Београду, _____

ИЗЈАВА О КОРИШЋЕЊУ

Овлашћујем Универзитетску библиотеку „Светозар Марковић“ да у Дигитални репозиторијум Универзитета у Београду унесе моју докторску дисертацију под насловом **Терминолошка језичка политика у интернационализацији универзитета**, која је моје ауторско дело.

Дисертацију са свим прилозима предао/ла сам у електронском формату погодном за трајно архивирање.

Моју докторску дисертацију похрањену у Дигиталном репозиторијуму Универзитета у Београду и доступну у отвореном приступу могу да користе сви који поштују одредбе садржане у одабраном типу лиценце Креативне заједнице (Creative Commons) за коју сам се одлучио/ла.

1. Ауторство - (CC BY)
2. Ауторство – некомерцијално (CC BY-NC)
3. Ауторство – некомерцијално – без прерада (CC BY-NC-ND)
4. Ауторство - некомерцијално – делити под истим условима (CC BY-NC-SA)
5. Ауторство – без прерада (CC BY-ND)
6. Ауторство – делити под истим условима (CC BY-SA)

(Молимо да заокружите саамо једну од шест понуђених лиценци. Кратак опис лиценци је саставни део ове изјаве).

Потпис аутора

У Београду, _____

1. **Ауторство.** Дозвољаваате умножавање, дистрибуцију и јавно саопштавање дела, и прераде, и ако се наведе име аутора на начин одређен од стране аутора или даваоца лиценце, чак и у комерцијалне сврхе. Ово је најслободнија од свих лиценци.

2. **Ауторство – некомерцијално.** Дозвољаваате умножавање, дистрибуцију и јавно саопштавање дела, и прераде, ако се наведе име аутора на начин одређен од стране аутора или даваоца лиценце. Ова лиценца не дозвољава комерцијалну употребу дела.

3. **Ауторство – некомерцијално – без прерада.** Дозвољаваате умножавање, дистрибуцију и јавно саопштавање дела, без промена, преобликовања или употребе дела у свом делу, ако се наведе име аутора на начин одређен од стране аутора или даваоца лиценце. Ова лиценца не дозвољава комерцијалну употребу дела. У односу на све остале лиценце, овом лиценцом се ограничава највећи обим права коришћења дела.

4. **Ауторство – некомерцијално – делити под истим условима.** Дозвољаваате умножавање, дистрибуцију и јавно саопштавање дела, и прераде, ако се наведе име аутора на начин одређен од стране аутора или даваоца лиценце и ако се прерада дистрибуира под истом или сличном лиценцом. Ова лиценца не дозвољава комерцијалну употребу дела и прерада.

5. **Ауторство – без прерада.** Дозвољаваате умножавање, дистрибуцију и јавно саопштавање дела, без промена, преобликовања или употребе дела у свом делу, ако се наведе име аутора на начин одређен од стране аутора или даваоца лиценце. Ова лиценца дозвољава комерцијалну употребу дела.

б. Ауторство – делите под истим условима. Дозвољава се умножавање, дистрибуцију и јавно саопштавање дела, и прераде, ако се наведе име аутора на начин одређен од стране аутора или даваоца лиценце и ако се прерада дистрибуира под истом или сличном лиценцом. Ова лиценца дозвољава комерцијалну употребу дела и прерада. Слична је софтверским лиценцама, односно, лиценцама отвореног кода.